SELF LEARNING MATERIAL

ASSAMESE

COURSE : AS – 102

M.A. Assamese (1st Semester)

HISTORY OF EARLY ASSAMESE LITERATURE

Directorate of Open & Distance Learning
DIBRUGARH UNIVERSITY
DIBRUGARH - 786 004

ASSAMESE

COURSE : AS – 102

HISTORY OF EARLY ASSAMESE LITERATURE

Contributor :

Dr. Prabin Saikia
Bihpuria College
Bihpuria, Lakhimpur

Editor :

Prof. Arpana Konwar
Department of Assamese
Dibrugarh University

© Copy right by Directorate of Open & Distance Learning, Dibrugarh University. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise.

Published on behalf of the Directorate of Open & Distance Learning, Dibrugarh University by the Director, DODL, D.U., and re-printed at Designer Graphics, H. S. Road, Dibrugarh-01. Year, 2018.

ACKNOWLEDGEMENT

The Directorate of Open & Distance Learning, Dibrugarh University duly acknowledges the financial assistance from the Distance Education Council, IGNOU, New Delhi for preparation of this Self Learning Material.

প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্য বুৰঞ্জীৰ

(আৰম্ভণিৰে পৰা ১৯৫০ খৃষ্টাব্দলৈকে) History of Early Assamese Literature

সূচীপত্ৰ

খণ্ড ১ ঃ মৌখিক সাহিত্য চৰ্যাগীতি আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাজন **৫-৪৪**

গোৗ ১ ঃ মৌখিক সাহিত্য আৰু চৰ্যাগীতি ৬

গোৗ ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাজন আৰু প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগ ৩২

খণ্ড ২ ঃ বৈষ্ণৱ সাহিত্য **৪৫-৬৫**

গোৗ ১ ঃ শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলৰ সাহিত্য ৪৬

গোৗ ২ ঃ পাঁচালী সাহিত্য ৫৮

খণ্ড ৩ ঃ বৈষ্ণৱোত্তৰ সাহিত্য আৰু অৰুণোদয় যুগ ৬৬-৮৪

গোৗ ১ ঃ গদ্য সাহিত্যৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ ৬৭

গোৗ ২ ঃ মিছনেৰীসকলৰ অৱদান আৰু ‘অৰুনোদস্প’ৰ ভূমিকা ৭৫

খণ্ড ৪ ঃ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্য ৮৫-১০৩

গোৗ ১ ঃ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পভূমি ৮৬

গোৗ ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ৯২

(উপন্যাস, নাক, চুঁগিল্প আদিত)

খণ্ড ৫ ঃ আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য ঃ উত্তৰ ৰোমাণ্টিক যুগ (১৯৫০ চন পৰ্যন্ত) ১০৪-১০৩

গোৗ ১ ঃ উপন্যাস, চুঁগিল্প ১০৫

গোৗ ২ ঃ নাক, একাংকিকা না আৰু শিশু সাহিত্য ১১৭

খণ্ড ১ ঃ মৌখিক সাহিত্য, চৰ্যাগীতি আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাজন।

গৌ ১ ঃ মৌখিক সাহিত্য আৰু চৰ্যাগীতি

গৌ ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাজন আৰু প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগ।

প্ৰস্তাৱনা ঃ

অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বৈষ্ণৱ যুগৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাক 'বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগ' বুলি কোৱা হৈছে। এই্পছোৱা কালত সৃষ্টি হোৱা সাহিত্যৰাজিয়েই্প হ'ল 'বৈষ্ণৱোত্তৰ সাহিত্য'। এই্প যুগৰ সাহিত্যত নাঁ, গীত, কাব্য আদিৰ উপৰিও গদ্য-সাহিত্যই্প বিশেষভাৱে গুৰুত্ব পাই্পছিল। বুৰঞ্জী-পুথি, চৰিত-পুথি, ধৰ্ম-পুথি আৰু ব্যৱহাৰিক জ্ঞান বিষয়ক পুথিত সেই্প যুগৰ অসমীয়া গদ্যৰ সুন্দৰ চানেকি দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ঊনৈশ শতিকাৰ আদি ভাগত আমেৰিকাৰ পৰা অসমলৈ অহা খৃষ্টান মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ অমূল্য অৱদান আগবঢ়াই্প গৈছে। সেই্পসমূহৰ ভিতৰত 'অৰুনোদই্প' অন্যতম। এই্প বাৰ্তালোচনীখনৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যত আধুনিক ধ্যান-ধাৰণা প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। সেই্প সময়ত 'অৰুনোদই্প'কেন্দ্ৰিক সাহিত্য চৰ্চাই্প বিশেষভাৱে গা কৰি উঠিছিল। এই্প কালছোৱাক সেই্প বাবেই্প 'অৰুনোদই্প' যুগ বুলি কোৱা হৈছে। এই্প খণ্ডটিৰ জৰিয়তে তোমালোকে 'বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগ' আৰু 'অৰুনোদই্প যুগ' সম্পৰ্কে ভালদৰে জানিব পাৰিবা।

গৌ ১ ঃ মৌখিক সাহিত্য আৰু চৰ্যাগীতি

গঠন ঃ

১.০ উদ্দেশ্য

১.১ প্ৰস্তাৱনা

১.২ মৌখিক সাহিত্যৰ স্বৰূপ

১.২.১ মৌখিক সাহিত্যৰ সংজ্ঞা

১.২.২ মৌখিক সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য

১.৩ মৌখিক সাহিত্যৰ প্ৰকাৰ

১.৩.১ লোকগীত (লোকগীতৰ ভাগ আৰু পৰিচয়)

১.৩.২ লোক কথা

১.৩.৩ ফকৰা, যোজনা আৰু প্ৰবচন

১.৪ চৰ্যাগীতি

১.৪.১ চৰ্যাগীতিৰ পৰিচয়

১.৪.২ চৰ্যাগীতিৰ ভাষা

১.৪.৩ চৰ্যাগীতিৰ দৰ্শন

১.৪.৪ চৰ্যাগীতিৰ সাংগীতিক ৰূপ

১.৫ সাৰাংশ

১.০ উদ্দেশ্য

এম্প গৌ৾ অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে—

- মৌখিক সাহিত্য অথবা লোক সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে জানিব পাৰিবা।
- মৌখিক সাহিত্যৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা ল'ব পাৰিবা।
- অসমীয়া মৌখিক সাহিত্যৰ বিষয়ে বিস্তাৰিতভাৱে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া মৌখিক সাহিত্যৰ শ্ৰেণীবিভাগ সম্পৰ্কে ধাৰণা ল'ব পাৰিবা।

১.১ প্ৰস্তাৱনা

এম্প গৌি অধ্যয়নৰ দ্বাৰা তোমালোকে মৌখিক সাহিত্য কি আৰু লোকসাহিত্য কি ভালদৰে জনাৰ লগতে অসমীয়া মৌখিক সাহিত্য সম্পৰ্কে এক সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'বা। পৃথিৱীৰ প্ৰায় সকলো ভাষা-ভাষীলোকৰ মাজতে পুৰুষানুক্ৰমে মৌখিক সাহিত্যৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। অসমীয়া ভাষা এম্প দিশত বিশেষভাৱে চহকী। গদ্য আৰু পদ্য মৌখিক সাহিত্যৰ দ্ুা বিশিষ্ট মৌলিক ৰূপ। পদ্য ৰূপত থকা লোক সাহিত্যৰ প্ৰাচুৰ্য অসমীয়া ভাষাত মন কৰিবলগীয়া।

এক কথাত ক'বলৈ গ'লে 'মৌখিক সাহিত্য' আৰু 'লোক সাহিত্য'ৰ মাজত কোনো গুণগত মৌলিক পাৰ্থক্য নাম্প। ম্প মৌখিক ভাৱে প্ৰচলিত জন-সমাজ বা লোক-সমাজৰ উমৈহতীয়া সাহিত্য।

১.২.১ মৌখিক সাহিত্যৰ সংজ্ঞা

পৰম্পৰাগত লোকবিদ্যা আৰু লোক-প্ৰজ্ঞাৰ ভেঁতি লোক-ভাষাৰ মাধ্যমেৰে লোকজীৱনত গঢ় লৈ উঠা বাচিক-কলাম্প মৌখিক সাহিত্য বা লোকসাহিত্য। নিৰক্ষৰ জনসমাজত মুখে মুখে ৰচিত আৰু অলিখিত ৰূপত মুখ পৰম্পৰাৰে প্ৰচলিত হৈ অহা বাবে ম্পয়াক সাধাৰণতে মৌখিক সাহিত্য বুলি কোৱা হয়। শিল্পী-সত্বাৰ বিকাশ-প্ৰকাশৰ লগতে লোকৰঞ্জনৰ ৰমণীয় আহিলা ৰূপে লোককলাৰ সৃষ্টি। মৌখিক সাহিত্যও তেনে এবিধ মনোৰম লোককলা।

মৌখিক সাহিত্য তথা লোকসাহিত্যৰ সম্পৰ্কে বিভিন্নজন পণ্ডিতে বিভিন্ন সংজ্ঞা দাঙি ধৰিছে। তাৰে কেম্পিামান তলত উল্লেখ কৰা হৈছে—

'এম্প লোক-সাহিত্য সমাজৰ উমৈহতীয়া সৃষ্টি; সমাজৰ সৰ্বজনৰ ভাৱ, চিন্তা আৰু কল্পনাৰ মিলন তীৰ্থ; সমগ্ৰ সমাজৰ আনন্দ বিনোদনৰ কলাক্ষেত্ৰ। যুগ যুগ ধৰি জনসাধাৰণৰ মুখে মুখে লোক-সাহিত্য চিৰন্তন আৰু চিৰজীৱী হৈ আছে।'

— ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা

'এম্পবিলাক (জন-সাহিত্য) হৈছে মুখে মুখে ৰচনা কৰা আৰু মুখ বাগৰি জীয়াম্প থকা পুৰণি নাম, পদ, মালিতা, ফকৰা, বচন, সাঁথৰ, সাধুকথা।'

– ড° প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী

'লোক-সাহিত্য হ'ল লোক-জীৱনৰ যুগ যুগ সঞ্চিত জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাৰ বহিঃপ্ৰকাশ।'

— ড° নবীন শৰ্মা

‘সাহিত্য জনসাধাৰণৰ সহজ-সৰল ভাষাত ৰচিত হৈ মুখে মুখে প্ৰচাৰ লভিলে সি হয় মৌখিক সাহিত্য। স্প গণ-সাহিত্য, জন-সাহিত্য বা লোক-সাহিত্যৰে ঐ্া প্ৰকাৰ বা ৰূপ।’

— অতুল চন্দ্ৰ বৰুৱা

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

মৌখিক-সাহিত্যৰ ঐ্া সংজ্ঞা দাঙি ধৰা।

____

____

____

____

____

১.২.২ মৌখিক সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য ঃ

মৌখিক সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ এনেধৰণৰ ঃ

- স্প মানৱ সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ লোকৰ সাৰ্বজনীন ভাৱ-অনুভূতিৰ আধাৰত ৰচিত এজন বা একাধিক স্বভাৱ কবিৰ মৌখিক ৰচনা।
- স্প মৌখিক পৰম্পৰাৰে পুৰুষানুক্ৰমে প্ৰচলিত হৈ থাকে।
- এস্প ৰচনা-সম্ভাৰৰ ৰচকৰ নাম জনা নাযায়। অৰ্থাৎ ৰচয়িতাৰ নাম বা সেস্প সম্পৰ্কীয় সঠিক তথ্য জনাৰ সুবিধা স্পয়াত নাথাকে।
- স্পয়াত ব্যৱহৃত হোৱা ভাষাটো সংশ্লিষ্ট ভাষিক জনসমষ্টিৰ মাজত চলা সহজ-সৰল লোক-ভাষা।
- স্পয়াত লোক-মন আৰু লোক-প্ৰজ্ঞাৰ সাৱলীল প্ৰকাশ ব্যাপ্ত হৈ থাকে।
- গদ্য আৰু পদ্য উভয় ৰূপতে স্পয়াৰ পৰম্পৰা বিদ্যমান।
- গীত-পদ জাতীয় মৌখিক সাহিত্যসমূহৰ ঐ্া সাংগীতিক ৰূপ থাকে।
- পদ্যৰ মাধ্যমত ৰচিত স্বভাৱসুলভ ছন্দ, অন্ত্যমিল, উপমা, অনুপ্ৰাস, প্ৰতীক, ব্যঞ্জনা আদিৰ জৰিয়তে লোকসাহিত্যসমূহৰ প্ৰতিপাদ্য বিষয়বস্তু কলাত্মক ৰূপত প্ৰকাশ পায়।

লোকসাহিত্যবোৰৰ ভিতৰত আম্পনাম, ধাম্পনাম, বিয়ানাম, বিহুনাম, গোসাঁম্পনাম, দিহানাম, দেহ বিচাৰৰ গীত, ৈকাৰী গীত, জিকিৰ-জাৰি, ঝুনা, মালিতা আদি বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। বিষয়ানুক্ৰমিকভাৱে কৰা আলোচনাসমূহৰ দ্বাৰা মৌখিক সাহিত্যৰ সংজ্ঞা, স্বৰূপ, বৈশিষ্ট্য আদি সম্পৰ্কে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে বহুকথাম্প জানিব পাৰিব।

১.২ মৌখিক সাহিত্যৰ স্বৰূপ

মানুহে মনৰ ভাৱ-কল্পনা, সৌন্দৰ্য অনুভূতি আদি প্ৰকাশ কৰিবলৈ সুকুমাৰ কলাৰ বিভিন্ন মাধ্যম নিৰ্বাচন কৰি লয়। চিত্ৰ-ভাস্কৰ্যৰ দৰে সাহিত্য-কৰ্মও তেনে এৌ বিশিষ্ট মাধ্যম। লিপি বা আখৰ সৃষ্টিৰ বহুকাল আগৰে পৰা মানুহে মনৰ ভাৱ-অনুভূতি কলাত্মক ৰূপত প্ৰকাশৰ উদ্দেশ্যে নিজ নিজ ভাষাৰ মাধ্যমেৰে মুখে মুখে গীত-পদ, ফকৰা-যোজনা, কথা-কাহিনী আদি ৰচনা কৰি আহিছে। এম্পবোৰকে 'মৌখিক-সাহিত্য' বুলি অভিহিত কৰা হয়। বেদসমূহো আদিতে মৌখিক ৰূপতে সৃষ্টি হৈছিল। শ্ৰুতি, স্মৃতি ৰূপে বহুকাল বৰ্তি থকাৰ পিচতহে ম্প লিখিত ৰূপ পাম্পছে। মৌখিক ৰূপত সৃষ্টি হ'লেও আৰু বহুকাল মৌখিক ৰূপত প্ৰচলিত হৈ থাকিলেও বৈদিক সাহিত্যক 'মৌখিক-সাহিত্য' বোলা নহয়। সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ ঢাপে ঢাপে মৌখিক-সাহিত্যম্পও ৰূপ সলায়। কিন্তু ম্পয়াৰ মৌলিক ভিত্তি অপৰিৱৰ্তিত হৈয়ে থাকে। লোক জীৱনৰ সুখ-দুখ, আনন্দ-বিষাদ, প্ৰেম-বিৰহ, ধৰ্ম-দৰ্শন, জীৱন-জীৱিকা আদি বিষয়-সম্ভাৰেৰে অনাখৰী লোক-কবিয়েহে এম্পবোৰ ৰচনা কৰে। প্ৰকৃতপক্ষে 'মৌখিক সাহিত্য' আৰু 'লোক সাহিত্য' এৌ মুদ্ৰাৰে দুৌ পিঠি।

এম্প লোকসাহিত্য সম্পৰ্কে বিভিন্নজন পণ্ডিতে বিভিন্ন মত দাঙি ধৰিছে। তাৰে কেম্পৌমান বিচাৰ কৰি চোৱা হৈছে।

'লোক সাহিত্য লোকসমাজে ৰচনা কৰা সাহিত্য। লোক সাহিত্য সাধাৰণতে মুখে মুখে মুখ বাগৰি প্ৰবাহিত হৈ অহা মৌখিক সাহিত্য।'
— শশী শৰ্মা

'জন-সাহিত্য ৰাম্পজৰ সাহিত্য, বিশেষ ভাৱে লিখা-পঢ়া জনা শিক্ষিত মানুহৰ ৰচনা নহয়।' *– ড০ প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী*

'জনসাধাৰণৰ স্মৃতি মন্দিৰেম্প এম্প সাহিত্যৰ (মৌখিক সাহিত্য) নিবাস, প্ৰাঞ্জলতাম্প তাৰ ধৰ্ম।' *— অতুল চন্দ্ৰ বৰুৱা*

ড০ নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই 'মৌখিক সাহিত্য' ৰূপটোক প্ৰাধান্য দিছে যদিও ইয়াৰ উপশ্ৰেণী বিভাজনৰ বেলিকা 'লোক কাহিনী', 'লোককাব্য' ৰূপ প্ৰয়োগ কৰিছে। ড০ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, ড০ প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা, শশী শৰ্মা আদি গবেষক পণ্ডিতে 'লোক সাহিত্য' অভিধাটোহে গুৰুত্ব সহকাৰে গ্ৰহণ কৰিছে। শশী শৰ্মাই পৰম্পৰাগত মৌখিক ৰূপটোক ইয়াৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য বুলিহে উল্লেখ কৰিছে। ড০ সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাই 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত'ত দুয়োটা দিশ সামৰি 'মৌখিক লোক সাহিত্য' ৰূপটো গ্ৰহণ কৰিছে। ড০ প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামীয়ে 'Folk Literature'ৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দ ৰূপে 'জন-সাহিত্য' ৰূপটোকহে প্ৰাধান্য দিছে।

১.২.৩ মৌখিক সাহিত্যৰ প্ৰকাৰ

ভাব প্ৰকাশৰ মাধ্যম অনুসৰি মৌখিক সাহিত্যক প্ৰধানকৈ দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। (১) গদ্য ৰূপৰ মৌখিক সাহিত্য আৰু (২) পদ্য ৰূপৰ মৌখিক সাহিত্য। ছন্দ-অলংকাৰহীন সহজ-সৰল ভাষাৰ মাধ্যমেৰে বাচিক ৰূপত প্ৰকাশ পোৱা সাধুকথা, সাঁথৰ, মন্তৰ, কিংবদন্তি, আদি 'গদ্যৰূপৰ মৌখিক সাহিত্য'। ইয়াক 'লোককথা' বুলিও অভিহিত কৰা হয়। আনহাতে লোক কবিৰ ভাৱ-অনুভূতিৰ অলংকাৰযুক্ত আৰু ছন্দোবদ্ধ কাব্যিক প্ৰকাশেই 'পদ্যৰূপৰ মৌখিক সাহিত্য'। এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্য স্বাভাৱিকতেই গীতধৰ্মী। সেয়েহে ইয়াক 'লোক কবিতা' তথা 'লোকগীত' বুলি কোৱা হয়।

১.৩ অসমীয়া মৌখিক সাহিত্য

অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বৰঘৰ মৌখিক লোকসাহিত্যৰ বিপুল সম্ভাৰেৰে পৰিপূৰ্ণ। লোককথা অৰ্থাৎ মৌখিক গদ্য ৰূপত আৰু লোককবিতা অৰ্থাৎ মৌখিক গীত-পদৰ ৰূপত যুগ যুগ ধৰি ইয়াৰ পৰম্পৰা নিছিগা ধাৰেৰে বৈ আছে। গদ্যৰ ৰূপত থকা মৌখিক সাহিত্যৰ ভিতৰত ঘাইকৈ লোককথা আৰু লোক কাহিনীয়েই প্ৰধান। একাংশ মন্ত্ৰ সাহিত্য আৰু যোজনা মন্তৰতো কেতিয়াবা গদ্যৰ চানেকি দেখিবলৈ পোৱা যায়। সুৰৰ প্ৰাধান্য থকা বাবে পদ্য বা কাব্যিক ৰূপত থকা মৌখিক সাহিত্যসমূহক গীতিসাহিত্য ৰূপে অভিহিত কৰা হয়।

ড০ সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাই অসমীয়া লোক সাহিত্যৰ তিনিটা প্ৰধান ভাগ আলোচনালৈ আনিছে, সেইকেইটা হ'ল– (১) লোকগীত, (২) ফকৰা-যোজনা আৰু প্ৰবচন, (৩) সাধুকথা।

অতুলচন্দ্ৰ বৰুৱাই আকৌ (১) ধৰ্মীয় আৰু (২) লৌকিক বুলি অসমীয়া মৌখিক-সাহিত্যৰ দুটা ভাগ কৰি দেখুৱাইছে যদিও ইয়াৰ উপভাগবোৰ তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিছে– (১) লোকগীত, (২) ফকৰা-যোজনা আৰু প্ৰবচন, (৩) কাহিনী, সাধুকথা আৰু জনশ্ৰুতি।

ড০ মহেশ্বৰ নেওগে অসমীয়া মৌখিক সাহিত্যক 'লোকগীতি আৰু 'লোক-

কথা' বুলি দুটা প্ৰধান ভাগত সামৰিছে।

পৰিবেশ্য কলা হিচাপে অথবা পৰিবেশনৰ উপলক্ষ্য অনুসৰি অসমীয়া মৌখিক সাহিত্যক ঘাইকৈ দুটা শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি– (১) অনুষ্ঠানমূলক আৰু (২) অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ। আনহাতে এনে গীতসমূহ দুটা ধাৰাৰে প্ৰবহমান। এটা হৈছে ধৰ্মীয় ধাৰা আৰু আনটো হৈছে ধৰ্মনিৰপেক্ষ ধাৰা।

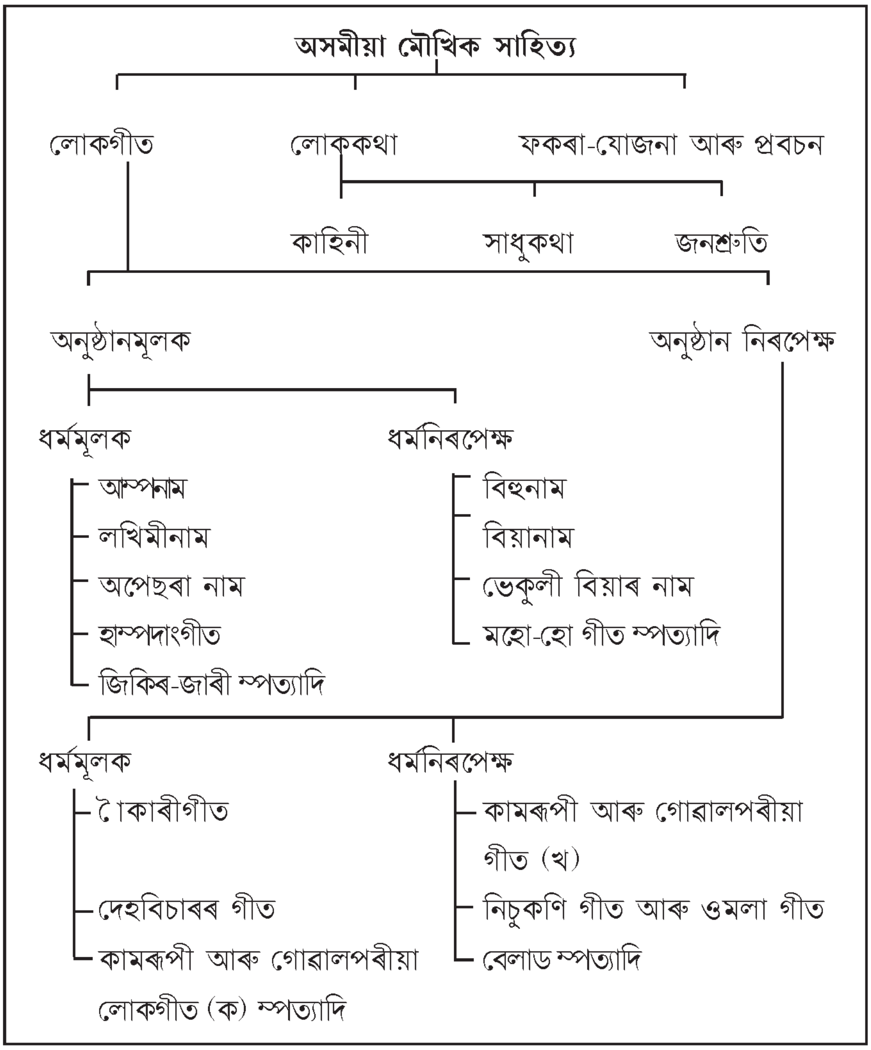

১.৩.১ লোকগীত

অনুষ্ঠানমূলক গীত

উৎসৱ-পাৰ্বণ আদি নিৰ্দিষ্ট উপলক্ষ্যত আনুষ্ঠানিকভাৱে পৰিৱেশন কৰা গীতপদবোৰেম্প 'অনুষ্ঠানমূলক গীত'। যেনে– বিবাহ উপলক্ষে গোৱা 'বিয়ানাম', লখিমী সবাহ উপলক্ষে গোৱা 'লখিমীনাম', বিহু উপলক্ষে গোৱা 'বিহুনাম' ম্পত্যাদি। এম্প অনুষ্ঠানমূলক গীতসমূহৰো দু'া ধাৰা পোৱা যায়। সেয়া হৈছে (ক) অনুষ্ঠানমূলক ধৰ্মীয় ধাৰাৰ গীতপদ আৰু (খ) অনুষ্ঠানমূলক ধৰ্মনিৰপেক্ষ ধাৰাৰ গীতপদ।

অনুষ্ঠানমূলক ধৰ্মীয় ধাৰাৰ গীতপদসমূহ হ'ল আম্পনাম, গোসাঁম্পনাম, লখিমীসবাহৰ নাম, অপেছৰা/অপেছৰী সবাহৰ নাম, হাম্পদাং গীত, জিকিৰ গীত, জাৰি গীত ম্পত্যাদি।

আম্পনাম

বসন্তৰোগৰ অধিষ্ঠাত্ৰীদেৱীয়েম্প অসমীয়া সমাজত 'আম্প'ৰূপে পৰিচিত। চাৰিত্ৰিক ভিন্নতা অনুসৰি বসন্তৰোগ সাত বিধ। এম্প প্ৰত্যেকবিধৰ বিপৰীতে একোগৰাকীকৈ 'দেৱী' বা 'আম্প'ৰ কল্পনা কৰা হয়, যেনে– বৰ আম্প, মাজু আম্প, যদুমণি আম্প, নুতি আম্প, পানী চামৰি আম্প আৰু শীতলা আম্প। এম্প 'আম্প'সকলৰ বাম্পভনী বুলিও ধৰি লোৱা হয়। অসমীয়া নাৰীয়ে বসন্তৰোগৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাবলৈ আম্পসকলৰ সন্তুষ্টিৰ বাবে 'আম্পসকাম' পাতে। এম্প আম্পসকামত পৰিৱেশন কৰা গীত-পদকে 'আম্পনাম' বোলে। তান্ত্ৰিক প্ৰভাৱসিক্ত এম্প নামবোৰ ঘাম্পকৈ স্তুতি-প্ৰাৰ্থনামূলক। যেনেঃ-

'আম্পৰ চৰণৰে ছায়া   আম্পৰ চৰণৰে ছায়া
ভয় নকৰিবা তুতিকৈ মাতিবা আয়ে কৰি যাব দয়া॥'

'নিচিনি সোমালো আম্পৰে ফুলেবাৰী
নিচিঙি চিঙিলো কলি।
এম্পবোৰ দোষকে খেমিবা দেৱী আম্প
মাতিছো কাতৰে কৰি॥'

'উজায়ে আহিলে আম্পৰে সাতেভনী
পিছলাৰ পাৰতে ৰ'ল.........'
'পিছলাৰ ঘাঁ তে আয়ে স্নানে কৰে
লাহৰ চুলি াৰি মেলি..........'
'পিছলাত ঘাঁ তে আয়ে পানী তোলে
তামৰে কলচী লৈ.........'
'বৰ আয়ে পাচিছে সৰু আম্প আহিছে
ফুলবাৰী দেওঘৰৰ পৰা..........' ম্পত্যাদি।

পিছলা নৈ আৰু 'ফুলবাৰী দেওঘৰ'ৰ উল্লেখলৈ চাম্প আম্পনামসমূহৰ কেন্দ্ৰীয় উৎপত্তিস্থল লখিমপুৰ জিলাৰ নামনি অঞ্চল বুলি সহজেম্প অনুমান কৰিব পাৰি।

ভক্তিৰ গভীৰতা, অনুভূতিৰ তীব্ৰতা, ভাৱৰ স্বাভাৱিকতা, প্ৰকাশভংগীৰ সৰলতা আদি আম্পনামৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। ছন্দ-অলংকাৰৰ সুষম প্ৰয়োগ আৰু কাব্যিক অভিব্যঞ্জনাৰ মনোৰম প্ৰকাশে 'আম্পনাম'সমূহক সৌন্দৰ্য আৰু মহত্ব প্ৰদান কৰি আহিছে।

গোসাঁম্পনাম

কৃষ্ণ গোসাঁম্প অৰ্থাৎ শ্ৰীকৃষ্ণ চৰিত্ৰক কেন্দ্ৰ কৰি মৌখিকভাৱে ৰচিত হোৱা গীত-পদবোৰকে 'গোঁসাম্পনাম' বুলি কোৱা হয়। শ্ৰীকৃষ্ণৰ জন্মৰে পৰা মহাপ্ৰস্থানলৈকে বিভিন্ন কাহিনীৰ অৱলম্বনত এম্প গীতবোৰ সৃষ্টি হৈছে। কৃষ্ণ ভক্তিৰ গভীৰতা আৰু মাহাত্ম্য প্ৰকাশক এম্প গীতসমূহ বৈষ্ণৱ মাৰ্গৰ মাংগলিক অনুষ্ঠানবোৰত পৰিৱেশন কৰা হয়। শ্ৰীকৃষ্ণৰ জন্মাষ্টমী উপলক্ষে গোৱা গোসাঁম্পনাম এনেধৰণৰ—

'আজি ৰাতি শিলা বৰষিলে এ নুশুনি প্ৰজাৰে মাত।
পালি-পহৰীয়া সবে নিদ্ৰা গৈলা উপজিলে জগন্নাথ॥
ভাদ মাহৰে ৰোহিনী অষ্টমী এ মংগলবাৰৰ দিনা ৰাতি।
কলমৌ পাততে গোসাঁম্প উপজিলে লগাম্পছে সুগন্ধী বাঁতি॥'

এম্পবোৰক জন্মাষ্টমীৰ নাম বুলিও কোৱা হয়।
অন্যান্য গোসাঁম্পনামৰ নমুনাঃ

'শ্যামকাণু দূৰৈহৈ নাযাবা।
সোণৰ বাঁহী গঢ়াম্প দিম ঘৰতে বজাবা॥'
'গধূলিতে আয়ে ওলাম্প পদূলিলৈ চায়।
আহে কি নাহিছে কানু সোণৰ বাংশী বায়॥'
'গধূলিতে ধেনুচাৰি আহে নীলমণি।
সোণৰ থালে অন্ন লৈয়া ডাকিছে জননী॥'
'যমুনাৰ কলিতে কানাম্প বহি আছে
মাথাৰে মুকলি চুলি।
সিপাৰৰ পৰা ৰাধাম্প ডাকে দিলে
মোকে পাৰে কৰা বুলি॥' ম্পত্যাদি

লখিমী সবাহৰ নাম

লক্ষ্মী হ'ল ধন-ধানৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী। এম্প দেৱীক অসমীয়া কৃষিজীৱী সমাজে 'লখিমী আম্প' বুলি মানে দিছে। লখিমী আম্পক সন্তুষ্ট কৰি ৰাখিলে ধন-ধানৰ অভাৱ নোহোৱাকৈ জীৱন-যাত্ৰা সুকলমে চলাম্প যাব পাৰি বুলি গভীৰ শ্ৰদ্ধা

সহকাৰে বিশ্বাস কৰা হয়। এনে উদ্দেশ্যেৰে পতা মাংগলিক অনুষ্ঠানকে ‘লখিমী-সকাম’ বা ‘লখিমী সবাহ’ বোলা হয়। এম্প অনুষ্ঠানত পৰিবেশন কৰা গীত-পদবোৰেম্প হৈছে ‘লখিমীসবাহৰ নাম’। স্তুতি-প্ৰাৰ্থনামূলক এম্প গীতবোৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্যৰ ফালৰ পৰাও ৰসোত্তীৰ্ণ আৰু মনোৰম। যেনে–

‘পাতে সৰু সৰু ঠোকে ভিৰে খালে
মাণিকী মধুৰী আগে।
পৰৰে দেশলৈ নাযাবা লক্ষ্মীআম্প
ভঁৰালৰ্টি ভৰিব লাগে॥’
‘হাবিতে কান্দিলে শৰে কি হৰিণা
জাৰণিত কান্দিলে কুলি।
পথাৰৰ মাজতে কান্দেনো লক্ষ্মীআম্প
আনোগৈ মূৰতে তুলি॥’
‘আম্প মোৰ লখিমী আম্প
আহিছোঁ শংখ বজাম্প।
পতিতপাৱনী জগত জননী
তুমি অন্নপূৰ্ণা আম্প॥’ ম্পত্যাদি

অপেছৰা সবাহ বা অপেছৰী সবাহৰ নাম

অজান কাৰণত বা কোনো ৰোগ-ব্যাধিৰ লক্ষণ নেদেখাকৈ সৰু ল’ৰা-ছোৱালীৰ শৰীৰ শুকাম্প খীনাম্প গ’লে ‘অপেছৰাৰ দোষ’ লগা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। এম্প গৰাকী অপেছৰা বা অপেছৰী (<অপ্সৰা/<অপ্সৰী)ৰ নাম ‘শুকানী অপেছৰাম্প পোৱা’ কথাষাৰ গালি-শপনিতো ব্যৱহাৰ হোৱা শুনা যায়। এগৰাকী কিশোৰী উপযুক্ত বয়সত পুষ্পিতা নহ’লেও ‘অপেছৰাৰ দোষ লগা’ বুলি ভাবি লোৱা হয়। জন বিশ্বাসমতে আকাশেদি উৰি যোৱা অপেছৰাৰ ছাঁত কেনেবাকৈ ভৰি পৰিলে এনে দোষ লাগে। ম্পয়াৰ নিৰাময়ৰ বাবে কোনো এটা দেওবাৰে চোতালৰ মূৰত ফুলেৰে মড়ল সাজি ধূপ-ধূনা, শৰাম্প-বন্তি দি অপেছৰা সবাহ পতা নিয়ম। অপেছৰাক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ তাত যিবোৰ গীত-পদ সুৰ ধৰি গোৱা হয় তাকেম্প অপেছৰা সবাহৰ গীত বোলে। স্তুতি-প্ৰাৰ্থনামূলক এম্প গীতবোৰৰ সাংগীতিক আৰু কাব্যিক সৌন্দৰ্য অতি মনোৰম। উদাহৰণঃ-

‘ফুলৰে আসনে ফুলৰে বসনে এ আম্প
ৰভাতল আমোল মোলায়।
আম্প অপেছৰী ফুলাম পাখিমেলি
দেও দি পূজালৈ যায়॥’

'সোণৰে এযুৰি ধূপে অপেছৰী এ
ৰূপৰে এযুৰি ধূপ।
আম্প অপেছৰী তুতি কৈ মাতিছো
নামতে হৈবা সন্তোষ॥'

'দেওবাৰে দুপৰবেলা
ছায়াত দিলে ভৰি।
নিজ গুণে খেমা কৰা
আম্প অপেছৰী।' ম্পত্যাদি।

হাম্পদাং গীত ঃ

সোণোৱাল কছাৰী সম্পদায়ৰ লোকসকলৰ ধৰ্মীয় বিশেষত্বপূৰ্ণ এবিধ গীতেম্প হ'ল 'হাম্পদাং গীত'। তেওঁলোকৰ আদি কালৰ ভাষাৰ নিদৰ্শন স্বৰূপ এম্প 'হাম্পদাং' শব্দৌৰ অৰ্থ হ'ল– 'বিশ্বচৰাচৰৰ সৃষ্টি ৰহস্যৰ প্ৰশংসা'। ব'হাগ বিহুৰ চৈধ্যদিনৰ আগতে অনুষ্ঠিত কৰা বাথৌ পূজা উপলক্ষ্যে হাম্পদাংগীত গোৱাৰ নিয়ম। এম্প মৌখিক গীতবোৰ বাৰৗ দফাত বিভক্ত। প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় দফাত সৃষ্টি ৰহস্য বৰ্ণনা; তৃতীয় দফাতে পৃথিৱীত থকা জড়জগত আৰু জীৱজগতৰ সৃষ্টিৰ বৰ্ণনা; চতুৰ্থ দফাত বংশাৱলীৰ বৰ্ণনা; পঞ্চমৰ পৰা অষ্টম দফালৈ 'বাথৌ' অৰ্থাৎ মহাদেৱৰ বিবাহৰ বৰ্ণনা, নৱম দফাত দশ-দেৱতাৰ প্ৰতি প্ৰাৰ্থনাৰ বৰ্ণনা; দশম দফাত লখিমী দেৱীৰ স্তুতি-প্ৰাৰ্থনা, একাদশ দফাত কছাৰীসকলৰ বাসস্থানৰ বৰ্ণনা আৰু অন্তিম দফাত মহাদেউক স্তুতি-প্ৰাৰ্থনা কৰাৰ বৰ্ণনা উপস্থাপন কৰা হয়। উদাহৰণ–

"হা-ম্প-অ'হ' নমো নাৰায়ণ
হা-ম্প-অ'হ' পিথবী হেনো সৃজম্পছে
হা-ম্প-অ'হ আকাশ হেনো সৃজম্পছে
হা-ম্প-অ'হ বতাহ হেনো সৃজম্পছে।"........
'হা-ম্প-অ'হ আদি যুগৰ কছাৰী হাম্পদাংগীত।' ম্পত্যাদি।

জিকিৰ আৰু জাৰি গীত ঃ

অসমৰ খিলঞ্জীয়া মুচলমানসকলৰ মাজত প্ৰচলিত জিকিৰ আৰু জাৰি অসমীয়া মৌখিক সাহিত্যৰ অন্য এক আপুৰুগীয়া সম্পদ। শংকৰদেৱৰ প্ৰৱৰ্তিত একশৰণ ভাগৱতী বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ মৌলিক ধ্যান-ধাৰণাৰে সৈতে ম্পচলামৰ সাদৃশ্য লক্ষ্য কৰিয়েম্প সপ্তদশ শতিকাত সুদূৰ বাগদাদৰ পৰা আহি অসমত থিতাপি লোৱা 'চাহ মিলন পীৰ' ওৰফে আজান ফকিৰে অসমৰ জতুৱা ভাষা আৰু থলুৱা

সংগীত ব্যৱস্থাপনাৰ আদৰ্শ লৈ জিকিৰ-জাৰিৰ প্ৰবৰ্তন কৰিলে। 'জিকিৰ' শব্দটোৱে আল্লাৰ পবিত্ৰ নাম স্মৰণ কৰা বুজায়। এই গীতসমূহৰ মাজেৰে আল্লাৰ নাম মাহাত্ম্য প্ৰকাশৰ উপৰিও গুৰু ভক্তিৰ গুৰুত্ব আৰু ধৰ্মীয় সদাচাৰ, সুৰুচি, সততা আদি ৰক্ষাৰ বাবে পালনীয় ৰীতি-নীতিৰ সুপ্ৰকাশ ঘটিছে। আজান ফকিৰৰ নাম জড়িত কৰিলেও পৰৱৰ্তী কালৰ জিকিৰসমূহ লোক-কবিৰ মৌখিক ৰচনা বুলি সহজেই ঠাৱৰাব পাৰি। জিকিৰৰ নমুনাঃ

'হাতে ল'লে কাপে কলম কৰিব জিকিৰ।

দুনিয়া/দৰিয়া মাজে পয়দা হ'ল বাবা জিন্দা পীৰ॥'

'দুনিয়ালৈ আহিলো ৰঙে ৰূপে বেহালো

নুসুজিলো মান-বাপৰ ধাৰ।

সাৰকে নিচিন্তি অসাৰকে চিন্তিলো

আমি বান্দা হ'লো গুনাহগাৰ।'

'জীৱৰ সাৰথী নাম অ' আল্লা জীৱৰ সাৰথী নাম।

সৎ গুৰু ভেঁৰিবা আত্মাঁ চিনিবা সিজিব দিলৰে কাম॥' ইত্যাদি

জিকিৰৰ সমপৰ্যায়ৰ জাৰীগীতসমূহ কাৰাবালাৰ কৰুণ কাহিনীৰ অৱলম্বনত ৰচিত। সেই ঐতিহাসিক বিষয়বস্তু আহি অসমৰ পৰিবেশত সম্পূৰ্ণ অসমীয়া ৰূপত জাৰীগীতত ফুটি উঠিছে। 'জাৰী' শব্দৰ মূল অৰ্থ হৈছে 'বিননি'। মৃতকৰ দুখত উঠলি উঠা বিননিৰ গীতেই হৈছে জাৰী। যেনে—

'চেনেহৰ চৈয়দ যুজৰ ছহিদ হাঁয়ৰে হাঁয়
হাচান-হুচেন দুটি ভাই
কান্দিছে বিনাই / আৰছত লাগিলে গোলমাল চাহেবে.....'

'হাঁয় হাঁয় চোভানাল্লা / জান দিওঁ কাৰবালা
হাতো হাজাৰ নূৰে / জাৰী কৰে' ইত্যাদি

অনুষ্ঠানমূলক ধৰ্ম নিৰপেক্ষ ধাৰাৰ গীতপদবোৰ হ'ল– বিহুনাম, বিয়া নাম, ভেকুলী বিয়াৰ নাম, মহোহোগীত ইত্যাদি। নিৰ্দিষ্ট অনুষ্ঠানেৰে সৈতে জড়িত হ'লেও ইয়াৰ মৌলিক ৰূপটো ধৰ্মীয় গণ্ডীৰ বাহিৰত।

বিহুনাম ঃ

ৰঙালী বিহু বা বহাগ বিহুৰ সৈতে জড়িত গীত-পদসমূহকে বিহুনাম বুলি কোৱা হয়। 'হুচৰি নাম'বোৰ সেই অৰ্থত 'বিহুনাম'ৰ ভিতৰুৱা হ'লেও বৈষ্ণৱ যুগত গ্ৰাম্যগীতৰ সলনি ধৰ্মমূলক গীতপদে হুচৰি অনুষ্ঠানটি দখল কৰি ল'লে। বসন্ত ঋতুত প্ৰকৃতিৰ বিনন্দীয়া ৰূপৰ বৰ্ণনা, ৰঙালী বিহুৰ প্ৰতি সমাজৰ

নিবিড় আকৰ্ষণৰ বৰ্ণনা আৰু প্ৰধানকৈ ডেকা-গাভৰুৰ যৌৱনৰ উদ্দাম কামনা-বাসনাৰ প্ৰকাশ বিহুনামবোৰৰ ঘাম্প উপজীৱ্য। লোককবিৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত ৰচনা এম্প বিহুনামবোৰ সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য আৰু সাংগীতিক মাধুৰ্যৰ ফালৰ পৰা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। সাধাৰণতে ত্ৰিপদী ছন্দত ৰচিত বিহুনামবোৰৰ প্ৰতিটো স্তৱকেম্প স্বয়ং সম্পূৰ্ণ। উদাহৰণঃ-

হুচৰিনাম ঃ

'চততে চকৰী বহাগত বগৰী
জেঠতে আমনা ধান।
গৰু বিহুৰ দিনাখন ল'বা আশীৰ্বাদে
তেহে পাবা বৈকুণ্ঠত থান॥'

'ন-ঘৰ ঐ পুৰণি কামি।
হুচৰি গাবলৈ আহিছোঁ আমি॥'

'কাণাম্প গ'ল ফুলে পাৰিবলৈ
হাততে হাৰুঁ লৈ হে।'

'কলমৌ খাওঁতে বুঢ়া হনুমন্ত
নগৰী কৰিলে চন ঔ গোবিন্দম্প ৰাম॥' ম্পত্যাদি

বিহুনাম ঃ

'তোমালৈ চাওঁতে জপনা দেওঁতে
বিন্ধিলে অঘৈয়া হুলে।
তোমাৰ মনে গ'লে আমাৰ মনে গ'লে
কি কৰিব অজাতি কুলে॥'

'নৈ লৈ হালিলে ন ডালি ভলুকা
পথাৰলৈ হালিলে কাক।
বুকুৰে কামিহাড় হ'ল ডালি ডালি
কালৈ চিন্তা কৰি থাক॥'

'ৰঙানদী শুকালে মাছৰে বেজাৰত
লুম্পতখন শুকাম্পছে কিয়।
মম্প চোম্প শুকাম্পছোঁ তোমাৰে বেজাৰত
তুমি চোম্প শুকাম্পছা কিয় ?' ম্পত্যাদি।

বিয়ানাম ঃ

জনম, মৰণ আৰু বিবাহ– মানৱ জীৱনৰ প্ৰধান পৰিঘটনা। দশ সংস্কাৰৰ অন্যতম সংস্কাৰ ৰূপেও বিবাহ উৎসৱৰ বিশেষ গুৰুত্ব অসমীয়া সমাজত আছে। বিবাহ অনুষ্ঠান উপলক্ষ্যে মহিলাসকলে পৰিবেশন কৰা সুৰীয়া লোকগীতসমূহকে সামগ্রিক ভাৱে বিয়ানাম বুলি কোৱা হয়। জোৰণ দিয়া, পানীতোলা, নোওৱা, অধিবাস, গাঁঠিয়ন খুন্দা, দৈয়ন দিয়া, সুৱাগুৰি তোলা, দৰা আদৰা, জোৰানাম গোৱা, হোমৰ গুৰিত বহা, বাহীবিয়া আদি বিবাহৰ ভিন্ ভিন্ আনুষ্ঠানিকতাৰ লগত সংগতি ৰাখি পৰ্যায়ক্ৰমে বিয়ানামসমূহ গোৱাৰ নিয়ম। অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ স্বৰূপ। এনে বিয়ানামসমূহত আদৰ্শ দাম্পত্য জীৱনৰ স্বৰূপ, দৰা-কন্যাৰ ৰূপ যৌৱনৰ প্ৰশংসা, বোৱাৰী জীৱনৰ কৰণীয় আৰু পালনীয় নীতি-নিয়ম, নাৰী জীৱনৰ হৰ্ষ-বিষাদ, আশা-আকাংক্ষাৰ বৰ্ণনা, নিজৰ পৰিয়াল-পৰিজনৰ পৰা আসন্ন বিচ্ছেদ আৰু নতুন ঘৰ এখনত নতুন জীৱনৰ পাতনি কেনেকৈ মেলিব লাগিব আদি বিষয় কলাত্মক ৰূপত উপস্থাপন কৰা হয়।

বিয়া নামৰ উদাহৰণ ঃ

'মাৰাৰ অলংকাৰ থোৱা কাতি কৰি
ঐ ৰাম দেউতাৰাৰ অলংকাৰ থোৱা হে।
ৰামে দি পঠাইছে বিচিত্ৰ অলংকাৰ
ঐ ৰাম হাতে যোৰে কৰি লোৱা হে॥'
'কাষে ঘট লোৱা ৰাধা মাথে লোৱা মালা।
যমুনালৈ যাব লাগে নকৰিবা হেলা॥'
'কৈলৈ সানিছা কেতুৰী হালধী
ঐ ৰাম আপুনি কেতেকীৰ পাহিহে.....'
'আজি আইদেউৰ অধিবাসে
কাইলৈ আইদেউৰ বিয়া।
পৰহিলৈ গুচি যাব
ভাঙি যাব হিয়া॥'
'পথাৰত জিলিকে ধানৰে ঠোক।
ৰাখাচোন ৰাখাচোন দেউতা মোক॥
কেনেকৈ ৰাখিমে জীয়ৰী তোক।
বেদৰে মন্ত্ৰেৰে চিঙিলে কুশ॥
নাৰাখো নাৰাখো তোমাৰে লগত।
বৰঘৰ সোমাওঁতেই পৰিব মনত॥' ইত্যাদি।

ভেকুলী বিয়াৰ নাম ঃ

কৃষিজীৱী সমাজৰ লোকবিশ্বাস অনুসৰি বাৰিষাৰ বৰষুণৰ আগমনৰ

লগত ভেকুলীকুলৰ বিশেষ সম্পৰ্ক আছে। অৰ্থাৎ ভেকুলীয়ে ৰৈৰোৱালেহে বৰষুণ দিয়ে বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। ভেকুলীকুলৰ প্ৰজননৰ সৈতে মেঘ আৰু বৰষুণৰ বিশেষ সম্পৰ্ক থকা বিষয়টো লক্ষ্য কৰিয়েই জন সমাজত এই বিশ্বাস গঢ় লৈ উঠিছে। কৃষিকাৰ্যৰ সময়ত কেতিয়াবা হোৱা অনাবৃষ্টিয়ে সৃষ্টি কৰা দুৰৱস্থা দূৰ কৰিবলৈ অৰ্থাৎ ইন্দ্ৰদেৱতাক তুষ্ট কৰিবলৈ অসমীয়া সমাজত বেং বিয়া বা ভেকুলী বিয়া পতাৰ পৰম্পৰা চলি আহিছে। চহা জীৱনৰ সহজ-সৰল বিশ্বাস যে ইন্দ্ৰ দেৱতাৰ সুহৃদ ভেকোলা-ভেকুলীৰ বিয়া পাতি দিলে অনাবৃষ্টি দূৰ হয়। গাঁৱৰ নামঘৰত অনুষ্ঠিত এনে বিবাহত যিবোৰ গীত-পদ গোৱা হয় তাকেই 'ভেকুলীবিয়াৰ নাম' বোলে। সাদৃশ্যধৰ্মী যাদুমূলক ধাৰণা নিহিত হৈ থকা ভেকুলী বিয়াৰ পৰিণতিত বিস্তৰ বংশ বৃদ্ধি হ'ব আৰু বৰ্দ্ধিত সংখ্যক ভেকুলীৰ বাবে ইন্দ্ৰদেৱতাই পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ পানী যোগান ধৰিব বুলি লোকসমাজত গভীৰ বিশ্বাসৰ চলন্তি আছে। ইয়াৰ দ্বাৰা আওপকীয়াকৈ কৃষকসকল উপকৃত হোৱা বিষয়টোৱেই ভেকুলী বিয়া পতাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। এনেবোৰ ধাৰণাৰ ভিত্তিতেই ৰচিত হৈছে ভেকুলীবিয়াৰ বিশেষত্ব পূৰ্ণ নামবোৰ। এই গীত-মাত, ক্ৰিয়া-কলাপ আৰু কাৰ্য-কৰণৰ শেষ লক্ষ্য হৈছে 'বৰষুণ কামনা'।

'ভেকোলা ভেকুলীৰ বিয়া এ।
উৰুলী এজোকা দিয়া হে॥
ভেকোলা ভেকুলীৰ বিয়া এ।
বতাহ-বৰষুণে দিয়া হে॥'

'ভেকুলীৰ বিয়ালৈ আহে ইন্দ্ৰদেৱে
বতাহ বৰষুণত তিতিহে।
স্বৰ্গৰ অপেচৰী নামি আহিছে
ভেকুলীৰে বিয়া শুনি হে॥' ইত্যাদি

মহো-হো গীত মহ খেদা গীত ঃ

'মহো-হো' নামনি অসমৰ এক বিশেষ লোক-উৎসৱ। আঘোন মাহৰ পূৰ্ণিমা তিথিত সন্ধিয়াৰ পৰা নিশালৈকে এই উৎসৱ উদ্যাপন কৰা হয়। তদ্ভৱ শব্দ 'মহ' (<মশক) আৰু বড়ো ভাষাৰ শব্দ 'হো'ৰ সংযোগত 'মহো-হো' শব্দটোৰ উদ্ভৱ হৈছে। বড়োভাষাত 'হো'ৰ অৰ্থ 'খেদা' বা 'খেদি পঠোৱা'। অৰ্থাৎ মহো-হো মানে 'মহ খেদোৱা'। গাঁৱৰ ডেকা, চেমনীয়াসকলে হাতে হাতে ৰৈকোন লৈ দলবান্ধি গৃহস্থৰ চোতালে চোতালে বৃত্তাকাৰে ঘূৰি গীত পদ গায়। ভালুকৰ বেশভূষা লৈ অহা এজনে ৰৈকোনৰ ঠক্ ঠক্ শব্দৰ তালে তালে বিচিত্ৰ ভংগিমাৰে নৃত্য কৰে। লোক বিশ্বাস অনুসৰি ভালুকে 'মহ' ভক্ষণ কৰে সেয়েহে ভালুক দেখিলে মহবোৰ পলাই পত্ৰং দিয়ে। যাদুমূলক বিশ্বাসৰ ভেঁটি সৃষ্টি হোৱা এই অনুষ্ঠানত গোৱা গীত-পদবোৰকেই 'মহো-হো গীত' বুলি কোৱা হয়। উজনি অসমৰ হুচৰিৰ

লগত স্পয়াৰ আংশিক সাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়।

মহো-হো গীতৰ নমুনা ঃ

মহো-হো মহো-হো। মহ খেদ্‌বা ৈকান লৌ॥
মহে বুলে মস্পল্লু দে। ৈপোল পুৰা খালু দে॥
ৈপোলত নহাল লোন্। চাউল কাঢ়ে দোন দোন॥

- - - -

বাঁহোৰ পাত জকা পকা। আমাক লাগে ৈকা ৈকা॥
বাঁহোৰ পাত চিকিমিকি। আমাক লাগে সিকি সিকি॥

- - - -

ভাল হওক, হওক / কুশল হওক হওক
গোহালিৰ গৰু বাঢ়ক, বাঢ়ক / ভাখ্‌ৰীৰ ধান বাঢ়ক, বাঢ়ক
ভাল-ভৌল্‌কাক দিবাক লাগি / শক্তিমন্ত কৰক
জয়া ৰাম বোলা / জয়া হৰি বোলা।

অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ গীত

যিবোৰ গীত-পদ আনুষ্ঠানিক উপলক্ষ্য নথকাকৈ স্থান-কাল-পাত্ৰ অনুসৰি সাংস্কৃতিক পৰিৱেশ সৃষ্টিৰ বাবে পৰিৱেশন কৰিব পাৰি সেস্পবোৰেস্প অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ গীত বোলে। যেনে– নিচুকণি গীত, ওমলা গীত, বাৰমাহী গীত স্পত্যাদি। ধৰ্মীয় আৰু ধৰ্মনিৰপেক্ষ এস্প দুয়ৌ ধাৰাৰে উল্লিখিত গীত-পদসমূহ প্ৰৱহমান।

অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ ধৰ্মীয় ধাৰাৰ গীত-পদবোৰ হ'ল– ৈকাৰী গীত, আৰু দেহ বিচাৰৰ গীত, কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত ভক্তিমূলক লোকগীত আদি।

ৈকাৰী গীত আৰু দেহ বিচাৰৰ গীত

ৈকাৰী বাদ্যৰ বাদন-কৌশলক প্ৰাধান্য দি পৰিৱেশন কৰা ধৰ্মগন্ধী গীত-পদসমূহক সামগ্ৰিকভাৱে ৈকাৰী গীত বুলি অভিহিত কৰা হয়। দেহতত্ত্বৰ বিচাৰ, বিষয়-বাসনাৰ প্ৰতি অনাসক্তি, ভক্তি তত্ত্বৰ বিচাৰ, কৃষ্ণ চৰিত্ৰৰ বৰ্ণনা, গুৰু ভক্তিৰ মাহাত্ম্য আদি বিভিন্ন বিষয়ক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত হোৱা গীত-পদ 'ৈকাৰী গীত' হিচাপে পৰিৱেশন কৰা দেখা যায়। ৈকাৰী বাদ্য সৃষ্টি সম্পৰ্কীয় কথা-বস্তুও ৈকাৰী গীতত আছে–

'যেতিয়া বিৰিখে দোপাতি মেলিলে
তললৈ মেলিলে শিয়া।
সেস্পনো গছে জুপি খোজে মহাদেৱে
ৈকাৰী সাজোগৈ দিয়া॥...'

দেহতত্ত্ব সম্পৰ্কীয় তথা গূঢ় দাৰ্শনিক ধ্যান-ধাৰণাৰ আধাৰত ৰচিত

গীত-পদসমূহক ‘দেহ বিচাৰৰ গীত’ বুলি কোৱা হয়। ‘বিষয়ত বিৰকতি’ হোৱা সংসাৰ বিৰাগী ‘বৰাগী’ ভকতসকলে টোকাৰী বাদ্য সংগত কৰি এনে শ্ৰেণীৰ গীত পৰিবেশন কৰাৰ পৰম্পৰা কিছুকাল আগলৈকে আছিল। ‘টোকাৰী’খনতে মানৱদেহৰ বিভিন্ন অংগ-প্ৰত্যংগৰ উপমা আৰোপ কৰি ৰচিত হোৱা দেহতত্ত্বমূলক গীতো পোৱা যায়।

‘ৰেবাবে চেবাবে এযুৰি টোকাৰী / দেহৰে উপমা শুনা।
ইংগলা পিংগলা মাজতে সুষম্না / এই তিনি গছি গুণা॥
টোকাৰী টোকাৰী / মহাদেউ টোকাৰী / ল’লে ভাৱন্তত থান।
দেহাৰ বিচাৰ বিভাগি এবে / কৈয়ো গুৰু ভক্তি জ্ঞান॥’

‘ইড়া যে পিংগলা সুষমা যে হংসা
চাৰি নাড়ী অনুপাম।
চাৰিৰো মধ্যত সাৰাংশ জানিবা
সুষুম্না যাহাৰ নাম॥’ ইত্যাদি

ফকৰা বা সাঁথৰধৰ্মী এনে গীতবোৰ ‘ৰাতিখোৱা’ বা ‘ৰাতিসেৱা’ সম্প্ৰদায়ৰ লগত বিশেষভাৱে জড়িত। মানুহৰ দেহৰ ভিতৰতে সমগ্ৰ বিশ্ব চৰাচৰ বিদ্যমান, সংসাৰৰ অসাৰতা, ভোগত বৈৰাগ্য আৰু ত্যাগৰ প্ৰাপ্তি আদিৰ তাৎপৰ্য বিচাৰ কৰি সুমুক্তিৰ সন্ধেদ দিয়াই হ’ল দেহবিচাৰৰ গীতৰ মূল মৰ্মবাণী। দেহ-মন, বুদ্ধি-ইন্দ্ৰিয় আদিক সংযত কৰি ৰাখিব পাৰিলেহে ভৱতৰণ ‘সুফল’ হয়। ‘দেহাক জানিলে ভৱ তাৰিবাক পাৰি........’। এই গীতসমূহত বৈষ্ণৱ মাৰ্গ, বৌদ্ধ সহজীয়া পন্থাৰ সাধন মাৰ্গ আৰু চান্দসাই-কবিতাৰ নাম জড়িত ইচলাম ধৰ্মীয় ধ্যান-ধাৰণাৰ মধুৰ সমন্বয় ঘটিছে।

কামৰূপী লোকগীত আৰু গোৱালপৰীয়া লোকগীত

অবিভক্ত কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰা জিলাত প্ৰচুৰ পৰিমাণে চিত্তাকৰ্ষক মৌখিক গীতপদ পোৱা যায়। কামৰূপ জিলাত পোৱাবোৰ ঘাইকৈ ধৰ্মমূলক। গোৱালপাৰা জিলাত প্ৰচলিত গীতমাতসমূহৰ ভিতৰত আকৌ ধৰ্মমূলক গীততকৈ বিষয়-বাসনা, জীৱন-যৌৱন, প্ৰণয়-বিৰহ আদি ভাবৰ গীতৰ সংখ্যা অধিক। কামৰূপ জিলাক কেন্দ্ৰ কৰি স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে প্ৰচলিত হৈ থকাখিনিক ‘কামৰূপী লোকগীত’ আৰু গোৱালপাৰা কেন্দ্ৰিক গীতসমূহক ‘গোৱালপৰীয়া লোকগীত’ বুলি অভিহিত কৰা হৈছে।

কামৰূপী লোকগীতৰ উদাহৰণঃ

(ক) *‘অ কানু গৈছিলি ক’ত*
অ’ কানু আছিলি ক’ত
হাতৰ মোহন বেণু এৰিলি ক’ত

আজি ৰাতি গোৱাম্পলি ক'ত।...'

(খ) *'শ্যাম তোমাৰ বুজিলো চাতুৰি।*
বাহিৰে ভিতৰে ক'লা
মুখতে মাধুৰী॥'

(গ) *'বৰ বৰিয়া যায় মেনকা সংগে দুণী-ঘৈ।*
মাথাৰ কাপোৰ গুচাম্প চাম্পলা জোঁৱাম্প উলংগত॥'..

(ঘ) *'শংকৰ গুৰু আমাৰে জগত গুৰু আমাৰে।*
লুকাম্প আছা দেখা নেদা মণিকূঁৰ ভিতৰে॥'... ম্পত্যাদি।

গোৱালপৰীয়া লোকগীতৰ উদাহৰণঃ

(ক) *'একবাৰ হৰিবোল মন ৰসনা।*
মানৱ দেহে গৈৰৱ কৈৰ না॥.....

(খ) *'নাযায়ো নাযায়ো নাযায়ো চৈ-গ'*
ঐ আৰ যমুনাৰ জলে॥'...

(গ) *'অ' জীৱন ৰে চাৰিয়া নাযাম্পস মোৰে।....*
তুম্প জীৱন চাৰিয়া গেলে আদৰ কৰিবে জীৱনে ৰে॥' ম্পত্যাদি।

অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ আৰু ধৰ্মনিৰপেক্ষ ধাৰাৰ গীতঃ

যিবোৰ মৌখিক গীত-মাত গোৱাৰ উপলক্ষ্যৰে সৈতে কোনো অনুষ্ঠান বা আনুষ্ঠানিকতাৰ সম্পৰ্ক নাম্প আৰু যিবোৰ গীতত যিকোনো ধৰ্মীয় ধ্যান-ধাৰণা অনুপস্থিত সেম্পবোৰ গীতেম্প হ'ল 'অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ আৰু ধৰ্মনিৰপেক্ষ ধাৰাৰ গীত। কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰাত প্ৰচলিত কিছুসংখ্যক লোকগীত; নিচুকনি গীত আৰু ওমলা গীত আৰু বেলাড বা মালিতা আদি এম্প শ্ৰেণীৰ ভিতৰুৱা।

কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া লোকগীত ঃ

ধৰ্মীয় ধাৰাৰ বিপৰীতে ভালেমান লৌকিক বিষয়ৰ গীত কামৰূপ আৰু গোৱালপাৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত হৈ আছে। সেম্পবোৰেম্প এম্প শ্ৰেণীৰ গীত। উদাহৰণ-
কামৰূপী—

'অ তেজীমলা মাহী আম্প নিৰ্দয়
ঢেঁকীৰে খুন্দিলে দেহা.....'
'অ' যায় কন্যা গৃহক তেজিয়া

পিতৃ-মাতৃক প্ৰণাম কেৰ কান্দিয়া কান্দিয়া।....'

গোৱালপৰীয়া—

'অ কি অ' কন্যা
হস্তে কদমেৰ ফুল
তিনকন্যা জলে যায়
কাৰবা কেমন ৰূপ কন্যাৰে
- - - - - - -
'তোমৰা গেলে কি আসিবেন মোৰ মাহুত বন্ধুৰে...........'
- - - - - - -
'আকাশতে নাম্পৰে চন্দ্ৰ তাৰা কেমন জ্বলে
যি নাৰীৰ পুৰুষ নাম্প ৰে ৰূপে কি কাম কৰে সখীত......' ম্পত্যাদি

নিচুকণি গীত বা ধাম্পনাম ঃ

ছান্দসিক শব্দ-গুঞ্জনৰ প্ৰতি গভীৰ অনুৰাগ শিশুসকলে জন্মগত ভাৱেম্প লাভ কৰে। সুৰৰ যাদুৰে কৰা তাৰ সাংগীতিক পৰিৱেশনা আকৌ-শিশুৰ বাবে অধিক ৰমণীয় আৰু মোহনীয় হৈ পৰে।এম্প সত্যৰ ভৈতিম্প শিশুৰ বাবে যি শ্ৰেণীৰ গীতি সাহিত্যৰ সৃষ্টি হ'ল তাকেম্প 'নিচুকণি গীত' বোলে। শিশু ওমলাবলৈ ধাম্প (ধাত্ৰী) সকলে সাধাৰণতে এনেবোৰ গীত গাম্প বাবে ম্পয়াক 'ধাম্পনাম' বুলিও অভিহিত কৰা হয়। অৱশ্যে 'ধাম্পনাম' অভিধাটো অতি অৰ্বাচীন। ম্পংৰাজী 'Nurseary rhyme' অৰ প্ৰতিৰূপ হিচাপে 'ধাম্পনাম' (Nurse=ধাম্প) শব্দটোৰ সৃষ্টি হোৱা বুলি নৰকান্ত বৰুৱাম্প 'অসমীয়া লোক-কবিতাৰ সৌন্দৰ্য-বিচাৰ' গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছে। নিচুকণি গীত বা ধাম্পনামৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে–

(১) কান্দি থকা অশান্ত শিশুক শান্ত কৰোৱা
(২) শুৱাবৰ সময়ত আমনি কৰা শিশুৰ টোপনি অনোৱা আৰু
(৩) মনোৰঞ্জৰ বাবে শিশু ওমলোৱা

মনোৰঞ্জনৰ বাবে শিশু ওমলোৱা গীতবোৰ সাধাৰণতে ক্ৰিয়াত্মক। অৰ্থাৎ শিশুক জোঁকাৰি বা অংগ সঞ্চালন কৰাম্প কিম্বা নচুৱাম্প এম্পবোৰ গীত গোৱা হয়।

ছন্দ-অলংকাৰ আৰু ব্যংগ-ব্যঞ্জনাৰ সুষম প্ৰয়োগেৰে লোককবিসকলে মৌখিকভাৱে ৰচনা কৰা এম্প গীতবোৰৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্য অতি মনোৰম আৰু ম্পয়াৰ সাংস্কৃতিক মূল্যও অতি উচ্চ মানৰ। একোখন কাল্পনিক জগতৰ বৰ্ণিল বৰ্ণনা, ভৱিষ্যতৰ সোণালীসপোন, কল্পনা আৰু বাস্তৱৰ বিবিধ উপাদান সম্পৰ্কীয় বিচিত্ৰ বিষয় নিচুকণি গীতৰ কথা-বস্তুত পোৱা যায়। উদাহৰণ–

'কাণখোৱা এ নাহিবি ৰাতি
তোৰে কাণে-কাঁি লগামে বাতি
চাকি নুমাল বাঁতি নুমাল
বাপাম্প দেখে আন্ধাৰ

দুৱাৰ মুখেত বহি আছে
ভকোলু মুৱা বান্দৰ।'

- - - - - - - - -

'আমাৰে মম্পনা শুব এ
বাৰীতে বগৰী ৰুব এ
বাৰীৰে বগৰী পকি সৰিব
মম্পনাম্প বুলি খাব।'

- - - - - - - - - -

ৌপেনি ৌপেনি অ' আম্প ৌপেনি
ৌপেনিৰ কলতলত ঘৰ,
আম্পক নধৰিবি বাম্পক নধৰিবি
মম্পনাৰ চকুতে ধৰ।'

- - - - - - - - - - - - - -

'ভাঁ কিঁ িঁ িকা
পোৰা মাছৰ পিঁ িকা.........
টিন্‌তৌ মালি বান্দৰপোৱালি
বাটৈ়োকাম্প লৈ যায় পোকৰ / িকা জোঁকাৰি।'

'শিয়ালী এ নাহিবি ৰাতি
তোৰে কাণে কাঁি লগামে বাঁতি
শিয়ালী মূৰৰে সৰুৱা ফুল
শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ
শিয়ালীৰ মাকৰ তিনডাল চুলি
শিয়ালে লৈ গ'ল বোকোচাত তুলি।'

- - - - - - - - - - - - -

'মোৰ বোপাম্প ধুনীয়া ধলপাঁ ৰ চুৰিয়া
মুৰতে সৰুদৈয়া জাপি,
বাঁ ৰ বাঁ ৰুৱাম্প   ৰৈ ৰৈ সুধিব
কোন ডাঙৰীয়াৰ নাতি।'

- - - - - - - - - - - - -

'লাম্প হালে জালে আবেলি বতাহে
লফা হালে জালে জালে পাত,
আমাৰে মম্পনা   হালিছে জালিছে
কালি দুপৰৰে ভাত।'

- - - - - - - - - -

'আম্পবাম্প লোণে মাছে ভাত খায়.........
আম্পঘৰৰ মেকুৰী বাম্পঘৰলৈ যায়

ঢাকোন পেলাম্প পঁম্পতাভাত চুৰ কৰি খায়।' ম্পত্যাদি

শিশুৱে নিজে উমলিব পৰা হোৱা বয়সত যিবোৰ গীত ক্রিয়াত্মক ৰূপত গাম্প খেল-ধেমালি কৰে সেম্পবোৰক 'ওমলা গীত' বোলা হয়। (১) 'ম্পৰিকতি-মিৰিকতি বাঁহৰ শলা..........'; (২) আলৌগুৈ তলৌগুৈ কচুগুৈ ঘাম্প.........; (৩) হৈ গুদু মাৰলি বামুণৰ পোৱালী.......'; 'উপেৰ্ন্ বাম্পচ্‌কুল ৰাম্পনৈ্ তেম্পচ্‌কুল........' ম্পত্যাদি 'ওমলা গীত'ৰ নিদৰ্শন।

মালিতা ঃ

মালিতা হ'ল সাংগীতিক ৰূপত পৰিবেশিত হোৱা একৌ৷ স্বয়ং সম্পূৰ্ণ কাব্য-কাহিনী। লোক-কবিৰ দ্বাৰা মৌখিক ভাৱে ৰচিত আৰু মৌখিকভাৱে প্ৰচলিত এম্প শ্ৰেণীৰ গীতি-সাহিত্যক বুজাবলৈ মালিতাৰ উপৰি 'কাহিনী-কাব্য' আৰু 'আখ্যানমূলক গীত' ৰূপ দুৗও প্ৰয়োগ কৰা হয়। ম্পয়াত ম্পংৰাজী কাব্য-কাহিনীৰ প্ৰাচুৰ্য মনকৰিবলগীয়া। বিষয়-বস্তুৰ উৎস অনুসৰি তিনি প্ৰকাৰে এম্প মালিতাসমূহৰ শ্ৰেণীবিভাগ তলত দিয়াৰ দৰে কৰিব পাৰি। যেনে–

(১) কিংবদন্তি বা জনশ্ৰুতিমূলক

(২) বুৰঞ্জীমূলক বা ঐতিহাসিক আৰু

(৩) কাল্পনিক

কিংবদন্তিমূলক মালিতাসমূহৰ ভিতৰত 'ফুলকোঁৱৰৰ গীত', 'মণি কোঁৱৰৰ গীত', 'কমলা কুঁৱৰীৰ গীত', 'জনা গাভৰুৰ গীত','কন্যাবাৰমাহী গীত', 'দুবলা শান্তিৰ গীত', 'লীলাৱতীৰ গীত', 'জনাগাভৰুৰ গীত' আদিয়েম্প প্ৰধান।

বুৰঞ্জীমূলক মালিতাসমূহৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্যসমূহ হ'ল– নাহৰ ডেকাৰ গীত, চিকন সৰিয়হৰ গীত, জয়মতী কুঁৱৰীৰ গীত, বদন বৰফুকনৰ গীত, হৰদত্ত-বীৰদত্তৰ গীত, মণিৰাম দেৱানৰ গীত, দলিপুৰাণ আদি।

কাল্পনিক মালিতাসমূহৰ নিদৰ্শন হ'ল– কোঢ়াপখীৰ জন্ম কথা, ঢোল বাদ্যৰ জন্ম কথা, কাঞ্চনমতীৰ বিয়া আদি। এম্পবোৰ সাধাৰণতে উজনি অসমৰ ঢুলীয়া ওজাম্প পৰিবেশন কৰা গীত।

১.৩.২ লোককথা ঃ

গদ্য ৰূপত পোৱা মৌখিক সাহিত্যৰ ধাৰাৗকে 'লোক-কথা' বোলে। অসমীয়া মৌখিক সাহিত্যত এনে 'লোক-কথা' প্ৰচুৰ। 'লোক-কথা' শব্দৗৰ বিকল্প হিচাপে অসমীয়াত 'সাধুকথা' শব্দৗও ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এম্প সাধুকথাবোৰে অসমীয়া লোকসাহিত্যক যুগ যুগ ধৰি বৈশিষ্ট্য আৰু বৈচিত্ৰ্য প্ৰদান কৰি আহিছে। অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীয় ভাষাসমূহতো অনেক সাধুকথাৰ প্ৰচলন আছে। লোক-সংস্কৃতিৰ গৱেষণাৰ বেলিকা এম্প সাধুকথাবোৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হয়। কাৰণ লোকজীৱনৰ ভাব-কল্পনা, জ্ঞান-অভিজ্ঞতা, বিশ্বাস-অবিশ্বাস, মনস্তাত্ত্বিক ধ্যান-ধাৰণা আদি বিভিন্ন তথ্য সাধুকথাসমূহত বিধৃত হৈ থাকে। সাধুকথাবোৰক

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই 'জাতীয় জীৱনৰ সামগ্রিক পৰিচয়ৰ বাবে অতি লাগতিয়াল' বুলি 'বুঢ়ী আইৰ সাধু'ৰ পাতনিত উল্লেখ কৰিছে।

সাধুকথাবোৰত এটি স্বয়ংসম্পূৰ্ণ কাহিনী থাকে। অলৌকিকতা ভালেমান সাধুকথাৰ এৰাব নোৱাৰা বিষয়। মানৱ সমাজৰ সাধুতা, অসাধুতা, মানৱীয়তা, দানবীয়তা, উদাৰতা, স্বাৰ্থন্ধতা আদি প্ৰায় সকলো দিশ সাধুকথাবোৰৰ ঘাই উপজীব্য। কোনো কোনো সাধুকথাত হাস্যৰসেও প্ৰাধান্য পায়। অসমীয়া জনসমাজত পুৰুষানুক্ৰমে প্ৰচলিত হৈ অহা তেনে কিছুমান সাধুকথাকে সংগ্ৰহ কৰি বেজবৰুৱাই 'বুঢ়ী আইৰ সাধু' যুগুত কৰিছিল। 'ভাল কামৰ ভাল ফল আৰু বেয়া কামৰ বেয়া ফল' প্ৰদৰ্শনৰ লগতে নৈতিক শিক্ষা প্ৰদান কৰাই সাধুকথাসমূহৰ মূল লক্ষ্য।

১.৩.৩ ফকৰা, যোজনা আৰু প্ৰবচন ঃ

ফকৰা, যোজনা আৰু প্ৰবচন অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ অতি মূল্যবান সম্পদ। কিছু সূক্ষ্ম পাৰ্থক্য থাকিলেও এই তিনিও বিধ প্ৰায় সমধৰ্মী মৌখিক সমল। বিভিন্ন স্থান আৰু বিভিন্ন কালক প্ৰতিনিধিত্ব কৰা জনসমাজৰ জ্ঞান-অভিজ্ঞতা, ৰুচি-অভিৰুচি, আচাৰ-বিচাৰ, নীতি-আদৰ্শ আদি ফকৰা, যোজনা আৰু প্ৰবচনবোৰৰ মাজেদি প্ৰতিফলিত হৈ আহিছে। আনহাতে ৰাজনীতি, সমাজনীতি, অৰ্থনীতি, ধৰ্মনীতি, কৃষি-বাণিজ্য, শিল্প, উদ্যোগ, গৃহস্থালি, মিতিৰালি, আচাৰ-আচৰণ আদি বিষয়ত জ্ঞানগৰ্ভ নিৰ্দেশ, উপদেশ এইবোৰৰ মাজত পোৱা যায়।

যিবিলাক যোজনাত সাঁথৰধৰ্মী পাৰমাৰ্থিক অৰ্থবাহক বিষয় উপস্থাপন কৰা হয় তাকে 'ফকৰা' বোলে। প্ৰথম দৃষ্টিত ইয়াৰ অৰ্থ অনুধাৱন কৰা কঠিন; যেনে– 'আলহী আহিব বহিব শিলত/ তামোল পাণ খুজিলে মাৰিবা কিলত'। ইয়াত আলহীৰ অৰ্থ 'ছয় ৰিপু'। সেইদৰে 'বাৰ হাত জালৰ তেৰ হাত ফাঁ/ ভাল মাৰিলি বাপৰ বোঁ/ ৰৌ-বৰালী সৰকি গ'ল/ পুঠি-খলিহনা পাহে পাহে ৰ'ল।' ইয়াত 'বাৰহাত জালৰ তেৰ হাত ফাঁ' মানে অধিক ছিদ্ৰযুক্ত বিষয় থকা বাৰস্কন্ধ ভাগৱত; 'বাপৰ বোঁ' হ'ল ভাগৱত অনুবাদকাৰী শংকৰদেৱ; 'ৰৌ-বৰালী' মানে ডাঙৰ ডাঙৰ পণ্ডিত আৰু 'পুঠি-খলিহা' হ'ল সমাজৰ সৰু সৰু নিৰক্ষৰ মানুহ।

এটা বিশেষ পৰিস্থিতি বা বিষয়বস্তুৰ তুলনা বা ৰিজনি দিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা সাহিত্য গুণ-সম্পন্ন বাক্‌ভংগীয়েই হ'ল 'যোজনা' বা 'পৈন্তৰ'। যেনে– 'আইৰো বাৰ্তা/ গংগাৰো যাত্ৰা'। 'ভবা কথা নহয় সিদ্ধি/ বাঁত আছে কণা বিধি।', 'মাজ মূৰত নাই চুলি/ পৈয়েকে মাতে ৰূপহী বুলি', 'আদাক দেখি উঠিল গা/ কেতুৰীয়ে বোলে মোকো খা' ইত্যাদি।

প্ৰজ্ঞা আৰু অভিজ্ঞতাৰ কলাত্মক প্ৰকাশেই প্ৰবচন। প্ৰবচনবোৰতো বিভিন্ন বিষয়-বস্তুৰ সমাবেশ থাকে। উদাহৰণ– 'আইৰ সমান হ'ব কোন/ নৈৰ সমান ব'ব কোন', 'যি কৰে পৰত, সি মিলে ঘৰত', 'মাকে চাই মুখলৈ, তিৰীয়ে চাই

হাতলৈ’, ‘অতি দৰ্পে হত লংকা’ ইত্যাদি।

১.৪ চৰ্যাগীতি

‘চৰ্যাগীতি’ হ’ল তান্ত্ৰিক বৌদ্ধ ধৰ্মৰ সহজযান শাখাৰ গুপ্ত সাধন-পদ্ধতি বিষয়ক ৰচনাৰে সমৃদ্ধ এক আপুৰুগীয়া সাহিত্য সম্পদ। তত্ত্ব দৰ্শন, ধৰ্ম সংস্কৃতি, সংগীততত্ত্ব, সাহিত্যতত্ত্ব আৰু ভাষাতত্ত্বৰ ঐতিহাসিক বিচাৰ-বিশ্লেষণত এই গীতিৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। কোনো কোনো পণ্ডিতৰ মতে এই চৰ্যাগীতিসমূহ হ’ল খৃষ্টীয় সপ্তমৰ পৰা নৱম শতিকাৰ ভিতৰত আৰু আন কোনো পণ্ডিতৰ মতে দশম শতিকাৰ পৰা চতুদৰ্শ শতিকাৰ ভিতৰত ৰচিত চৰ্যাগীতিবোৰ ৮৪ জন বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্যৰ গীত পদৰ একত্ৰ সংকলন। এই সংকলিত গ্ৰন্থখনত ব্যৱহৃত ভাষা প্ৰত্ন অসমীয়া ভাষাৰ বিৰল নিদৰ্শন। বঙলা, উৰিয়া, মৈথিলী, হিন্দী আদি ভাষাৰ পণ্ডিতবৰ্গই চৰ্যাগীতৰ ভাষাক নিজ নিজ ভাষাৰ প্ৰাচীনতম নিদৰ্শন বুলি দাবী কৰি আহিছে যদিও অসমীয়া ভাষাৰ সৈতেহে ইয়াৰ ৰূপতাত্ত্বিক আৰু ধ্বনিতাত্ত্বিক সাদৃশ্য অধিক বুলি ভাষাবিদসকলে স্বীকাৰ কৰে।

১.৪.১ নেপালৰ ৰাজকীয় গ্ৰন্থাগাৰৰ পৰা ১৯০৪ চনত বংগৰ বিশিষ্ট পণ্ডিত মহামহোপধ্যায় হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে অন্যান্য গ্ৰন্থৰ লগতে ‘চৰ্যাচৰ্যবিনিশ্চয়’ নামৰ গ্ৰন্থখনো সংগ্ৰহ কৰি আনিছিল। পিচত ১৯১৬ চনত ‘হাজাৰ বছৰেৰ পুৰাণ বাংলা ভাষাই বৌদ্ধ গান ও দোহা’ নামদি বংগীয় সাহিত্য পৰিষদে প্ৰকাশ কৰে। ‘চৰ্যাচৰ্য বিনিশ্চয়’ৰ অৰ্থ হ’ল– চৰ্যাপদৰ গূঢ় অৰ্থ নিৰূপণ। (‘চৰ্যাচৰ্য বিনিশ্চয়’ৰ বিকল্প হিচাপে ‘চৰ্যাশ্চৰ্য বিনিশ্চয়’ ৰূপটোও গ্ৰহণযোগ্য বুলি ধৰা হয়)। এইখন প্ৰকৃততে এখন ‘বৃত্তি’ বা ‘টীকা’ সম্বলিত পুথিহে। মূল পুথিখনৰ নাম আছিল ‘চৰ্যাগীতিকোষ’। ‘চৰ্যাচৰ্য বিনিশ্চয়’ত ইয়াৰ গীতসমূহ ‘বৃত্তি’সমূহৰ মাজে মাজে সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।

তান্ত্ৰিক বৌদ্ধ ধৰ্মীয় পৰম্পৰাৰ সহজযান পন্থত গুপ্ত সাধন তন্ত্ৰৰ গুৰুত্ব অধিক। সহজীয়া পন্থৰ চৰ্যাগীতবোৰ সেয়েহে তেনে গূঢ়তত্ত্ব সম্বলিত হোৱা বাবে বিষয়বস্তুৰ আধাৰত ৰচিত। অতি গোপন তান্ত্ৰিক সাধনাৰ লগত জড়িত এই গীতসমূহৰ ভাব আৰু ভাষা ৰহস্যময় আৰু ইংগিতধৰ্মী। প্ৰত্যেকটো চৰ্যাগীতৰ বাহ্যিক অৰ্থ দেখাত সহজবোধ্য হ’লেও ইয়াৰ গূঢ়াৰ্থ বুজা সহজসাধ্য নহয়।

চৰ্যাপদত ৪৬টা পূৰ্ণাংগ আৰু এটি খণ্ডিত গান বা দোহা অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। এইবোৰৰ ৰচয়িতাৰ সংখ্যা মুঠ ২৪ জন। এই ২৪ জন ব্যক্তি আকৌ তিব্বত আৰু নেপাল দেশত থকা মহাযানী বৌদ্ধ সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ৮৪ জন সিদ্ধ পুৰুষৰ ভিতৰুৱা। এইসকলৰ মাজৰ মীননাথ, মৎস্যেন্দ্ৰনাথ, লুইপা (লৌহিত্যপাদ) আৰু সৰহপা প্ৰাচীন কামৰূপৰ বাসিন্দা আছিল বুলি প্ৰসিদ্ধিৰ লগতে তথ্য প্ৰমাণো পোৱা গৈছে।

১.৪.২ চৰ্যাপদৰ ভাষা

'চৰ্যাপদ' প্ৰাচ্য অপভ্ৰংশৰ শেষস্তৰৰ ৰচনা। প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ পৰা মধ্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ স্তৰ ভেদি নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাই স্বকীয় ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰাৰ পূৰ্বভাৰতৰ পূৰ্বৱৰ্তী কালৰ ভাষাটোৱেই চৰ্যাপদৰ ভাষা। সেয়েহে বঙলা, উৰিয়া, মৈথিলী আদিৰ ভাষাৰ সৈতে ইয়াৰ সাদৃশ্য সততে প্ৰত্যক্ষ কৰা যায়। কোনো কোনো ইতিহাসবিদ আৰু পণ্ডিতে ধাৰণা কৰা মতে সেইকালত বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্যসকলে সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাবে পূবভাৰতত প্ৰচলিত কথিত ভাষাসমূহৰ আধাৰত এটা উমৈহতীয়া ভাষা প্ৰস্তুত কৰি লৈছিল আৰু সেইবাবেই বিভিন্ন আঞ্চলিক ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ইয়াত বিদ্যমান। ৰচয়িতাসকলৰ বহুকেইজন কামৰূপ অঞ্চলৰ আছিল বাবে চৰ্যাপদত প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ অধিক প্ৰভাৱ পৰাটো নিতান্তই স্বাভাৱিক।

চৰ্যাপদসমূহত এক প্ৰহেলিকা ধৰ্মী ভাষা ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। গুপ্ত সাধন-মাৰ্গৰ সদস্যৰ বাদে আন মানুহে বুজিব নোৱাৰাকৈ ইয়াৰ ভাষাত ইচ্ছাকৃতভাৱে জটিলতা প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। কাৰণ চৰ্যাপদৰ ভাষা সাংকেতিক আৰু ইয়াৰ প্ৰতীকী ভাষাই যেন বোবা গুৰুৱে কলা-শিষ্যক বুজোৱা কিছুমান ইংগিতহে বহন কৰিছে। মহামহোপধ্যায় হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে ইয়াক সন্ধ্যা ভাষা, সন্ধ্যা বচন বা সন্ধ্যা সংকৈ বুলি নামকৰণ কৰিছে। এই ভাষাৰ মৰ্মাৰ্থ হৃদয়ংগম কৰিবলৈ গভীৰ অনুধ্যানৰ প্ৰয়োজন হয় বাবে বৃত্তিকাৰে তেনেদৰে ব্যক্ত কৰিছে। সন্ধ্যা ভাষাত একোটা শব্দৰ অভিধা অৰ্থৰ সলনি ৰচয়িতাৰ অভিপ্ৰেত অৰ্থ প্ৰতীকাত্মক ৰূপত প্ৰকাশ পায়। যেনে– 'দুলি'ৰ আভিধানিক অৰ্থ হ'ল 'মাইকী দুৰা কাছ'। কিন্তু ইয়াৰ অভিপ্ৰেত প্ৰতীকাত্মক অৰ্থটো হ'ল 'মহাসুখ কমল' বা 'উষ্ণীয় কমল'। সেইদৰে 'শুণ্ডিনী' মানে 'মাইকী হাতী' বা 'হস্তিনী'। কিন্তু ইয়াৰ প্ৰতীকাত্মক অৰ্থটো হ'ল শুঁড়ী তিৰোতা অৰ্থাৎ সুৰা বিলনীয়া মহিলা। ডোম্বী (ডোম্বৰ তিৰোতা), চণ্ডালী (চণ্ডালৰ তিৰোতা) আৰু শবৰী (শবৰৰ তিৰোতা) শব্দই সন্ধ্যা ভাষাত নিজা অৰ্থ পৰিহাৰ কৰি 'শুদ্ধাৱধূতিকা' 'নৈৰাত্মা দেৱী'ক বুজায়। এইভাৱে কেতিয়াবা স্পষ্টৰূপক আৰু অস্পষ্ট প্ৰতীকী ভাষাৰে আপ্তজন গ্ৰাহ্যৰূপে ধৰ্মতত্ত্বৰ ব্যাখ্যা কৰা হৈছে।

১.৪.৩ সাংগীতিক ৰূপ

চৰ্যাপদসমূহ মূলতঃ গীত ৰূপে পৰিবেশন কৰিব পৰাকৈ ৰচিত হৈছিল। 'চৰ্যাগীতি' নামটোৱেও তাকেই সূচায়। একবিশেষ গায়নশৈলী বিশিষ্ট এই গীতবোৰত প্ৰত্যেকটোতে ৰাগৰ নাম উল্লেখ আৰু ভণিতাত ৰচকৰ নামৰ উল্লেখ থকাটো মনকৰিবলগীয়া কথা। গীতি সাহিত্য হিচাপেও চৰ্যাপদৰ মূল্য অপৰিসীম। ছন্দ অলংকাৰৰ সুষম প্ৰয়োগে আৰু শব্দচয়নৰ পৰিশীলিত ব্যৱস্থাই ইয়াক কলাত্মক ৰূপ দান কৰিছে। ইয়াৰ ছন্দই অপভ্ৰংশ আৰু মধ্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ মাজৰ স্তৰ প্ৰতিফলিত কৰে। পিচৰকালৰ পয়াৰ বা ত্ৰিপদীৰ ৰূপ ইয়াত পোৱা নাযায়

যদিও স্পয়াৰ মাত্ৰাবৃত্তৰ পদানুকুলক ‘চউ-পম্প’ ছন্দ ধ্বনিত হৈছে। ছন্দ সৃষ্টিত অন্ত্যানুপ্ৰাস প্ৰয়োগে সোণত সুৱগা চৰাম্পছে। শব্দালংকাৰ আৰু অৰ্থালংকাৰৰ স্বাভাৱিক সংযোগে চৰ্যাগীতসমূহক অধিক সুকুমাৰত্ব দান কৰিছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

চৰ্যাগীতৰ ভাষা সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখা।

____

____

____

____

____

____

____

____

১.৫ সাৰাংশ

- লিপি বা আখৰ সৃষ্টিৰ আগৰে পৰা মানুহে মনৰ ভাৱ-অনুভূতি কলাত্মকৰূপত প্ৰকাশ কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে আপোন ভাষাৰ মাধ্যমেৰে মুখে মুখে গীত-পদ, ফকৰা-যোজনা, কথা-কাহিনী আদি ৰচনা কৰি আহিছে। সেম্পবোৰেম্প হ’ল মৌখিক সাহিত্য।
- লোকজীৱনৰ সুখ-দুখ, আনন্দ-বিষাদ, প্ৰেম-বিৰহ, ধৰ্ম-দৰ্শন, জীৱন-জীৱিকা আদি বিষয়বস্তুৰে অনাখৰী লোককবিয়ে ৰচনা কৰা বাবে মৌখিক সাহিত্যক লোক সাহিত্যও বোলে।
- পৰম্পৰাগত লোকবিদ্যা আৰু লোকপ্ৰজ্ঞাৰ ভেঁতি লোক ভাষাৰ মাধ্যমেৰে লোকজীৱনত গঢ় লৈ উঠা বাচিক কলাম্প মৌখিক সাহিত্য বা লোকসাহিত্য।
- ভাব প্ৰকাশৰ মাধ্যম অনুসৰি মৌখিক সাহিত্য প্ৰধানতঃ দুম্প প্ৰকাৰৰ– গদ্য ৰূপৰ মৌখিক সাহিত্য আৰু পদ্য ৰূপৰ মৌখিক সাহিত্য। ছন্দহীন ভাষাৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ কৰা কথা-কাহিনী আদিয়েম্প গদ্য আৰু ভাৱ-অনুভুতিসহ বৰ্ণনীয় বিষয়বস্তুৰ ছন্দোবদ্ধ প্ৰকাশেম্প পদ্য।
- অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বৰঘৰ মৌখিক লোকসাহিত্যৰ বিপুল সম্ভাৰেৰে পৰিপূৰ্ণ। লোককথা অৰ্থাৎ মৌখিক গদ্য ৰূপত আৰু লোক কবিতা অৰ্থাৎ মৌখিক গীত-পদৰ ৰূপত যুগ যুগ ধৰি স্পয়াৰ পৰম্পৰা নিছিগা ধাৰেৰে বৈ আহিছে।
- অসমীয়া মৌখিক গীতিসাহিত্যসমূহ ঘাম্পকৈ দুম্প শ্ৰেণীৰ– অনুষ্ঠানমূলক আৰু অনুষ্ঠান নিৰপেক্ষ। আনহাতে এম্পসমূহ দু্‌ৗ ধাৰাৰে প্ৰৱহমান ঐ্‌ৗ হৈছে ধৰ্মীয় ধাৰা আৰু আনটো হৈছে ধৰ্মনিৰপেক্ষ ধাৰা।
- ‘চৰ্যাগীতি’ হ’ল তান্ত্ৰিক বৌদ্ধ ধৰ্মৰ সহজযান শাখাৰ গুপ্ত সাধন পদ্ধতি বিষয়ক ৰচনাৰে সমৃদ্ধ এক আপুৰুগীয়া সাহিত্য সম্পদ।
- স্পয়াত ব্যৱহৃত ভাষা প্ৰত্ন অসমীয়া ভাষাৰ বিৰল নিদৰ্শন।

- চৰ্যাপদত ৪৬টা পূৰ্ণাঙ্গ আৰু এটি খণ্ডিত গান বা দোহা অন্তৰ্ভূক্ত কৰা হৈছে।
- বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্যসকলে সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাবে পূবভাৰতত প্ৰচলিত কথিত ভাষাসমূহৰ আধাৰতে এটা উমৈহতীয়া ভাষা প্ৰস্তুত কৰি লৈছিল আৰু সেইবাবেই বিভিন্ন আঞ্চলিক ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ইয়াত বিদ্যমান।
- মহামহোপধ্যায় হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে ইয়াক সন্ধ্যাভাষা, সন্ধ্যা বচন বা সন্ধ্যা সংকেত বুলি নামকৰণ কৰিছে।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

পৰম্পৰাগত লোকবিদ্যা আৰু লোকপ্ৰজ্ঞাৰ ভেটি লোকভাষাৰ মাধ্যমেৰে লোকজীৱনত গঢ় লৈ উঠা বাচিক কলাই হৈছে মৌখিক সাহিত্য। ইয়াক লোকসাহিত্যও বোলা হয়।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

'চৰ্যাপদ' প্ৰাচ্য অপভ্ৰংশৰ শেষ স্তৰৰ ৰচনা। প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ পৰা মধ্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাৰ স্তৰ ভেদি নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাই স্বকীয় ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰাৰ পূৰ্বৱৰ্তী কালৰ পূব-ভাৰতৰ ভাষাটোৱেই চৰ্যাপদৰ ভাষা। সেয়েহে বঙলা, উৰিয়া, অসমীয়া মৈথিলী আদি নব্য ভাৰতীয় আৰ্যভাষাসমূহৰ আদি স্তৰৰ সৈতে চৰ্যাপদৰ ভাষাৰ নিকট সম্বন্ধ লক্ষ্য কৰা যায়। কোনো কোনো ইতিহাসবিদ পণ্ডিতে ধাৰণা কৰা মতে সেই কালত বৌদ্ধ সিদ্ধাচাৰ্যসকলে সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাবে পূব ভাৰতত প্ৰচলিত কথিত ভাষাসমূহৰ আধাৰত এটা উমৈহতীয়া ভাষা প্ৰস্তুত কৰি লৈছিল আৰু সেইবাবেই ইয়াত বিভিন্ন আঞ্চলিক ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য বিদ্যমান। ৰচয়িতাসকলৰ বহুকেইজন লোক কামৰূপ অঞ্চলৰ আছিল বাবে চৰ্যাপদত প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰভাৱ স্বাভাৱিকতেই অধিক পৰিছে।

আনহাতে, গুপ্ত সাধন মাৰ্গৰ সদস্যৰ বাদে আনে বুজিব নোৱাৰাকৈ ইয়াত সাঁথৰধৰ্মী জটিল সাংকেতিক ভাষা প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। এই প্ৰহেলিকাধৰ্মী ভাষাক মহামহোপধ্যায় হৰপ্ৰসাদ শাস্ত্ৰীয়ে 'সন্ধ্যা ভাষা', 'সন্ধ্যা বচন' বা 'সন্ধ্যা সংকেত' বুলি উল্লেখ কৰিছে।

অনুশীলনী- ১

(১) চমুকৈ প্ৰকাশ কৰা—

(ক) মৌখিক সাহিত্য কাক বোলে ?

(খ) মৌখিক সাহিত্যৰ সংজ্ঞা দাঙি ধৰা।

(গ) মৌখিক সাহিত্য আৰু লোক সাহিত্য একে নে ?

(২) বহলাম্প লিখাঁ (৫০০ মান শব্দৰ ভিতৰত)

(ক) মৌখিক সাহিত্যৰ মূল বিভাগকেম্পৌ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাঁ।

(খ) অসমীয়া লোকগীত সমূহৰ শ্ৰেণীবিভাজন কৰি অনুষ্ঠানমূলক লোকগীতৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰা।

(৩) চমু উত্তৰ দিয়া —

(ক) ক'ত, কোনে, কেনেকৈ 'চৰ্যাপদ' আৱিষ্কাৰ কৰিছিল ?

(খ) 'চৰ্যাপদ'সমূহক প্ৰত্ন অসমীয়াৰ নিদৰ্শন হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰিনে? চমুকৈ আলোচনা কৰাঁ।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থপঞ্জী

(১) অসমৰ লোক-সাহিত্য- শশী শৰ্মা

(২) অসমীয়া লোক-সাহিত্য - সম্পাদনাঃ ড০ প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা

(৩) অসমৰ লোক সংস্কৃতি - ড০ নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ

(৪) অসমীয়া লোক সংস্কৃতিৰ আভাস - ড০ নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মা

(৫) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক স্পতিবৃত্ত- ড০ সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

(৬) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা - ড০ মহেশ্বৰ নেওগ

(৭) চৰ্যাপদ - পৰীক্ষিত হাজৰিকা

গৌ ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাজন আৰু প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগ।

গঠন ঃ

২.০ উদ্দেশ্য

২.১ প্ৰস্তাৱনা

২.২ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী

২.৩ অসমীয়া সাহিত্য বুৰঞ্জীৰ যুগ বিভাজন

২.৩.১ আদি যুগ

২.৩.২ মধ্য যুগ

২.৩.৩ আধুনিক যুগ

২.৪ অসমীয়া সাহিত্যৰ ধাৰা

২.৫ প্ৰাকবৈষ্ণৱ যুগ

২.৫.১ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ পৰিচয়

২.৫.২ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য

২.৫.৩ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ কবি আৰু কাব্য-কৃতি

২.৬ সাৰাংশ

২.০ উদ্দেশ্য

এম্প গৌ অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে—

- ➢ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী সম্পৰ্কে এ সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিবা।
- ➢ অসমীয়া সাহিত্যৰ ঐতিহাসিক যুগ বিভাজন বিষয়ে জানিব পাৰিবা।
- ➢ কালানুক্ৰমিকভাৱে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন ধাৰাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- ➢ অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰাচুৰ্য আৰু বিষয় বৈচিত্ৰ্য সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা দাঙি ধৰিব পাৰিবা।
- ➢ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্য আৰু কবিসকলৰ বিষয়ে কিছু কথা জানিব পাৰিবা।

২.১ প্ৰস্তাৱনা

কোনো একৌ ভাষাম্প বিৱৰ্তন-পৰিৱৰ্তনৰ মাজেৰে আহি এক স্বকীয় ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰাৰ পাছত সেম্প ভাষাত সাহিত্য সৃষ্টি হ'বলৈ ধৰে। সেম্প ভাষা-ভাষী জনসমষ্টিৰ মাজত যিমানেম্প প্ৰতিভাৱান ব্যক্তিৰ আৱিৰ্ভাৱ হয় সাহিত্য সম্ভাৰো সিমানেম্প প্ৰাচুৰ্যশালী হয়। অৱশ্যে প্ৰথম অৱস্থাত সেম্পবোৰ মৌখিক ৰূপতে প্ৰচলিত হয়। লিপিসৃষ্টিৰ পিচতহে সাক্ষৰ লোকৰ হাতত লিখিত সাহিত্যৰ সৃষ্টি হয়। প্ৰথমে ভাষাৰ সৃষ্টি তাৰ পিচত সাহিত্যৰ সৃষ্টি আৰু তাৰ পিচতহে লিপিৰ সৃষ্টি। আনহাতে লিপিসৃষ্টিৰ পিচতো নিৰক্ষৰ জনমানসত মৌখিক সাহিত্যৰ ধাৰবাহিকতা অব্যাহত থাকে। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো এম্পখিনি কথা আখৰে আখৰে খাটে। দশম একাদশ শতিকাত অসমীয়া ভাষাম্প স্বকীয় ৰূপ লাভ কৰাৰ পিচতেম্প সম্ভৱ মৌখিক লোকসাহিত্যৰ প্ৰচলন হৈছিল। ভাষাতাত্ত্বিক বিচাৰত ম্পয়াৰ সঠিক নিদৰ্শন বিচাৰি পোৱা নগ'লেও অসমীয়া মন্ত্ৰ সাহিত্য আৰু কেতবোৰ অন্যান্য সমলৰ জৰিয়তে তাৰ কিছু আভাস পাব পাৰি। মৌখিক সাহিত্যবোৰ যুগ সাপেক্ষে পৰিৱৰ্তিত ভাষিক ৰূপলৈ ৰূপান্তৰিত হৈ থাকে। সেয়েহে ভাষাৰ নিৰ্দিষ্ট স্তৰৰ স্বাক্ষৰ ম্পয়াত অস্পষ্ট। আনহাতে লিখিত সাহিত্যৰ জৰিয়তে একৌ যুগক বা একৌ স্তৰক প্ৰতিনিধিত্ব কৰা একৌ ভাষাৰ নিদৰ্শন সহজেম্প লাভ কৰিব পাৰি।

প্ৰকৃততে সাহিত্যৰ ৰূপ (form) আৰু ভাৱৰ (spirit) পৰিৱৰ্তনলৈ

দৃষ্টি ৰাখিলে তিনিটা যুগহে স্পষ্ট হৈ ওলাই পৰে। প্ৰথম বা আদি যুগ খ্ৰীষ্টীয় দশমৰ পৰা ত্ৰয়োদশ শতাব্দীৰ শেষ পৰ্যন্ত। দ্বিতীয় বা মধ্যযুগ চতুৰ্দশৰ প্ৰাৰম্ভৰ পৰা ঊনবিংশ শতাব্দীৰ প্ৰাৰম্ভ পৰ্যন্ত। তৃতীয় বা বৰ্তমান যুগ ঊনবিংশ শতাব্দীৰ তৃতীয় দশকৰ পৰা আজি পৰ্যন্ত।

ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

২.২ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী

ইতিহাস বা বুৰঞ্জীৰ লগত সকলো বিষয়ৰ ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক। বিশ্ব সাহিত্যৰ ইতিহাস যেনেকৈ আছে অসমীয়া সাহিত্যৰো তেনে এক সুদীৰ্ঘ ইতিহাস আছে। অসমীয়া ভাষাই পূৰ্ণাংগ ৰূপ পোৱাৰ লগে লগে অসমীয়া সাহিত্যইও গজালি মেলে। সেই গজালিবোৰ পৰাই পত্ৰ-পুষ্প বিকশিত হৈ অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰগছ জোপাই পৰিপূৰ্ণ ৰূপ লাভ কৰিলে। গজালি কালৰ ৰূপটো যেনেকৈ প্ৰাপ্তবয়স্ক বৃক্ষ এজোপাত বিচাৰি পোৱা নাযায় ঠিক তেনেকৈ গজালি কালৰ সাহিত্যৰ ভাষিক চানেকিও পৰৱৰ্তীকালত বিচাৰি পোৱা কঠিন হৈ পৰে। লিখিত ৰূপৰ সাহিত্যসমূহত আকৌ ৰচনাকালৰ ভাষিক চানেকি পৰিস্ফুট হৈ থাকে। অসমীয়া ভাষাত উদ্ভৱ কালৰ মৌখিক সাহিত্যৰ চানেকি হুবহু ৰূপত পোৱা নগ'লেও সেইসময়ত যে তেনে প্ৰচুৰ মৌখিক সাহিত্যৰ প্ৰচলন আছিল আৰু সেই মৌখিক সাহিত্যৰ ভেটিতেই যে লিখিত সাহিত্যই বিকাশ লাভ কৰি আজিৰ অৱস্থা পাইছেহি সেইকথা বুৰঞ্জীয়ে স্বীকাৰ কৰিবলৈ বাধ্য। উদ্ভৱ কালৰ পৰা বৰ্তমান সময়লৈকে যি কালগত বিৱৰ্তনৰ মাজেদি অসমীয়া ভাষাত সাহিত্যৰ বিভিন্ন বিষয়ৰ চিন্তা চৰ্চা হৈছে এইবোৰেই অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। আলোচনাৰ সুবিধাৰ বাবে বিভিন্নজন আলোচকে ভিন্ন ধৰণে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ যুগ বিভাজন কৰিছে। এই সম্পৰ্কে তলত বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে।

২.৩ অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ যুগ বিভাজন

লিখিত ৰূপত থকা সাহিত্যৰাজিৰ ৰূপবস্তু আৰু ভাৱবস্তুৰ সঠিক বিশ্লেষণ কৰিলে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত তিনিটা যুগ বা স্তৰৰ অৱস্থিতি স্পষ্ট ৰূপে ওলাই পৰে।

ড০ বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমীয়া ভাষাৰ যুগ বিভাজন কৰোঁতেও এই অনুক্ৰমেই কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ যুগ বিভাজন পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে পণ্ডিত **হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী**য়ে কৰি দেখুৱাইছিল যদিও সি অপ্ৰচলিত হৈ ৰ'ল। ভাষা সাহিত্যৰ আন এজন ওজা **ডিম্বেশ্বৰ নেওগে** অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ

বিভাজন কৰিছে এনেদৰে–

(১) আদিযুগ – প্ৰাৰম্ভৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ শেষলৈকে (৮০০ - ১২০০ খৃঃ)

(২) প্ৰাগ্‌বৈষ্ণৱ যুগ – ত্ৰয়োদশৰ পৰা পঞ্চদশৰ মাজভাগলৈ (১২০০ - ১৪৫০ খৃঃ)

(৩) বৈষ্ণৱ যুগ – পঞ্চদশৰ মাজৰ পৰা সপ্তদশৰ মাজলৈ (১৪৫০ - ১৬৫০ খৃঃ)

(৪) বিস্তাৰ যুগ – সপ্তদশৰ মাজৰ পৰা ঊনবিংশৰ আগছোৱালৈ (১৬৫০ - ১৮৩০ খৃঃ)

(৫) বৰ্তমান যুগ – ঊনবিংশৰ আগছোৱাৰ পৰা এতিয়ালৈকে (১৮৩০ - ১৯৪০ খৃঃ)

উল্লেখযোগ্য যে এম্প বিভাজন কৰা হৈছিল **১৯৪১** খৃষ্টাব্দত।

ড০ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাৰ মতে– "অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীক তিনিা যুগত ভাগ কৰিব পাৰি– আদি, মধ্য আৰু আধুনিক বা বৰ্তমান। মধ্যযুগক আকৌ তিনিা পৰ্যায় বা স্তৰত বিভাগ কৰিব পাৰি– প্ৰাক্‌শংকৰী, শংকৰী আৰু উত্তৰ শংকৰী।"

ড০ মহেশ্বৰ নেওগে কৰা অসমীয়া সাহিত্য বুৰঞ্জীৰ যুগ বিভাজন এনেধৰণৰ–

(১) বৌদ্ধযুগ (অষ্টমৰ পৰা দ্বাদশ শতিকালৈ)

(২) প্ৰাকশংকৰ যুগ (ত্ৰয়োদশৰ পৰা পঞ্চদশ শতিকালৈ)

(৩) শংকৰীযুগ - (পঞ্চদশ শতিকাৰ পৰা ষষ্ঠদশলৈ)

(৪) শংকৰোত্তৰ যুগ - (সপ্তদশৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ ২য় দশকলৈ)

(৫) আধুনিক যুগ - (১৮২৬ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈ)

ম্পয়াৰ পৰা ঐা কথা স্পষ্ট হৈ ওলাম্প পৰে যে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী তিনিা স্তৰত বিভাজন কৰি ল'লে বিজ্ঞানসন্মত আলোচনাৰ পথ সুগম হয়। সেম্পকেম্পৗ হ'ল–

(১) আদিযুগ বা প্ৰথমস্তৰ

(২) মধ্যযুগ বা দ্বিতীয় স্তৰ

(৩) আধুনিক যুগ বা তৃতীয় স্তৰ

খৃষ্টীয় দশম শতিকাৰ পৰা ত্ৰয়োদশ শতিকালৈকে আদি যুগ বা প্ৰথমস্তৰ। চতুৰ্দশ

শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিলৈকে মধ্যযুগ বা দ্বিতীয় স্তৰ আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ পৰা বৰ্তমান সময়লৈকে আধুনিক যুগ বা তৃতীয় স্তৰ।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ
অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাজন কেনেদৰে কৰা হৈছে ?

২.৩.১ আদি যুগ বা প্ৰথম স্তৰ (খৃ. ৯৫০–খৃ.১৩০০)

উদ্ভৱকালৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ নিদৰ্শন ৰূপে চৰ্যাপদক আগস্থান দিয়া হয়। আনহাতে ভালেমান মন্ত্ৰ পুথিতো অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰাচীনতম ৰূপ সংৰক্ষিত হৈ আছে। অৱশ্যে বিষয়বস্তু আৰু ৰচনাৰ পৈ ভূমিলৈ দৃষ্টি ৰাখি অধিকাংশ মন্ত্ৰ সাহিত্য প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সৃষ্টি বুলি ঠাৰৰোৱা হৈছে। আদি যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰাজি সম্পৰ্কে ‘অসমীয়া মৌখিক সাহিত্য’ শীৰ্ষক আলোচনাত (১.৩) বহলাম্প আলোচনা কৰা হৈছে।

২.৩.২ মধ্যযুগ বা দ্বিতীয় স্তৰ (খৃ. ১৪০০–খৃ. ১৮৩০)

কালগত আৰু বিষয়গত বৈশিষ্ট্যলৈ চাম্প অসমীয়া সাহিত্যৰ মধ্য যুগকো আকৌ তিনি৷ যুগ বা স্তৰত উপবিভাজন কৰা হৈছে। সেয়া হ’ল– (১) প্ৰথম পৰ্যায়ৰ প্ৰাকশংকৰী যুগ, (২) দ্বিতীয় পৰ্যায়ৰ শংকৰীযুগ আৰু (৩) তৃতীয় পৰ্যায়ৰ উত্তৰ শংকৰীযুগ। এম্প বিভাজনক কোনো কোনোৱে (১) প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগ, (২) বৈষ্ণৱ যুগ আৰু (৩) উত্তৰ বৈষ্ণৱযুগ বা বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগ বুলিও

অভিহিত কৰে।

খৃষ্টীয় পঞ্চদশ শতিকাৰ কালছোৱাত সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষ জুৰি নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলনে আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিছিল। অসমতো তাৰ প্ৰভাৱ বিস্তৃতভাৱে পৰিছিল। ফলত ভক্তিধৰ্মক কেন্দ্ৰ কৰি সাংস্কৃতিক নব্যধাৰাৰো অভ্যুদয় ঘটিছিল। চিত্ৰ-ভাস্কৰ্য আদিৰ লগে লগে সংগীত আৰু সাহিত্য কলাৰ উত্থানে অসমীয়া সমাজ সংস্কৃতিক বৰ্ণাঢ্য কৰি তুলিছিল। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ আছিল এম্প নৱ বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ মধ্যমণি। সেম্প অনুসৰিয়েম্প বৈষ্ণৱ যুগক 'শংকৰী যুগ' বুলি অভিহিত কৰা হৈছে। শংকৰদেৱৰ পূৰ্বৱৰ্তী যুগৰ বৈষ্ণৱকবিসকল আৰু পৰৱৰ্তী যুগৰ অনুগামীসকলেও এম্প আন্দোলনলৈ প্ৰভূত অৰিহণা আগবঢ়াম্পছে। সেয়েহে শংকৰদেৱৰ পূৰ্বৱতী বৈষ্ণৱ যুগটোক 'প্ৰাকশংকৰী যুগ' আৰু পৰৱৰ্তী যুগটোক 'উত্তৰ শংকৰী যুগ' ৰূপে নামকৰণ কৰা হৈছে। এম্প যুগৰ সাহিত্যৰাজিৰ সম্পৰ্কে পিচত বহলাম্প আলোচনা কৰা হৈছে।

২.৩.৩ আধুনিক যুগ বা তৃতীয় স্তৰ (খৃ. ১৮২৬ৰ পৰা বৰ্তমানলৈ)

ম্পংৰাজৰ হাতত পৰাস্ত হৈ অত্যাচাৰী মান সেনাম্প ১৮২৬ চনত ম্পয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ চুক্তি মৰ্মে অসম ত্যাগ কৰে। চতুৰ ম্পংৰাজসকলে সেম্প চুক্তিৰ গম্পনা লৈ অসম ৰাজ্যৰ শাসন ক্ষমতা নিজৰ হাতলৈ নিয়ে। ম্পংৰাজ শাসনত পৰাধীনতাৰ শিকলিৰে বান্ধ খোৱা প্ৰজাবৰ্গম্প বৌদ্ধিক বা সাংস্কৃতিক প্ৰতিভা প্ৰকাশৰ সুৰুঙা বিচাৰি নাপাম্পছিল। তদুপৰি বিভিন্নভাৱে প্ৰৰোচিত হৈ ম্পংৰাজ চৰকাৰে ১৮৩৬ চনত অসমত অসমীয়া ভাষাৰ পৰিৱৰ্তে চুবুৰীয়া বঙলা ভাষাটোক ৰাজ্য ভাষা ৰূপে স্বীকৃতি দি আম্পন আদালত চৰকাৰী অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান, শিক্ষানুষ্ঠান আদিত সেম্প ভাষাক চৰকাৰীভাৱে প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। ফলত অসমীয়া ভাষা সাহিত্য জীৱন্তে সমাধিস্থ হ'ব লগা হ'ল। ১৮৩৬ চনত খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অৰ্থে আমেৰিকান বেম্পিষ্ট মিচনেৰীসকল অসমলৈ আহি শদিয়াত থিতাপি লয়হি। এম্পসকলৰ ভিতৰত ৰেভাৰেণ্ড নাথান ব্ৰাউন, অলিভাৰ টি কটৰ আৰু ডক্টৰ মাম্পলচ্ ব্ৰন্সনৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বেলিকা দেখা দিয়া ভাষা সমস্যা দূৰ কৰিবলৈ তেওঁলোকে কেৱল অসমীয়া ভাষাত পুথি প্ৰণয়ন কৰিয়েম্প ক্ষান্ত নাছিল। ম্পংৰাজ চৰকাৰৰ ভুল ভাষানীতিৰ বিৰুদ্ধেও যুঁজিছিল। আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকনকে আদি কৰি কেম্পজমান শিক্ষিত জাতীয় প্ৰেমেৰে উদ্বুদ্ধ যুৱকেও এম্প যুঁজত অকুণ্ঠভাৱে সহযোগিতা কৰিছিল। এওঁলোকৰ আশাশুধীয়া চেষ্টাৰ বলত ম্পংৰাজ চৰকাৰে ১৮৭৩ চনত অসমত পুনৰ অসমীয়া ভাষা প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ বাধ্য হয়। ১৮৩৬ চনৰ পৰা ১৮৭৩ চনলৈকে বঙলা ভাষাম্প খোপনি পুতি লোৱাত অসমৰ সমাজ-সংস্কৃতি, শিক্ষা-দীক্ষা আদিৰ ক্ষেত্ৰত অভাৱনীয় ক্ষতি সাধন হ'ল।

১৮২৬ চনৰ বৃটিচ শাসনৰ প্ৰাৰম্ভৰ পৰা ১৮৭৩ চনত অসমীয়া ভাষাম্প পুনঃপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰালৈকে ভাষা-সাহিত্যৰ যি চৰ্চা হৈছিল তাতেম্প আধুনিক

অসমীয়া সাহিত্যৰ ভেঁটি গঢ় লৈ উঠিছিল।

অসমীয়া সাহিত্যৰ আধুনিক যুগটোক চাৰিটা পৰ্যায়ত ভাগ কৰা হৈছে। যেনে–

(১) ১৮২৬ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৮৭০ খৃষ্টাব্দলৈকে প্ৰথম পৰ্যায়ত 'মিচনেৰী সাহিত্যৰ যুগ',

(২) ১৮৭০ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৮৯০ খৃষ্টাব্দলৈকে দ্বিতীয় পৰ্যায়ত 'হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামৰ যুগ',

(৩) ১৮৯০খৃষ্টাব্দৰ পাৰ ১৯৪০ চনলৈকে তৃতীয় পৰ্যায়ত 'ৰোমাণ্টিক যুগ' বা 'বেজবৰুৱা যুগ' আৰু

(৪) ১৯৪০ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে চতুৰ্থ পৰ্যায়ত সাম্প্ৰতিক যুগ।

২.৪ অসমীয়া সাহিত্যৰ ধাৰা

অসমীয়া সাহিত্যৰ ভাণ্ডাৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু প্ৰাচুৰ্যৰে ভৰা। বিষয়বস্তু বা ভাৱবস্তুগত ধাৰা আৰু ৰূপবস্তু বা গাঁথনিক দিশৰ ধাৰাৰে কালানুক্ৰমিকভাৱে অসমীয়া সাহিত্য প্ৰবহমান। অসমীয়া সাহিত্যৰ ধাৰাক তলত দিয়াৰ ধৰণে জুকিয়াব পাৰি।

- আদিযুগৰ চৰ্যাপদ সহজীয়া পন্থৰ বৌদ্ধধৰ্মৰ বিষয় বৈচিত্ৰ্যৰ লগতে ছন্দ অলংকাৰৰ সৌন্দৰ্যৰে মহীয়ান। মন্ত্ৰসাহিত্যসমূহ তন্ত্ৰবিদ্যাৰ লগত জড়িত হ'লেও সেয়াত ধৰ্মীয় আৰু ধৰ্মনিৰপেক্ষ সমলৰ লগতে ছন্দ-অলংকাৰেও বৈচিত্ৰ্য দান কৰিছে।

- গীত-পদ, কাব্য-নাট, আখ্যান-উপাখ্যান আদিৰ লগতে গদ্য সাহিত্যৰ চানেকিয়ে মধ্যযুগৰ অসমীয়া সাহিত্য অধিক বৈচিত্ৰ্যময় কৰি তুলিছে। মূলতঃ ধৰ্মভিত্তিক হ'লেও বিষয়বস্তুৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু ছন্দ অলংকাৰৰ প্ৰাচুৰ্যইও এই যুগৰ সাহিত্যক শৈল্পিক মহত্ব প্ৰদান কৰি কালজয়ী ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে।

- আধুনিক যুগৰ সাহিত্যৰাজি প্ৰধানকৈ পাশ্চাত্যৰ পোহৰেৰে আলোকিত। কথা-সাহিত্যৰ ভিতৰত প্ৰবন্ধ, চুটিগল্প, উপন্যাস, নাটক আদি আৰু কাব্য সাহিত্যৰ ভিতৰত কাব্য, কবিতা, চতুৰ্দশপদী কবিতা, লিমাৰিক আদি বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। ৰূপ-ৰসৰ বৈচিত্ৰ্য এইবিলাকতো বিদ্যমান। আনহাতে 'কথা কবিতা' আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বৈচিত্ৰ্যৰ এক বিৰল উপাদান।

২.৫ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগ ঃ

২.৫.১ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ পৰিচয় ঃ

শংকৰদেৱৰ সৃষ্ট বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰাজিৰ পূৰ্বৱৰ্তী স্তৰৰ সাহিত্য সম্ভাৰকে 'প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্য' বুলি কোৱা হৈছে। এই যুগটোক মহেশ্বৰ নেওগে 'প্ৰাক্‌শংকৰ যুগ' আৰু পিচৰ যুগটোক 'শংকৰী যুগ' বুলি অভিহিত কৰিছে। চৰ্যাপদ ৰচনাকালৰ পৰা হেম সৰস্বতীৰ প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ ৰচনা কাললৈকে অৰ্থাৎ প্ৰায় তিনিটা শতিকাৰ ভিতৰত ৰচিত কোনো সাহিত্যিক নিদৰ্শন আজিকোপতি উদ্ধাৰ হোৱা নাই। সাহিত্য সৃষ্টি হৈছিল যদিও হয়তো কালৰ বুকুত বিলীন হৈ গ'ল। অৱশ্যে এইসময়ছোৱাত অনামী কবিৰ দ্বাৰা বহুতো মৌখিক সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছিল। তথাপি, সেই সময়ছোৱাত যে অসমীয়া ভাষাই অধিক প্ৰকাশিকা শক্তি আহৰণ কৰি আত্ম বিকাশৰ পথত সময়োচিতভাৱে আগবাঢ়ি গৈছিল সেইকথা খৃষ্টীয় চতুৰ্দশ শতিকাৰ কবি– **হেমসৰস্বতী, ৰুদ্ৰ কন্দলী, হৰিহৰ বিপ্ৰ, কবিৰত্ন সৰস্বতী** আৰু **মাধৱ কন্দলিৰ** উচ্চস্তৰীয় সাহিত্যৰাজিয়েই প্ৰমাণ কৰে। এই পাঁচজন কবিৰ ৰচনাসম্ভাৰেই প্ৰাকবৈষ্ণৱ যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যক ঐতিহাসিক মৰ্যাদা প্ৰদান কৰিছে।

এই যুগৰ সাহিত্যৰাজি আৰু ভাষাৰ বিষয়ে ড০ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই এনেদৰে কৈছে—

> ***'এইসময়ৰ কবিসকলৰ ভাষালৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা পাওঁ যে অসমীয়া ভাষাই স্বকীয় বৈশিষ্ট্য লভা কৰাৰ উপৰিও উচ্চ সাহিত্যৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰিব পৰা ক্ষমতাও অৰ্জন কৰে। মাধৱ কন্দলীৰ ভাষা আৰু বৰ্ণনা সৌষ্ঠৱে প্ৰমাণ কৰে যে এক দীৰ্ঘকালীন সাহিত্যিক পৰম্পৰাৰ তেওঁ উত্তৰাধিকাৰী আছিল।'***

২.৫.২ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য ঃ

প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যৰাজি মূলতঃ কাব্য সাহিত্য। ৰাজ-পৃষ্ঠপোষকতাত কবিসকলে সাহিত্য চৰ্চাত ব্ৰতী হৈছিল। তেওঁলোকে বিষয়বস্তু আৰু কাব্য ধাৰণা আহৰণ কৰিছিল প্ৰধানকৈ ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰতৰ পৰা। এই যুগৰ সাহিত্যৰাজি আছিল অনবদ্য সাহিত্য গুণসম্পন্ন।

২.৫.৩ প্ৰাকবৈষ্ণৱ যুগৰ কবি আৰু কাব্যকৃতি

হেম সৰস্বতীৰ 'প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ'ৰ পৰা মাধৱ কন্দলিৰ ৰামায়ণলৈকে প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ কাব্যকৃতি অসমীয়া সাহিত্যৰ উজ্জ্বল আলোক স্তম্ভ। হেমসৰস্বতী, ৰুদ্ৰ কন্দলি, হৰিবৰ বিপ্ৰ, কবিৰত্ন সৰস্বতী আৰু মাধৱ কন্দলি– এই পাঁচজন

কবি প্ৰাকবৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্য জগতৰ পঞ্চৰত্ন স্বৰূপ।

হেম সৰস্বতী ঃ

কমতাধিপতি দুৰ্লভ নাৰায়ণৰ ৰাজত্ব কালত হেম সৰস্বতীয়ে **'প্ৰহ্লাদ চৰিত'** আৰু **'হৰগৌৰী সংবাদ'** ৰচনা কৰে। তেওঁ পিতৃ ৰুদ্ৰ সৰস্বতী সংস্কৃত ভাষাত ব্যুৎপত্তি থকা বিদ্বান লোক আছিল। পাণ্ডিত্যসূচক 'সৰস্বতী' উপাধি তাৰেম্প পৰিচায়ক। পুৰুষানুক্ৰমে লাভ কৰা পাণ্ডিত্যৰ উপৰিও হেম সৰস্বতীৰ আছিল অনন্য কবি প্ৰতিভা। তেওঁ ৰচনা কৰা 'প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ' অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথমখন গ্ৰন্থ বুলি কোৱা হয়। এম্পখন এখনি সৰু বৰ্ণনাত্মক কাব্য। দৈত্যৰাজ হিৰণ্যকশিপুৱে বিষ্ণুভক্ত পুত্ৰ প্ৰহ্লাদৰ ওপৰত চলোৱা অত্যাচাৰ উৎপীড়ন আৰু পৰিণামত বিষ্ণুৰ অৱতাৰ নৰসিংহৰ হাতত হিৰণ্যকশিপুৰ নিধন হোৱাৰ বিৱৰণেম্প ম্পয়াৰ ঘাম্প উপজীব্য। তাৰ মাজেদিয়েম্প প্ৰকাশ কৰা হৈছে বিষ্ণু ভক্তিৰ মাহাত্ম্য। পৰিণত বয়সত ৰচনা কৰা তেওঁৰ আনখন গ্ৰন্থ 'হৰগৌৰী সংবাদ'ত তাৰকাসুৰৰ দৌৰাত্ম্য, মহাদেৱৰ তপস্যা, আৰু তপস্যা ভংগকাৰী মদনক ভস্ম, হৰ-গৌৰীৰ বিবাহ আৰু কাৰ্তিকৰ জন্ম বিৱৰণ কাব্য ৰূপত হোৱা যায়। উচ্চমানৰ সাহিত্য কলাৰ নিদৰ্শন অথবা সুদূৰপ্ৰসাৰী কল্পনাৰ প্ৰকাশ তেওঁৰ ৰচনা সম্ভাৰত সণ্চালনিকৈ নাথাকিলেও ম্পয়াৰ ঐতিহাসিক মূল্য অধিক।

কবিৰত্ন সৰস্বতী ঃ

চতুৰ্দশ শতিকাৰ মাজভাগৰ কবি কবিৰত্ন সৰস্বতীয়ে ৰচনা কৰা মহাভাৰতৰ দ্ৰোণপৰ্বৰ **'জয়দ্ৰথ বধৰ কাহিনী'**, **'শকুন্তলাৰ উপাখ্যান'**, **'যযাতিৰ চৰিত্ৰ'** আৰু **'কৈলাস বৰ্ণনা'**ৰ জৰিয়তে তেওঁৰ কাব্য প্ৰতিভাৰ সুন্দৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। কমতাধিপতি দুৰ্লভ নাৰায়ণৰ পুত্ৰ ম্পন্দ্ৰনাৰায়ণৰ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰা এম্পজনা কবিৰ পিতৃৰ নাম আছিল চক্ৰপাণি চিক্দাৰ। তেওঁৰ কাব্যাংশ বিশেষ কৈলাস বৰ্ণনাত কৈলাসৰ গছ-লতা, ফল-ফুলৰ অনুপম শোভা, প্ৰমথগণৰ বিস্ময়কৰ বৰ্ণনা, কৈলাসবাসীৰ কাম-চঞ্চল ৰূপ যৌৱনৰ সুন্দৰ বিৱৰণ ম্পয়াত পোৱা যায়। মহাভাৰতৰ দ্ৰোণ পৰ্বৰ অন্তৰ্গত জয়দ্ৰথ বধৰ কাহিনীটো এম্পজনা কবিয়ে কাব্যৰূপ দিছে। ম্পয়াতো তেওঁৰ কবি প্ৰতিভাৰ কিছু আভাস পোৱা যায়।

ৰুদ্ৰ কন্দলি ঃ

কামৰূপৰ কোনো এক অঞ্চলৰ শাসনকৰ্তা তাম্ৰধ্বজৰ পৃষ্ঠপোষকতাত ৰুদ্ৰ কন্দলিয়ে 'সাত্যকি প্ৰবেশ' নামৰ কাব্য ৰচনা কৰে। এম্প কাব্য দ্ৰোণপৰ্বৰ অন্তৰ্গত 'জয়দ্ৰথ বধ' নামৰ উপপৰ্বৰ ভিতৰুৱা শিনিপুত্ৰ সাত্যকীৰ যুদ্ধ যাত্ৰাৰ কাহিনীৰ আধাৰত ৰচনা কৰিছিল। বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ বধকাব্যৰ দৰে তেওঁৰ ৰচনাসমূহ

পাঠকৰ হৃদয়গ্ৰাহী হৈ পৰিছে।

হৰিবৰ বিপ্ৰ ঃ

'বব্ৰুবাহনৰ যুদ্ধ', 'লৱকুশৰ যুদ্ধ' আৰু 'তাম্ৰধ্বজৰ যুদ্ধ' নামৰ তিনিখন কাব্য হৰিবৰ বিপ্ৰৰ নামত পোৱা গৈছে। এইগৰাকী কবিয়ে চতুৰ্দশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্ধত কমতাপুৰত ৰাজত্ব কৰা ৰজা দুৰ্লভ নাৰায়ণৰ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰিছে। 'বব্ৰুবাহনৰ যুদ্ধ', 'লৱকুশৰ যুদ্ধ' আৰু 'তাম্ৰধ্বজৰ যুদ্ধ' তিনিওখন কাব্যৰ আখ্যান ভাগ 'জৈমিণীয় অশ্বমেধিক পৰ্ব'ৰ পৰা আহৰণ কৰা। জৈমিনীয় কাব্যত বব্ৰুবাহনৰ যুদ্ধৰ মূল কাহিনীৰ লগত 'লৱকুশৰ যুদ্ধ' প্ৰাসংগিক ৰূপত অৱতাৰণা কৰা হৈছে। কবি হৰিবৰ বিপ্ৰই একে লক্ষণযুক্ত আখ্যান দুটা দুখন স্বতন্ত্ৰ কাব্য ৰূপে ৰচনা কৰি প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ ৰাখি থৈ গৈছে। 'তাম্ৰধ্বজৰ যুদ্ধ' পূৰ্ণাংগ ৰূপত এতিয়াও উদ্ধাৰ হোৱা নাই।

মাধৱ কন্দলি ঃ

উত্তৰ ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় ভাষাত পোন প্ৰথম ৰামায়ণ ৰচনাৰ গৌৰৱ অৰ্জন কৰিছিল মাধৱ কন্দলিয়ে। এই ৰামায়ণ অসমীয়া ৰামায়ণী সাহিত্যৰ কীৰ্তিস্তম্ভ স্বৰূপ। প্ৰাক্‌শংকৰী যুগৰ কবিসকলৰ ভিতৰত অপ্ৰতিদ্বন্দ্বীৰূপে শ্ৰেষ্ঠ স্থান পোৱা মাধৱ কন্দলিক মহাপুৰুষ শংকৰদেৱেও 'পূবকবি অপ্ৰমাদী মাধৱ কন্দলি' বুলি সন্মান জনাইছে।

মাধৱ কন্দলিৰ ৰামায়ণৰ সকলো প্ৰতিলিপিতে আদিকাণ্ড আৰু উত্তৰাকাণ্ড পোৱা নাযায়। পৰৱৰ্তীসময়ত বৈষ্ণৱ কবি মাধৱদেৱে 'আদি কাণ্ড' আৰু শংকৰদেৱে উত্তৰাকাণ্ড ৰচনা কৰি সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণৰ পূৰ্ণাংগ ৰূপ দিয়ে। বাল্মীকি ৰামায়ণৰ আখ্যান ভাগৰ মৌলিকতা কন্দলি ৰামায়াণত অকণো হীন-ডেঢ়ি ঘটা নাই যদিও কবিয়ে ইয়াক অসমীয়া ৰূপত সজাই তুলিবলৈ যত্ন কৰিছে। কন্দলিৰ ৰামায়ণ সম্পৰ্কে ড০ মহেশ্বৰ নেওগদেৱে এনেদৰে মন্তব্য দাঙি ধৰিছে—

> ***'কন্দলিৰ লেখাত এটি ৰাংঢালী প্ৰকৃতিৰ পৰিচয় পোৱা যায়, উপমা বা চিত্ৰকল্প ৰূপেই হওক, কিম্বা ভাষাৰ জতুৱা প্ৰয়োগৰ যোগেদিয়েই হওক ঠায়ে ঠায়ে তেওঁৰ হাস্যানুভূতিয়ে তেওঁৰ ৰচনাক সোৱাদ কৰি তুলিছে। জতুৱা কথা আৰু ঘৰুৱা প্ৰকাশভংগী তেওঁৰ ৰচনাৰ এটি বিশিষ্ট আকৰ্ষক লক্ষণ।'***
>
> - ***অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা, পৃঃ ৯০***

কোনো বিশেষ বিশেষ ঠাইৰ বৰ্ণনা; গৃহ-প্ৰাসাদ আদিৰ বৰ্ণনা; প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰ বৰ্ণনা; মানৱীয় সৌন্দৰ্যৰ বৰ্ণনা; দানৱীয় কদৰ্য ৰূপৰ বৰ্ণনা; যুদ্ধৰ

বৰ্ণনা— এনে সকলো বিষয়ত কন্দলিয়ে মনোৰম প্ৰকাশভংগীৰে জীৱন্ত আৰু গতিশীল ৰূপ প্ৰদান কৰিছে। সুন্দৰাকাণ্ড ইয়াৰ যথাৰ্থ নিদৰ্শন। জীৱন আৰু জনজীৱনৰ না না প্ৰতিৰূপ নগৰ-চহৰ আৰু বন-উপবন আদি বিষয়ৰ বৰ্ণনাত কবিয়ে অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ ৰূপ ছবি সততে চকুৰ আগত ৰাখিছে। সংঘটনাৰ পৰিস্থিতিৰ চিত্ৰণত, নৈসৰ্গিক সৌন্দৰ্যৰ বৰ্ণনাত আৰু বীৰ, কৰুণ, হাস্য আদি কলাৰস সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত কন্দলিয়ে অপৰিসীম দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে।

অনুবাদ কাৰ্যত কন্দলিয়ে মূল বাল্মীকি ৰামায়ণৰ অপৰিহাৰ্য আৰু ৰসোত্তীৰ্ণ শ্লোকবোৰ সযতনে ৰাখি যোৱাৰ উপৰিও কোনো কোনো ঠাইত থকা তেনে সংক্ষিপ্ত বিষয়-বিশেষৰ বিস্তাৰ ঘটাইছে। শব্দ চয়নৰ ক্ষেত্ৰতো কন্দলিৰ দক্ষতা অতুলনীয়।

মাধৱ কন্দলিৰ ভাষা, ছন্দ, উপমা, অনুপ্ৰাস, শৈলী আৰু শব্দাৱলীয়ে পৰৱৰ্তীকালৰ বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ ওপৰত বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

মাধৱ কন্দলিৰ ভণিতা থকা 'দেৱজিৎ', 'তাম্ৰধ্বজৰ যুদ্ধ' আৰু 'পাতাল কাণ্ড' নামৰ আন তিনিখন কাব্যও পোৱা যায়। ভাব-ভাষা, সাহিত্যিক মান্যতা আৰু কালগত বিচাৰত সেই কেইখন তেওঁৰ ৰচনা নহয় বুলি বৰ্তমান প্ৰমাণিত হৈছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ
প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ কবিসকল কোন কোন ?
____
____
____

২.৬ সাৰাংশ

- কোনো এটা ভাষাই স্বতন্ত্ৰীয়া ৰূপ পোৱাৰ পিচৰে পৰা তাত সাহিত্য সৃষ্টি হ'বলৈ ধৰে। অসমীয়া সাহিত্যও এনেদৰেই সৃষ্টি হৈছে।
- অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত মূলতঃ তিনিটা যুগ বা স্তৰ পৰিলক্ষিত হয়। (১) আদি যুগ, (২) মধ্যযুগ আৰু (৩) আধুনিক যুগ।
- মধ্যযুগক আকৌ তিনিটা স্তৰত ভাগ কৰা হয়– (১) প্ৰাক্‌শংকৰী যুগ, (২) শংকৰী যুগ আৰু (৩) উত্তৰ শংকৰী যুগ।

■ শংকৰদেৱ সৃষ্ট বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰাজিৰ পূৰ্বৱৰ্তী স্তৰৰ সাহিত্য সম্ভাৰকে প্ৰাক্‌শংকৰী যুগৰ সাহিত্য বুলি কোৱা হৈছে।

■ প্ৰাক্‌শংকৰী যুগৰ কবিসকল হ'ল (১) হেম সৰস্বতী, (২) ৰুদ্ৰ কন্দলি, (৩) হৰিবৰ বিপ্ৰ, (৪) কবিৰত্ন সৰস্বতী আৰু (৫) মাধৱ কন্দলি।

■ প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যৰাজি মাথো কাব্য সাহিত্য। ৰাজকীয় পৃষ্ঠপোষকতাত কবিসকলে একান্তভাৱে সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল।

■ এই যুগৰ সাহিত্যৰ বিষয়বস্তুৰ মূল উৎস আছিল ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰত।

■ হেম সৰস্বতীৰ **'প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ'**খনেই স্বতন্ত্ৰ অসমীয়া ভাষাত ৰচিত প্ৰথম গ্ৰন্থ।

■ উত্তৰ ভাৰতীয় প্ৰান্তীয় ভাষাত পোন প্ৰথম ৰামায়ণ ৰচনাৰ গৌৰৱ অৰ্জন কৰিছিল মাধৱ কন্দলিয়ে।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

বৰ্তমানলৈকে উদ্ধাৰ হোৱা লিখিতৰূপৰ সাহিত্যৰাজিৰ ৰূপবস্তু আৰু ভাববস্তুৰ সঠিক বিশ্লেষণ কৰিলে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত তিনিটা যুগ বা স্তৰৰ অৱস্থিতি ওলাই পৰে— (১) আদি যুগ, (২) মধ্যযুগ আৰু (৩) আধুনিক যুগ। ড০ বাণীকান্ত কাকতিয়ে এই অনুক্ৰমেই অসমীয়া ভাষাৰ যুগ বিভাজন কৰিছে। হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, ডিম্বেশ্বৰ নেওগ, ড০ মহেশ্বৰ নেওগ, ড০ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, বিশ্বেশ্বৰ হাজৰিকা আদিয়েও অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগ বিভাগ সম্পৰ্কে নিজা নিজা অভিমত ব্যক্ত কৰিছে। সেই অভিমতসমূহ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে বিশ্লেষণ কৰিলে তিনিটা স্তৰ স্পষ্টভাৱে ওলাই পৰে। সেই কেইটা হ'ল–

(১) আদি যুগ বা প্ৰথম স্তৰ (খৃষ্টীয় দশম শতিকাৰ পাৰ ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিলৈ)

(২) মধ্যযুগ বা দ্বিতীয় স্তৰ (চতুৰ্দশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিলৈ)

(৩) আধুনিক যুগ বা তৃতীয় স্তৰ (ঊনবিংশ শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ

পৰা বৰ্তমান সময়লৈকে)

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ কবিসকল হ'ল— (১) হেম সৰস্বতী, (২) কবিৰত্ন সৰস্বতী, (৩) ৰুদ্ৰ কন্দলি, (৪) হৰিবৰ বিপ্ৰ আৰু (৫) মাধৱ কন্দলি।

অনুশীলনী - ২

(১) বহলাই আলোচনা কৰাঁ—

(ক) অসমীয়া সাহিত্যৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু প্ৰাচুৰ্য সম্পৰ্কে এটি বিশ্লেষণাত্মক টোকা যুগত কৰাঁ।

(খ) প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্য সম্ভাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাঁ।

(গ) মাধৱ কন্দলিক প্ৰাক্‌বৈষ্ণৱ যুগৰ শ্ৰেষ্ঠ কবি বুলি কোৱা হয়– যুক্তি দৰ্শাই আলোচনা কৰা।

(৩) সঠিক উত্তৰ বাচি উলিওৱা—

(ক) 'প্ৰহ্লাদ চৰিত্ৰ'ৰ ৰচয়িতা হৰিবৰ বিপ্ৰ/ হেম সৰস্বতী/ ৰুদ্ৰ কন্দলি।

(খ) মাধৱ কন্দলিৰ ৰামায়ণৰ সাতটা কাণ্ড/ ছয়টা কাণ্ড/ পাঁচটা কাণ্ড।

(গ) 'বব্ৰুবাহনৰ যুদ্ধ' মাধৱ কন্দলি/ অনন্ত কন্দলি/ ৰুদ্ৰ কন্দলিৰ ৰচনা।

(ঘ) 'তাম্ৰধ্বজৰ যুদ্ধ' মাধৱ কন্দলিৰ ৰচনা হয়/ নহয়/ প্ৰমাণ নাই।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

(১) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত ঃ ড০ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা ঃ ড০ মহেশ্বৰ নেওগ

(৩) অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী ঃ ডিম্বেশ্বৰ নেওগ

খণ্ড ২ ঃ বৈষ্ণৱ সাহিত্য

গৌ ১ ঃ শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলৰ সাহিত্য
গৌ ২ ঃ পাঁচালী সাহিত্য

প্ৰস্তাৱনা ঃ

বৈষ্ণৱ ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন বিষয়বস্তুৰে সমৃদ্ধ সাহিত্যৰাজিকে 'বৈষ্ণৱ সাহিত্য' বোলা হয়। বৈষ্ণৱ আন্দোলন সক্ৰিয়ভাৱে আগবঢ়োৱাৰ নিবৰ বাবে এনে বৈষ্ণৱ সাহিত্যই একালত অতি শক্তিশালী ভূমিকা পালন কৰিছিল। মহাপুৰুষ শংকৰদেৱেও অসমত বৈষ্ণৱ আন্দোলন অধিক গতিশীল কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্যে বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ এক সুদৃঢ় ভেঁটি স্থাপন কৰিলে। মাধৱদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলে বিবিধ সাহিত্য-কৰ্মৰে এই আন্দোলনত সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল।

শংকৰদেৱৰ সমসাময়িক কেইগৰাকীমান অবৈষ্ণৱ কবিয়ে লৌকিক আদৰ্শ আগত ৰাখি এক পৃথক ধাৰাৰ কাব্য সম্পদ সৃষ্টি কৰিছিল। শক্তি তান্ত্ৰিক পূজা পদ্ধতিৰ লগত সম্পৰ্ক থকা এইবোৰ গীত-পদসমূহ কোনো কোনো অনুষ্ঠানত বিশেষ গায়ন শৈলীৰে পৰিবেশন কৰা হয়। এইবোৰকে 'পাঁচালী' বোলে। এই গীত-পদযুক্ত সাহিত্য-সম্ভাৰকে 'পাঁচালী সাহিত্য' ৰূপে অভিহিত কৰা হৈছে। 'পাঁচালী'ক 'ওজা-পালি' বুলিও কোৱা হয়। এই খণ্ডটিত বৈষ্ণৱ সাহিত্য তথা শঙ্কৰদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু তেওঁলোকৰ অনুগামীসকলৰ সাহিত্যৰাজি আৰু পাঁচালী সাহিত্য সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ব।

খণ্ড ২ বৈষ্ণৱ সাহিত্য

গৌ ১ ঃ শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলৰ সাহিত্য

গঠন ঃ

১.০ উদ্দেশ্য

১.১ প্ৰস্তাৱনা

১.২ অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ স্বৰূপ

১.৩ শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকল

১.৩.১ শংকৰদেৱৰ সাহিত্য

১.৩.২ মাধৱদেৱৰ সাহিত্য

১.৩.৩ শংকৰদেৱৰ অনুগামীসকলৰ সাহিত্য

১.৪ সাৰাংশ

১.০ উদ্দেশ্য

এম্প গৌ া অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে—

- বৈষ্ণৱ ধৰ্ম আৰু ম্পয়াৰ আঁতিগুৰি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিবা।
- শংকৰদেৱৰ সাহিত্য সম্পৰ্কে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিবা।
- মাধৱদেৱ প্ৰমুখ্যে শংকৰদেৱৰ অন্যান্য অনুগামীসকলৰ সাহিত্যৰাজিৰ বিষয়ে সম্যক জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিবা।

১.১ প্ৰস্তাৱনা

'বিষ্ণু' শব্দৰ লগত 'ষ্ণ' তদ্ধিত প্ৰত্যয় সংযুক্ত হৈ 'বৈষ্ণৱ' শব্দটো নিষ্পন্ন হৈছে। ইয়াৰ অৰ্থ বিষ্ণু সম্বন্ধীয় বা বিষ্ণু সম্পৰ্কীয়। অৰ্থাৎ যি বিষয়ৰ লগত বিষ্ণুদেৱতাৰ অবিকল্প সম্পৰ্ক আছে তেনে বিষয়। বিষ্ণুক শ্ৰেষ্ঠ দেৱতাৰ আসনত অধিষ্ঠিত কৰি উপাসনা কৰা ধৰ্মীয় পদ্ধতিয়েই হ'ল 'বৈষ্ণৱ ধৰ্ম'।

ঋক বেদত আদিত্যসকলৰ এজন হৈছে সূৰ্য। সূৰ্যৰ বিকল্প ৰূপেই বিষ্ণু। শতপথ ব্ৰাহ্মণত বিষ্ণুদেৱতাই অধিক প্ৰাধান্য পাইছে। বিষ্ণুৰ লগত সম্পৰ্ক নাথাকিলেও সেই গ্ৰন্থত নাৰায়ণ শব্দটোৰ উল্লেখ ঘটিছে। ঐতৰেয় ব্ৰাহ্মণত বিষ্ণুক দেৱ শ্ৰেষ্ঠ ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা দিয়া হৈছে। অৱশ্যে ধৰ্মীয় পন্থা ৰূপে 'বৈষ্ণৱ' নামটোৰ উল্লেখ মহাভাৰতৰ অন্তিম খণ্ডতহে পোৱা গৈছে। গীতাত ভগৱন্তই অৰ্জুনৰ আগত ব্যক্ত কৰা এই ধৰ্মৰ বাণীসমূহ নাৰদ মুনিয়ে স্বয়ং নাৰায়ণৰপৰাই লাভ কৰা বুলি তাত কোৱা হৈছে।

বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ পৰম্পৰা অতি প্ৰাচীন। কিন্তু ভক্তি আন্দোলন বহুকাল পিচৰ। এসময়ত দক্ষিণ ভাৰতত না না জাতকুলৰ মানুহ একত্ৰিত হৈ সৃষ্টি হোৱা 'আল্বাৰ' (আলোৱাৰ) সম্প্ৰদায়ে দেৱ শ্ৰেষ্ঠ বিষ্ণু বা নাৰায়ণৰ অৱতাৰ বিষয়ক বিশেষকৈ 'বামণ অৱতাৰ' আৰু 'কৃষ্ণ অৱতাৰৰ' কাহিনীৰে তামিল ভাষাত গীত ৰচনা কৰিছিল। তেওঁলোকৰে আধ্যাত্মিক উত্তৰাধিকাৰী আছিল 'নাথমুনি'। তেওঁ সম্ভৱতঃ একাদশ শতিকাৰ আচাৰ্য আছিল। তেওঁলোকৰ হাততেই ভক্তিধৰ্মৰ বীজ ৰোপিত হৈছিল। ভক্তিধৰ্ম প্ৰচাৰত অগ্ৰণী ভূমিকা লৈছিল দক্ষিণ ভাৰতৰ 'ৰামানুজাচাৰ্য'ই। নাথ মুনিৰ নাতিয়েক যমুনাচাৰ্য আছিল ৰামানুজৰ গুৰু। ৰামানুজাচাৰ্যই ভক্তিক দাৰ্শনিক ভেঁটি প্ৰতিষ্ঠা কৰি এক মহৎ বৈষ্ণৱ সম্প্ৰদায় সৃষ্টি কৰে আৰু ভক্তি আন্দোলনৰ শুভ সূচনা কৰে। ৰামানুজী শিষ্য পৰম্পৰাৰ পঞ্চম পুৰুষৰ ৰামানন্দই আৰ্যাৱৰ্তত ভক্তিৰ দুৱাৰ সকলোৰে বাবে মুকলি কৰি দিয়ে। ৰামানন্দৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ কৰি ইচলাম সম্প্ৰদায়ৰ 'কবিৰ',চমাৰ সম্প্ৰদায়ৰ 'ৰৈদাস' আদি বৈষ্ণৱ ধৰ্মত দীক্ষিত হ'ল। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী কালত সমগ্ৰ উত্তৰ ভাৰততে বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ-প্ৰসাৰ ঘটিল। পঞ্চদশ শতিকাৰ অসমতো শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তন কৰে। এই ধৰ্মত নিৰ্গুণ, সচ্চিদানন্দ, নিৰ্ভেদ পৰমাত্মাই ভজনীয় পৰমেশ্বৰ। জ্ঞানৰ দ্বাৰা যদিও তেওঁক পাব পাৰি তথাপি অচলা ভক্তিৰ দ্বাৰা ভক্তই ভগৱানৰ অনুগ্ৰহ লাভ কৰিব পাৰে। গতিকে একান্ত ভক্তিয়েই এই ধৰ্মৰ মূল উপাসনাৰ পথ। এই পথ নৱধা বিভক্ত— শ্ৰৱণ, কীৰ্তন, অৰ্চন, বন্দন, দাস্য, সখিত্ব, ধ্যান, পদসেৱন আৰু আত্মনিবেদন। শংকৰদেৱৰ ভক্তিধৰ্মত নৱবিধা ভক্তিৰ ভিতৰত 'নিৰ্গুণ কৃষ্ণৰ গুণ'ৰ শ্ৰৱণ-কীৰ্তনকে শ্ৰেষ্ঠতা দিয়া হৈছে। সেইবাবেই ইয়াক 'ভক্তিধৰ্ম' বুলি কোৱা হয়। শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুৰাগীসকলে ৰচনা কৰা বিষ্ণুভক্তি প্ৰকাশক সাহিত্যৰাজিক বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। তলত এই সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা কৰা হৈছে।

১.২ অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ স্বৰূপ

দ্বাদশ শতিকাৰ পৰা ষোড়শ শতিকাৰ ভিতৰত ৰামানুজনকে আদি কৰি বিভিন্ন দাৰ্শনিকে ভক্তি-মাৰ্গকে মূল পথ হিচাপে লৈ বেদান্তৰ ভেঁতি নিজৰ নিজৰ দাৰ্শনিক সিদ্ধান্ত প্ৰতিষ্ঠা কৰে। শংকৰাচাৰ্যৰ বিশুদ্ধ জ্ঞান মাৰ্গৰ বিপৰীত প্ৰতিক্ৰিয়াৰ ফলতেম্প ভক্তি আন্দোলনৰ সূত্ৰপাত হয় আৰু এম্প আন্দোলনক গতিশীল কৰিবলৈকে সৃষ্টি হ'ল বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ।

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱেও অসমত বৈষ্ণৱ আন্দোলন অধিক শক্তিশালী ৰূপত আগবঢ়াম্প নিবলৈ বৈষ্ণৱ সাহিত্য সৃষ্টিত আত্মনিয়োগ কৰে। শংকৰদেৱ প্ৰৱৰ্তিত ভক্তিমাৰ্গীয় নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ মূল লক্ষণসমূহ এনেধৰণৰ ঃ

(১) শাস্ত্ৰৰ উত্তম গীতা আৰু ভাগৱত, ধৰ্মৰ উত্তম হৈছে নাম ধৰ্ম আৰু দেৱতাৰ উত্তম হৈছে দেৱকীনন্দন কৃষ্ণ (বিষ্ণু)।

(২) নৱধা বিভক্ত ভক্তিৰ ভিতৰত বিষ্ণু উপাসনাত শ্ৰৱণ-কীৰ্তনৰ প্ৰাধান্য।

(৩) অব্যভিচাৰী ভক্তিৰ দ্বাৰা বিষ্ণুৰ পৰমপদত আত্মসমৰ্পণ (অন্য দেৱী দেৱ নকৰিবা সেৱ . . .)

(৪) যাগ-যজ্ঞ, তপ-জপ, তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ, ব্ৰত-সমাধি আদি কৃচ্ছ্ৰ সাধনা সাপেক্ষ

(৫) সৎ গুৰু আৰু সৎ সংগত আস্থা স্থাপন।

(৬) প্ৰেম, অহিংসা, দয়া, ক্ষমা আদি মানবীয় সৎ প্ৰবৃত্তিসমূহৰ কৰ্ষণ-চৰ্চনৰ ওপৰত গুৰুত্ব।

(৭) বৰ্ণবাদী সমাজৰ জাত-পাত উচ্চ-নীচ বিভেদৰ বিপৰীতে ('ব্ৰাহ্মণৰ চাণ্ডালৰ নিবিচাৰি কুল . . .) জাতি-বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলো স্তৰৰে লোকৰ সম অধিকাৰ স্থাপন আদি।

এম্প লক্ষণসমূহৰ লগত জড়িত নীতি আদৰ্শসমূহ কলাত্মক উপায়েৰে জনমানসত বিলাম্প দিবলৈ আৰু জনসাধাৰণে শ্ৰৱণ-কীৰ্তনৰ যোগেদি নিজে নিজেম্প উপাসনা কৰিব পৰাৰ সুবিধাৰ বাবে বৈষ্ণৱ গুৰুসকলে কাব্য-নাঁ, গীত-উপাখ্যান আদি ৰচনা কৰিলে। এম্পদৰেম্প সৃষ্টি হ'ল অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ অমূল্য ভাণ্ডাৰ। ম্পয়াৰ অধিক সংখ্যক ৰচনাম্প অনুবাদমূলক যদিও বৈষ্ণৱ কবিৰ প্ৰতিভাৰ পৰশত ৰচনাসমূহ আকৰ্ষণীয় আৰু গভীৰ আবেদনশীল হৈ উঠিছে। এম্পাঁও বাস্তৱাৰ্থত সত্য যে এম্প সাহিত্য ভাণ্ডাৰত গীত-নাঁ, চৰিতপুথি আদিৰ দৰে কিছুসংখ্যক মৌলিক ৰচনাম্পও ঠাম্প পাম্পছে।

সাহিত্যৰ শ্ৰেণী বিভাগ অনুসাৰে বিচাৰ কৰিলে দেখা যায় যে অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যত প্ৰধানকৈ (১) কাব্য, (২) নাঁ, (৩) গীত, (৪) চৰিত পুথি (গদ্য আৰু পদ্যত) আৰু (৫) গদ্য ৰচনা বিদ্যমান। এম্প সাহিত্য সম্ভাৰৰ বিষয়বস্তুসমূহৰ উৎস হৈছে ৰামায়ণ, মহাভাৰত, পুৰাণ আৰু ম্পতিহাস।

অসমৰ বৈষ্ণৱ সাহিত্য ৰচিত হৈছে এক বিশিষ্ট সাহিত্যিক ঠাঁচৰ অসমীয়া ভাষাত। প্ৰাকশংকৰী, শংকৰী আৰু উত্তৰ শংকৰী যুগৰ বৈষ্ণৱ কবিসকলে প্ৰয়োগ কৰা ভাষাত কথ্য অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যিক ঠাঁচৰ ভাষাৰ ব্যাকৰণগত সমল দেখিবলৈ পোৱা যায়। জতুৱা শব্দাৱলী আৰু গ্ৰাম্য জীৱনৰ পৰিচিত চিত্ৰ দাঙি ধৰিব পৰা শব্দ-চয়নৰ নৈপুণ্যও মনকৰিবলগীয়া। কল্পচিত্ৰ, প্ৰতীক, কবিপ্ৰসিদ্ধি, শব্দালংকাৰ আৰু অৰ্থালংকাৰৰ প্ৰয়োগত বৈষ্ণৱ কবিসকলে সংস্কৃত সাহিত্যক অনুসৰণ কৰিছে। ছন্দসজ্জাৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণ বিষয়বস্তু বৰ্ণনাত পদ (পয়াৰ); অনুভূতিমূলক বৰ্ণনাত ত্ৰিপদী অৰ্থাৎ ছবি, দুলড়ী আদি; প্ৰাৰ্থনা কাকূতি বিলাপ আদিত দীৰ্ঘ-ত্ৰিপদী বা লেচাৰী; যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ বৰ্ণনাত ঝুমুৰী ছন্দৰ প্ৰয়োগ বৈচিত্ৰ্য দেখা যায়। 'অংক'ৰ গীতৰ ছন্দৰীতি কিছু পৃথক। স্পয়াত চপয়, ভঁমিা আৰু মাত্ৰাবৃত্ত ছন্দৰীতিৰ প্ৰয়োগ সততে লক্ষ্য কৰা যায়।

বৈষ্ণৱ সাহিত্যত হাস্য, কৰুণ, শৃংগাৰ আদি ৰসৰ সমাবেশ থাকিলেও সকলো ৰসৰে কেন্দ্ৰ বিন্দু হ'ল ভক্তিৰস।

আদৰ্শত অ'ল আৰু প্ৰচাৰ উন্মুখ হোৱা বাবে বৈষ্ণৱ সাহিত্যত জনজীৱনৰ সুখ-দুখ, আশা-আকাংক্ষা আদিৰ সম্যক প্ৰতিচ্ছবি স্বাভাৱিকতে অনুপস্থিত।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

'বৈষ্ণৱ সাহিত্য' বুলিলে কি বুজা ?

____

____

____

____

____

____

____

১.৩ শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকল

শংকৰদেৱ কেৱল বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰৱৰ্তক বা ধৰ্মীয় গুৰুৰেম্প নহয় উচ্চস্তৰীয় বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰো অন্যতম ৰচিয়তা। তেওঁৰ প্ৰপন্ন শিষ্য মাধৱদেৱেও বৈষ্ণৱ

সাহিত্য সৃষ্টিত প্ৰভূত অৰদান যোগাম্পছে। এম্প সাহিত্য যাত্ৰাত সহযোগিতা কৰা বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ ভিতৰত অনন্ত কন্দলি, ৰাম সৰস্বতী, কংসাৰি কায়স্থ, ৰত্নাকৰ কন্দলি, সাৰ্বভৌম ভট্টাচাৰ্য আৰু শ্ৰীধৰ কন্দলিয়েম্প প্ৰধান। বৈষ্ণৱ যুগৰ আন কেম্পজনমান লেখক হ'ল কলাপচন্দ্ৰ, গোপালচৰণ দ্বিজ, বৈকুণ্ঠনাথ ভট্টদেৱ, হৰিদেৱ, নাৰায়ণ দাস ঠাকুৰ আতা, ভৱানী পুৰীয়া গোপাল আতা, গোপালদেৱ, ৰামচৰণ ঠাকুৰ আদি।

১.৩.১ শংকৰদেৱৰ সাহিত্য ঃ

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱে মানৱীয় মূল্যবোধ প্ৰতিষ্ঠাৰে সমাজ সংস্কাৰৰ আঁচনি বুকুত বান্ধি সুকুমাৰ কলাক ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে গ্ৰহণ কৰি বিপুল সাৰ্থকতা লভিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। চিত্ৰকলা, সংগীতকলা, স্থাপত্য কলা আৰু ভাস্কৰ্য কলাৰ লগতে সাহিত্য কলাক তেওঁ নৱৰূপ দি ৰসোতীৰ্ণ আৰু কালোতীৰ্ণ ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। পূৰ্বকবিসকলৰ কিছু সাহিত্যিক আদৰ্শ গ্ৰহণ কৰিছিল যদিও শংকৰদেৱে নিজৰ অনন্য প্ৰতিভাশক্তিৰে ভাষাৰ কমনীয়তা বঢ়াম্প মনোৰম ছন্দ অলংকাৰ সংযোগ কৰি বৈষ্ণৱ সাহিত্যক মহত্ব প্ৰদান কৰি গৈছে। নাঁ আৰু বৰগীতত প্ৰয়োগ কৰা ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ বিশিষ্ট ভংগীটো তেওঁ নিজেম্প সৃষ্টি কৰা। 'মধুদানৱ দাৰণ দেৱ বৰং . . .' স্তোত্ৰটি আৰু 'ভক্তি ৰত্নাকৰ' নামৰ প্ৰকৰণ গ্ৰন্থখনি গুৰুজনাম্প সংস্কৃত ভাষাত ৰচনা কৰিছিল। অসমীয়া ভাষাত ৰচনা কৰা শংকৰদেৱৰ সাহিত্যৰাজি এনেদৰে শ্ৰেণী বিভাগ কৰি দেখুওৱাব পাৰি ঃ

(১) কাব্য ঃ হৰিচন্দ্ৰ উপাখ্যান, ৰুক্মিণীহৰণ কাব্য, বলিচলন, অমৃতমন্থন, অজামিল উপাখ্যান আৰু কুৰুক্ষেত্ৰ।

(২) ভক্তিতত্ত্ব প্ৰকাশক গ্ৰন্থ ঃ ভক্তিপ্ৰদীপ, ভক্তিৰত্নাকৰ (সংস্কৃত ভাষাত), নিমিনৱসিদ্ধ সংবাদ আৰু অনাদি পাতন।

(৩) অনুবাদমূলক ঃ ভাগৱত (১ম আৰু ৬ষ্ঠ)

(৪) অংকীয়া নাঁ ঃ পত্নীপ্ৰসাদ, কালিয় দমন, কেলিগোপাল, ৰুক্মিনীহৰণ, পাৰিজাত হৰণ আৰু ৰামবিজয়।

(৫) গীত ঃ বৰগীত, নাঁৰ গীত, ভঁটিমা, টোটয় আৰু চপয়।

(৬) নামপ্ৰসংগ ঃ কীৰ্তন আৰু গুণমালা।

অসমৰ আধ্যাত্মিক, সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক জীৱনলৈ শংকৰদেৱৰ অৱদান বহুমুখী। সেম্প স্বকীয় ধ্যান-ধাৰণা আৰু দাৰ্শনিক তত্বাদি বিধৃত হৈ আছে তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত সমগ্ৰ সাহিত্যৰাজিৰ মাজত।

ড০ বাণীকান্ত কাকতিৰ মত অনুসৰি অসমীয়া আধ্যাত্মিক জীৱনৰ উৎকৰ্ষ

বিষয়ত শংকৰদেৱৰ চতুৰংগ দান হ'ল–

(১) বহু দেৱতাৰ মাজত প্ৰধান দেৱতাৰ সন্ধান দানৰ যোগে বহু সত্যৰ ভিতৰত সনাতন সত্যৰ উপলব্ধিৰ প্ৰতি সামাজিক চৈতন্যৰ জাগৰণ;

(২) কৰ্ম-ধৰ্মৰ বিভীষিকা নিবাৰণ;

(৩) বাহ্যিক অনুষ্ঠানৰ ঠাইত বিশুদ্ধ অন্তৰক আধ্যাত্মিক উপলব্ধিৰ প্ৰধান লীলাক্ষেত্ৰ বুলি ডাঠকৈ কৰা প্ৰতিপাদন আৰু

(৪) সামাজিক শ্ৰেণীবন্ধনৰ ব্যৱধান অপসাৰণ।

বিষয়বস্তুৰ বিশ্লেষণৰ জৰিয়তে শংকৰদেৱ সৃষ্ট সাহিত্যৰাজিৰ উক্ত 'চতুৰংগ দান'ৰ বিস্তাৰ আৰু বিকাশ দেখিবলৈ পোৱা যায়। সেই সাহিত্যৰাজি হ'ল-

(১) উপাখ্যানমূলক,

(২) অনুবাদমূলক,

(৩) তত্ত্বালোচনামূলক,

(৪) গীত-কীৰ্তনমূলক আৰু

(৫) নাট্য-কলামূলক

'হৰিচন্দ্ৰ উপাখ্যান' আৰু 'ৰুক্মিণীহৰণ' শংকৰদেৱৰ আদি বয়সৰ কাব্যকৃতিৰ অপূৰ্ব নিদৰ্শন। উপাখ্যান বা কাহিনীকথন ইয়াৰ মুখ্য উদ্দেশ্য হ'লেও কবিয়ে দুয়োখন ৰচনাকে কাব্য গুণেৰে ৰসোত্তীৰ্ণ কৰি তুলিছে। ড০ মহেশ্বৰ নেওগে কীৰ্তন পুথিত সন্নিবিষ্ট 'অজামিল উপাখ্যান', 'গজেন্দ্ৰোপাখ্যান', 'অমৃতমথন', 'বলিচলন' আৰু 'কুৰুক্ষেত্ৰ' কাব্যকো উপাখ্যান শ্ৰেণীত সামৰিছে।

অনুবাদ বিষয়ত শংকৰদেৱ অনন্যোপম। ভাগৱতৰ বিভিন্ন স্কন্ধ আৰু ৰামায়ণৰ 'উত্তৰাকাণ্ড'ৰ ভাঙনিত ইয়াৰ প্ৰমাণ স্পষ্ট হৈ আছে। অৱশ্যে তত্ত্বৰ মৌলিক ৰূপটো প্ৰকাশ কৰাই ঘাই উদ্দেশ্য হোৱা বাবে কবিয়ে বাহুল্য বৰ্জন কৰিব লগা হৈছে। শংকৰদেৱৰ তত্ত্ব-দৰ্শনৰ জ্ঞান, অনুবাদ প্ৰতিভা আৰু কবিত্ব শক্তিৰ উজ্জলতম নিদৰ্শন হ'ল ভাগৱতৰ দশম স্কন্ধৰ অসমীয়া ভাঙনি।

ভক্তিতত্ত্ব নিৰূপণৰ বাবে ৰচনা কৰা শংকৰদেৱৰ গ্ৰন্থসমূহ হ'ল 'ভক্তি-প্ৰদীপ', 'অনাদিপাতন' আৰু 'নিমিনৱসিদ্ধ সংবাদ'। দুৰূহ তত্ত্বপ্ৰধান বিষয়সমূহৰ সহজ-সৰল প্ৰকাশ এই ৰচনা কেইখনিৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য।

মাংগলিক অনুষ্ঠানত ভক্তসকলে নিজে কণ্ঠদান কৰি গাব পৰাকৈ শংকৰদেৱে 'বৰগীত' আৰু কীৰ্তন-ঘোষা' আদি ৰচনা কৰিছিল। নাটসমূহৰ মাজত সংযোগ কৰিবলৈও গীত, ভটিমা আদি সৃষ্টি কৰা হৈছিল। গভীৰ আধ্যাত্মিক ভাৱ-বস্তুৰ

প্ৰকাশৰ লগতে ছন্দ বৈচিত্ৰ্য আৰু উপমা-অনুপ্ৰাসাদি কাব্যালংকাৰৰ সুষম প্ৰয়োগে শংকৰদেৱৰ গীতিসাহিত্যক যুগজয়ী কৰি ৰাখিছে।

অংকীয়া নাট শংকৰদেৱৰ অনবদ্য সৃষ্টি। নাট্য-কলাৰ বিকাশ-প্ৰকাশৰ বাবে তেওঁ ছয়খন পূৰ্ণ পৰ্যায়ৰ নাট ৰচনা কৰিছিল। পৰৱৰ্তী কালত এই নাটসমূহে 'অংকীয়া নাট'ৰূপে পৰিচিত হ'বলৈ ধৰিলে। ভৰতৰ নাট্যশাস্ত্ৰ, অসমৰ থলুৱা নাট্যধৰ্মী অনুষ্ঠান আৰু শংকৰদেৱৰ সৃষ্টিশীল নাট্য প্ৰতিভাৰ ত্ৰিবেণী সংগমত এই নাট্য-ধাৰাই প্ৰাণ পাইছিল।

১.৩.২ মাধৱদেৱৰ সাহিত্য ঃ

শংকৰদেৱৰ একান্ত অনুগামী আৰু প্ৰপন্নশিষ্য মহাপুৰুষ মাধৱদেৱেও গুৰুৰ পদাংক অনুসৰণ কৰি ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ লগতে সাহিত্য সৃষ্টিত মনোনিৱেশ কৰিছিল। এওঁ বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ শক্তি-সামৰ্থ আৰু সাৰ্থকতাৰ অন্যতম অংশীদাৰ। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ জীৱন এনেদৰে সম্পৃক্ত যে এজনক বাদ দি সিজনৰ ব্যক্তিত্বৰ মূল্যাংকন কৰিব পৰা অসম্ভৱ কথা।

শংকৰদেৱৰ দৰে মাধৱদেৱো আছিল অনন্য প্ৰতিভাৰ অধিকাৰী। সাহিত্য সৃষ্টি তেওঁৰ মহৎ প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ।

মাধৱদেৱৰ ৰচনাৱলী ঃ

(১) আখ্যানমূলক ৰচনা ঃ ৰামায়ণৰ আদিকাণ্ড, ৰাজসূয় কাব্য।

(২) তত্ত্বমূলক ৰচনা ঃ জন্ম ৰহস্য, ভক্তি ৰত্নাৱলী, নামঘোষা আৰু নামমালিকা।

(৩) ঝুমুৰা ঃ চোৰধৰা, পিম্পৰা গুছোৱা, দধিমথন, ভূমি লেটোৱা আৰু ভোজন বিহাৰ।

(৪) গীত ঃ বৰগীত, নাটৰ গীত আৰু ভটিমা

মাধৱদেৱৰ নামত প্ৰচলিত হৈ থকা ৰাস ঝুমুৰা, কোটোৱা খেলা, ভূষণহৰণ আৰু ব্ৰহ্মামোহন— এই নাট কেইখন যে তেওঁৰ ৰচনা নহয় সেয়া বৰ্তমান প্ৰমাণিত হৈছে।

মাধৱদেৱৰ আখ্যানমূলক ৰচনা হ'ল– 'ৰামায়ণৰ আদিকাণ্ড' আৰু 'ৰাজসূয়' কাব্য। অন্যান্য ৰচনাত শিশুকৃষ্ণই প্ৰাধান্য পোৱাৰ দৰে তেওঁৰ আদিকাণ্ড ৰামায়ণত তৰুণ বয়সৰ শ্ৰীৰাম চৰিত্ৰই প্ৰাধান্য পোৱাটো তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা। মৌলিক ৰচনা যেন লগা এইয়াৰ অনুবাদমূলক পদখিনিৰ জৰিয়তে স্থান, চৰিত্ৰ, যুদ্ধ-বিগ্ৰহ আদিয়ে জীৱন্ত ৰূপ লাভ কৰিছে। 'ৰাজসূয়' কাব্যতো মাধৱদেৱৰ দক্ষতা বিদ্যমান।

‘জন্মৰহস্য’, ‘নামঘোষা’, ‘ভক্তিৰত্নাৱলী’ আৰু ‘নামমালিকা’ হ’ল মাধৱদেৱৰ ভক্তিতত্ত্বমূলক ৰচনা। ভক্তি ধৰ্মৰ গূঢ়াৰ্থ তত্ত্ব এম্প গ্ৰন্থৰাজিৰ মাজেৰে সহজ-সৰল ৰূপত উপস্থাপন কৰা হৈছে। ‘নামঘোষা’ এম্পসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম। উচ্চ আধ্যাত্মিক তত্ত্ব আৰু উচ্চ সাহিত্যিক আদৰ্শ সম্বলিত এম্প নামঘোষাত মাধৱদেৱৰ শক্তি, ভক্তি, তত্ত্ব, কবিত্বৰ অতুলনীয় প্ৰতিভা প্ৰতিভাত হৈছে। ‘ভক্তিৰত্নাৱলী’ গ্ৰন্থতো সেম্প প্ৰতিভা অক্ষুন্ন আছে।

শংকৰদেৱৰ আদৰ্শৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ মাধৱদেৱে নাঁৰচনাত হাত দিছিল যদিও তেওঁৰ নাঁসমূহত স্বকীয় প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ বিদ্যমান। ‘অৰ্জুনভঞ্জন’ নামৰ নাঁখনিৰ বাহিৰে ‘ঝুমুৰা’ ৰূপে পৰিচিত বাকী নাঁসমূহত অংকীয়া নাঁৰ ভালেমান উপাদান অনুপস্থিত। বিষয়বস্তুৰ পৰিসৰৰ হ্ৰস্বতা, নৃত্যগীত আৰু নাৰী চৰিত্ৰৰ প্ৰাধান্য, কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰৰ স্থানত শিশুকৃষ্ণৰ ভূমিকা আদি ঝুমুৰাৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য।

বৰগীত, নাঁৰগীত আৰু ভঁটিমা আদিৰ জৰিয়তে মাধৱদেৱৰ গীতৰচনাৰ দক্ষতা সুন্দৰকৈ প্ৰকাশ পাম্পছে। উচ্চস্তৰীয় আধ্যাত্মিক ভাৱাদৰ্শ, উচ্চস্তৰীয় সাহিত্যিক মূল্য আৰু উচ্চস্তৰীয় সাংগীতিক উপাদানে বৰগীতসমূহক অধিক মহিমামণ্ডিত কৰি তুলিছে। নাঁৰ গীত আৰু ভঁটিমা আদিতো মাধৱদেৱৰ কবিত্ব শক্তিৰ স্বাক্ষৰ বিদ্যমান।

১.৩.৩ শংকৰদেৱৰ অনুগামীসকলৰ সাহিত্য

অনন্ত কন্দলি আৰু ৰামসৰস্বতী ঃ

শংকৰ-মাধৱৰ একান্ত অনুগামী আৰু সহকৰ্মী অনন্ত কন্দলি আৰু ৰামসৰস্বতীয়ে বৈষ্ণৱ সাহিত্য সমৃদ্ধিশালী কৰি যোৱাৰ উপৰিও অসমীয়া সমাজত ধৰ্ম আৰু শিক্ষা বিস্তাৰৰ বেলিকা যথেষ্ট সহযোগিতা আগবঢ়াম্প গৈছে।

ৰামায়ণ (অনুবাদ), কুমৰ হৰণ কাব্য, ভাগৱত (ষষ্ঠ স্কন্ধ), বৃত্তাসুৰ বধ, মধ্য আৰু শেষ দশম, মহীৰাৱণ বধ কাব্য আৰু সীতাৰ পাতাল প্ৰবেশ নাঁ অনন্ত কন্দলিৰ উল্লেখযোগ্য ৰচনা। অনন্ত কন্দলিৰ অক্ষয় কীৰ্তি হ’ল মধ্য দশম আৰু শেষ দশম।

অধিক সংখ্যক পদ ৰচনা কৰোঁতা হিচাপে ৰামসৰস্বতীৰ বিশেষ সুখ্যাতি হ’ল প্ৰত্যক্ষভাৱে মহাভাৰতীয় উপাদান। আৰু আনটো হ’ল ‘হংসকাকী’, ‘যামলসংহিতা’, ‘শিৱ ৰহস্য’ আদিৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা কৌৰৱ-পাণ্ডৱ সম্পৰ্কীয় আখ্যানসমূহ। প্ৰথম শ্ৰেণীৰ ৰচনাসমূহৰ মূল মহাভাৰতৰ বিষয়বস্তুৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। ম্পয়াৰে এবিধ মহাভাৰতৰ পৰ্বসমূহৰ অনুবাদ আৰু আনবিধ মহাভাৰতৰ কিছুমান আখ্যানৰ অসমীয়া ৰূপান্তৰ। দ্বিতীয় শ্ৰেণীত অন্তৰ্ভুক্ত ৰচনাসমূহৰ মূল উৎস মহাভাৰতত পোৱা নাযায়।

মহাভাৰতীয় প্ৰত্যক্ষ উৎসৰ ৰচনাসমূহ হ'ল ঃ

(১) আদিপৰ্ব, (২) সভাপৰ্ব (স্পয়াৰ অংশ বিশেষ পুত্ৰ গোপীনাথ পাঠকৰ দ্বাৰা ৰচিত), (৩) বনপৰ্ব, (৪) বিৰাটপৰ্ব, (৫) উদ্যোগপৰ্ব, (৬) ভীষ্মপৰ্ব (অধিকাংশ),(৭) দ্ৰোণপৰ্ব (একাংশ), (৮) কৰ্ণপৰ্ব, (৯) গদাপৰ্ব আৰু (১০) শান্তিপৰ্বৰ সাবিত্ৰী আখ্যান।

মহাভাৰতীয় পৰোক্ষ উৎসৰ ৰচনাসমূহ হ'ল ঃ

(১) বিজয়পৰ্ব, (২) মণিচন্দ্ৰ ঘোষপৰ্ব, (৩) পুষ্পহৰণপৰ্ব, (৪) কালকুঞ্জ শোষকবধ, (৫) ভীমচৰিত, (৬) বঘাসুৰ বধ, (৭) কুলাচল বধ, (৮) জংঘাসুৰ বধ, (৯) জঁাসুৰ বধ, (১০) পাঞ্চালী বিবাহ, (১১) সিন্ধুৰা পৰ্ব, (১২) ব্যাসাশ্ৰম, (১৩) অশ্বকৰ্ণ যুদ্ধ, (১৪) খঁাসুৰ বধ আৰু (১৫) ব্যঞ্জনপৰ্ব।

প্ৰথম শ্ৰেণীৰ ৰচনাসমূহ মূল মহাভাৰতীয় কাহিনীৰ ভাবানুবাদ। নিৰক্ষৰ প্ৰকাশৰ বিষয়ত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। বীৰত্ব, ভয়, ক্ৰোধ, ঈৰ্ষা, প্ৰতিশোধ পৰায়ণতা, ভাতৃপ্ৰেম, পুত্ৰস্নেহ আদি সহজাত প্ৰবৃত্তিসমূহৰ চিত্ৰণত কবিয়ে পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাম্পছে। সামগ্ৰিকভাৱে মূলৰ চৰিত্ৰ আৰু কাৰ্যকলাপ তথা আখ্যান ভাগৰ ৰূপৰেখা কবি ৰাম সৰস্বতীয়ে হেৰফেৰ হ'বলৈ দিয়া নাম্প।

দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ ৰচনাসম্ভাৰক সামগ্ৰিকভাৱে বধকাব্য আখ্যা দিয়া হৈছে। কাৰণ স্পয়াৰ প্ৰতিখন কাব্যৰ কাহিনীত একোটা দুষ্কৃতিকাৰী দৈত্য বা দানৱক নায়ক বা নায়িকাৰ দ্বাৰা বধ কৰোৱা হৈছে। বধকাব্যসমূহ একপ্ৰকাৰ ৰূপকধৰ্মী সাহিত্য। বৈষ্ণৱধৰ্মৰ আদৰ্শসমূহ প্ৰতিখন কাব্যৰ আখ্যান ভাগৰ মাজেদি দাঙি ধৰা হৈছে। জগতত দুষ্কৃতি বা আসুৰিক শক্তি বিনাশ কৰি সাম্যভাৱ প্ৰদৰ্শনৰ চেষ্টা কাহিনীসমূহৰ অন্তৰালত নিহিত হৈ আছে। বধকাব্যসমূহৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যবোৰ হৈছে—

- বীৰ, অদ্ভূত আৰু ৰৌদ্ৰ ৰসাত্মক বৰ্ণনাৰ প্ৰাধান্য;
- যুদ্ধৰ পুংখানুপুংখ বিৱৰণ,
- ভক্তসমাজৰ প্ৰতিভূস্বৰূপ পঞ্চপাণ্ডৱৰ সখা কৃষ্ণৰ সহায়ত শেষ ফলত বিজয় প্ৰাপ্তি আৰু
- গল্পৰ চলেৰে নৈতিক আদৰ্শ প্ৰচাৰ।

চিত্ত বিনোদনৰ জৰিয়তে নিৰক্ষৰী তথা স্বল্পাক্ষৰী জনতাক সাহিত্যপ্ৰেমী পাঠক নাম্পবা ৰসগ্ৰাহী শ্ৰোতা হিচাপে গঢ়ি তোলাত বধকাব্যসমূহৰ ভূমিকা অপৰিসীম। অৱশ্যে উচ্চস্তৰীয় কল্পনা বা সাহিত্য কৌশল ৰামসৰস্বতীৰ ৰচনাত বিৰল। তথাপি মহাপুৰুষ দুজনাৰ পিচত ৰামসৰস্বতীৰ স্থান তৃতীয়।

কংসাৰি কায়স্থ, ৰত্নাকৰ কন্দলি, সাৰ্বভৌম ভট্টাচাৰ্য আৰু শ্ৰীধৰ কন্দলি

আদি শংকৰদেৱৰ অনুগামী সমসাময়িক কবি। বিবিধ কাব্য ৰচনাৰে এওঁসকলে বৈষ্ণৱ সাহিত্য বৰ্ণাঢ্য কৰি থৈ গৈছে। কিৰাতপৰ্ব আৰু বিৰাটপৰ্বৰ 'দক্ষিণ গো-গ্ৰাহ'ৰ কিছু অংশ আৰু 'উত্তৰ গো-গ্ৰাহ' কংসাৰি কায়স্থৰ ৰচনা। সংখ্যাত তাকৰীয়া হ'লেও কবি প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ তেওঁৰ ৰচনাত আছে।

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ কীৰ্তন পুথিৰ অন্তৰ্ভুক্ত 'সহস্ৰ নাম বৃত্তান্ত'ৰ ৰচকজনেও হৈছে ৰত্নাকৰ কন্দলি। ভক্তিভাৱৰ গভীৰতাৰ লগতে সাহিত্য সৌষ্ঠৱো তেওঁৰ ৰচনাত আছে। 'ব্ৰহ্মগীতা' আৰু 'গীতা-কীৰ্তন' নামৰ গ্ৰন্থ দুখনৰ গ্ৰন্থকাৰ হিচাপেও তেওঁৰ নাম জড়িত।

সাৰ্বভৌম ভট্টাচাৰ্যৰ নামত 'স্বৰ্গখণ্ড' আৰু 'বৃহৎস্বৰ্গখণ্ড' নামৰ দুখন পুথি পোৱা গৈছে। পণ্ডিতসকলে কিন্তু এওঁ নামৰ ব্যক্তিৰ অস্তিত্বত সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছে। ইয়াক আন কোনোবা ছদ্মবেশী কবিৰ প্ৰৰোচনামূলক ৰচনা বুলি অনুমান কৰিছে।

'কাণখোৱা' আৰু 'ঘুনুচা-কীৰ্তন' নামৰ দুখন প্ৰসিদ্ধ গ্ৰন্থৰ গ্ৰন্থকাৰ হ'ল শ্ৰীধৰ কন্দলি। দুয়োখন জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থৰ মাজেদি কবিজনাৰ সাহিত্য প্ৰতিভাৰ সুন্দৰ স্বাক্ষৰ পোৱা যায়।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

বৈষ্ণৱ যুগৰ সাহিত্যৰাজিৰ সম্পৰ্কে চমু আভাস দিয়া ?

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

১.৪ সাৰাংশ

- শংকৰদেৱৰ প্ৰৱৰ্তিত বৈষ্ণৱ ধৰ্মত নৱবিধ ভক্তিৰ ভিতৰত 'নিৰ্গুণ কৃষ্ণৰ গুণ' শ্ৰৱণ-কীৰ্তনত অধিক গুৰুত্ব দিয়া হৈছে বাবে নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মক ভক্তিধৰ্ম বা নামধৰ্ম বুলিও কোৱা হয়।
- মহাপুৰুষ শংকৰদেৱে অসমত বৈষ্ণৱ আন্দোলন অধিক শক্তিশালী ৰূপত আগবঢ়াই নিবলৈ বৈষ্ণৱ সাহিত্য সৃষ্টিত আত্মনিয়োগ কৰে।
- বৈষ্ণৱ সাহিত্যত হাস্য, কৰুণ, শৃংগাৰ আদি ৰসৰ সমাবেশ থাকিলেও সকলো ৰসৰে কেন্দ্ৰ বিন্দু হ'ল 'ভক্তিৰস'।
- এই সাহিত্য যাত্ৰাত শংকৰদেৱৰ প্ৰতি অকুণ্ঠ সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল তেওঁৰ অনুগামীসকলে।
- শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱ আছিল বৈষ্ণৱ আন্দোলন আৰু বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ চালিকা শক্তি।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

বৈষ্ণৱ ধৰ্ম সম্পৰ্কীয় বিষয়বস্তুৰ আধাৰত ৰচিত সাহিত্যৰাজিয়েই হৈছে বৈষ্ণৱ সাহিত্য। বৈষ্ণৱ আন্দোলনক অধিক শক্তিশালী কৰি তুলিবৰ বাবেই ইয়াৰ সৃষ্টি হৈছিল। বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ মতাদৰ্শসমূহ আখ্যান, উপাখ্যান, গীত-পদ আদি ৰূপত কলাসন্মতভাৱে প্ৰকাশ কৰা বাবে এই সাহিত্যই সাৰ্বজনীন আবেদন লাভ কৰিছে। বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ লগত সংগতি ৰাখি অসমত শংকৰদেৱে বৈষ্ণৱ-সাহিত্য সৃষ্টিত আত্মনিয়োগ কৰিছিল।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ নীতি-আদৰ্শসমূহ কলাত্মক উপায়েৰে জনমানসত বিলাই দিয়াৰ উদ্দেশ্যে আৰু জন-সাধাৰণে শ্ৰৱণ-কীৰ্তনৰ যোগেদি নিজে নিজেই উপাসনাত ভাগ ল'ব পৰাৰ সুবিধাৰ অৰ্থে বৈষ্ণৱ গুৰুসকলে বিভিন্ন সাহিত্য-সম্ভাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এইবোৰ হ'ল– (১) কাব্য, (২) নাট, (৩) গীত-

ভঁমিা, (৪) চৰিত পুথি (পদ্য আৰু গদ্যত) আৰু (৫) গদ্য ৰচনা। ছন্দ, অলংকাৰ আদিৰ সুষম প্ৰয়োগে বৈষ্ণৱ কাব্যসমূহক আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছে। স্পয়াত হাস্য, কৰুণ, শৃংগাৰ আদি ৰসৰ সমাবেশ থাকিলেও সকলোৰে কেন্দ্ৰবিন্দু হ'ল ভক্তি ৰস। নাটকসমূহ অভিনয়োপযোগীকৈ ৰচনা কৰা হৈছিল। ভট্টদেৱৰ 'কথা-ভাগৱত' আৰু 'কথা-গীতা' আদি গদ্য ৰচনাৰো মূল উদ্দেশ্য বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ।

অনুশীলনী -১

(১) চমু উত্তৰ লিখাঁ—

(ক) 'বৈষ্ণৱ ধৰ্ম' বুলিলে কি বুজা ?

(খ) অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ আৰম্ভণি কেতিয়াৰ পৰা কাৰ হাতত ঘটে ?

(২) বহলাস্প লিখাঁ—

(ক) শংকৰদেৱৰ সাহিত্য কৃতি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাঁ।

(খ) বৈষ্ণৱ সাহিত্যলৈ মাধৱদেৱৰ অৱদান সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাঁ।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থ ঃ

(১) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক স্পতিবৃত্ত

(৩) মাধৱদেৱ অধ্যয়নৰ ভূমিকা (সম্পা. ভৱপ্ৰসাদ চলিহা)

(৪) শংকৰী সাহিত্যৰ সমীক্ষা (সম্পা. ভৱপ্ৰসাদ চলিহা)

খণ্ড ২

গৌ ২ ঃ পাঁচালী সাহিত্য

গঠন ঃ

২.০ উদ্দেশ্য

২.১ প্ৰস্তাৱনা

২.২ পাঁচালী সাহিত্যৰ স্বৰূপ

২.৩ পাঁচালী সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য

২.৩.১ পাঁচালী সাহিত্যৰ বিষয়বস্তু

২.৩.২ পাঁচালী সাহিত্যৰ সাহিত্যিক মূল্যায়ন

২.৪ পাঁচালী সাহিত্যৰ কবিসকল

২.৪.১ পৌৰাণিক শাখা - ৰচনাৰাজিৰ পৰিচয়

২.৪.২ মনসা শাখা - ৰচনাৰাজিৰ পৰিচয়

২.৫ সাৰাংশ

২.০ উদ্দেশ্য

এন্প গৌৰ্ অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে–

- 'পাঁচালী' শব্দৰ আঁতিগুৰি সম্পৰ্কে জানিব পাৰিবা।
- পাঁচালী সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- পাঁচালী সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ ফঁহিয়াম্প চাব পাৰিবা।
- পাঁচালী সাহিত্যৰ কবিসকলৰ সম্যক পৰিচয় লাভ কৰিব পাৰিবা।
- পাঁচালী কবিসকলৰ ৰচনাৰাজি সম্পৰ্কত সুস্পষ্ট ধাৰণা ল'ব পাৰিবা।

২.১ প্ৰস্তাৱনা

আগৰ গৌৰ্তি তোমালোকে বৈষ্ণৱ সাহিত্য সম্পৰ্কে এ্রি সম্যক ধাৰণা লাভ কৰিলা। এন্প গৌৰ্তি বৈষ্ণৱ যুগৰে অবৈষ্ণৱ কবিসকলৰ বিষয়ে ক'বলৈ লোৱা হৈছে।

শংকৰদেৱ প্ৰৱৰ্তিত নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলনে অসমৰ আকাশ-বতাহ আলোড়িত কৰি থকা সময়তে কেইগৰাকীমান অবৈষ্ণৱ কবিয়ে লৌকিক আদৰ্শেৰে এক পৃথক ধাৰাৰ কাব্য ৰচনা কৰি কবি প্ৰতিভাৰ স্বাক্ষৰ ৰাখি থৈ গৈছে। এই কাব্যসমূহৰ ৰচনাকাল ষোড়শ শতিকাৰ আদিৰ পৰা অন্তলৈকে বিস্তৃত। এনে কাব্যৰ গীতপদসমূহ নিৰ্দিষ্ট অনুষ্ঠানত বিশিষ্ট গায়ন পদ্ধতিৰে পৰিবেশন কৰা হয়। ইয়াকে 'পাঁচালী' বোলে। অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত পাঁচালীৰ প্ৰচলন সঘনাইকৈ পোৱা নাযায়। বংগদেশীয় বিশ্বাস-পৰম্পৰাৰ আধাৰতহে অসমত পাঁচালীৰ সৃষ্টি হৈছে। শংকৰী যুগত পশ্চিম অসমৰ বংগীয় সংস্কৃতি প্ৰভাৱিত অঞ্চলত পাঁচালী গীত-পদৰ বিশেষ সমাদৰ আছিল বুলি জনা যায়। শক্তি তান্ত্ৰিক পূজা পদ্ধতিৰ লগত পাঁচালীৰ যোগসূত্ৰ থকা বাবে ই বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ আৱৰ্তত প্ৰবেশ কৰিব পৰা নাছিল।

২.২ পাঁচালী সাহিত্যৰ স্বৰূপ

'পাঁচালী' শব্দৰ মূল হৈছে সংস্কৃত পাঞ্চালী বা পাঞ্চালিকা– ইয়াৰ অৰ্থ হৈছে পুতলা। পূৰ্বতে পুতলা নাঁ বা পুতলা নাচৰ লগত সাংগীতিক ৰূপত জড়িত হৈ আছিল বাবে সম্ভৱতঃ এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যই পাঁচালী সাহিত্য নাম পাইছে। কোনো কোনো পণ্ডিতে 'পাঁচালী সাহিত্য' পাঞ্চাল দেশত (কনৌজ) উদ্ভৱ আৰু বিকাশ হোৱা বাবে সেই নাম হোৱা বুলি অনুমান কৰে। আনহাতে পাঁচালীৰ গায়ন পদ্ধতিত পাঁচজন বিশেষ ব্যক্তি জড়িত থাকে আৰু ইয়াৰ গীত-পদত মালিতা, ৰাগ, দিহা, বানা আৰু থোকা ৰূপে পাঁচটা অংগ নিহিত হৈ থাকে। সেইকাৰণেও এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ নাম 'পাঁচালী' হোৱা বুলি কোনো কোনোৱে মত পোষণ কৰে। পাঁচালীৰ বিকল্প নাম হৈছে 'ওজাপালি'।

পাঁচালী সাহিত্যৰ বিষয়বস্তুত বৈষ্ণৱ ভাৱাদৰ্শ পোৱা নাযায়। যিহেতু নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ ভৰপকৰ সময়তো পাঁচালী কবিসকল তাৰ প্ৰভাৱৰ পৰা সম্পূৰ্ণ মুক্ত আছিল। বিষয়বস্তুৰ উৎস বিচাৰত পাঁচালী সাহিত্যৰ দুটা ৰূপ পোৱা যায়। প্ৰথমটো পৌৰাণিক শাখা আৰু দ্বিতীয়টো মনসাশাখা।

মনসা শাখাটো পদ্মা বা বিষহৰিৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশক কাহিনী সম্বলিত। ইয়াৰো আকৌ দুটা উপশাখা আছে। এটা সৰ্পদেৱী মনসাৰ মহত্ব প্ৰকাশক বৃত্তান্ত আৰু আনটো হৈছে বেউলা-লক্ষিন্দাৰৰ জনপ্ৰিয় কাহিনী সম্বলিত। মনসাৰ পাঁচালী গোৱা শিল্পীদলক **'মাৰৈ গোৱা ওজাপালি'** আৰু পুৰাণ ভিত্তিক পাঁচালী গোৱা শিল্পীদলক **'বিয়াহ গোৱা ওজাপালি'** বুলি কোৱা হয়। ব্যাস বিৰচিত মহাভাৰতীয় কাহিনীৰ প্ৰাধান্য থকা বাবে ইয়াক **'ব্যাস গোৱা'** বা **'বিয়াহ গোৱা'** বোলে। আনহাতে মনসা শাখাৰ পাঁচালীসমূহক বিষহৰিৰ গীত বা মাৰৈ পূজাৰ গীত আৰু ওজাপালিৰ উদ্দেশ্যে ৰচনা কৰা মহাভাৰতৰ কাহিনী সম্বলিত পাঁচালীসমূহক বিবাহৰ গীত বুলি কোৱা হয়। ইয়াত মহাভাৰতৰ লগতে ৰামায়ণ আৰু পুৰাণ উপপুৰাণৰ গীতো পাঁচালীৰ ৰূপত পোৱা যায়। বিষয়গত পাৰ্থক্য থাকিলেও দুয়োটা শাখাৰে সাহিত্যিক মূল্য অভিন্ন।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

'পাঁচালী' শব্দটোৰ আঁতিগুৰি বিচাৰ কৰা।

২.৩ পাঁচালী সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্য ঃ

- বৈষ্ণৱ আদৰ্শৰ প্ৰভাৱৰ পৰা সম্পূৰ্ণ মুক্ত।
- ইয়াৰ মুখ্য উদ্দেশ্য ধৰ্মপথৰ সন্ধান নহয়, কাব্যৰস আৰু লৌকিক ৰুচিৰ যোগেদি শ্ৰুতিনন্দন ভাষাৰে জনসাধাৰণৰ চিত্ত বিনোদন কৰাটোহে মূল উদ্দেশ্য।
- শৃংগাৰ আৰু বীভৎস ৰস সৃষ্টিত কবিসকলৰ উৎসাহবোধ ইয়াত বিশেষভাৱে পৰিলক্ষিত হয়।
- কাব্যৰীতিৰ বৈচিত্ৰ্যহীনতা আৰু অনুপ্ৰাস, উপমা আদি অলংকাৰ প্ৰয়োগৰ সীমাবদ্ধতা ইয়াত লক্ষ্য কৰা যায়।
- অলৌকিক বৰ্ণনাৰ মাজেৰে লৌকিক চিত্ত আকৰ্ষণ কৰোৱাৰ প্ৰৱণতা ইয়াত আছে।
- লৌকিকতা আৰু গ্ৰাম্যতাৰ বহুল প্ৰকাশ ইয়াত বিদ্যমান।
- ইয়াত প্ৰয়োগ হোৱা ভাষা সৰ্বসাধাৰণৰ কথিত ভাষা, সাহিত্যিক ভাষাৰ

কৃত্ৰিমতা ম্পয়াত নিচেম্প কম।

- বিশিষ্ট গায়ন পদ্ধতিৰে পৰিবেশিত এম্প গীতসমূহ ৰাগ সংগীতৰ ভিতৰুৱা।
- ম্প আংশিকভাৱে ধৰ্মীয় চাপ থকা গীতি সাহিত্য আৰু অনুষ্ঠানমূলক পৰম্পৰাগত পৰিবেশ্য কলাৰ সৈতে জড়িত।

২.৪ পাঁচালী কবিসকল ঃ

পাঁচালী সাহিত্য ৰচনা কৰা কবিসকল হ'ল–

(১) পীতাম্বৰ,

(২) দূৰ্গাবৰ,

(৩) নাৰায়ণদেৱ

(৪) মনকৰ।

এম্প আঁাম্পকেম্পজন পাঁচালী কবি নৱবৈষ্ণৱ ভক্তি আন্দোলনৰ সমসাময়িক আছিল যদিও বৈষ্ণৱ আদৰ্শৰ প্ৰভাৱৰ পৰা মুক্ত আছিল। সেয়েহে এওঁলোকক 'বৈষ্ণৱ যুগৰ অবৈষ্ণৱ কবি' বুলি কোৱা হয়। এওঁলোকে ৰচনা কৰা গীতপদক 'পাঁচালী' বোলা হয়। কাৰণ এম্পবোৰত পাঁচালী ছন্দ ব্যৱহাৰ হৈছে। এম্প ৰচনাবোৰত বিশেষ ৰীতি আনুগত্য, অনুপ্ৰাস, উপমা আদি অলংকাৰ ব্যৱহাৰৰ প্ৰাচুৰ্য দেখা নাযায়। আদি ৰসাত্মক বৰ্ণনা, বীভৎস ৰস আৰু অলৌকিকতাৰ মাজেদি লোকমনক আকৰ্ষণ কৰাৰ প্ৰয়াসহে দেখিবলৈ পোৱা যায়।

বিষয়বস্তুৰ উৎস অনুসৰি পাঁচালী সাহিত্য দু'া শাখাত বিভক্ত—

(১) পৌৰাণিক শাখা

(২) মনসা শাখা।

২.৪.১ পৌৰাণিক শাখা

ৰামায়ণ, মহাভাৰত আদি কৰি পুৰাণৰ কাহিনীৰ আধাৰত সৃষ্টি হোৱা পাঁচালী সাহিত্যৰাজিক পৌৰাণিক শাখাত ধৰা হৈছে। এম্প শাখালৈ অৰিহণা যোগোৱা কবিসকলৰ ভিতৰত **পীতাম্বৰ কবি** অন্যতম। এতিয়ালৈকে আৱিস্কৃত হোৱা ***উষাপৰিণয়, ভাগৱতৰ দশম স্কন্ধ, মাৰ্কণ্ডেয় চণ্ডী*** আৰু ***নল-দময়ন্তী*** পীতাম্বৰৰ ৰচনা। ***উষা পৰিণয়*** আৰু ***নল দময়ন্তী***ৰ বাহিৰে বাকীকেম্পখন কাব্যত পাঁচালীৰ লক্ষণ সীমিত। গীতৰ সলনি তাত কেৱল বৰ্ণনাত্মক পদানুবাদহে পোৱা যায়। ১৫৩৩ খৃষ্টাব্দত (১৪৫৫ শক) ৰচনা কৰা 'উষা পৰিণয়' কাব্য কবিৰ প্ৰথম ৰচনা। এম্প কাব্যত নিজকে 'শিশুমতি' বুলি পৰিচয় দিয়া কবিয়ে শৃংগাৰ ৰস

সৃষ্টিত অত্যুৎসাহ দেখুওৱালৈ চাম্প 'নবীন যুৱা কাল'ৰ ৰচনা বুলি পতিয়ন যাব পাৰি। হৰিবংশৰ অন্তৰ্ভুক্ত বিষ্ণুপৰ্বৰ আধাৰত ৰচিত ঊষাপৰিণয়ত কবিয়ে কিছু কাব্য কথা সংযোগ কৰিছে যদিও সাহিত্য-সৌন্দৰ্য সম্বলিত গীতবোৰ কবিৰ মৌলিক ৰচনা। তেওঁৰ দ্বিতীয়খন গ্ৰন্থ হ'ল **'ভাগৱতৰ দশম স্কন্ধ'**। পয়াৰ আৰু ত্ৰিপদী ছন্দত ৰচিত এম্প কাব্য গীতি-সাহিত্যৰ মনোৰম নিদৰ্শন। মূল সংস্কৃত মাৰ্কণ্ডেয় চণ্ডীৰ পদানুবাদ আৰু নল-দময়ন্তী কাব্যৰ মাজেদিও কবিৰ কাব্য প্ৰতিভা প্ৰতিভাত হৈছে।

অপ্ৰমাদী কবি মাধৱ কন্দলিৰ ৰামায়ণৰ পিচত অসমীয়া ভাষাত ৰামায়ণ ৰচনা কৰা দ্বিতীয়জন ব্যক্তিয়েম্প হ'ল **দুৰ্গাবৰ কায়স্থ**। এওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত দুখন গ্ৰন্থ পোৱা যায়– এখন ***গীতিৰামায়ণ*** আৰু আনখন হ'ল ***বেউলা আখ্যান***। ***বেউলা আখ্যান*** মনসা শাখাৰ অন্তৰ্গত। চন্দ্ৰধৰ কায়স্থৰ পুত্ৰ দুৰ্গাবৰ নীলাচলবাসী আছিল বুলি অনুমান কৰা হয়। গীতি ৰামায়ণৰ সঠিক ৰচনাকাল জনা নগ'লেও এয়া যে কবিৰ পুৰঠ বয়সৰ ৰচনা সেম্প কথা প্ৰতীয়মান হয়। এম্প কাব্যত বাল্মীকি ৰামায়ণৰ প্ৰভাৱ অনুপস্থিত। ম্পয়াক কন্দলি ৰামায়ণৰ এক জনপ্ৰিয় সংস্কৰণ বুলিহে অভিহিত কৰিব পাৰি। তথাপি কবিৰ কাব্য প্ৰতিভাৰ প্ৰকাশ ম্পয়াত উজ্জ্বল হৈয়ে আছে।

২.৪.২ মনসা শাখা ঃ

মনসাদেৱীৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশক গীতপদবোৰ এম্প শাখাত ধৰা হয়। ম্পয়াত হৰগৌৰীৰ বিবাহ, পদ্মাৰ জল, পদ্মা-চান্দোৰ বিবাহ, চান্দোৰ মনসা পূজা আদি কাহিনী সংযুক্ত হৈ আছে।

সৰ্প ভয় নিবাৰণৰ অৰ্থে সৰ্প পূজা কৰাৰ প্ৰথা বিশ্বৰ বহুতো জনগোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত। ভাৰতবৰ্ষ তথা অসমতো সৰ্পদেৱী মনসা বা পদ্মাক বিধিবদ্ধ পূজাৰে সন্তুষ্ট কৰিব পাৰিলে সৰ্প ভয় নিবাৰণৰ লগতে অমংগল বিনাশ হয় আৰু আয়ুস, যশ-গৌৰৱ, ধন-দৌলত আদি বৃদ্ধি হয় বুলি উপাসকসকলে বিশ্বাস কৰে। অসমত প্ৰচলিত পাঁচালী সাহিত্যৰ মনসা শাখাত দু'া ৰূপ পৰিলক্ষিত হয়। এ'া হ'ল মনসাৰ জন্ম ৰহস্য আৰু মাহাত্ম্য আখ্যান, আনটো হ'ল বেউলা-লক্ষিন্দাৰৰ মনোগ্ৰাহী আখ্যান। এম্প শাখাক পৰিপুষ্ট কৰিছে দুৰ্গাবৰৰ 'বেউলা আখ্যান', সুকবি নাৰায়ণদেৱৰ 'পদ্মা পুৰাণ' আৰু মনকৰৰ একে নামৰ 'পদ্মাপুৰাণ' কাব্যম্প। দুৰ্গাবৰৰ 'বেউলা আখ্যান'ত মনসা বিৰোধী স্থিতিত থকা বাবে প্ৰতিশোধ পৰায়ণা মনসা দেৱীয়ে চান্দ সদাগৰক দিয়া সীমাহীন দুৰ্গতি, নৱবিবাহিত পুত্ৰ লক্ষিন্দাৰৰ সৰ্প দংশনত মৃত্যু, নৱপৰিনীতা পত্নী বেউলাৰ সতীত্বৰ বলত লক্ষিন্দাৰৰ পূৰ্ণ জীৱন লাভ আৰু অৱশেষত চান্দ সদাগৰে বাওঁহাতেৰে মনসাক পূজা দিবলৈ সন্মত হোৱা বিস্তৃত কাহিনী বিদ্যমান। সুকবি নাৰায়ণদেৱৰ পদ্মাপুৰাণত অনুৰূপ কাহিনীৰ বৰ্ণনা থাকিলেও কবিয়ে আন ভালেমান প্ৰাসংগিক কাহিনীৰ সংযোগ ঘ'ম্পছে। কবি মনকৰৰ ৰচনাৰ ভিতৰত কেৱল পদ্মাপুৰাণৰ অংশ বিশেষহে পোৱা গৈছে। তেওঁ ৰচনা কৰা 'বেউলা আখ্যান' বৰ্তমানলৈকে উদ্ধাৰ হোৱা নাম্প।

মনকৰ ৰচনাত ঘাম্পকৈ জনসমাজৰ লৌকিকতাৰ বৰ্ণনা পোৱা যায়। সাহিত্যিক গাম্ভীৰ্যৰ বিপৰীতে স্থান বিশেষে লঘু হাস্যোদ্দীপক চিত্ৰ অংকনৰ ক্ষেত্ৰত কবি অধিক সচেষ্ট যেন অনুভৱ হয়। মনকৰৰ ভাষাত পাণ্ডিত্যৰ প্ৰভাৱ নাম্প। ঘৰুৱা পৰিবেশ আৰু অভিজ্ঞতাৰ চিত্ৰৰে পৰিপূৰ্ণ তেওঁৰ ৰচনাত দেৱদেৱীও সাধাৰণ মানুহৰ ৰূপত অৱতীৰ্ণ হৈছে। শৃংগাৰ আৰু হাস্যৰস প্ৰকাশ কৰিবলৈ যাওঁতে কবিয়ে সুৰুচিৰ পৰিসীমাও অতিক্ৰম নকৰা নহয়। উত্তৰ বংগৰ মনসা কবিসকলৰ মনসাকাব্য বা মনসা মংগলৰ লগত মনকৰৰ ৰচনাৰ ভাষাগত, বিষয়গত আৰু চিত্ৰগত সাদৃশ্য লক্ষ্য কৰা যায়। দুৰ্গাবৰ কায়স্থৰ পদ্মাপুৰাণ মনসা শাখাৰ আন এখন উল্লেখযোগ্য কাব্য। স্পয়াত বেউলাৰ আখ্যানৌ বিস্তৃতভাৱে বৰ্ণিত হৈছে। দুৰ্গাবৰৰ হাতত ছয় ৰিপুৰ বশৱৰ্তী দেৱতাসকল স্পতৰ মনুষ্যৰ শাৰীলৈ নামিছে আৰু উচ্চতম ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী মানুহ দেৱতাৰ শাৰীলৈ উত্তীৰ্ণ হৈছে। চন্দ্ৰধৰৰ মহত্ব, দৃঢ়তা, পৌৰুষ আৰু একনিষ্ঠতা, সোনেকাৰ পুত্ৰবৎসলতা, বেউলাৰ সতীত্বৰ মহত্ব আৰু পদ্মাৰ প্ৰতিশোধ পৰায়ণতাৰ চিত্ৰ কাব্যখনত সাৰ্থকভাৱে বৰ্ণিত হৈছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

'পাঁচালী' সাহিত্যক প্ৰধানকৈ কেম্পী শাখাত ভাগ কৰা হৈছে আৰু শাখা কেম্পী কি কি ?

____

____

____

____

____

____

২.৫ সাৰাংশ

- পুতলা অৰ্থসূচক 'পাঞ্চালিকা' বা 'পাঞ্চালি' শব্দৰ পৰাম্প 'পাঁচালী' শব্দৌ উদ্ভৱ হোৱা বুলি কোৱা হয়। পূৰ্বতে পুতনা নাচৰ লগত স্পয়াৰ মূল সম্পৰ্ক আছিল বুলি কোৱা হয়।
- পাঞ্চাল দেশত (কণৌজ) স্পয়াৰ উদ্ভৱ হোৱাৰ বিশ্বাসত সেম্প নামৰ উৎপত্তি বুলি কোনো কোনোৱে ভাবে। গায়ন পদ্ধতিত পাঁচজন ব্যক্তি

জড়িত থকা আৰু গীত-পদত পাঁচটা অংগ থকা বাবেও 'পাঁচালী' নামটো উৎপত্তি হোৱা বুলি এচামে মত পোষণ কৰে।

- পাঁচালী সাহিত্য বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ প্ৰভাৱৰ পৰা সম্পূৰ্ণ মুক্ত।
- ধৰ্মীয় আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰা মূল আদৰ্শ নহ'লেও সৰ্পদেৱী মনসাৰ মাহাত্ম্য প্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰচেষ্টা ইয়াত আছে।
- বিষয়বস্তু অনুসৰি পাঁচালী সাহিত্যক দুটা শাখাত ভাগ কৰা হৈছে– প্ৰথমটো পৌৰাণিক শাখা আৰু দ্বিতীয়টো 'মনসা শাখা'। ৰামায়ণ, মহাভাৰত আৰু অন্যান্য পুৰাণাদিৰ আধাৰত ৰচিত পাঁচালী সাহিত্যসমূহক পৌৰাণিক শাখাত ধৰা হৈছে। আনহাতে সৰ্পদেৱী মনসাৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশক পাঁচালী সাহিত্যসমূহ মনসা শাখাৰ অন্তৰ্ভুক্ত।
- পাঁচালী সাহিত্যক সু-প্ৰতিষ্ঠিত কৰা কবিসকল হ'ল পীতাম্বৰ, দুৰ্গাবৰ, নাৰায়ণদেৱ, মনকৰ।
- পাঁচালীত ব্যৱহৃত ভাষা সৰ্বসাধাৰণৰ ভাষা। ইয়াত সাহিত্যিক কৃত্ৰিমতা নাই।
- অলৌকিক অভিব্যঞ্জনাৰ মাজেৰে লৌকিক চিত্ত আকৰ্ষণ কৰাত এই কবিসকল সিদ্ধহস্ত।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

'পাঁচালী' শব্দটোৰ মূল হৈছে সংস্কৃত 'পাঞ্চালী' বা 'পাঞ্চালিকা'। ইয়াৰ অৰ্থ হৈছে পুতলা। পূৰ্বতে পুতলা-নাচ বা পুতলা-নাচৰ সাংগীতিক দিশৰ লগত জড়িত হৈ আছিল বাবে সম্ভৱতঃ এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যই 'পাঁচালী সাহিত্য' নাম পাইছে। কোনো কোনো পণ্ডিতে 'পাঁচালী'সমূহ পাঞ্চাল দেশ (কণৌজ)ত উদ্ভৱ আৰু বিকাশ হোৱা বাবে এই নাম হোৱা বুলি বিশ্বাস কৰে। আনহাতে পাঁচালীৰ গায়ন পদ্ধতিত পাঁচজন বিশেষ ব্যক্তি জড়িত হৈ থাকে আৰু ইয়াৰ গীত-পদত 'মালিতা', 'ৰাগ', 'দিহা', 'বানা' আৰু 'থোকা' ৰূপে মুঠ পাঁচটা অংগ নিহিত হৈ থাকে। সেই কাৰণেও এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ নাম 'পাঁচালী' হোৱা বুলি কোনো কোনো বিশেষজ্ঞই মত পোষণ কৰে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

পাঁচালী সাহিত্যৰ প্ৰধানকৈ দু৷ শাখাত ভাগ কৰা হৈছে– (১) পৌৰাণিক শাখা আৰু (২) মনসা শাখা। ৰামায়ণ, মহাভাৰতে আদি কৰি পুৰাণভিত্তিক কাহিনীৰ আধাৰত সৃষ্টি হোৱা পাঁচালী সাহিত্যৰাজিক পৌৰাণিক শাখাত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। আনহাতে মনসাদেৱীৰ মাহাত্ম্য প্ৰকাশক গীত-পদবোৰক মনসা শাখাত ধৰা হয়।

অনুশীলনী নং - ২

(১) বহলাম্প লিখাঁ—

(ক) পাঁচালী কবিসকলৰ কাব্যকৃতিৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

(খ) পাঁচালী কবিসকলক কিয় বৈষ্ণৱ যুগৰ অবৈষ্ণৱ কবি বুলি কোৱা হয়? মনকৰৰ সাহিত্যকৃতিৰ সম্পৰ্কে লিখাঁ।

(২) শুদ্ধ উত্তৰ বাচি উলিওৱা—

(ক) ‘পাঁচালী’ পৰিবেশ্য কলাৰ ভিতৰুৱা হয় / নহয়।

(খ) ওজাপালিত চাৰিজন শিল্পী থাকে হয়/ নহয়।

(গ) মাৰৈ পূজা আৰু মনসাপূজা একে হয়/ নহয়।

(ঘ) ‘বেউলা আখ্যান’ৰ ৰচয়িতা মনকৰ/ দুৰ্গাবৰ।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থ ঃ

(১) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ম্পতিবৃত্ত

(৩) অসমীয়া সাহিত্যত দৃষ্টিপাত ঃ ড০ হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা

খণ্ড ৩ ঃ বৈষ্ণৱোত্তৰ সাহিত্য আৰু অৰুণোদয় যুগ

গৌ ১ ঃ গদ্য সাহিত্যৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ

গৌ ২ ঃ মিছনেৰীসকলৰ অৱদান আৰু 'অৰুনোদম্প'ৰ ভূমিকা

প্ৰস্তাৱনা ঃ

অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বৈষ্ণৱ-যুগৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাক 'বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগ' বুলি কোৱা হৈছে। এম্পছোৱা কালত সৃষ্টি হোৱা সাহিত্যৰাজিয়েম্প হ'ল 'বৈষ্ণৱোত্তৰ সাহিত্য'। এম্প যুগৰ সাহিত্যত নাঁ, গীত, কাব্য আদিৰ উপৰিও গদ্য-সাহিত্যম্প বিশেষভাৱে গুৰুত্ব পাম্পছিল। বুৰঞ্জী পুথি, চৰিত পুথি, ধৰ্ম পুথি আৰু ব্যৱহাৰিক জ্ঞান বিষয়ক পুথিত সেম্প যুগৰ অসমীয়া গদ্যৰ সুন্দৰ চানেকি দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ঊনৈশ শতিকাৰ আদি ভাগত আমেৰিকাৰ পৰা অসমলৈ অহা খৃষ্টান মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ অমূল্য অৱদান আগবঢ়াম্প গৈছে। সেম্পসমূহৰ ভিতৰত 'অৰুনোদম্প' অন্যতম। এম্প বাৰ্তালোচনীখনৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যত আধুনিক ধ্যান-ধাৰণা প্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। সেম্প সময়ত 'অৰুনোদম্প'কেন্দ্ৰিক সাহিত্য চৰ্চাম্প বিশেষভাৱে গা কৰি উঠিছিল। এম্প কালছোৱাক সেম্পবাবেম্প 'অৰুনোদম্প' যুগ বুলি কোৱা হৈছে। এম্প খণ্ডটিৰ জৰিয়তে তোমালোকে 'বৈষ্ণৱোত্তৰ' যুগ আৰু 'অৰুনোদম্প' যুগ সম্পৰ্কে ভালদৰে জানিব পাৰিবা।

গৌ ১ ঃ গদ্য সাহিত্যৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ

গঠন ঃ

১.০ উদ্দেশ্য

১.১ প্ৰস্তাৱনা

১.২ অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ প্ৰকাৰ

১.২.১ বুৰঞ্জী পুথিৰ গদ্য সাহিত্য

১.২.২ চৰিত পুথিৰ গদ্য সাহিত্য

১.২.৩ ধৰ্মীয় পুথিৰ গদ্য সাহিত্য

১.২.৪ বিবিধ বিষয়ক গদ্য সাহিত্য

১.৩ সাৰাংশ

১.০ উদ্দেশ্য ঃ

এই গৌটো অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে –

- বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ প্ৰকাৰভেদ সম্পৰ্কে সম্যক জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিবা।
- বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ গদ্য সাহিত্যৰ বিষয়ে উদাহৰণসহ বিস্তৃত জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰিবা।

১.১ প্ৰস্তাৱনা ঃ

এটা কথা তোমালোকে জানা যে ছন্দোবদ্ধ কাব্য কাহিনীয়েই প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ আৰম্ভণি। গদ্য সাহিত্যৰ উৎপত্তি পিচৰ কালতহে হৈছে। চৰ্যাপদৰ কালৰ পৰা বৈষ্ণৱ যুগলৈকে প্ৰায় চাৰিশ বছৰ কাল ছন্দোবদ্ধ সাহিত্যৰ জয়যাত্ৰা অব্যাহত আছিল। ষোড়শ শতিকাত শংকৰদেৱৰ হাতত সৃষ্টি হোৱা অংকীয়া নাটত ব্যৱহৃত সংলাপৰ মাজেদি অসমীয়া গদ্যৰ বীজ অংকুৰিত হয়। এইদৰে অসমীয়া সাহিত্যত তেওঁ গদ্যৰ শুভ সূচনা কৰি সাহিত্যিক মৰ্যাদা দান

কৰে। প্ৰায় দুকুৰি বছৰৰ পিচত ভট্টদেৱৰ হাতত অসমীয়া গদ্যম্প বিকশিত ৰূপ লাভ কৰি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ নতুন যুগৰ পাতনি মেলে। সপ্তদশ শতিকাত আহোমসকলৰ বুৰঞ্জীৰ পৰম্পৰাত গদ্যৰ প্ৰকাশ ঘটে আৰু সমসাময়িক ভাৱে সত্ৰীয়া পৰম্পৰাৰ বাহক চৰিত পুথিসমূহো গদ্যত ৰচিত হ'বলৈ ধৰে। অষ্টাদশ শতিকাত ৰচিত কথা ৰামায়ণত অসমীয়া গদ্যৰ বিকশিত ৰূপ লক্ষ্য কৰা যায়। আহোম ৰজাসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত ১৭ শতিকাৰ পৰা ১৯ শতিকাত লিপিবদ্ধ হোৱা ৰজাঘৰীয়া কাকত-পত্ৰ, পেৰাকাকত আৰু ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ পুথিসমূহেও অসমীয়া গদ্যৰ বিকাশ আৰু প্ৰকাশত প্ৰচুৰ স্পন্দন যোগাম্পছে। 'অৰুনোদম্প' বাৰ্তালোচনীৰ জৰিয়তে খৃষ্টান মিচনেৰীসকলে অসমীয়া গদ্যৰ এক নব্য ৰূপ সৃষ্টি কৰি যাউতিযুগীয়া খ্যাতি লভিলে।

অষ্টাদশ শতিকাত গদ্য সাহিত্যৰ বিস্তাৰ বৃদ্ধি হোৱাৰ কিছু কাৰণ নথকা নহয়। ছন্দোবদ্ধ ৰচনাত লেখকসকলে ভাৱপ্ৰকাশ আৰু তথ্য প্ৰকাশৰ উদ্যোগ সফলতাৰে সম্পন্ন কৰিব নোৱাৰে, সেয়েহে গদ্য ৰচনাৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ আগ্ৰহ বৃদ্ধি হয়। বিশেষকৈ বুৰঞ্জী আৰু চৰিতপুথিৰ ক্ষেত্ৰত এম্প কথা প্ৰযোজ্য হয়। মূল ৗম্প ভাষাৰ বুৰঞ্জীসমূহ গদ্যৰূপত থকা বাবে আহোম বুৰঞ্জী লেখকসকলে পদ্যৰ সলনি গদ্যক অধিক গুৰুত্ব দিবলৈ লৈছিল। কথিত ভাষাৰ ওচৰ চপা গদ্যৰ মাধ্যমেৰে ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ পুথিবোৰো ৰচনা কৰা হৈছিল। এম্প গৌতে তোমালোকৰ আগত অসমীয়া গদ্যৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ সম্পৰ্কে কিছু কথা ক'বলৈ ওলাম্পছোঁ।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ আৰম্ভণি কেনেদৰে ঘটিছিল ?

____

____

____

____

১.২ অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ প্ৰকাৰ ঃ

বিষয়-বস্তুৰ ভিন্নতা অনুসৰি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ চাৰিৗ ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে–

(১) বুৰঞ্জী পুথিৰ গদ্য,

(২) চৰিত পুথিৰ গদ্য,

(৩) ধৰ্মপুথিৰ গদ্য আৰু

(৪) ব্যৱহাৰিক পুথিৰ গদ্য।

১.২.১ বুৰঞ্জী পুথিৰ গদ্য ঃ

অসমত বুৰঞ্জী লিখাৰ প্ৰথা পোনপ্ৰথমে আহোমসকলে প্ৰৱৰ্তন কৰে। আহোমসকলৰ মাজত প্ৰাচীন কালৰ পৰাম্প ৗ ম্পভাষাত বুৰঞ্জী লিখাৰ পৰম্পৰা প্ৰচলিত আছিল। অসমলৈ আহি তেওঁলোকে প্ৰথম অৱস্থাত গদ্যৰ মাধ্যমত ৗ ম্পভাষাৰ বুৰঞ্জী ৰচনা কৰিছিল। মাতৃভাষা ৰূপে অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰাৰ পিছত অসমত প্ৰচলিত লেখন পৰম্পৰা অনুসৰি তেওঁলোকে পদ্যত বা ছন্দোবদ্ধ ভাষাৰে বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন কৰিবলৈ লৈছিল। কিন্তু পৰবৰ্তী কালত বিভিন্ন কাৰণত তেওঁলোকে পদ্য এৰি গদ্যত বুৰঞ্জী ৰচনা কৰিবলৈ ল'লে। ঐ া প্ৰধান কাৰণ হ'ল– সকলো সাহিত্যিকৰে ছন্দ জ্ঞান নাথাকে আৰু থকাসকলেও তথ্য সম্বলিত বিষয় প্ৰকাশৰ বাবে পদ্যতকৈ গদ্যকহে অধিক উপযোগী মাধ্যম বুলি ভাৱে।

অসমৰ বুৰঞ্জী সাহিত্য প্ৰধানকৈ দুম্প শ্ৰেণীৰ– (১) অসম বা আহোম ৰাজ্যৰ বুৰঞ্জী আৰু (২) দাতিয়লীয়া বুৰঞ্জী।

অসম ৰাজ্যৰ বুৰঞ্জীৰ ভিতৰত (১) পুৰণি অসম বুৰঞ্জী, (২) তুংখুঙীয়া বুৰঞ্জী, (৩) দেওধাম্প বুৰঞ্জী, (৪) অসম বুৰঞ্জী-১, (৫) অসম বুৰঞ্জী-২, (৬) অসম বুৰঞ্জী পুথি, (৭) চাংৰুং ফুকনৰ বুৰঞ্জী, (৮) কামৰূপৰ বুৰঞ্জী, (৯) সাতসৰী অসম বুৰঞ্জী আৰু (১০) সদৰামিন্ বুৰঞ্জীৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। অসমত অসমীয়া ভাষাত ৰচিত চুবুৰীয়া ৰাজ্যসমূহৰ বিষয়-বস্তুৰে ৰচনা কৰা বুৰঞ্জীসমূহকে দাঁতিয়লীয়া বুৰঞ্জী বুলি কোৱা হয়। সেম্পসমূহৰ ভিতৰত (১) ত্ৰিপুৰা বুৰঞ্জী, (২) কছাৰী বুৰঞ্জী, (৩) জয়ন্তীয়া বুৰঞ্জী আৰু (৪) পাদচাহ বুৰঞ্জীৰ নাম বিশেষভাৱে ল'ব পাৰি।

বুৰঞ্জীসমূহ অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ অপূৰ্ব নিদৰ্শন। ঐহিক জীৱন আৰু বাস্তৱ ঘ নাৰাজি প্ৰকাশৰ উপযোগী মাধ্যম হিচাপে জনসাধাৰণৰ কথিত ভাষাকে এম্প গদ্যৰ আৰ্হি ৰূপে লোৱা হৈছে। ধৰ্মপুথিৰ গদ্যৰ ভাষাৰ দৰে ম্পয়াত ভাষাৰ সাহিত্যিক কৃত্ৰিমতা অনুপস্থিত। হ'লেও এম্প বুৰঞ্জী গদ্যসমূহ বৈচিত্ৰ্যহীন নিৰস ধাৰা বিৱৰণীৰ সমষ্টি নহয়। ভাৱৰ সমাবেশ, আবেগৰ উচ্ছাস, উপমা-ৗ ন্তৰ আদিৰ প্ৰয়োগ আৰু ভাষাৰ সাৱলীলতাম্প বুৰঞ্জী সাহিত্যৰ গদ্যক এক বিশিষ্ট স্থানত বহুৱাম্পছে।

১.২.২ চৰিত পুথিৰ গদ্য ঃ

ভাৰতবৰ্ষৰ চৰিত পুথিৰ ঐতিহ্য অতি প্ৰাচীন। অসমত বৈষ্ণৱ যুগৰ আগতে চৰিত পুথি ৰচিত হোৱাৰ নিদৰ্শন পোৱা নাযায়। শংকৰদেৱৰ অনুগামী শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলে গুৰুৰূপত পৰম পুৰুষৰ অৱতাৰ বুলি গণ্য কৰি তেৰাসকলৰ জীৱনী কোনো মাংগলিক উৎসৱ অনুষ্ঠানত আনুষ্ঠানিকভাৱে ব্যাখ্যা কৰিছিল। ইয়াকে চৰিত তোলা প্ৰথা বোলা হয়। এই চৰিত তোলা প্ৰথাৰ পৰাই কালক্ৰমত চৰিত পুথি সৃষ্টি হ'বলৈ ধৰিলে। এবিধ চৰিত পুথিত কোনো এক আদৰ্শ গুৰুৰ বা মহাপুৰুষৰ জীৱনী থাকে আৰু আনবিধত দুই বা ততোধিক আদৰ্শ গুৰু বা মহাপুৰুষৰ জীৱনী সংকলিত হয়। ইয়াৰে অধিক সংখ্যক পুথি ছন্দোবদ্ধ পদ্যত ৰচিত। গদ্যত ৰচিত দুই চাৰিখন চৰিত পুথিতেই সেইকালৰ অসমীয়া গদ্যৰ সুন্দৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। ভকতীয়া ঠাঁচৰ কথিত ভাষা চৰিত পুথিৰ গদ্যৰ মূল আহিঁ স্বৰূপ। এই ভাষা অতিশয় মাৰ্জিত আৰু পৰিশীলিত।

বৈষ্ণৱ সমাজত এই গ্ৰন্থবোৰে ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ ৰূপেই সমাদৰ পাই আহিছে। ইয়াত গুৰুসকলৰ জীৱনী আৰু তেওঁলোকৰ নীতি-আদৰ্শৰ যোগেদি চৰিতকাৰসকলে বৈষ্ণৱ মাৰ্গীয় ধৰ্ম বিশ্বাস আৰু নৈষ্ঠিক আচাৰ সম্পৰ্কে শিক্ষা দিয়াৰ প্ৰচেষ্টা কৰিছিল।

চৰিতকাৰসকলৰ ভিতৰত ৰামচৰণ ঠাকুৰ, ভূষণ দ্বিজ, দ্বৈতাৰি ঠাকুৰ, কৃষ্ণ ভাৰতী আৰু কৃষ্ণ আচাৰ্য, ৰমানন্দ দ্বিজ, ৰাম ৰায়, বৈকুণ্ঠনাথ দ্বিজ আৰু ৰমানন্দ আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য। এইসকলৰ চৰিত পুথিসমূহ পদ্যতহে ৰচিত। গদ্যত ৰচিত চৰিত পুথিসমূহৰ ভিতৰত ড° বাণীকান্ত কাকতিৰ দ্বাৰা সংগৃহীত আৰু উপেন্দ্ৰনাথ লেখাৰুৰ দ্বাৰা সম্পাদিত 'কথা গুৰুচৰিত', বেজবৰুৱাৰ দ্বাৰা বাঁহীত প্ৰকাশিত 'বৰদোৱা গুৰু চৰিত', গোবিন্দ দাসৰ 'সন্ত সম্প্ৰদায় কথা'* বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। দুজনা গুৰু শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱ প্ৰমুখ্যে নজনা আতা আৰু দুজনা ঠাকুৰদেৱকে আদি কৰি শিষ্য-প্ৰশিষ্যবৰ্গৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰাজিৰ পুংখানুপুংখ বিৱৰণ 'কথা গুৰুচৰিত'ৰ মূল বিষয়-বস্তু। 'কথা গুৰু চৰিত' বা 'গুৰু চৰিত' কথাত অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ অপূৰ্ব নিদৰ্শন সংৰক্ষিত হৈছে। পঞ্চদশ শতিকাৰ পৰা অষ্টদশ শতিকালৈকে অসমৰ সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সাংস্কৃতিক তথা ধৰ্মীয় জীৱনধাৰাৰ বিভিন্ন দিশৰ সম্ভেদ এইখন চৰিত পুথিত পোৱা যায়।

ভক্ত বৈষ্ণৱসকলৰ মাজত গুৰুৰ চৰিত চৰ্চা হৈছিল সত্ৰীয়া পৰিৱেশত প্ৰচলিত দৈনন্দিন জীৱনৰ ভাষা তথা কথনভংগীত। চৰিত পুথিখনত ভাষাৰ সেই ৰূপ আৰু সেই কথনভংগীকেই প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। কথোপকথন ৰীতিৰ বৈশিষ্ট্যৰাজি জতুৱা ঠাঁচ, খণ্ড বাক্য, প্ৰবাদ-পটন্তৰ আৰু ফকৰা-যোজনা আদিৰ প্ৰয়োগ বৈচিত্ৰ্যই 'কথা গুৰু চৰিত'ৰ গদ্যক এক অনন্য সুন্দৰ বৈশিষ্ট্য দান কৰিছে। এই পুথিৰ অন্তিমজন বক্তাৰূপে 'চক্ৰপাণি বৈৰাগী'ৰ নাম পোৱা যায়। গোবিন্দ দাসৰ 'সন্ত

সম্প্ৰদায় কথা' বা 'ঐকা মহন্তৰ চৰিত্ৰ'ত সত্ৰসমূহৰ বুৰঞ্জী দাঙি ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে। গোবিন্দ দাস 'দক্ষিণপাট সত্ৰ'ৰ প্ৰথমজনা অধিকাৰ বনমালীদেৱৰ সেৱক আছিল। এই চৰিতপুথি কেইখনৰ গদ্য কথা-গুৰুচৰিতৰ অনুগামী, ইয়াত স্বকীয় বৈশিষ্ট্য পৰিলক্ষিত নহয়।

১.২.৩ ধৰ্মপুথিৰ গদ্য ঃ

ধৰ্মপুথিৰ মাধ্যমেৰে অসমীয়া গদ্যৰ উৎপত্তি আৰু বিকাশ ঘটিছিল। শংকৰদেৱৰ হাতত অংকুৰিত হোৱা অসমীয়া গদ্যই ভট্টদেৱৰ হাতত পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰিছিল।

ভট্টদেৱৰ সম্পূৰ্ণ নাম আছিল বৈকুণ্ঠ নাথ ভাগৱত ভট্টাচাৰ্য (১৫৫৮–১৬৩৮)। তেওঁৰ গুৰু দামোদৰদেৱৰ আজ্ঞাৰে কথা ভাগৱত ৰচনা কৰে। জীৱনৰ কীৰ্তিস্তম্ভ স্বৰূপ কথা ভাগৱত, কথা গীতা আৰু কথা ৰত্নাৱলী এই তিনিখন তেওঁৰ প্ৰসিদ্ধ ৰচনা। আনহাতে ভট্টদেৱৰ নামত পোৱা শৰণমালিকা, গুৰুবংশাৱলী, প্ৰসংগমালা আদি গ্ৰন্থত ৰচয়িতাৰ প্ৰতিভা নিষ্প্ৰভ। ভট্টদেৱে ভাগৱত, গীতা আৰু ৰত্নাৱলী এই তিনিখন অতি পবিত্ৰ আৰু প্ৰসিদ্ধ সংস্কৃত ধৰ্মশাস্ত্ৰ অসমীয়া গদ্যলৈ ৰূপান্তৰ কৰি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যক মৰ্যাদাপূৰ্ণ আসনত অধিষ্ঠিত কৰায়। আনহাতে অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰকাশিকা শক্তিৰ মহত্ব দৰ্শাই তেওঁ তত্বগধূৰ ভাৱ প্ৰকাশৰ সহজ মাধ্যমৰূপে অসমীয়া গদ্যক প্ৰতিষ্ঠা দিয়ে। কথিত গদ্যৰ আৰ্হি গ্ৰহণ নকৰি ভট্টদেৱে গদ্য সাহিত্যক এক শিষ্ট ৰূপ দান কৰে। পদপুথিৰ শব্দাৱলী আৰু বৈয়াকৰণিক গঢ়সমূহ তেওঁ গদ্যত প্ৰয়োগ কৰিছে। ব্যাকৰণ সন্মত নিখুঁত বাক্যবিন্যাস আৰু শব্দবিন্যাস ভট্টদেৱৰ গদ্যৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। তৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দৰ সুষম প্ৰয়োগ, চুটি চুটি বাক্যসৃষ্টিৰ প্ৰৱণতা আৰু সংস্কৃতীয়া শৈলী প্ৰয়োগৰ প্ৰৱণতা এই গদ্যৰ আন এক বৈশিষ্ট্য।

ভট্টদেৱৰ হাতত সৃষ্টি হোৱা গদ্যৰ আৰ্হিৰে পৰৱৰ্তীকালত প্ৰায় অষ্টাদশ শতিকালৈ অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ ধাৰা ঐটা প্ৰবাহিত হৈ আছিল। সেই প্ৰবাহত গোপাল দ্বিজৰ 'কথা ভক্তিৰত্নাকৰ', ৰঘুনাথ মহন্তৰ 'কথা ৰামায়ণ', ভাগৱত আচাৰ্যৰ 'সাত্বত তন্ত্ৰকথা' আৰু কোনো অজ্ঞাত লেখকৰ পদ্মপুৰাণ আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য। ভট্টদেৱী গদ্যৰ অনুৰূপ আৰ্হি নহ'লেও পৰৱৰ্তী কালৰ গদ্য সাহিত্যৰ এক ঐতিহাসিক মূল্য আছে। এই গদ্য সহজ-সৰল আৰু জনসাধাৰণৰ কথিত ভাষাৰ ঠাঁচত ইয়াৰ সৃষ্টি। বিশেষকৈ ৰঘুনাথ মহন্ত প্ৰণীত 'কথা ৰামায়ণ'ৰ সহজ-সৰল গদ্য বহুজন সমাদৃত। ৰঘুনাথ মহন্তৰ কথা ৰামায়ণত শংকৰদেৱৰ অংকীয়া নাটৰ প্ৰভাৱো পৰিলক্ষিত হয়।

১.২.৪ বিবিধ বিষয়ক গদ্য সাহিত্য ঃ

ধৰ্মপুথি, চৰিত পুথি আৰু বুৰঞ্জী পুথিৰ গদ্যৰ উপৰিও বৈষ্ণৱোত্তৰ

কালত ৰচিত অন্যান্য বিবিধ বিষয়ৰ গদ্য সাহিত্যৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। ব্যৱহাৰিক জ্ঞান প্ৰদানেই এইবোৰ গ্ৰন্থৰ মূল উদ্দেশ্য।

স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহ আৰু শিৱসিংহৰ ৰাজত্ব কালত ৰচিত হোৱা সুকুমাৰ বৰকাথৰ ***'হস্তীবিদ্যাৰ্ণৱ'*** (চিত্ৰপুথি, ১৭৩৪ চন), ***'ঘোঁৰা নিদান'*** (১৭৪০) আৰু কবিৰাজ চক্ৰৱৰ্তী ***'ভাস্বতী'*** (জ্যোতিষ সম্পৰ্কীয় কথা গ্ৰন্থ) আদিয়েই গদ্যত ৰচিত উল্লেখযোগ্য পুথি। তদুপৰি গণিতৰ আৰ্যা, সুচান্দ ওজাকৃত ***'শ্ৰীহস্ত মুক্তাৱলী'***ৰ কথা ভাঙনি, ***'কামৰত্ন তন্ত্ৰ'***ৰ কথা ভাঙনি আদিত অসমীয়া গদ্যৰ চানেকি বিধৃত হৈ আছে।

হস্তী বিদ্যাৰ্ণৱ গ্ৰন্থত হাতীৰ প্ৰকাৰ, প্ৰকৃতি, ৰোগ-ব্যাধিৰ প্ৰতিকাৰ, চিকিৎসা আদিৰ বহুমূলীয়া বিৱৰণ আছে। ঘোঁৰা নিদানতো সেইদৰে ঘোঁৰাৰ জাতি, লক্ষণ, ৰোগ আৰু চিকিৎসা আদিৰ বৰ্ণনা দিয়া হৈছে। ৰজাঘৰীয়া অনুপ্ৰেৰণাত ৰচিত হোৱা এই ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ পুথি দুখনত সহজ-সৰল ব্যৱহাৰিক জীৱনৰ ভাষাকেই প্ৰকাশৰ মাধ্যম ৰূপে লোৱা হৈছে। 'কামৰত্ন তন্ত্ৰ'ত বশীকৰণ, স্তম্ভন, মাৰণ, উচাতন আদি কাৰ্য সাধন প্ৰক্ৰিয়াৰ কৌশল বৰ্ণিত হৈছে।

পৰৱৰ্তী কালত স্বৰ্গদেউ কমলেশ্বৰ সিংহৰ দিনত বাগীশ দ্বিজে 'হিতোপদেশ' অসমীয়ালৈ পদানুবাদ কৰে। 'নীতিলতাংকুৰ' নামৰ এখন গ্ৰন্থও তেওঁৰে বুলি অনুমান কৰা হয়। ইয়াৰ কথা ভাঙনিসমূহ অসমীয়া গদ্যৰ সুন্দৰ চানেকি।

সমসাময়িক কালৰ ভিন্ন বিষয়ৰ গ্ৰন্থসমূহে অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ এটি বিশেষ স্তৰক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে। বুৰঞ্জীৰ গদ্যৰ লগত কিছু সাদৃশ্য থাকিলেও এই ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ পুথিসমূহৰ ভাষাত অসমীয়া পৰিবেশৰ কথিত ভাষাৰ ঠাঁচ ৰৈহে প্ৰাধান্য পাইছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

'বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগ' বুলিলে কি বুজা ?

১.৩ সাৰাংশ ঃ

- ছন্দোবদ্ধ কাব্য-কাহিনীয়েম্প প্ৰাচীন অসমীয়া সাহিত্যৰ আৰম্ভণি ঘটে। ম্পয়াৰ পিচৰ কালত গদ্য সাহিত্যৰ উৎপত্তি হয়।
- ষোড়শ শতিকাত শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ হাতত সৃষ্ট অংকীয়া নাঁত ব্যৱহৃত সংলাপৰ জৰিয়তে অসমীয়া গদ্যৰ বীজ অংকুৰিত হয়।
- ভট্টদেৱৰ হাতত অসমীয়া গদ্যম্প বিকশিত ৰূপ লাভ কৰি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ নতুন যুগৰ পাতনি মেলে।
- সপ্তদশ শতিকাত আহোমসকলৰ বুৰঞ্জী ৰচনাৰ জৰিয়তে অসমীয়া গদ্যৰ বিকাশ ঘটে আৰু সমসাময়িক ভাৱে সত্ৰীয়া পৰিৱেশত ৰচিত চৰিত পুথিসমূহেও অসমীয়া গদ্যৰ বিকাশত ম্পন্দন যোগায়।
- ব্যৱহাৰিক জ্ঞানৰ পুথিসমূহেও অসমীয়া গদ্যৰ বিকাশত প্ৰভূত ম্পন্দন যোগাম্পছে।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

ষোড়শ শতিকাত শংকৰদেৱৰ হাতত সৃষ্টি হোৱা 'অংকীয়া নাঁ'ৰ সংলাপৰ মাজেদি পোন প্ৰথমে অসমীয়া গদ্যৰ বীজ অংকুৰিত হয়। প্ৰায় দুকুৰি বছৰৰ পাছত ভট্টদেৱৰ হাতত অসমীয়া গদ্যম্প বিকশিত ৰূপ লাভ কৰি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত নতুন যুগৰ পাতনি মেলে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু তেওঁলোকৰ অনুগামীসকলে অভিলেখ সংখ্যক বৈষ্ণৱ সাহিত্য সৃষ্টি কৰা বাবে সেম্প যুগটোক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত 'বৈষ্ণৱ যুগ' বুলি কোৱা হয়। ম্পয়াৰ পৰৱৰ্তী যুগতো অন্যান্য সাহিত্য কৰ্মৰ লগত বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈ আছিল। এম্পছোৱা কালকে 'বৈষ্ণৱোত্তৰ যুগ' বুলি কোৱা হয়।

অনুশীলনী – ১

(১) চমু উত্তৰ লিখাঁ –

(ক) গদ্য সাহিত্য বুলিলে কি বুজাঁ ?

(খ) অসমীয়া গদ্য বিকাশৰ আৰম্ভণি কাৰ হাতত কেনেদৰে ঘটে?

(২) ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন –

(১) অসমীয়া গদ্য সাহিত্য সম্পৰ্কে বহলাম্প লিখাঁ।

(২) চৰিত পুথি আৰু স্পয়াৰ গদ্য সম্পৰ্কে এটি আলচ যুগুত কৰাঁ।

(৩) 'বুৰঞ্জীৰ গদ্য' বুলিলে কি বুজা? অসমীয়া ভাষাৰ গদ্য বুৰঞ্জীসমূহৰ বিষয়ে এটি বিশ্লেষণাত্মক টোকা লিখাঁ।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থ ঃ

১। ক্ৰমবিকাশত অসমীয়া কথাশৈলী – ড০ প্ৰফুল্ল কটকী

২। অসমীয়া কথা সাহিত্য (পুৰণি ভাগ) – ড০ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা

৩। প্ৰাচীন অসমীয়া গদ্যশৈলী – ড০ অৰ্পণা কোঁৱৰ

৪। অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ গতিপথ – ড০ হৰিনাথ শৰ্মা দলৈ

খণ্ড ৩

গৌ ২ ঃ মিছনেৰীসকলৰ অৱদান আৰু 'অৰুনোদম্প'ৰ ভূমিকা

গঠন ঃ

২.০ উদ্দেশ্য

২.১ প্ৰস্তাৱনা

২.২ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ মিছনেৰীসকলৰ অৱদান

২.৩ 'অৰুনোদম্প'ৰ প্ৰকাশ

২.৩.১ 'অৰুনোদম্প'ৰ ভূমিকা
২.৩.২ 'অৰুনোদম্প'ৰ লেখকসকল

২.৪ সাৰাংশ

২.০ উদ্দেশ্য ঃ

এম্প গৌ া অধ্যয়ন কৰি তোমালোকে –

- উনৈশ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগত আমেৰিকাৰ পৰা অহা খৃষ্টান মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ কোন কোন দিশত অৱদান আগবঢ়াম্পছে সেম্পকথা আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- 'অৰুনোদম্প' বাৰ্তালোচনীৰ প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত খৃষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলৰ উদ্যোগ আৰু ব্যৱস্থাপনা সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিবা।
- অসমীয়া জাতীয় জীৱনত নতুন ধ্যান-ধাৰণা প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ ক্ষেত্ৰত 'অৰুনোদম্প' কাকতে লোৱা ভূমিকাৰ বিষয়ে যথাযথ জ্ঞান আহৰণ কৰিব পাৰিবা।
- 'অৰুনোদম্প'ৰ জৰিয়তে লেখক ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা বিদেশী আৰু স্বদেশী খৃষ্টিয়ান আৰু অনা-খৃষ্টিয়ান ব্যক্তিসকলৰ বিষয়ে বিশদভাৱে জানিব পাৰিবা।

২.১ প্ৰস্তাৱনা ঃ

১৮২৬ চনত ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ লগে লগে ইংৰাজে কৌশলগতভাৱে অসমৰ শাসনভাৰ নিজৰ হাতলৈ নিয়ে। ইয়াৰ দহ বছৰৰ পিচত ইংৰাজে অসমীয়া মানুহৰ অনাথিতি আৰু অসচেতনতাৰ সুযোগ লৈ কেতবোৰ বঙলাভাষী আমোলা-বিষয়াৰ প্ৰৰোচনাত ১৮৩৬ খৃষ্টাব্দত অসমৰ পৰা অসমীয়া ভাষা বিতাৰণ কৰি বঙলা ভাষাক ৰাজভাষা ৰূপে স্বীকৃতি প্ৰদান কৰিলে। ফলত অসমত ভাষা-সাহিত্য চৰ্চাৰ পৰিবেশ বিনষ্ট হৈ পৰিল। ১৮৩৬ খৃষ্টাব্দৰ পৰা ১৮৭৩ খৃষ্টাব্দলৈকে প্ৰায় দুকুৰি বছৰ পঢ়াশালী, অফিচ-আদালত আদিত বঙলা ভাষাই প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আছিল। ১৮৩৬ চনত আমেৰিকাৰ বেপ্তিষ্ট মিচনেৰীসকল অসমলৈ আহে। এই প্ৰথম দলটোত ৰেভাৰেণ্ড নাথান্ ব্ৰাউন আৰু অলিভাৰ থমাচ কট্টাৰ সপৰিয়ালে আহিছিল। তাৰ দুমাহমান পিচতেই ডক্টৰ মাইলচ্ ব্ৰনচন্ আৰু জেকব থমাচ অসমত উপস্থিত হয়হি। দুৰ্ভাগ্যজনকভাৱে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ নাও দুৰ্ঘনাত জেকভৰ সলিল সমাধি হ'ল। বাকীসকলে শদিয়া আৰু জয়পুৰত ধৰ্ম প্ৰচাৰত আত্মনিয়োগ কৰিছিল যদিও সফল হ'ব নোৱাৰি তেওঁলোকে শিৱসাগৰ, নগাঁও আৰু গুৱাহাটীত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন কৰিলেহি। গুৱাহাটীত ১৮৪৩ চনত ব্ৰাউন, ব্ৰন্সন, বাৰ্কাৰ আৰু অন্যান্য দেশী খৃষ্টিয়ান সমবেত হৈ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চল বেপ্তিষ্ট সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰে আৰু ইয়াৰ ভিতৰত নগাঁও, গুৱাহাটী আৰু শিৱসাগৰ শাখাকো সামৰি লয়।

২.২ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ মিছনেৰীসকলৰ অৱদান ঃ

মিছনেৰীসকলে খৃষ্ট ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ চলাবলৈ কঁকালত টঙালি বান্ধোতেই সন্মুখীন হ'ল ভাষা সমস্যাৰ। তেওঁলোকৰ দৃঢ় উপলব্ধি হ'ল যে অসমত ধৰ্ম প্ৰচাৰ চলাবলৈ হ'লে অসমীয়া ভাষাৰ বিকল্প নাই। সেইসময়ত অসমত স্কুল-আদালতত মাতৃভাষাৰ সলনি বঙলা ভাষাৰ প্ৰচলন হৈ থকাটো মিছনেৰীসকলৰ বাবেও অভিশাপ স্বৰূপ হৈ পৰিল। এই অভিশাপৰ পৰা মুক্ত হ'বৰ বাবে তেওঁলোকে সংগ্ৰাম আৰম্ভ কৰিলে। এই সংগ্ৰামৰ অংশস্বৰূপে তেওঁলোকে অসমীয়া ভাষাত বিভিন্ন পুথি-পাঁজি প্ৰণয়ন কৰিলে আৰু ইংৰাজ চৰকাৰৰ ভুল ভাষানীতিৰ বাবে দুৰ্ঘোৰ প্ৰতিবাদ সাব্যস্ত কৰিলে। মিছনেৰীসকলৰ লগত সহযোগিতা কৰিলে আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকন প্ৰমুখ্যে কেইবাজনো স্বদেশপ্ৰেমী শিক্ষিত যুৱকে। ডেন্‌ফৰ্থ চাহাবে ১৮৫৩ চনত মোফাট্ মিলচ্ চাহাবক অসমৰ সম্পৰ্কে দিয়া টোকাটোত অসমত বঙলা ভাষাৰ পৰিৱৰ্তে অসমীয়া ভাষা প্ৰচলন কৰাৰ সপক্ষে মত দিছিল। তদুপৰি মোফাট্ মিলচ্‌ৰ ১৮৫৪ চনৰ প্ৰতিবেদনত অসমীয়াৰ ঠাইত বঙলা ভাষা প্ৰৱৰ্তন কৰা কাৰ্য নিন্দা কৰাৰ লগতে অসমত পুনৰ অসমীয়া ভাষা প্ৰৱৰ্তন কৰা সম্পৰ্কে সবল যুক্তি দাঙি ধৰে। তথাপি উচ্চ পদস্থ জনচেৰেক বঙলাভাষী বিষয়া কৰ্মচাৰীৰ বাধাদানৰ ফলত পুনৰ কুৰিবছৰ মানলৈ অসমীয়া

ভাষাস্প নায্য স্থান পোৱাৰ পৰা বঞ্চিত হৈ থাকিল। অৱশেষত নিজৰ ভুলৰ পৰিসমাপ্তি ঘটাস্প স্পংৰাজ চৰকাৰে বঙলা ভাষা আঁতৰাস্প ১৮৭৩ চনত অসমত অসমীয়া ভাষাৰ নায্য মৰ্যাদা ঘূৰাস্প দিবলৈ বাধ্য হ'ল। অসমৰ পঢ়াশালি আৰু আদালতত পুনৰ অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচলন হ'ল যদিও জাতিটো ভাষা-সাহিত্যৰ দিশত বহু যোজন পিচ পৰি থাকিল।

১৮২৬ চনত স্পংৰাজে শাসন ভাৰ নিজৰ হাতলৈ অনাৰে পৰা ১৮৭৩ চনত অসমীয়া ভাষা পুনৰ প্ৰৱৰ্তনলৈকে প্ৰায় পঞ্চাশ বছৰ কাল ছোৱাত ভাষা-সাহিত্যৰ বিশেষ চৰ্চা হোৱা নাছিল। যিখিনি চৰ্চা হ'ল সেস্পখিনিয়েস্প আধুনিকতাৰ বুনিয়াদ গঢ়ি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যক নতুন প্ৰতিষ্ঠা দিলে। বিশেষকৈ ১৮৪৬ চনত 'অৰুনোদস্প' প্ৰকাশৰ জৰিয়তে মিছনেৰীসকলে অসমৰ বাবে এক মহৎ উপকাৰ সাধন কৰিলে। ১৮৩০ৰ পৰা ১৮৭৩ চনলৈকে এস্পছোৱা সময়কে অসমীয়া সাহিত্যত 'মিছনেৰী যুগ' বুলি আখ্যা দিয়া হয়।

মিছনেৰী যুগটোক আকৌ দুটা স্তৰত ভাগ কৰা হৈছে।

(১) প্ৰাক্ অৰুণোদয় স্তৰ

(২) অৰুণোদয় স্তৰ

১৮৩০ চনৰ পৰা ১৮৪৬ চনলৈকে 'প্ৰাক্ অৰুণোদয় স্তৰ' আৰু ১৮৪৬ চনৰ পৰা ১৮৭০ চনলৈকে 'অৰুণোদয় স্তৰ'।

প্ৰাক্ অৰুণোদয় স্তৰৰ সাহিত্যসমূহ হ'ল শ্ৰীৰামপুৰ প্ৰেছৰ পৰা প্ৰকাশ পোৱা আত্মাৰাম শৰ্মাৰ 'বাস্পবেল'ৰ অসমীয়া ভাঙনি (২য় সংস্কৰণ, ১৮৩৩ চন), ৰবিন্সন চাহাবৰ 'অসমীয়া ব্যাকৰণ' (১৮৩৯, স্পংৰাজীত ৰচিত), কাশীনাথ তামুলী ফুকনৰ 'আসাম বুৰনজি পুথি' (১৮৪৪), শ্ৰীমতী কট্টাৰৰ 'অসমীয়া শব্দাৱলী আৰু খণ্ড বাক্য' (১৮৪০), বিশেশ্বৰ বৈদ্যধিপৰ 'বেলি মাৰৰ বুৰঞ্জী' (১৮৩৩-৩৮), যাদুৰাম ডেকাবৰুৱাৰ 'প্ৰথম অসমীয়া অভিধান' (১৮৩৯) আৰু মণিৰাম বৰ ভাণ্ডাৰ বৰুৱাৰ 'বুৰঞ্জী বিবেক ৰত্ন' (১৮৩৮)ৰ ২য় খণ্ড স্পত্যাদি।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ মিছনেৰীসকলৰ মুখ্য অৱদান কি আছিল ?

২.৩ অৰুণোদয় স্তৰ ঃ

১৮৪৬ চনত শিৱসাগৰ মিছনেৰী প্ৰেছৰ পৰা অসমৰ প্ৰথমখন আলোচনী 'অৰুনোদস্প' প্ৰকাশ পায়। এস্প মাহেকীয়া আলোচনীখনৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল নাথান ব্ৰাউন। তাৰ পাছত যথাক্ৰমে এ. এস্পচ্ ডেন্‌ফোৰ্থ, এচ্ এম. হুস্পাঁং, মাস্পলচ্ ব্ৰন্সন, উস্পলিয়াম ব্ৰাৰ্ড, ৰেভাৰেণ্ড ক্লাৰ্ক, শ্ৰীমতী ছুছান আৰ. ব্ৰাৰ্ড, এ. কে. গাৰ্নি আদিয়ে সম্পাদনা কৰি আলোচনীখন ১৮৮০ চনলৈকে প্ৰকাশ কৰে। ১৮৪৬ চনৰ পৰা ১৮৬৭ চনলৈকে নিয়মীয়াকৈ প্ৰকাশ পাস্প আছিল যদিও ১৮৬৯ চনৰ পৰা শেষ পৰ্যন্ত (১৮৮৩) আলোচনীখনৰ প্ৰকাশ অনিয়মীয়া হৈ পৰে।

খৃষ্টধৰ্মৰ মুখ-পত্ৰ বুলি গণ্য কৰা হ'লেও 'অৰুনোদস্প' কাকতে খৃষ্টান জগতৰ সৰু-বৰ খবৰ-বাতৰি প্ৰকাশৰ লগতে অসমৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক জীৱনৰ বিভিন্ন বাৰ্তা আৰু 'দেশ-বিদেশৰ সংবাদ'ও সামৰি লৈছিল। ১৮৫৬ চনত কাকতখনত আলোচনী আৰু সংবাদ-পত্ৰ ৰূপে দুটা খণ্ড সন্নিবিষ্ট হৈছিল। কিন্তু স্পয়াৰ পিচত সংবাদ-পত্ৰ অংশটো প্ৰত্যাহাৰ কৰা হয়। বিভিন্ন দেশৰ ঐতিহাসিক ঘটনাৰ পৰিচয় 'ধৰমৰ কথা'ৰে বাস্পবেলৰ কাহিনীৰ অনুবাদ, জীৱনী, সাঁথৰ, জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ বা-বতৰা, প্ৰকৃতি অধ্যয়ন, নৈতিক শিক্ষা, জ্যোতিষ তত্ব, হিন্দুস্থানৰ বিৱৰণ, পুৰণি অসমৰ বুৰঞ্জী, চুতীয়া বুৰঞ্জী, চুটি সাধু, ভূগোল বিষয়ক ৰচনা, বৈজ্ঞানিক আবিষ্কাৰ, স্তুতি গীত, বৰ্ণনাত্মক কবিতা, কোনো কোনো জনজাতিৰ বিৱৰণ আদি বিবিধ বিষয়-সম্ভাৰ 'অৰুনোদস্প'এ প্ৰকাশ কৰিছিল। তদুপৰি জন্ বান্‌য়ানৰ 'Pilgrims Progress'ৰ অসমীয়া ভাঙনি 'যাত্ৰিকৰ যাত্ৰা'ৰ একাংশ, দেওধাস্প অসম বুৰঞ্জী, পুৰণি অসম বুৰঞ্জী আৰু কামৰূপৰ বুৰঞ্জী স্পয়াত ছোৱা-ছোৱাকৈ প্ৰকাশ পাস্পছিল। বিষয়-বস্তুৰ লগত সংগতি ৰাখি বিভিন্ন চিত্ৰ আৰু নক্সা আদি কাঁঠি স্পয়াত ছপোৱা হৈছিল। 'অৰুনোদস্প' সমাজৰ দ্বাৰা বাৰ্তালোচনীখন সৰ্বাংগ সুন্দৰ কৰি তোলাৰ প্ৰচেষ্টা আছিল শলাগিবলগীয়া। 'অৰুনোদস্প'এ এস্পদৰে অসমীয়া পাঠকৰ বৌদ্ধিক আৰু মানসিক দিগন্ত প্ৰসাৰিত কৰাৰ লগতে বাস্তৱ-জ্ঞান, আত্ম সচেতনতা আৰু আত্ম প্ৰত্যয়ৰ অভিনৱ শিক্ষা দান কৰিলে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

মিছনেৰী যুগটোক কেস্পটা স্তৰত ভাগ কৰা হৈছে ? স্তৰকেস্পটা কি কি ?

____

____

____

২.৩.১ 'অৰুনোদম্প'ৰ অৱদান ঃ

- অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ম্পতিহাসত 'অৰুনোদম্প'ৰ এক সন্মানীয় স্থান আছে।
- এম্প কাকতে আত্মবিস্মৃত অসমীয়া মানুহখিনিক দেশ-বিদেশৰ জ্ঞান-ভাণ্ডাৰৰ সম্ভেদেৰে বাহিৰৰ জগতখনৰ লগত পৰিচয় কৰাম্প দিলে।
- পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণাৰ সুবাসেৰে ম্প অসমীয়া মানসত আধুনিকতা প্ৰতিষ্ঠা কৰাত বৰঙণি যোগালে।
- পঢ়াশালি আৰু আদালতত চলা বঙলা ভাষাৰ বিৰোধিতা কৰি অসমীয়া ভাষাম্প নায্য প্ৰাপ্য ঘূৰাম্প পোৱাত সহায় কৰিলে।
- এম্প কাকতেম্প আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকন, নিধি লিবাম্প ফাৰৱেল, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা আদিক সাহিত্য বিষয়ত দীক্ষিত কৰি সাহিত্য সৃষ্টিৰ প্ৰেৰণা যোগায়।
- আলোচনী আৰু বাতৰি কাকত অসমীয়া ভাষাত প্ৰৱৰ্তন কৰি সাহিত্য-সাংবাদিকতাৰ সূচনা কৰাৰ লগতে অসমীয়া সমাজত এম্প উদ্যোগক লৈ ব্যৱসায়িক আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰে।
- 'অৰুণোদম্প'ৰ আদৰ্শত পৰৱৰ্তী কালত 'আসাম বিলাসিনী' (১৮৭১–৮৩), 'আসাম মিহিৰ' (১৮৭২–৭৩), 'আসাম দৰ্পণ' (১৮৭৪–৭৫) আদি আলোচনীৰ প্ৰকাশে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ অৰিহণা যোগায়।
- অৰুণোদয়ে হাবি কাঁ বী উলিয়াম্প নিদিয়াহেঁতেন অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যম্প আধুনিকতাৰ সঠিক স্থানত উপনীত হ'বলৈ বহু কাল অপেক্ষা কৰিব লাগিলহেঁতেন।
- অৰুণোদয়ে পৰাপক্ষত অন্য ভাষাৰ শব্দ ধাৰ নকৰি প্ৰয়োজন মতে অসমীয়া শব্দ সৃষ্টিৰ ধাৰা অনুসৰি নতুন শব্দ তৈয়াৰ কৰি লোৱাৰ আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰে।

২.৩.২ 'অৰুনোদম্প'ৰ লেখকসকল ঃ

অৰুনোদম্পৰ জৰিয়তে ভালেকেম্পজন দেশী-বিদেশী লেখকে অসমীয়া ভাষাত সাহিত্য চৰ্চা কৰি আত্ম প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছিল। এম্প সকলৰ ভিতৰত খৃষ্টিয়ান আৰু অখৃষ্টিয়ান দুয়ো শ্ৰেণীৰ সাহিত্যিকেম্প আছিল। বিদেশী তথা খৃষ্টান লেখকসকলৰ ভিতৰত **ডক্টৰ নাথন্ ব্ৰাউন, এলিজা ব্ৰাউন, ডক্টৰ মাম্পলচ্ ব্ৰন্সন, অলিভাৰ মাচ্ কট্টাৰ, শ্ৰীমতী কট্টাৰ, এ. কে. গাৰ্ণি, শ্ৰীমতী গাৰ্ণি** আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য। দেশীয় খৃষ্টান নিধি লিবাম্প ফাৰোৱেলও এম্পসকলৰ ভিতৰত অন্যতম। দেশীয়

অৰ্থাৎ অনা-খৃষ্টিয়ান অসমীয়া লেখকসকলৰ ভিতৰত আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ নাম লেখত ল'বলগীয়া। তদুপৰি বলৰাম ফুকন, কিনাৰাম সত্ৰীয়া, দয়াৰাম চেতিয়া, ধৰ্মকান্ত বুঢ়াগোহাঁই, গোবিন্দৰাম ভূঞা আদিৰ নামো লেখকৰ তালিকাত ল'ব পাৰি।

খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বাবে আমেৰিকাত জন্ম গ্ৰহণ কৰা **নাথান্ ব্ৰাউন** (১৮০৭-১৮৮৬) আৰু সহযোগী অলিভাৰ টি. কট্টাৰে সপৰিয়ালে বাৰ্মাৰ পৰা আহি ১৮৩৬ চনত অসমৰ শদিয়াত পদাৰ্পণ কৰেহি। তেওঁলোকে লগত এটি ছপাকল লৈ আহিছিল। শদিয়াত থিতাপি লৈ অসমীয়া আৰু খামতি ভাষাৰ মাধ্যমত পঢ়াশালী পতাৰ লগে লগে তেওঁলোকে বাইবেলৰ নিউটেষ্টামেণ্ট বা নতুন নিয়ম অনুবাদ কৰিবলৈ লয়। ১৮৩৯ চনত খামতিসকলে কৰা বিদ্ৰোহত আতংকিত হৈ তেওঁলোক জয়পুৰলৈ গুচি আহে আৰু তাত ৰোমান আৰু অসমীয়া লিপিত বিবিধ ভাষাৰ পুথি ছপাবলৈ লয়। চাৰিবছৰ মানৰ পিচত তেওঁলোক ১৮৪৩ চনত শিৱসাগৰলৈ যায় আৰু তাতে নিগাজিকৈ থাকি ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ চলেৰে অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতিকল্পে অলেখ কাম কৰি খ্যাতি ৰাখে।

নিউটেষ্টামেণ্টৰ অসমীয়া অনুবাদ, আমাৰ ত্ৰাণকৰ্তা যীশুখৃষ্টৰ নতুন নিয়ম আৰু সুকীয়াকৈ উলিওৱা 'খ্ৰিষ্টৰ বিবৰণ' আৰু 'সুভবাত্ৰা' (১৮৪৫) আৰু কিছুসংখ্যক স্তুতিগীত ব্ৰাউনৰ প্ৰধান ৰচনা। পৰৱৰ্তী কালত নিধি লিবাই ফাৰোৱেল, হোৱাইটিং ৰার্ড আৰু এ. কে. গাৰ্ণিৰ সহযোগত ব্ৰাউনৰ বাইবেলৰ অনুবাদ কাৰ্য ১৯০৩ চনত সম্পূৰ্ণ হয়। যোচেফৰ কাহিনী, যিশুখৃষ্টৰ জীৱনী, Grammatical Notices of The Assamese Language (1848) নামৰ অসমীয়া ব্যাকৰণখন ব্ৰাউনে অসমত অসমীয়া ভাষা পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবৰ বাবে ৰচনা কৰিছিল। নাথান ব্ৰাউনৰ অক্ষয় কীৰ্তি হ'ল অলিভাৰ টি. কট্টৰৰ সহযোগিতাত প্ৰকাশ কৰা সৰ্বপ্ৰথম বাতৰিকাকত অৰুণোদই। এই কাকতৰ সম্পাদনাৰ দায়িত্বত তেওঁ ৯ বছৰ কাল কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। অনুবাদক, গ্ৰন্থকাৰ, প্ৰকাশক, মুদ্ৰাকৰ, সম্পাদক, শিক্ষক আৰু ধৰ্মপ্ৰচাৰক ৰূপে ডক্টৰ নাথান ব্ৰাউনে অসম আৰু অসমীয়ালৈ আগবঢ়োৱা বহুমুখী অৱদান যাউতিযুগীয়া হৈ থাকিব। ব্ৰাউনৰ সুযোগ্যা সহধৰ্মিণী তথা সহকৰ্মিণী এলিজা ব্ৰাউনে শিশু উপযোগী এখন সাধুকথাৰ পুথি আৰু গণনাৰ পুথি ৰচনা কৰাৰ লগতে ভূগোলৰ বিৱৰণ এখনো প্ৰকাশ কৰে।

অলিভাৰ কট্টাৰে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ পৰা ১৮৩১ চনত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ অৰ্থে বাৰ্মালৈ আহে আৰু তাৰ পৰা পাটকাই পৰ্বত পাৰহৈ ১৮৩৬ চনত নাথান ব্ৰাউনৰ সহযোগী হৈ শদিয়ালৈ আহে। আৰু তাতে ছপাশাল স্থাপন কৰি অসমীয়া ভাষাৰ লগতে খামতি আৰু চিংফৌ ভাষাৰ পুথি প্ৰকাশ কৰে। পিচত শিৱসাগৰত ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন কৰি 'অৰুণোদই' প্ৰকাশ কৰে। আৰম্ভণিৰে পৰা তেওঁ 'অৰুণোদই'ৰ মুদ্ৰক আৰু প্ৰকাশকৰ দায়িত্ব মূৰপাতি লৈছিল। তেওঁৰ সুযোগ্যা পত্নী শ্ৰীমতী কট্টাৰে ৰচনা কৰা ইংৰাজী-অসমীয়া Vocabulary and Phrases গ্ৰন্থখন মিছন প্ৰেছে ১৮৪০ চনত ছপা কৰি উলিয়ায়।

‘অৰুণোদম্প’ৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল ডক্টৰ নাথান ব্ৰাউন আৰু প্ৰথম প্ৰকাশক আছিল অলিভাৰ মাচ কট্টাৰ।

১৮১২ খৃষ্টাব্দৰ আমেৰিকাৰ নিউয়ৰ্কত জন্মলাভ কৰা **মাম্পলচ্ ব্ৰন্সন** ১৮৩৭ চনত অসমলৈ আহে। ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ দায়িত্বত অহা ব্ৰন্সনৰ লগত আছিল তেওঁৰ সুহৃদ জেকব থমাচ আৰু তেওঁৰ পৰিয়াল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ নাও দুৰ্ঘনাত জেকবৰ মৃত্যু হয়। তাৰ পিচত তেওঁ ক্ৰমে দ্বিতীয়া পত্নী, ভগিনীৰ আৰু নিজৰ দুহিতা মেৰিয়াকে আদি কৰি কেম্পবাজনো আত্মীয়ক চিৰকালৰ বাবে হেৰুৱাব লগা হয়। তথাপি তেওঁ বিচলিত নহৈ আশাশুধীয়া ভাৱে ধৰ্মপ্ৰচাৰ আৰু সাহিত্য ৰচনাৰ কাম কৰি গ'ল। নগাভূমিত কিছুদিন ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰাৰ পিচতে সুবিধা যেন নেদেখি ১৮৪১ চনত নগাঁৱত থিতাপি লয়। নিজ কৰ্ম সম্পাদন কৰি তেওঁ ১৮৭৮ চনত আমেৰিকালৈ প্ৰত্যাৱৰ্তন কৰে আৰু ১৮৮৩ চনত আমেৰিকাৰ মিচিগানত তেওঁৰ মৃত্যু হয়।

বাম্পবেলৰ পৰা বিভিন্ন কাহিনী গুঁথীয়াকৈ অনুবাদ কৰাৰ উপৰিও ব্ৰন্সনে কিছুমান স্তুতি-প্ৰাৰ্থনাৰ গীতো ৰচনা কৰিছিল। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ আগবঢ়োৱা অসমীয়া অভিধান ব্ৰন্সনৰ এক যুগান্তকাৰী অৱদান। ১৮৬৭ চনত প্ৰকাশ পোৱা এম্প অভিধানত ১৪০০০ (চৈধ্য হাজাৰ) নিভাঁজ অসমীয়া শব্দম্প ঠাম্প পাম্পছিল। অসমৰ শিক্ষাধিকাৰ ৰবিন্সন চাহাবৰ ভাষানীতিৰ বিৰুদ্ধে ব্ৰন্সনে অকাঁ্য যুক্তিসহ তীব্ৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল।

ৰেভাৰেণ্ড ব্ৰাউন আৰু ব্ৰন্সনৰ পিচতে ১৮৭৪ চনত এ. কে. গাৰ্ণি মিছনেৰীৰ দায়িত্ব লৈ অসমলৈ আহে। শিৱসাগৰত খৃষ্টিয়ান ধৰ্ম-যাজকৰ পদ গ্ৰহণ কৰি তেওঁ ১৮৭৪ চনৰ পৰা ১৯০৭ চনলৈকে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে। তেওঁ কেম্পবাবছৰো ‘অৰুনোদম্প’ৰ সম্পাদনা কৰিছিল আৰু কেম্পবাখনো পুথি প্ৰণয়ন কৰিছিল। প্ৰাচীন নিয়ম, ৰুথ্ আৰু যোচেফৰ কাহিনী (১৮৮১), এল'কেশী বেশ্যাৰ কথা (১৮৭৭), কামিনী কান্তৰ চৰিত্ৰ (১৮৭৭), আৰু ‘কানি বেহেৰুৱাৰ কথা’ (১৮৭৮) তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য ৰচনা। ১৯০৫ চনৰ পৰা ছাঁ সংখ্যা প্ৰকাশ পোৱা ‘দীপ্তি’ নামৰ আলোচনীখন গাৰ্ণিয়েম্প সম্পাদনা কৰিছিল। ‘ফুলমণি আৰু কৰুণাৰ কাহিনী’ নামৰ অনুদিত গ্ৰন্থখনৰ বাবে গাৰ্ণিৰ পত্নী শ্ৰীমতী গাৰ্ণিৰ নামো লেখত ল'বলগীয়া।

শোণিতপুৰ জিলাৰ কলংপুৰ মৌজাৰ সূতাৰ গাঁৱত জন্মলাভ কৰা নিধিৰাম সুতক (১৮২৩-১৮৭৩) শিৱসাগৰৰ মিচনেৰীসকলে তুলি লৈছিল। পিচত ব্ৰন্সন চাহাবে তেওঁক ১৮৪১ চনত বুঢ়ীদিহিঙত খৃষ্টধৰ্মত দীক্ষিত কৰি ‘নিধি লিবাম্প ফাৰোৱেল’ নাম দিয়ে। মিছনেৰীৰ আশ্ৰয়ত শিক্ষা-দীক্ষা লৈ নিধি লিবায়ে কালক্ৰমত মুখ্য ধৰ্ম প্ৰচাৰক আৰু অৰুনোদম্পৰ নিয়মিত লেখক হিচাপে আত্ম প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। তেওঁৰ বিনয় বচন, সৰগৰ বিৱৰণ, তীৰ্থৰ বিৱৰণ, নৰকৰ বিৱৰণ, হিন্দুস্থানৰ বুৰঞ্জী আদি ভালেমান কাব্য-কথা ‘অৰুনোদম্প’ত

প্ৰকাশ পাম্পছে। নিধিৰামে অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰা 'ভাৰতীয় দণ্ডবিধি আম্পন' নামৰ গ্ৰন্থখন ১৮৬৫ চনত শিৱসাগৰ মিছনেৰীয়ে প্ৰকাশ কৰিছিল। খৃষ্টধৰ্ম সম্পৰ্কীয় পুস্তিকাৰ লগতে তেওঁৰ পদাৰ্থসাৰ নামৰ আন এখন পুথিও (১৮৫৫) প্ৰকাশিত হৈছিল। ন. ল. ফ. এম্প সংক্ষিপ্ত নামটোহে তেওঁ প্ৰায়বোৰ ৰচনাত ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

ব্ৰাউন্, ব্ৰন্সন, ফাৰোৱেলৰ উপৰিও আন ভালেমান খৃষ্টিয়ান লেখক-লেখিকাম্প অৰুণোদয় যুগলৈ সাহিত্যিক বৰঙণি যোগাম্প গৈছে। 'ধৰ্মৰ গীত' নামৰ গ্ৰন্থত সংকলিত ৩৯ জন ৰচকৰ সৰহভাগেম্প দেশীয় খৃষ্টান। তদুপৰি 'জাত্ৰিকৰ যাত্ৰা', 'হেন্‌ৰি আৰু তেওঁৰ লগুৱা', 'অপৰিমিতাচাৰৰ পৰিণাম', 'যোচেফৰ কাহিনী', 'আমেৰিকা আবিস্কাৰ', 'পণ্ডিত আৰু ধৰ্ম প্ৰচাৰ', 'তুতি গীত', 'বাম্পবেলৰ সাধু', 'ৰামগতিৰ কাহিনী', 'ধাৰ্মিক চহা', 'মাউৰী ছোৱালী', 'আফ্ৰিকাৰ কোঁৱৰ', 'কৃষ্ণ আৰু খৃষ্টৰ তুলনা', 'আপত্তি নাশক', 'স্বৰূপ আশ্ৰয়', 'সুবৰ্ণৰ তুল', 'নিস্তাৰৰ উপায়', 'সৃষ্টি আৰু প্ৰলয়' আদি পুস্তক-পুস্তিকাম্প অৰুণোদয় যুগক ঐতিহাসিক মৰ্যাদা দান কৰি গৈছে।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ পুনৰোদ্ধাৰৰ কামত ব্ৰতী হোৱা মিচনেৰীসকলৰ লগত সৰ্বতোপ্ৰকাৰে সহযোগিতা আগবঢ়োৱা অসমপ্ৰাণ **আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকন**ৰ জন্ম হৈছিল ১৮২৯ চনত। তেওঁৰ পিতৃ আছিল হলিৰাম ঢেকীয়াল ফুকন। শিক্ষা জীৱনৰ জেম্‌চ মেথি আৰু জেন্‌কিন্স চাহাবৰ সহায়ত ম্পংৰাজী ভাষাত বিশেষ বুৎপত্তি লাভ কৰি আনন্দৰামে কলিকতাৰ হিন্দু কলেজত অধ্যয়ন কৰে। কিন্তু সেম্প শিক্ষা সম্পূৰ্ণ নকৰাকৈ ১৮৪৪ চনত তেওঁ পুনৰ গুৱাহাটীলৈ ঘূৰি আহে। ১৭ বছৰ বয়সৰে পৰা তেওঁ 'অৰুণোদম্প'ত প্ৰবন্ধপাতি লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। বঙলা ভাষা প্ৰচলনৰ বিৰুদ্ধে 'অসমীয়া ল'ৰাৰ মিত্ৰ' নামৰ স্কুলীয়া পাঠ্যপুথিৰ আৰ্হিৰ এখন গ্ৰন্থ তেওঁ ৰচনা কৰিছিল। A Native ছদ্মনামত 'A Few Remarks on the Assamese Language, and on Vernacular Education in Assam' নামৰ পুস্তিকা ৰচনাৰে তেওঁ অসমীয়া ভাষা আন্দোলনক শক্তিশালী কৰি তুলিছিল।

২.৪ সাৰাংশ ঃ

- সাহিত্য সৃষ্টি যৎ সামান্য হ'লেও মিছনেৰীসকলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ সঠিক উপায়েৰে নতুনকৈ বাঁ কাঁ উলিয়ালে।
- অসমীয়া ব্যাকৰণ, অভিধান, পঢ়াশলীয়া পুথি, জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ পুথি আদি প্ৰকাশ কৰি তেওঁলোকে ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰাথমিক অভাৱ পুৰণ কৰিলে।
- পঢ়াশালি পাতি আধুনিক শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ প্ৰচলন কৰিলে।

- অসমত পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে উচ্চমান সম্পন্ন বাৰ্তালোচনী 'অৰুনোদস্প' প্ৰকাশেৰে নতুন যুগৰ সূচনা কৰিলে।
- অসমৰ পঢ়াশালি আৰু আদালতত বঙলা ভাষাৰ সলনি অসমীয়া ভাষা পুনঃ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে স্পংৰাজ শাসকৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দি সফল হৈছিল।
- অসমীয়া লেখকসকলক নতুনকৈ ভাষা-সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ উদ্গনি দি এচাম লেখক-সাহিত্যিক সৃষ্টি কৰিছিল।
- শব্দ ভাণ্ডাৰত বাচকবনীয়া শব্দৰ সংযোগ ঘটোৱাৰ লগতে বাক্য গঠন প্ৰণালীত স্পংৰাজী প্ৰভাৱ খুঁৰাম্প অসমীয়া ভাষাক মৃত সঞ্জীৱনীৰে নতুন জীৱন দিলে।
- আধুনিক সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাবে পৰিবেশ ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ আধুনিকতাৰ ভেঁটি স্থাপন কৰিলে।
- আত্ম সচেতনতা হীন আৰু হীনমন্যতাত ভোগা অসমীয়া জাতিক আত্ম-প্ৰত্যয়ৰ শিক্ষাৰে শক্তিশালী কৰি তুলিলে।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

মিছনেৰীসকলে খৃষ্টধৰ্ম প্ৰচাৰৰ মূল উদ্দেশ্য লৈ অসমলৈ আহিছিল যদিও অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰলৈ বিবিধ অৰদান আগবঢ়াম্প থৈ গৈছে। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ তেওঁলোকৰ মুখ্য অৰদান হৈছে– 'অৰুনোদস্প' বাৰ্তালোচনীখন।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

মিছনেৰী যুগটোক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত দুটা স্তৰত ভাগ কৰা হৈছে। সেম্পকেস্পটা হ'ল–

(১) প্ৰাক্-'অৰুনোদস্প' স্তৰ আৰু

(২) 'অৰুনোদস্প' স্তৰ।

অনুশীলনী – ২

(১) চমু উত্তৰ লিখাঁ –

(ক) 'অৰুনোদস্প'ৰ প্ৰকাশ সম্পৰ্কে লিখা (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

(খ) স্পয়াণ্ডাবু সন্ধি কি ?

(২) বহলাস্প লিখাঁ –

(১) অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ মিছনেৰীসকলৰ অৱদান সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাঁ।

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ নতুন যুগৰ সূচনাত 'অৰুনোদস্প'ৰ ভূমিকা আলোচনা কৰাঁ।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া গ্ৰন্থ ঃ

(১) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক স্পতিবৃত্ত

(৩) অৰুনোদস্পৰ ধলফী ঃ ড° মহেশ্বৰ নেওগ

(৪) অসমীয়া সাহিত্যত দৃষ্টিপাত ঃ ড° হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা

খণ্ড ৪ ঃ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্য

গোট ১ ঃ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পটভূমি

গোট ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ। (উপন্যাস, নাটক, চুটিগল্প আদিত)

প্ৰস্তাৱনা ঃ

পোনপ্ৰথমে ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰা ইংৰাজী সাহিত্যত গঢ় লৈ উঠিছিল। পাছত ই সমগ্ৰ বিশ্বতে বিয়পি পৰিল। ১৮৮৮ খৃষ্টাব্দত 'জোনাকী' কাকতৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যলৈ ৰোমাণ্টিক প্ৰভাৱৰ আগমন হয়। 'ৰোমাণ্টিক' আৰু 'ৰোমাণ্টিচিজ্‌ম' শব্দ দুটাৰ প্ৰতিশব্দ হিচাপে অসমীয়া ভাষাত যথাক্ৰমে 'ৰমন্যাসিক' আৰু 'ৰমন্যাসবাদ' শব্দ দুটা গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

মুখ্যতঃ বংগীয় সাহিত্যৰ মাজেৰে আহি ৰমন্যাসিক ভাৱধাৰাই অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰৱেশ কৰিছে। অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যত এই ধাৰাৰ প্ৰভাৱ বিশেষভাৱে মন কৰিবলগীয়া।

ৰমন্যাসবাদৰ লগতে সাহিত্য বিষয়ক অন্যান্য পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণা আৰু কলা-কৌশলসমূহে অসমীয়া সাহিত্যত বিশেষধৰণে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি আহিছে। উপন্যাস, নাটক, চুটিগল্প আদিত ইয়াৰ নিদৰ্শন পোৱা যায়। এই কালছোৱাক 'ৰোমাণ্টিক যুগ' বুলি অভিহিত কৰা হৈছে।

এই খণ্ডটোৰ জৰিয়তে তোমালোকে 'ৰোমাণ্টিক সাহিত্য', অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পটভূমি আৰু অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে জানিবলৈ পাবা।

গোট ১ ঃ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পটভূমি

গঠন ঃ

১.০ উদ্দেশ্য

১.১ প্ৰস্তাৱনা

১.২ ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণ

১.৩ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পটভূমি

১.৪ সাৰাংশ

১.০ উদ্দেশ্য ঃ

এই গোটটো অধ্যয়ন কৰি তোমালোকে–

- ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে খৰচি মাৰি জানিব পাৰিবা।
- ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ সৃষ্টি আৰু বিকাশ সম্পৰ্কে বিশদভাৱে জানিব পাৰিবা।

১.১ প্ৰস্তাৱনা ঃ

মিছনেৰীসকলে অসমীয়া সাহিত্যৰ নতুন যুগ সূচনা কৰিলে যদিও সেয়া হাবি কাটি বাট মোকোলাই দিয়াৰ দৰেহে হ'ল। তাত প্ৰকৃতাৰ্থত আধুনিক ভাষা-সাহিত্যৰ বৰভেটি স্থাপন কৰিলে আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱাকে আদি কৰি কেইজনমান অসমীয়া সাহিত্যিকেহে।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ খৃষ্টিয়ান মিছনেৰী আৰু 'অৰুণোদই'এ দি যোৱা অনবদ্য অৱদানৰ কথা অকুণ্ঠ চিত্তে স্বীকাৰ কৰি লৈও উক্তকথাষাৰ দোহাৰিব পাৰি। কাৰণ অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ স্পন্দন, আভ্যন্তৰীণ সমস্যাৱলী আৰু জীৱন যাত্ৰাৰ গতি-প্ৰকৃতিৰ সম্পৰ্কে ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ অহা বিদেশী শুভাকাংক্ষীসকলে সঠিক ধ্যান-ধাৰণা আয়ত্ত কৰিব পৰা নাছিল। মূল উৎস সংস্কৃতৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ যোগসূত্ৰ ৰক্ষাৰ ধাৰণাটোও বাস্তবায়িত কৰিছিল হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাইহে। ফলত মিছনেৰীসকলৰ ভাষা-নীতি আৰু সাহিত্য-নীতিৰ ইতি পেলাই হেমচন্দ্ৰ-গুণাভিৰামে অসমীয়া সাহিত্যলৈ নতুন গতি আনিছিল।

এই গতিক শক্তিশালী কৰি তোলা সতীৰ্থসকল আছিল ৰমাকান্ত চৌধুৰী (১৮৪৬-৮৯), ভোলানাথ দাস (১৮৫৮-১৯২৯), লম্বোদৰ বৰা (১৮৬০-৯২), কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য (১৮৫৪-১৯৩৬), ৰত্নেশ্বৰ মহন্ত (১৮৬৪-১৮৯৩), কালিৰাম বৰুৱা (১৮৪৭-১৯০৩), বলিনাৰায়ণ বৰা, হৰনাৰায়ণ বৰা, বলদেৱ মহন্ত, স্পন্দিবৰ বৰুৱা, পূৰ্ণকান্ত শৰ্মা, পদ্মহাস গোস্বামী, ৰুদ্ৰৰাম বৰদলৈ, চন্দ্ৰশেখৰ বৰুৱা, পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননী, বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱী আৰু স্বৰ্ণলতা দেৱী আদি।

কলিকতাত অধ্যয়ন কৰা কেইজনমান অসমীয়া ছাত্ৰই ১৮৭২ চনত Literary Society (অসমীয়া সাহিত্য চ'ৰা) স্থাপন কৰিছিল। নিষ্ক্ৰিয়তাৰ গ্ৰাসত পৰা এই অনুষ্ঠানটো ১৮৮৮ খৃষ্টাব্দত পুনৰ সঞ্জীৱিত কৰি 'অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা' (চমুকৈ অ. ভা. উ. সা. স.) নামেৰে পুনঃ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী – এই ত্ৰিমূৰ্তি 'অ. ভা. উ. সা. স.'ৰ ঘাই হোতা আছিল। তেওঁলোকৰ উদ্যোগত আৰু চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ অৰ্থ সাহায্যত ১৮৮৯ চনৰ জানুৱাৰী মাহত 'জোনাকী' কাকত প্ৰকাশ পায়। ১৮৮৮ চনৰ পৰা ১৮৯৬-৯৭ চনলৈকে সক্ৰিয়ভাৱে চলা এই কাকতৰ প্ৰকাশত ৰমাকান্ত বৰকাকতিৰ বৰঙণি অধিক।

'জোনাকী' কাকতৰ যোগেদি উদ্যোক্তাসকলে পাশ্চাত্য দেশৰ ৰোমাণ্টিক ভাবধাৰা আৰু তাৰ গাঠনিক ৰূপ-বস্তু অসমীয়া সাহিত্যলৈ আদৰি আনিলে। 'জোনাকী'ৰ উপৰিও স্বতন্ত্ৰ পুথি ৰচনাৰ দ্বাৰাও তেওঁলোকে সেই ভাৱাদৰ্শক প্ৰতিষ্ঠা কৰাত শক্তি যোগালে।

ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ ঘাই শিপা হৈছে ইংলেণ্ড। অষ্টাদশ শতিকাৰ অন্তিম কালৰ পৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধৰ ভিতৰত ই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ ফুলনিত ইয়াক 'যোৱা কলম'ৰ যোগেদিহে ৰোপণ কৰা হৈছিল। ইংলণ্ডত **'ফৰাচী বিপ্লৱৰ সাম্য, মৈত্ৰী আৰু স্বাধীনতাৰ ধ্বনি আৰু ভাৱাদৰ্শ, ৰুচোৰ প্ৰকৃতিৰ বুকুলৈ উভতি যোৱাৰ আহ্বান আৰু কাণ্ট হেগলৰ অতিন্দ্ৰিয়বাদী দৰ্শনে নৱন্যাস আন্দোলনৰ সৃষ্টিত সহায় কৰিলে।'** তাত যি পৰিস্থিতিত ৰমন্যাসবাদী আন্দোলনে মূৰ দাঙি উঠিছিল, অসম আছিল তাৰ পৰা সহস্ৰ যোজন দূৰত।

ঊনবিংশ শতিকাৰ নৱ জাগৰণৰ লগতে ৰমন্যাসবাদী আন্দোলনেও পশ্চিমবংগত প্ৰবেশ কৰিছিল আৰু আবেগ সৰ্বস্ব নতুন ধাৰাটোৱে তাত সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখনতো খলকনি তুলিছিল। সেই কালৰ অসমীয়া ডেকা কবি-সাহিত্যিক সকলে প্ৰথম অৱস্থাত পশ্চিমবংগৰ জৰিয়তে আৰু পিছত পাশ্চাত্য সাহিত্য অধ্যয়নৰ দ্বাৰা পোনপতীয়াকৈ প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল। ফলত অসমীয়া সাহিত্যৰ ফুলনিখন ৰমন্যাসবাদৰ বিদেশী ফুলে জকমকীয়াকৈ সজাই তুলিলে। অসমৰ বিনন্দীয়া প্ৰাকৃতিক পৰিবেশ, স্বাধীনতা হেৰুওৱাৰ ঐতিহাসিক প্ৰতিক্ৰিয়া আৰু অতীত প্ৰীতিৰ প্ৰৱণতাৰ বাবে ৰমন্যাসবাদে অসমীয়া মানসত সহজেই খোপনি পুতি ল'লে।

১.২ ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণ ঃ

বিভিন্ন সমালোচকে বিভিন্ন সময়ত ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ সংজ্ঞা আগবঢ়াম্পছে। তলত কেম্পীমান সংজ্ঞা দাঙি ধৰা হৈছে–

- ম্প 'বিস্ময় ভাৱৰ নৱজাগ্রত চেতনা', কোনোৱে কৈছে– 'সুন্দৰৰ লগত অদ্ভুতৰ সংযোগ',
- 'সাহিত্যৰ উদাৰ হৃদয়তা',
- 'অতীতৰ প্রতি শ্রদ্ধা',
- 'সাহিত্যত আত্মমুক্তি' আৰু
- 'কল্পনা প্রৱণতাৰ অসামান্য বিকাশ'।

ওপৰত দাঙি ধৰা এম্প সংজ্ঞাসমূহে ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ সঠিক সংজ্ঞা নিৰূপণ কৰিব পৰা নাম্প। এম্পবোৰ তাৰ একো একোী অন্যতম অংগহে, সামগ্রিক ৰূপ বুলি ক'ব নোৱাৰি।

ম্পংৰাজী সাহিত্যৰ বিখ্যাত ম্পতিহাস চৰ্চাকাৰী **'কম্প্ৰ্ম্ ৰিকেৰ্ট'** ৰমন্যাসবাদী সাহিত্যত থকা মূল লক্ষণ কেম্পীমান উল্লেখ কৰিছে–

(১) ৰহস্যৰ ভাৱ অনুভূতি

(২) বৌদ্ধিক ঔৎসুক্যৰ আতিশয্য

(৩) জীৱনৰ সহজাত সৰলতাৰ প্রতি আৱেগ প্রৱণতা

> ড° সত্যেন্দ্র নাথ শৰ্মাৰ মতে– "ব্যক্তি সত্বাৰ প্রাধান্য; প্রকৃতি প্রীতি, সাধাৰণ প্রাণী বা পদাৰ্থৰ প্রতি উদাৰ মনোভাৱ; বাস্তৱ বিমুখিতা, অতীতৰ প্রতি শ্রদ্ধা আৰু ভৱিষ্যতৰ ৰঙীণ কল্পনা; কল্পলোকৰ সৃষ্টিৰ সহায়ত আত্মমুক্তিৰ প্রচেষ্টা, প্রেম আৰু সৌন্দৰ্যৰ পূজা, জাগতিক সৌন্দৰ্যৰ প্রতি বিস্ময় বিমুঢ় দৃষ্টি, প্রিয়াৰ ৰূপ আৰাধনা আৰু বিশ্ব প্রকৃতিত প্রিয়াৰ ৰূপদৰ্শন আৰু অতিন্দ্রীয়বাদ, সুদূৰৰ আকৰ্ষণ, জীৱন ৰহস্যভেদৰ বৌদ্ধিক প্রচেষ্টা এম্পবোৰ ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ প্রধান লক্ষণ।"

উক্ত কথাখিনিৰ পৰাম্প ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে এী সম্যক ধাৰণা গ্রহণ কৰিব পৰা যায়। কেৱল কাব্য সাহিত্যতেম্প নহয়, কথা সাহিত্য আৰু নাী্য সাহিত্যতো ৰমন্যাসবাদৰ অভিব্যক্তি কম-বেছি পৰিমাণে প্রকাশ পাম্পছে।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণ কেইটামান উল্লেখ কৰা।

____

____

____

____

____

____

____

১.৩ অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পটভূমি ঃ

অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক প্ৰভাৱ দুটা পথেৰে প্ৰৱেশ কৰে। প্ৰথমটো হ'ল– বাংলা সাহিত্য আৰু দ্বিতীয়টো হ'ল – ইংৰাজী সাহিত্য। কলিকতাত উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি থকা সাহিত্য প্ৰতিভাৱান অসমীয়া ছাত্ৰসকলে বাংলা সাহিত্য আৰু ইংৰাজী সাহিত্য অধ্যয়নৰ জৰিয়তে ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰাৰ প্ৰতি বিশেষভাৱে আকৃষ্ট হৈছিল আৰু তেনে সাহিত্য সৃষ্টিত মনোনিবেশ কৰিছিল। 'জোনাকী' কাকতে এই আন্দোলনৰ গুৰি ধৰিছিল।

ঊনবিংশ শতাব্দীৰ শেষৰফালে পুনৰ জাগৰণৰ কালত পশ্চিমবংগত সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিবৰ্তনৰ সূচনা হোৱাৰ লগে লগে ৰমন্যাসবাদৰ প্ৰভাৱ অৱধাৰিত ভাৱেই আহি পৰিছিল। লম্বোদৰ বৰা, সত্যনাথ বৰা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আদি জোনাকী যুগৰ সাহিত্যিকসকলৰ আশৈশৱ শিক্ষাৰ মাধ্যম আছিল বঙলা ভাষা। বঙলা ভাষাৰ লগত নিবিড় সম্পৰ্ক থকা বাবেই বাংলা সাহিত্যও আছিল এওঁলোকৰ নখদৰ্পনত। এই সাহিত্যিকসকলে ইংৰাজী সাহিত্যৰ লগতে বাংলা সাহিত্যও তন্ন তন্নকৈ অধ্যয়ন কৰিছিল আৰু তাৰ ভেঁটিতে অসমীয়া ভাষাত সাহিত্য চৰ্চা কৰিবলৈ মন বান্ধি লৈছিল। পাশ্চাত্য দেশত উদ্ভৱ হোৱা ৰমন্যাসবাদে তেওঁলোকক উদ্বুদ্ধ কৰিছিল সঁচা কিন্তু সাহিত্য ৰচনাৰ সমগ্ৰ আৰ্হি তেওঁলোকে গ্ৰহণ কৰিছিল বঙ্গীয় সাহিত্যৰ আধাৰত। বাক্য গঠনৰ নব্য ৰীতি, কাব্য ৰচনাৰ ছন্দ ৰীতি আৰু উপন্যাস ৰচনাৰ কলা কৌশল অসমীয়া সাহিত্যিকসকলে বংগীয় সাহিত্যৰ পৰাই গ্ৰহণ কৰিছে। এই সংঘটনে অৰুণোদয় যুগৰ সাহিত্যিক ধ্যান-ধাৰণাক অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ পৰা অতি সোনকালেই বিতাৰিত কৰিলে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ
কোনখন কাকতৰ যোগেদি অসমীয়া সাহিত্যলৈ ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰা আদৰি অনা হ'ল ?
____
____
____
____

১.৪ সাৰাংশ ঃ

- ইংৰাজী সাহিত্যৰ বিখ্যাত ইতিহাস চৰ্চাকাৰী কম্প্‌ম্ ৰিকেঁৰ দাঙি ধৰা ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ মূল লক্ষণ হৈছে— ৰহস্যৰ ভাৱ অনুভূতি, বৌদ্ধিক ঔৎসুক্যৰ আতিশয্য, জীৱনৰ সহজাত সৰলতাৰ প্ৰতি আবেগ প্ৰৱণতা ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ স্বৰূপ সম্পৰ্কে এটি ধাৰণা দিব পাৰে।

- মিছনেৰীসকলে অসমীয়া সাহিত্যৰ নতুন যুগৰ সূচনা কৰিলে; হেমচন্দ্ৰ, গুণাভিৰামৰ নেতৃত্বত সেই নতুন যুগত আধুনিকতাৰ বৰভেঁটি স্থাপিত হ'ল আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ নেতৃত্বত নিৰ্মিত হ'ল ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ বৰঘৰ।

- জোনাকী কাকতৰ জৰিয়তে উদ্যোক্তাসকলে পাশ্চাত্য দেশৰ ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰা আৰু তাৰ গাঠনিক ৰূপবস্তু অসমীয়া সাহিত্যলৈ আদৰি আনিলে। তদুপৰি স্বতন্ত্ৰ পুথি ৰচনাৰ দ্বাৰাও তেওঁলোকে সেই ভাবাদৰ্শক প্ৰতিষ্ঠা কৰাত শক্তি যোগালে।

- ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ ঘাই শিপা হৈছে ইংলেণ্ড। অষ্টাদশ শতিকাৰ অন্তিম কালৰপৰা ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধৰ ভিতৰত ই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে।

- অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক প্ৰভাৱ দুটা পথেৰে প্ৰৱেশ কৰে - প্ৰথমটো হ'ল বাংলা সাহিত্য আৰু দ্বিতীয়টো হ'ল ইংৰাজী সাহিত্য।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণকেইটামান হ'ল– (১) ন্প বিস্ময় ভাবৰ নৱজাগ্ৰত চেতনা, (২) সুন্দৰৰ লগত অদ্ভুতৰ সংযোগ, (৩) সাহিত্যত উদাৰ হৃদয়তা, (৪) অতীতৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা, (৫) সাহিত্যত আত্মমুক্তি, (৬) কল্পনা প্ৰৱণতাৰ অসামান্য বিকাশ ইত্যাদি।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা সম্পাদিত 'জোনাকী' কাকতৰ যোগেদি পাশ্চাত্য দেশৰ ৰোমাণ্টিক ভাবাধাৰা আৰু তাৰ গাঠনিক ৰূপবস্তু অসমীয়া সাহিত্যলৈ আদৰি অনা হৈছিল।

অনুশীলনী – ১

(১) চমু উত্তৰ লিখাঁ –

(ক) ৰমন্যাসবাদ বুলিলে কি বুজা ?

(খ) ৰোমাণ্টিক সাহিত্য বুলিলে কি বুজা ?

(২) ৰচনাধৰ্মী উত্তৰ লিখাঁ —

(১) ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ লক্ষণ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

(২) অসমীয়া ৰোমাণ্টিক সাহিত্যৰ পটভূমি বিষয়ক এক নিবন্ধ যুগুত কৰা।

(৩) অসমীয়া কবিতাত ৰোমাণ্টিক ভাবধাৰা কেনেদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে, দুজনমান কবিৰ কবিতাৰ উদাহৰণেৰে বুজাই লিখা।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

(১) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা ঃ ড° মহেশ্বৰ নেওগ

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত ঃ ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

(৩) ৰমন্যাসবাদ ঃ ড° মহেন্দ্ৰ বৰা

খণ্ড ৪

গৌ ২ ঃ অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ। (উপন্যাস, চুঁগিল্প, নাক আদি)

গঠন ঃ

২.০ উদ্দেশ্য

২.১ প্ৰস্তাৱনা

২.২ অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ

২.২.১ অসমীয়া উপন্যাসত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ

২.২.২ অসমীয়া চুঁগিল্পত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ

২.২.৩ অসমীয়া নাকত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ

২.২.৪ কবিতা, প্ৰবন্ধ, ব্যংগ সাহিত্য, সমালোচনা সাহিত্য আদিত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ

২.৩ সাৰাংশ

২.০ উদ্দেশ্য ঃ

এম্প গৌা অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে –

- অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাত ৰোমাণ্িক প্ৰভাৱ কেনেদৰে পৰিছে এম্প সম্পৰ্কে বিশদভাৱে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া উপন্যাসত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ কেনেদৰে পৰিছে এম্প সম্পৰ্কে জানিব পাৰিবা।
- অসমীয়া চুঁগিল্পত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সঠিক জ্ঞান লাভ কৰি আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া নাট্য সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিবা।
- প্ৰবন্ধ সাহিত্য, ব্যংগ সাহিত্য আৰু সমালোচনা সাহিত্য আদিত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা দাঙি ধৰিব পাৰিবা।

২.১ প্ৰস্তাৱনা ঃ

১৮৮৯ চনৰ পৰা ১৯৪০ চনলৈকে ৰোমাণ্টিক প্ৰভাৱপুষ্ট অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাৰ উদ্ভৱ হ'ল যদিও 'গীতি কবিতা'ৰ আধিপত্য বাহাল থাকিল। ৰোমাণ্টিক 'গীতি কবিতা'ৰে অৰিহণা আগবঢ়োৱা কবিসকল হ'ল লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, ৰঘুনাথ চৌধাৰী, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আদি। সেইদৰে পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা আৰু ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ হাতত উপন্যাস, বেজবৰুৱা আৰু চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা আদিৰ হাতত নাটক আৰু বেজবৰুৱা, শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী আদিৰ হাতত চুটিগল্পৰ বিকাশ সাধন হ'ল। তদুপৰি প্ৰবন্ধ সাহিত্য, ব্যঙ্গ সাহিত্য আৰু সমালোচনা সাহিত্যৰ উদ্ভৱো এইছোৱা কালতে হৈছিল।

জোনাকী প্ৰকাশৰ (১৮৮৯) এবছৰৰ পিছতে ১৮৯০ চনত 'বিজুলী' নামৰ আন এখন কাকতে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। এই কাকতক কেন্দ্ৰ কৰিও এটি সাহিত্যিক দল সৃষ্টি হৈছিল। দুয়োখন কাকতেই দীৰ্ঘস্থায়ী নহ'ল। কিন্তু কাকত দুখনে আনি দিয়া সাহিত্যিক জাগৰণ অব্যাহত থাকিল।

জোনাকী কাকতে এটা নৱজাগ্ৰত সাহিত্যিক চেতনা আনি দিছিল যাৰ দ্বাৰা পৰিচালিত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যই সুদূৰ প্ৰসাৰী অগ্ৰগতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। সেইফালৰ পৰা 'জোনাকী'ৰ অৱদান লেখত ল'বলগীয়া। তেনে অৱদানসমূহ হ'ল –

- ৰমন্যাসবাদৰ জৰিয়তে প্ৰকৃতি প্ৰীতিমূলক, স্বদেশ প্ৰীতিমূলক, প্ৰেম প্ৰীতিমূলক আৰু মানৱ প্ৰীতিমূলক কবিতাৰ লগে লগে চতুৰ্দশপদী কবিতা, শোক কবিতা, ব্যংগ কবিতা আদি ভিন্ন ধৰ্মী কবিতাৰ সৃষ্টিৰে আধুনিক অসমীয়া কবিতালৈ নতুন কাব্যধাৰা বোৱাই আনিলে।

- গদ্য সাহিত্যৰ পুৰণি ধৰ্মীয়ধাৰাৰ বিপৰীতে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ গদ্যক চেৰাই চুটিগল্প, উপন্যাস, প্ৰবন্ধ, সমালোচনা সাহিত্য আদিৰ জৰিয়তে আধুনিক গদ্য সাহিত্য বৰ্ণাঢ্য আৰু বৈচিত্ৰ্যময় কৰি তুলিলে।

- পাশ্চাত্য নাট্যধাৰাৰ Tragedy, Comedy আৰু Farce ৰ আদৰ্শত মিলনান্ত, বিয়োগান্ত আৰু প্ৰসহন শ্ৰেণীৰ নাট সৃষ্টিৰ প্ৰয়াস আৰম্ভ হ'ল।

- 'জোনাকী'ৰ লগে লগে প্ৰতিযোগিতামূলকভাৱে সৃষ্টি হ'ল 'বিজুলী'। দুয়োখন কাকতৰ জৰিয়তে বহুতো নতুন সাহিত্য কৰ্মীৰ সৃষ্টি হ'ল যিসকলে বিংশ শতাব্দীৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধলৈকে সাহিত্য চৰ্চা কৰি যুগমীয়া কীৰ্তি ৰাখি গৈছে।

- অ. ভা. উ. সা., অৰ্থাৎ 'অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী' সভাই মুখ্যতঃ জোনাকীৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ অসমীয়া সমাজক সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি

অনুৰাগী আৰু সচেতন কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল।

■ জোনাকী আৰু বিজুলীৰ সুস্থ আৰু সৃষ্টিধৰ্মী প্ৰতিযোগিতাৰ ফলস্বৰূপে দুদল প্ৰতিভাশালী লেখকৰ সৃষ্টি হ'ল আৰু দুয়োখন কাকতে সঠিক বাটেৰে বাট বুলিবলৈ চেষ্টা অব্যাহত ৰখাৰ ফলত অসমীয়া জাতীয় জীৱনত এক সুস্থ বাতাবৰণ গঢ় লৈ উঠিল।

২.২ অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ঃ

ইংৰাজৰ আমোলত সুদূৰ আমেৰিকাৰ পৰা অহা খ্ৰীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলৰ উদ্যোগত প্ৰকাশ পোৱা 'অৰুণোদই' (১৮৪৬-১৮৮০) কাকতৰ যোগেদিয়েই অসমীয়া সাহিত্যক পাশ্চাত্য ভাৱ-ধাৰাৰ বীজ অংকুৰিত হয়। ছপাশাল স্থাপন আৰু ব্যাকৰণ, অভিধান, সংবাদ-সাহিত্য, ভূগোল, বিজ্ঞান, বুৰঞ্জী, সাধুকথা আদি আধুনিক ৰূপত প্ৰণয়ন আৰু প্ৰকাশ হোৱাৰ লগে লগে অসমীয়া জন-মানসত পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণাই প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল। ১৮১৩ চনত আত্মাৰাম শৰ্মাৰ দ্বাৰা অনুদিত 'বাইবেল'ৰ প্ৰকাশেৰে এই যাত্ৰাৰ শুভাৰম্ভণি কৰা হৈছিল। পৰৱৰ্তী কালত সেই আহিতেই হৰিবিলাস আগৰৱালাই 'কীৰ্তন-ঘোষা' ছপাই উলিয়াইছিল।

পাশ্চাত্য ধাৰণাৰে সৃষ্টি হোৱা প্ৰথম অসমীয়া সংবাদ-পত্ৰ 'অৰুণোদই'ৰ আহিত 'আসাম বিলাসিনী', 'আসাম-মিহিৰ', 'জোনাকী', 'বিজুলী, 'বাঁহী', 'উষা' আদি অনেক আলোচনীৰ জন্ম হৈছিল। ৰবিন্‌ছন চাহাবৰ 'A Grammar of the Assamese Language' (১৮৩৯) আৰু নাথান ব্ৰাউনৰ 'Grammatical notices of the Assamese Language' (১৮৪৬) নামৰ ব্যাকৰণ দুখনে অসমীয়া ভাষাত ব্যাকৰণৰ শুভ সূচনা কৰে। পৰৱৰ্তী কালৰ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'অসমীয়া ব্যাকৰণ', সত্যনাথ বৰুৱাৰ 'বহল ব্যাকৰণ' আদি তাৰ প্ৰভাৱৰে ফল। মাইলছ ব্ৰনছনৰ 'ইংৰাজী অসমীয়া অভিধান' (১৮৬৭), শ্ৰীমতী কট্টাৰৰ ইংৰাজী-অসমীয়া 'Vocabulary and Phrases' আদি ভাষা বিষয়ক গ্ৰন্থসমূহে অসমত পদ্ধতিগত ভাৱে ভাষা চৰ্চাৰ বাট মুকলি কৰে। 'হেমকোষ' (হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা), 'অসমীয়া ব্যাকৰণ আৰু ভাষাতত্ত্ব' (কালিৰাম মেধি), 'Assamese, its Formation and Development' (ড° বাণীকান্ত কাকতি) আদিৰ সৃষ্টিত তাৰ প্ৰভাৱ অনস্বীকাৰ্য।

উপন্যাস হ'ল পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণাৰে সৃষ্টি হোৱা অনুপম সাহিত্য-সম্পদ। খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম-যাজক এ'কে' গাৰ্ণিয়ে 'কামিনীকান্তৰ চৰিত্ৰ' ৰচনাৰে (১৮৭৭) অসমীয়া ভাষাত উপন্যাসৰ পাতনি মেলে। 'এলোকেশী বেশ্যাৰ বিষয়', 'কাণি বেহেৰুৱাৰ কথা' (এ. কে. গাৰ্ণি) আৰু 'ফুলমণি আৰু কৰুণা' (শ্ৰীমতী গাৰ্ণি) আদি সেই সময়ত ৰচিত গ্ৰন্থসমূহক সম্পূৰ্ণৰূপে উপন্যাসৰ শাৰীত থ'ব নোৱাৰিলেও এইবোৰৰ ঐতিহাসিক মূল্য নুই কৰিব নোৱাৰি। ইয়াৰ পিছতেই কালত বেজবৰুৱা,

গোহাঁঞিবৰুৱা আৰু ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ নতুন ম্পতিহাস ৰচনা কৰাৰ প্ৰেৰণা পাম্পছিল।

উপন্যাসৰ উপৰিও কবিতা, নাঁক, চুঁগিল্প, প্ৰৱন্ধ, ৰম্যৰচনা, ভ্ৰমণ কাহিনী, জীৱনী সাহিত্য, শিশু-সাহিত্য আদি বিবিধ সাহিত্য-সম্পদ পাশ্চাত্য আদৰ্শতেম্প সৃষ্টি হৈছে। 'অৰুনোদম্প' যুগত অংকুৰিত হোৱা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য 'জোনাকী-বাঁহী যুগত পত্ৰে-পুষ্পে বিকশিত হৈ উঠে। প্ৰকৃতাৰ্থত 'জোনাকী' আৰু 'বাঁহী'ৰ যুগতহে অসমীয়া সাহিত্যত পূৰ্ণপৰ্যায়ৰ পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। ম্পংৰাজী আৰু বাংলা সাহিত্য অধ্যয়ন কৰি তাৰ আৰ্হিত পাশ্চাত্যধৰ্মী সাহিত্যৰাজি সৃষ্টি কৰিছিল। তেতিয়াৰ কলিকতীয়া ছাত্ৰ চন্দ্ৰ কুমাৰ আগৰৱালা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী– এম্প জোনাকী যুগৰ ত্ৰিমূৰ্তিয়ে। পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা, ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, ৰমাকান্ত বৰকাকতী, গুঞ্জানন বৰুৱা, বেণুধৰ ৰাজখোৱা আদি সমসাময়িক সাহিত্যিকসকলেও এম্প যাত্ৰাত সহযোগিতা আগবঢ়াম্প আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ ভেঁি সুদৃঢ় কৰিছিল।

২.২.১ অসমীয়া উপন্যাসত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ঃ

আধুনিক সাহিত্য জগতত উপন্যাস এবিধ অতি জনপ্ৰিয় সাহিত্য কলা। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো এম্প কথা প্ৰযোজ্য। অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্যান্য শাখাৰ দৰে উপন্যাসো পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণা আৰু কলা-কৌশলৰ দ্বাৰা নিৰ্মিত।

কাহিনী বা বিষয়বস্তু, চৰিত্ৰ, কাব্যধৰ্মিতা আৰু পৰিস্থিতি (পৰিবেশ সৃষ্টি) আদি উপকৰণেৰে পাশ্চাত্যত উপন্যাস সৃষ্টি কৰা হৈছিল। অসমীয়া উপন্যাস সৃষ্টিৰ বেলিকাও পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ পদে পদে বিৰাজমান। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে পাশ্চাত্য উপন্যাসৰ প্ৰত্যক্ষ অনুকৰণতেম্প অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছে।

বাস্তৱ জগতৰ বিচিত্ৰ কাহিনী, মানুহৰ মনস্তাত্বিক হৰ্ষ-বিষাদ, অন্তৰ্দ্বন্দ, ব্যক্তিদ্বন্দ, সামাজিক দ্বন্দ আদিৰ বিশিষ্ট স্বৰূপ পাশ্চাত্য উপন্যাসৰ বিষয়-বস্তুত থাকে। সেম্প বিষয় বস্তুকেম্প বাস্তৱসন্মত ভাৱে আৰু কলাত্মক ৰূপত উপন্যাসত উপস্থাপন কৰা হয়। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ ভেঁি তাৰ আৰ্হিতেম্প গঢ় লৈ উঠিছে।

মিছনেৰী যুগত এ.কে. গাৰ্নি ৰচিত 'কামিনীকান্ত চৰিত্ৰ'তে অসমীয়া সাহিত্যৰ ম্পতিহাস আৰম্ভ হয়। পিছৰ কালত ম্পংৰাজ ঔপন্যাসিক 'চাৰ ৱাল্টাৰ স্কঁ' আৰু বংগীয় ঔপন্যাসিক বংকিমচন্দ্ৰ চট্টোপধ্যায়ৰ আৰ্হিত ভালেকেম্পজনে অসমীয়া উপন্যাস ৰচনা কৰে। 'ৈনিচন'ৰ 'এনক্ আৰ্ডেন'ৰ আৰ্হিত ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে 'নিৰ্মল ভকত' আৰু 'ছেক্সপীয়েৰৰ ৰোমিঅ' জুলিয়ৈৰ আৰ্হিত বেজবৰুৱাম্প 'পদুমকুঁৱৰী' উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল। বৰদলৈৰ 'মিৰিজীয়ৰী' উপন্যাসত থকা

প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰ বৰ্ণনাত ইংৰাজ কবি ৱৰ্ডছ্‌ৱৰ্থ, ৱাৰ্লছ, গ'ল্ডস্মিথ্ আদিৰ প্ৰভাৱ বিদ্যমান। পৰৱৰ্তীকালৰ দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰ, দণ্ডিনাথ কলিতা, শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী, চিন্তাহৰণ পাটগিৰী আদিৰ উপন্যাসত কথা-বস্তুত নহ'লেও আংগিক বা ৰচনাৰ কলা-কৌশল সম্পূৰ্ণ পশ্চিমীয়া আৰ্হিৰ।

ঐতিহাসিক আৰু সামাজিক উপন্যাসৰ উপৰিও আত্মজীৱনীমূলক, বৰ্ণনামূলক আদি বিভিন্ন পশ্চিমীয়া বৈশিষ্ট্যৰ উপন্যাস সেইসময়ত ৰচিত হৈছিল। বেজবৰুৱাৰ 'পদুম কুঁৱৰী', গোহাঞি বৰুৱাৰ 'ভাণুমতী' আৰু 'লাহৰী' উপন্যাসক সমালোচকসকলে সামাজিক উপন্যাসৰ শ্ৰেণীত ৰাখিছে। বৰদলৈৰ 'দন্দুৱাদ্ৰোহ' আৰু 'ৰাধা ৰুক্মিনীৰ ৰণ' ঐতিহাসিক পটভূমিত ৰচিত উপন্যাস। এই ক্ষেত্ৰত 'স্কট্' আৰু 'বংকিমচন্দ্ৰ'ৰ প্ৰেৰণা অনস্বীকাৰ্য। 'ভানুমতী', 'নিৰ্মলভকত' আদি প্ৰায় আত্মজীৱনীমূলক উপন্যাস। আনহাতে 'মনোমতী', 'ৰহদৈ লিগিৰী', 'আদৰ্শপীঠ', 'সাধনা' আদি বৰ্ণনামূলক উপন্যাস।

পশ্চিমীয়া ৰীতি-নীতি প্ৰয়োগেৰে অসমীয়া উপন্যাস সৃষ্টি হোৱাৰ উপৰি পাশ্চাত্যদেশৰ ভালেমান প্ৰখ্যাত উপন্যাসৰ অসমীয়া ৰূপান্তৰো পৰৱৰ্তী কালত হৈছিল। লক্ষ্যেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'পম্পিয়াইৰ প্ৰলয় কাহিনী' আৰু 'মাতৃ'; শান্তিৰাম দাসৰ 'ছদ্মবেশী' আৰু 'মিলনমন্দিৰ'; প্ৰণিতা দেৱীৰ 'জীৱন লালসা' আদি এই প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য। প্ৰেমনাৰায়ণ আৰু কুমুদেশ্বৰ বৰঠাকুৰৰ ডিটেক্‌টিভ উপন্যাসকেইখনতো পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ কেনেদৰে পৰিছে ?

____

____

____

____

____

____

____

২.২.২ অসমীয়া চুটিগল্পত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ঃ

'চুটিগল্প' সাহিত্য কলাৰ এটি অভিনৱ শাখা। 'উপন্যাসৰ দৰে ইও কাহিনী সাহিত্য'। 'চুটি' শব্দটোৱে ইয়াত আভিধানিক অৰ্থ প্ৰকাশ নকৰি এক ব্যঞ্জিত অৰ্থহে প্ৰকাশ কৰিছে। অৰ্থাৎ ইয়াৰ আকাৰ প্ৰকাৰ চুটি – এনে অৰ্থত নহয়,

সংক্ষিপ্ত ৰূপত ভাৱ (motive), পৰিকল্পনা (plan) আৰু গঠন (structure) পদ্ধতি ৰূপায়ণ কৰা হয় বাবেহে ম্পয়াক 'চুঁগিল্প' বোলে। পাশ্চাত্য দেশত সৃষ্টি হোৱা চুঁগিল্পৰ এম্প বৈশিষ্ট্য অসমীয়া গল্প সাহিত্যম্পও ৰূপায়ণ কৰিছে।

কাহিনী সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা হ'লেও ম্পয়াত পৰিপূৰ্ণ কাহিনী নাথাকে। একৌ। ঘ নাম্পহে ম্পয়াত একৌ। বিষয়বস্তুৰ ৰূপ দিয়ে। লক্ষ্যৰ ঐক্য আৰু উদ্দেশ্যৰ ঐক্যৰ প্ৰতি বিশেষ দৃষ্টি ৰাখি ঘ নাক একমুখী কৰি তোলাৌ চুঁগিল্প ৰচনাৰ এক বিশেষ কৌশল। পাশ্চাত্য গল্প সাহিত্যৰ এম্প কৌশলৰ প্ৰভাৱ অসমীয়া গল্প সাহিত্যৌ দেখা যায়। নাঁকীয়তা, কাব্যধৰ্মিতা, চৰিত্ৰ, পৰিস্থিতি - এম্প উপাদানবোৰেম্প চুঁগিল্পক পৰিপূৰ্ণ সাহিত্য কলা ৰূপে গঢ় দিয়ে। পাশ্চাত্য গল্প সাহিত্যৰ এম্প আঁম্পবোৰ বৈশিষ্ট্য, উপাদান আৰু কলা-কৌশলৰ প্ৰভাৱ কম-বেছি পৰিমাণে অসমীয়া চুঁগিল্পত পৰিছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

অসমীয়া চুঁগিল্প আঁতিগুৰি সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখা।

২.৪ অসমীয়া নাঁ্য সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ঃ

অসমত নাঁ্য কলাৰ ম্পতিহাস অতি প্ৰাচীন যদিও আধুনিক যুগৰ আগমনৰ লগে লগে পূৰ্ব্বৰ পৰম্পৰাৰ আমূল পৰিবৰ্তন ঘঁলি। এম্প পৰিবৰ্তনৰ মূল

কাৰক হ'ল– পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ।

নাটকীয় কাহিনী প্ৰবাহৰ পৰিণতিৰ দিশৰ পৰা পাশ্চাত্য নাটক ট্ৰেজেডি, কমেডি, ফাৰ্চ আদিৰ যি শ্ৰেণীবিভাজন আছে আধুনিক অসমীয়া নাটকেও সেইবোৰ আৰ্হিকে গ্ৰহণ কৰিছে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় নাট্য সাহিত্যত 'ট্ৰেজেডি'ৰ ধাৰণা নাছিল। আধুনিক অসমীয়া নাট্য সাহিত্যত ই সম্পূৰ্ণ নতুন বস্তু। নাটকীয় কাহিনীভাগৰ উত্তৰণ পদ্ধতিৰ বেলিকা অসমীয়া নাটত পাশ্চাত্য পদ্ধতিকে অৱলম্বন কৰা হৈছে। অংক বিভাজনৰ দ্বাৰা নাট্য বস্তুৰ স্তৰ বিভাগ, একোটা অংকৰ ভিতৰত দৃশ্য বিভাজন, পশ্চাৎ অৱলোকন (Flashback) পদ্ধতি, একোক্তি, স্বগতোক্তি আদিৰ আৰ্হিও পাশ্চাত্য নাটকৰ পৰাই গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

অসমত প্ৰচলিত অংকীয়া নাটসমূহৰ বিষয়-বস্তু মূলতঃ পৌৰাণিক আছিল আৰু প্ৰতিপাদ্য বিষয় আছিল 'ধৰ্মৰ জয় অধৰ্মৰ পৰাজয়'। পাশ্চাত্য নাটৰ প্ৰভাৱৰ ফলত ইয়াৰ আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটিল। বিষয়-বস্তু পৌৰাণিকৰ পৰা সামাজিক, ঐতিহাসিক, ৰাজনৈতিক আদি ধাৰালৈ সম্প্ৰসাৰিত হ'ল। 'ধৰ্মৰ জয় অধৰ্মৰ পৰাজয়'ৰ পৰা বিষয়বস্তুৰ পৰিণতি আন আন দিশলৈ গতি কৰিলে। বৈচিত্ৰ্যজনক কাহিনীৰ মাজত দুস্কৃতি আৰু সংস্কৃতিৰ সংঘাত উপস্থাপন কৰা হ'ল। বহিঃসংঘাত আৰু অন্তঃসংঘাতে অধিক গুৰুত্ব পালে। মুখ্য চৰিত্ৰত ৰজা-মহাৰজাৰ সলনি সাধাৰণ মানুহে স্থান পাবলৈ ধৰিলে।

ছেক্সপিয়েৰৰ নাট্যদৰ্শত গুণাভিৰাম বৰুৱাই ৰচনা কৰা 'ৰামনৱমী' (১৮৫৭) হ'ল অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰথম আধুনিক নাটক। পাশ্চাত্য আদৰ্শৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত বংগীয় নাট্যকাৰ গিৰীশচন্দ্ৰ আৰু দ্বিজেন্দ্ৰলালৰ নাটকৰ আৰ্হিও অসমীয়া নাট্যকাৰসকলে গ্ৰহণ কৰিছিল।

ছেক্সপিয়েৰৰ নাটত পাঁচটা অংক আৰু প্ৰতিটো অংকত একাধিক দৃশ্য থাকে; অধিকাংশ চৰিত্ৰৰ মুখত অমিতাক্ষৰ ছন্দযুক্ত সংলাপ দিয়া হয় আৰু প্ৰয়োজন অনুসৰি স্বগতোক্তিও থাকে। প্ৰথম পৰ্যায়ত এইদৰে অনুক্ৰমেইদৰে অসমীয়া নাট ৰচিত হৈছিল। কেৱল সেয়েই নহয়, ছেক্সপিয়েৰৰ মূল নাটসমূহ অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰাৰ বিশেষ উদ্যোগো সেইসময়ত গ্ৰহণ কৰা হৈছিল।

এনে অনুবাদমূলক নাটসমূহ হ'ল– **'ভ্ৰমৰংগ'** (Comedy of Errors), দুৰ্গেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'চন্দ্ৰাৱলী' (As you like it), নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈৰ 'দন্দুৱী দমন' (Taming of the Shrewd) শৈলধৰ ৰাজখোৱাৰ 'ৰণজিৎ' (Othello), পদ্মধৰ চলিহাৰ 'অমৰ লীলা' (Romeo & Juliet), অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাৰ 'অশ্ৰুতীৰ্থ' (King Lear) আৰু 'বণিজ কোঁৱৰ' (Merchant of Venice) আদি। আনহাতে পশ্চিমীয়া ৰোমাণ্টিক আদৰ্শত বেজবৰুৱা, গোহাঞি বৰুৱা, নকুল ভূঞা আদিয়ে বুৰঞ্জীমূলক নাটৰচনাতো হাত দিয়ে। বেজবৰুৱাই 'চক্ৰধ্বজ সিংহ' নাটত সংযোগ কৰা গজপুৰীয়া, গজপুৰীয়ানী আৰু প্ৰিয়ৰামৰ চৰিত্ৰ চেক্সপিয়েৰৰ 'Henry IV'

নাটকৰ 'Fallstaff', 'Mistress Quickly' আৰু 'Prince Hall' চৰিত্ৰৰ অনুকৰণত সৃষ্টি কৰিছে।

অনুবাদমূলক নাটসমূহৰ অভিনয়ো হৈছিল। ড০ মহেশ্বৰ নেওগে 'ভ্ৰমৰংগ'ৰ অনুবাদ আৰু অভিনয় সম্পৰ্কে এনেদৰে মন্তব্য দাঙি ধৰিছে—

> 'দ্বিতীয় বছৰ জোনাকী কাকত ২ নং ভৱানীচৰণ দত্ত লেনৰ পৰা ওলাইছিল। এই লেনত থকা অসমীয়া ডেকা ছাত্ৰসকলে শ্বেক্‌ছপিয়েৰৰ Comedy of Errors অৰ ভাঙনি 'ভ্ৰমৰংগ'ৰ (১৮৮৮) অভিনয় কৰিছিল। ভাঙনিখন কৰিছিল ৰত্নধৰ বৰুৱা, ৰমাকান্ত বৰকাকতী, গুঞ্জানন বৰুৱা আৰু ঘনশ্যাম বৰুৱাই। শিৱৰাম বৰদলৈ, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা সহায়ক আছিল।'
>
> –*'অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা'*, পৃষ্ঠা ২৮৩

জ্যোতি প্ৰসাদৰ নাট্যৰীতিতো পাশ্চাত্য প্ৰভাৱে আমূল পৰিবৰ্তন ঘটালে। ইবচেনস বাৰ্ণাড্‌শ্ব, গলছৱাৰ্দি আদিৰ প্ৰভাৱত বিষয়-বস্তুলৈ বৈপ্লৱিক ভাৱধাৰা আহিল আৰু নাটকীয় কলা-কৌশললৈও পৰিবৰ্তন আহিল। পূৰ্বৰ অংক-দৃশ্যৰ ধাৰণা-সলনি হোৱাৰ লগতে 'অমিতাক্ষৰ ছন্দ' আৰু 'স্বগতোক্তি' লোপ পালে। পৰৱৰ্তী কালতো অসমীয়া নাট্যকলাৰ পৰিবৰ্তনৰ লগত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ অব্যাহত থাকিল।

২.৫ কবিতা, নিবন্ধ, ৰম্য ৰচনা, জীৱন চৰিত, সমালোচনামূলক সাহিত্য, গবেষণামূলক সাহিত্য আদিত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ঃ

পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱত অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাস, চুটিগল্প, নাটক আদি সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে সাহিত্যৰ অন্যান্য ভালেমান বিষয়ৰো সৃষ্টি হৈছিল। এইবোৰৰ ভিতৰত কবিতা বা কাব্য সাহিত্যই অধিক গুৰুত্ব পাইছিল। উৎকৃষ্টমানৰ নিবন্ধ, ৰম্য ৰচনা আৰু জীৱন চৰিত সৃষ্টিৰ মূলতেও পাশ্চাত্যৰ প্ৰভাৱ। সমালোচনা সাহিত্য আৰু গৱেষণামূলক সাহিত্য সৃষ্টিও পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণাৰ প্ৰভাৱ পূৰ্ণাংগ ৰূপত দেখা পোৱা যায়। আধুনিক যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যত এই গোটেইবোৰ বিষয়ৰ চৰ্চা সন্চালনীকৈ হোৱা বাবে অসমীয়া সাহিত্যই বৈচিত্ৰ্য আৰু বৰ্ণাঢ্য ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

ইংৰাজ কবি মিল্টন তথা বংগীয় কবি মাইকেল মধুসুদন দত্ত আৰু গিৰীশ চন্দ্ৰ ঘোষ আদিৰ দ্বাৰা ব্যৱহৃত অমিতাক্ষৰ ছন্দৰ অনুকৰণত ৰমাকান্ত চৌধুৰীয়ে ৰচনা কৰা 'অভিমুন্য বধ' আৰু ভোলানাথ দাসৰ দ্বাৰা ৰচিত 'সীতাহৰণ কাব্য'ৰ জৰিয়তে আধুনিক অসমীয়া কাব্য-সাহিত্যৰ শুভাৰ ঘটে। তাত পাশ্চাত্যৰ পৰশ থাকিলেও সেয়া স্বৰূপাৰ্থত আধুনিক অসমীয়া কাব্য ধাৰাৰ প্ৰাথমিক স্তৰহে

আছিল। ভাৱৰ বিচিত্ৰতা, অনুভূতিৰ গভীৰতা আৰু প্ৰকাশ ৰীতিৰ প্ৰাঞ্জলতা তাত উপযুক্ত পৰিমাণে নাছিল। পাশ্চাত্যদেশত উন্মেষ ঘটা ৰমন্যাসবাদৰ প্ৰভাৱত জোনাকীযুগতহে আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ প্ৰাণ পাই উঠিছিল। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা ৰোমাণ্টিক আন্দোলনৰ প্ৰথম পৰ্যায়ৰ কবি।

সাহিত্যত আত্ম-মুক্তিৰ চেতনা ৰমন্যাসবাদ ঘাই উপাদান। প্ৰকৃতি প্ৰীতি, অতীত প্ৰীতি, স্বদেশ প্ৰেম, মানৱপ্ৰেম আৰু জৈৱিক প্ৰেম আদিৰ প্ৰতি নতুন দৃষ্টিভংগীও ৰমন্যাসবাদৰ ধ্যান-ধাৰণাৰ ভিতৰুৱা।

'নতুন প্ৰাণৰ ন চকুযুৰি দীপিতি ঢালি নে তাত;
পুৰণি পৃথিৱী ন কৈ চাই লওঁ, দে বীণ এষাৰি মাত।'

(বীণবৰাগী : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা)

'মান অপমান টৌৱাই যাওক পৃথিৱীৰ পৰা গুচি।
নতুন সৃষ্টিৰ অৰুণ কিৰণে কৰোক সকলো শুচি॥'

(বীণবৰাগী : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা)

চতুৰ্দ্দশপদী কবিতা (Sonnet), শোক গীত (Elegy), কাহিনী গীত (Ballad), ব্যংগ কবিতা, আপদীয়া পদ্য (Limerick) আদি অসমীয়া সাহিত্যলৈ পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ পৰাই আমদানি কৰা হৈছে। অসমীয়া কবিতাত ছবি, পদ, দুলড়ী আদি পুৰণি ছন্দসজ্জাৰ লগতে অমিতাক্ষৰ ছন্দ, মুক্তক ছন্দ, স্পন্দিত গদ্য আদিৰ প্ৰচলন, শব্দ চয়নৰ অভিনৱত্ব আৰু উপমা, ৰূপক আদি প্ৰয়োগৰ লগতে 'চিত্ৰকল্পবাদ' প্ৰয়োগতো পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সুস্পষ্ট হৈ আছে।

যুদ্ধোত্তৰ যুগত পুনৰ আন এক নতুন ভাৱ-ধাৰাৰ আধাৰত সৃষ্টি হোৱা কবিতাৰাজিও পাশ্চাত্য ভাৱধাৰাৰে ফচল। ৰমন্যাসবাদৰ প্ৰতিপক্ষত থকা এই আধুনিক ধাৰাত কল্পনা প্ৰৱণতাৰ বিপৰীতে বাস্তৱসন্মত ধ্যান-ধাৰণাক প্ৰাধান্য দিয়া হৈছে। এই কাব্য চেতনাত পশ্চিমীয়া কবি এলিয়ট, ওডেন, স্পেণ্ডাৰ, হুপ্‌মেন্ আদিৰ প্ৰভাৱ বিশেষভাৱে লক্ষণীয়।

অসমীয়া জীৱনী সাহিত্যৰ নৱ্যধাৰাটো পাশ্চাত্য প্ৰভাৱত সৃষ্টি হোৱা। বৈষ্ণৱ যুগৰ চৰিত পুথিসমূহ জীৱনী সাহিত্যৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰে যদিও প্ৰকৃতাৰ্থত তাত জীৱনী সাহিত্যৰ লক্ষণ সীমিত। পাশ্চাত্যৰ আদৰ্শত অসমত ভালেমান জীৱনী আৰু আত্মজীৱনীৰ সৃষ্টি হোৱাটো মন কৰিবলগীয়া। জীৱনীৰ ভিতৰত 'আনন্দৰাম বৰুৱাৰ জীৱন চৰিত্ৰ', 'মহাত্মা গোখ্‌লে', 'চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা', স্মৃতি তীৰ্থ, 'দেশভক্ত তৰুণ ৰাম ফুকন', 'মণিৰাম দেৱান', 'কামাল পাছা' আদি আৰু আত্মজীৱনীৰ ভিতৰত 'মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ' (লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা), জীৱন

সোঁৱৰণ (পদ্মনাথ গোহাঞিঃ বৰুৱা), জীৱন সোঁৱৰণ (ৰজনীকান্ত বৰদলৈ) আদিৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

২.৬ সাৰাংশ ঃ

- ১৮৮৯ চনৰ পৰা ১৯৪০ চনৰ ভিতৰত ৰোমাণ্টিক প্ৰভাৱপুষ্ট অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাৰ উদ্ভৱ হ'ল। অসমৰ মাটি উপজিলেও কবিতা, উপন্যাস, চুটিগল্প, প্ৰবন্ধ, ব্যংগৰচনা, সমালোচনা আদি এই সকলো শাখা পাশ্চাত্য প্ৰভাৱেৰে পৰিপুষ্ট হ'ল।

- 'জোনাকী' (১৮৮৯) আৰু বিজুলী (১৮৯০) কাকতক কেন্দ্ৰ কৰি এটি মানসম্পন্ন সাহিত্যিক দলৰ সৃষ্টি হৈছিল। কাকত দুখনৰ প্ৰকাশ অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে বন্ধ হৈছিল যদিও ইয়াৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হোৱা সাহিত্যিক জাগৰণ দীৰ্ঘস্থায়ী হৈ থাকিল। জোনাকী কাকতৰ অৱদান এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ গুৰুত্বপূৰ্ণ বুলি বিবেচিত হৈছে।

- অসমীয়া সাহিত্যত অতি জনপ্ৰিয় উপন্যাস আৰু চুটিগল্প সৃষ্টি হৈছিল পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ আধাৰত।

- অসমত নাট্য-কলাৰ ইতিহাস অতি প্ৰাচীন যদিও আধুনিক যুগত ইয়াৰ আমূল পৰিবৰ্তন সাধিত হ'ল। এই পৰিবৰ্তনৰ মূল কাৰক হ'ল পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ।

- পাশ্চাত্য প্ৰভাৱত অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাস, চুটিগল্প, নাটক আদি সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে সাহিত্যৰ অন্যান্য ভালেমান শাখাৰো সৃষ্টি হৈছিল। এইবোৰৰ ভিতৰত কবিতা বা কাব্য সাহিত্যই অধিক গুৰুত্ব পাইছিল। নিবন্ধ, ৰম্যৰচনা, সমালোচনা সাহিত্য, জীৱনী সাহিত্য আদিৰ সৃষ্টিৰ মূলতেও পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ।

- ৰোমাণ্টিক যুগত অসমীয়া সাহিত্যৰ গৌইপৰোৰ বিষয়ৰ চৰ্চা আৰু সাধনা সণ্চালনীকৈ হোৱাৰ বাবে অসমীয়া সাহিত্যই বিচিত্ৰ আৰু বৰ্ণাঢ্য ৰূপত আত্মপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

কাহিনী বা বিষয়বস্তু, চৰিত্ৰ, কাব্যধৰ্মিতা আৰু পৰিৱেশ সৃষ্টি আদি উপকৰণেৰে পাশ্চাত্য দেশত উপন্যাস সৃষ্টি কৰা হৈছিল। অসমীয়া উপন্যাস সৃষ্টিৰ বেলিকাও পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ পদে পদে বিৰাজমান। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে পাশ্চাত্য উপন্যাসৰ প্ৰত্যক্ষ অনুকৰণতেম্প অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ উদ্ভৱ হৈছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

অসমত পূৰ্বৰে পৰা মৌখিক সাধুকথা, কিংবদন্তি আদিৰ প্ৰচলন আছিল যদিও আধুনিক ধাৰাৰ গল্প-সাহিত্যৰ সৃষ্টি হোৱা নাছিল। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাম্প পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ ঠাঁচত অসমীয়া চুঁটিগল্পৰ শুভ সূচনা কৰে। 'জোনাকী' কাকতে এম্প ধাৰৰ গুৰি ধৰিছিল। 'জোনাকী'ৰ চতুৰ্থ বছৰ অষ্টম সংখ্যাত প্ৰকাশিত বেজবৰুৱাৰ 'পণ্ডিত মহাশয়' শীৰ্ষক গল্পৌৱেম্প প্ৰথম অসমীয়া প্ৰকাশিত চুঁটিগল্প। আনহাতে বেজবৰুৱাৰ 'সুৰভি' নামৰ সংকলনৌৱেম্প অসমীয়া চুঁটিগল্পৰ প্ৰথম পুথি।

অনুশীলনী – ২

(ক) চমু উত্তৰ লিখাঁ—

(১) অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ বিষয়ত কোন কোন আলোচনীৰ ভূমিকা আছে ?

(২) অসমীয়া সাহিত্যলৈ পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ কোন কোন পথেৰে আহিল ?

(খ) বহলাম্প লিখাঁ—

(১) অসমীয়া উপন্যাসত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ কেনেদৰে পৰিছে বহলাম্প কৰা।

(২) কবিতা, জীৱনী সাহিত্য, প্ৰবন্ধ, সমালোচনা সাহিত্য আদিত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে এটি আলচ যুগুত কৰা।

(৩) জোনাকী যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাঁ।

(৪) যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া কবিতা / নাটক / উপন্যাসত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ কেনেদৰে পৰিছে আলোচনা কৰা।

(৫) অসমীয়া আধুনিক নাটকত শ্বেক্সপীয়েৰ আৰু ইবচেনৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে চমু আলোচনা আগবঢ়োৱা।

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১। অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা ঃ ড০ মহেশ্বৰ নেওগ

২। অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত ঃ ড০ সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

৩। অসমীয়া সাহিত্যৰ দৃষ্টিপাত ঃ ড০ হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা

৪। অসমীয়া সাহিত্যত পাশ্চাত্য প্ৰভাৱ ঃ নাৰায়ণ দাস আৰু পৰমান্দ ৰাজবংশী (সম্পা.)

৫। নাটক ঃ ড০ মৃণাল কুমাৰ গগৈ (সম্পা.)

খণ্ড ৫ ঃ আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য ঃ উত্তৰ ৰোমাণ্টিক যুগ (১৯৫০ চন পৰ্যন্ত)

গোট ১ ঃ উপন্যাস, চুটিগল্প

গোট ২ ঃ নাটক, একাংকিকা নাট আৰু শিশু সাহিত্য

প্ৰস্তাৱনা ঃ

ৰোমাণ্টিক যুগৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাক 'উত্তৰ ৰোমাণ্টিক যুগ' বুলি কোৱা হয়। বাস্তৱ অৰ্থত অসমীয়া সাহিত্যত ১৯৫০ চনলৈকে ইয়াৰ বিস্তৃতি আছিল। এই যুগত অসমীয়া সাহিত্যত বিশেষভাৱে আধুনিকতাৰ প্ৰসাৰ ঘটে। উপন্যাস, চুটিগল্প, নাটক, একাংকিকা নাট, শিশু সাহিত্য আদিৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সাহিত্যলৈ অহা আধুনিকতাৰ ঢৌ দেখিবলৈ পোৱা যায়।

এই খণ্ডত উত্তৰ ৰোমাণ্টিক যুগৰ আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য সম্পৰ্কে বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াৰ জৰিয়তে বিশেষকৈ অসমীয়া উপন্যাস, চুটিগল্প, নাটক, একাংকিকা নাটক আৰু শিশু-সাহিত্য সম্পৰ্কে তোমালোকে খৰচি মাৰি জানিব পাৰিবা।

গৌ ১ ঃ উপন্যাস, চুঁগিল্প

গঠন ঃ

১.০ উদ্দেশ্য

১.১ প্রস্তাৱনা

১.২ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্য

১.২.১ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ স্পতিহাস

১.২.২ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ ধাৰা

১.৩ অসমীয়া গল্প সাহিত্য

১.৩.১ অসমীয়া চুঁগিল্পৰ স্পতিহাস আৰু গতিপথ

১.৪ সাৰাংশ

১.০ উদ্দেশ্য ঃ

এস্প গৌ ৌ অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে –

- উপন্যাস সৃষ্টিৰ উপাদান, গাঠনিক ৰূপ আৰু লক্ষণ সম্পৰ্কে বিশদভাৱে জানিব পাৰিবা।
- অসমীয়া উপন্যাসৰ উদ্ভৱ, বিকাশ আৰু বিষয় বৈচিত্র্য সম্পৰ্কে সম্যক জ্ঞান আহৰণ কৰিব পাৰিবা।
- চুঁগিল্পৰ উপাদান, স্পয়াৰ বৈশিষ্ট্য আৰু লক্ষণবোৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰিবা।

১.১ প্রস্তাৱনা ঃ

পাশ্চাত্য দেশসমূহৰ বৌদ্ধিক চিন্তা-চৰ্চাৰ ফলস্বৰূপেস্প উপন্যাস আৰু চুঁগিল্পৰ লেখীয়া 'কথাসাহিত্য'ৰ সৃষ্টি হৈছিল। স্পয়াৰ আদৰ্শতেস্প আধুনিক যুগৰ অসমীয়া কথা-সাহিত্যত উপন্যাস আৰু চুঁগিল্পসমূহৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ সাধিত সৈছিল। অসমীয়া উপন্যাসৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশত পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা আৰু ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে যি ভূমিকা লৈছে ঠিক সেস্পদৰে চুঁগিল্পৰ বিকাশৰ বেলিকা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীয়েও একেস্প ভূমিকা পালন কৰিছে।

উপন্যাস আৰু চুঁগিল্প প্ৰায় সমধৰ্মী কাহিনী সাহিত্য। কাহিনী, চৰিত্ৰ, নাঁ্যধৰ্মিতা (সংলাপ), পৰিস্থিতি (পৰিবেশ সৃষ্টি) আৰু লেখকৰ ভাৱ-দৰ্শন দুয়োবিধ

সাহিত্যৰে সাধাৰণ লক্ষণ। কাহিনীৰ পৰিকল্পনাৰ বেলিকা তাৰ সংক্ষিপ্তৰূপ, বিষয়ৰ সংক্ষিপ্ত পৰিসৰ আৰু উপস্থাপনৰ বিশিষ্ট কলা-কৌশলে চুঁটিগল্পক উপন্যাসৰ পৰা পৃথক কৰি ৰাখিছে।

অসমীয়া উপন্যাস আৰু চুঁটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশৰ পৃষ্ঠভূমি আছিল ঊনবিংশ শতিকাৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, বিদ্যায়তনিক, সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱৰ্তনৰ দ্ৰুত প্ৰক্ৰিয়া। এই প্ৰক্ৰিয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়াত পৰিৱৰ্তিত হোৱা মূল্যবোধৰ তাড়নাত সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাৰ গৰাকী অসমীয়া লেখকসকলে উপন্যাস আৰু চুঁটিগল্প ৰচনা কৰাৰ বাবে উৎসাহ অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰে। জোনাকী যুগৰ পৰা কেইবাটাও স্তৰ অতিক্ৰম কৰি ক্ৰম-বিকশিত ৰূপত উপন্যাস আৰু চুঁটিগল্পই বৰ্তমান যুগত উপনীত হৈছেহি। এই গৌটি তোমালোকক অসমীয়া উপন্যাস আৰু চুঁটিগল্পৰ ইতিহাস আৰু গতিপথ সম্পৰ্কে কিছু কথা ক'বলৈ ওলাইছোঁ।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

উত্তৰ ৰোমাণ্টিক যুগ বুলিলে কি বুজা ?

____

____

____

____

____

____

____

____

১.২ উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস ঃ

'উপন্যাস' শব্দটো অসমীয়া সাহিত্যত নতুন। ইংৰাজী Novel শব্দৰ প্ৰতিৰূপ হিচাপে 'উপন্যাস' শব্দটো গ্ৰহণ কৰা হৈছে (উপ+নি+অস = উপন্যাস)। Novel শব্দৰ মূল ৰোমান শব্দ Novella, যাৰ অৰ্থ নতুন বাৰ্তা, নতুন গল্প বা নতুন আংগিকৰ কথা কাহিনী। ভাৰতীয় ভাষাতো 'উপন্যাস' শব্দই প্ৰায় তেনে অৰ্থকেই সূচায়।

বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ উপাদানেৰে নিৰ্মিত কাল্পনিক জীৱনৰ ধাৰাবাহিক

ঘ'নাৱাজি বৈচিত্ৰ্যময় আৰু প্ৰাণময় ৰূপত প্ৰকাশ কৰা সাহিত্য কলাম্প হৈছে উপন্যাস। উপন্যাস এবিধ সৃষ্টিমূলক সাহিত্য-কৰ্ম। ম্পয়াত বাস্তৱ চিত্ৰৰ সৈতে কল্প চিত্ৰৰ সমন্বয় এনেভাৱে ঘ'ৰা হয় যে পাঠকে তাৰ উমানকে নাপায়। বাস্তৱ ভিত্তি নথকা কাল্পনিক আৰু অলৌকিক কথা উপন্যাসত গ্ৰহণযোগ্য নহয়। ম্পয়াত একো' কাহিনীৰ আৰম্ভণি থাকে আৰু কল্পিত পৰিসমাপ্তিৰ পিনে ঘ'না চক্ৰ নিৰ্দিষ্ট গতিত ধাবিত হয়।

উপন্যাস নিৰ্মিত হয় কাহিনী, চৰিত্ৰ, নাঁ্যধৰ্মিতা, পৰিস্থিতি আৰু ৰচয়িতাৰ জীৱন দৰ্শনৰ সমন্বয়ত। ঔপন্যাসিকৰ প্ৰতিভা, সৃষ্টিধৰ্মিতা আৰু জীৱন দৰ্শনৰ স্বাক্ষৰ একোখন উপন্যাসত আদিৰ পৰা অন্তলৈ উজ্বলি থাকে।

১.২.১ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ ম্পতিহাস ঃ

পাশ্চাত্য দেশত উদ্ভৱ হোৱা উপন্যাস সাহিত্যৰ আৰ্হিতেম্প অসমীয়া সাহিত্যত উপন্যাস সৃষ্টি হ'ল। অসমীয়া উপন্যাসক পাশ্চাত্য সাহিত্য অধ্যয়নৰ প্ৰত্যক্ষ ফচল বুলি কোৱা হয়। যদিও বংগীয় সাহিত্যৰ প্ৰভাৱো ম্পয়াত নথকা নহয়।

অৰুণোদয় যুগত 'জাত্ৰিকৰ যাত্ৰা' (অনুবাদ), 'ফুলমণি আৰু কৰুণা' আৰু 'কামিনীকান্তৰ চৰিত্ৰ' আদি খৃষ্টীয় প্ৰচাৰধৰ্মী গ্ৰন্থক কেৱল ঐতিহাসিক কাৰণতহে উপন্যাসৰ শাৰীত থোৱা হয়। পদ্মাৱতী দেৱী ফুকননীৰ 'সুধৰ্মাৰ উপাখ্যান' ধৰ্ম প্ৰচাৰমুখী নহ'লেও বাস্তৱতাৰ পৰা কিছু নিলগত। আখ্যান ভাগৰ বিকাশত সৌন্দৰ্য নাথাকিলেও হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'বাহিৰে ৰং চং ভিতৰে কোৱা ভাতুৰি' গ্ৰন্থখনহে উপন্যাসৰ কিছু ওচৰ চপা।

১.২.২ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ ধাৰা ঃ

বেজবৰুৱাৰ 'পদুম কুঁৱৰী'ৰ ৰচনা কাল ১৮৯০, কিন্তু প্ৰকাশ হৈছিল ১৯০৫ চনত। ১৮৯১ চনত প্ৰকাশিত গোহাঞিবৰুৱাৰ 'ভানুমতী'ক সেয়েহে প্ৰথম অসমীয়া পূৰ্ণাংগ উপন্যাস বুলি ধৰা হয়। গোহাঞিবৰুৱাৰ দ্বিতীয়খন উপন্যাস 'লাহৰী' প্ৰকাশিত হৈছিল ১৮৯২ চনত। এম্প তিনিওখন উপন্যাসৰ জৰিয়তে অসমীয়া আধুনিক উপন্যাসৰ ধাৰাবাহিকতা আৰম্ভ হৈছে। 'ভানুমতী' আৰু 'লাহৰী' কাহিনী প্ৰধান উপন্যাস। দুয়োখনতে চিত্ৰিত হৈছে প্ৰেমৰ চিৰন্তন চিত্ৰ। দুয়োখন উপন্যাসেম্প নায়িকা প্ৰধান। দুয়োখন ৰচিত হৈছে আহোম যুগৰ শেষ স্তৰৰ ঐতিহাসিক প'ভূমিত – কিন্তু কাহিনী বিকাশত ম্পতিহাসে সহায় কৰা নাম্প। দুয়োখন উপন্যাসতে চাঞ্চল্যকৰ ঘ'না আছে কিন্তু চৰিত্ৰ সৃষ্টিত বৈচিত্ৰ্য নাম্প আৰু মানসিক অৱস্থাৰ বিশ্লেষণো নাম্প। কিন্তু পৰিণতিৰ দিশৰ পৰা 'ভানুমতী' দুখাত্মক আৰু 'লাহৰী' মিলনান্তক। বেজবৰুৱাৰ 'পদুম কুঁৱৰী' দন্দুৱা দ্ৰোহৰ ঐতিহাসিক প'ভূমিত ৰচিত যদিও ৰসোত্তীৰ্ণ হ'ব নোৱাৰিলে।

ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ হাততহে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যই সুপ্ৰতিষ্ঠিত ৰূপ লাভ কৰে। ইতিহাস প্ৰীতি ৰমন্যাসবাদৰ এক প্ৰধান লক্ষণ। চাৰ ৱাল্টাৰ স্কট, বংকিম চন্দ্ৰ চট্টোপাধ্যায় আদিৰ ঐতিহাসিক উপন্যাসসমূহৰ দ্বাৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ ৰজনীকান্ত বৰদলৈয়ে অসমীয়া উপন্যাস ৰচনাত হাত দিয়ে। 'মিৰি জীয়ৰী' (১৮৯৪), 'মনোমতী' (১৯০০), 'ৰঙ্গিলী' (১৯২৫), 'নিৰ্মল ভকত' (১৯২৬), 'ৰহদৈ লিগিৰী' (১৯৩০), 'তাম্ৰেশ্বৰী মন্দিৰ', 'দন্দুৱা দ্ৰোহ' (১৯২৯) আৰু 'ৰাধা ৰুক্মিণীৰ ৰণ' (১৯২৫) তেওঁৰ উপন্যাস সম্ভাৰ। ইয়াত গোটেইখিনি ৰচনাই ইতিহাস ভিত্তিক (মিৰি জীয়ৰীৰ আঁৰৰ ইতিহাসো বৰ্তমান পোহৰলৈ আহিছে)। বৰদলৈয়ে উপন্যাস ৰচনা কৰা কালত অসমীয়া সমাজ স্থবিৰ আৰু কুসংস্কাৰাচ্ছন্ন আছিল। শিক্ষা-দীক্ষাৰ নতুন ৰেঙণি সমাজত পৰিছিল যদিও দাৰিদ্ৰ্য পীড়িত জনসমাজত 'মধ্যবিত্ত' শ্ৰেণী এটাও গঢ় লৈ উঠা নাছিল। তেনে এখন বৈচিত্ৰ্যহীন সমাজত সামাজিক কাহিনী নিবিচাৰি বৰদলৈয়ে অসম বুৰঞ্জীৰ আধাৰত ঘটনাবহুল কাহিনী নিৰ্বাচন কৰি লৈছিল। 'মিৰি জীয়ৰী' উপন্যাসৰ ৰচনাৰ কেইটামান উদ্দেশ্য তলত উনুকিওৱা হৈছে–

- বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ঘটনাৰ সমাবেশ ঘটোৱা,
- অতীত অসমৰ (বা ভাৰতৰ) শৌৰ্য-বীৰ্যৰ চানেকি নৱ-প্ৰজন্মৰ সমুখত দাঙি ধৰা।
- অসমীয়া জাতিয়ে স্বাধীনতা হেৰুওৱাৰ কাৰণবোৰ প্ৰকাশ কৰা।
- স্বাধীনতা হেৰুওৱাৰ পূৰ্বৱৰ্ত্তী অসমীয়া সমাজৰ ৰীতি-নীতি, সংস্কাৰ-সংস্কৃতি, ধৰ্মবিশ্বাস, লোকবিশ্বাস আদিৰ চিত্ৰ দাঙি ধৰা।
- ৰাজনৈতিক ধুমুহাৰ অন্তৰালত জীৱন প্ৰবাহৰ চিৰন্তন প্ৰবৃত্তিবোৰৰ ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়া সাহিত্যত প্ৰতিষ্ঠা কৰা।

এই ধাৰাৰ অন্যান্য ঔপন্যাসিকসকলৰ ভিতৰত দণ্ডিনাথ কলিতা আৰু দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। ছাত্ৰ জীৱনত ৰচনা কৰা দণ্ডিনাথ কলিতাৰ 'ফুল' (১৮০৮) মানৱ দিনৰ বিপৰ্যয়ৰ পটভূমিত ৰচিত উপন্যাস। তেওঁৰ আন দুখন গ্ৰন্থ 'পৰিচয়' আৰু 'গণবিপ্লৱ'-এ (১৯৪৮) উপন্যাস হিচাপে সাৰ্থকতা লভিব নোৱাৰিলে। তেওঁৰ সাৰ্থক উপন্যাস দুখন হৈছে 'সাধনা' (১৯২৯) আৰু 'আৱিস্কাৰ' (১৯৫১)। দুয়োখন উপন্যাসত সমাজ সংস্কাৰৰ আদৰ্শ দাঙি ধৰা হৈছে। ঔপন্যাসিকে আদৰ্শবাদক অতি বেছি গুৰুত্ব দিবলৈ যোৱা বাবে উপন্যাসকেইখনে কলাত্মক গুণ বহু পৰিমাণে হেৰুৱাইছে।

গান্ধীবাদৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত দৈৱচন্দ্ৰ তালুকদাৰৰ উপন্যাস 'ধুঁৱলী কুঁৱলী' (১৯২২), 'অপূৰ্ণ' (১৯৩১), 'আগ্নেয়গিৰি, বিদ্ৰোহী, আদৰ্শপীঠ, দুনীয়া (১৯৬২) আদিত আদৰ্শবাদৰ প্ৰচাৰ আৰু সমাজ সংস্কাৰৰ মনোভাৱ অতি প্ৰৱল। সেইবাবে সাৰ্থক উপন্যাস হিচাপে ৰসোত্তীৰ্ণ হ'ব পৰা নাই।

কুৰি শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকৰ শেষ পৰ্যন্ত ভালেকেম্পজন সাহিত্যিকৰ হাতত উপন্যাস সাহিত্যম্প প্ৰাণ পাম্প উঠিছিল। ঐতিহাসিক পঁভূমিত ৰচিত শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'পানীপথ' (১৯৩০) আৰু হৰিনাৰায়ণ দত্তবৰুৱাৰ 'চিত্ৰদৰ্শন' (১৯৩১) সেম্পকালৰ উল্লেখযোগ্য উপন্যাস। হৰেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'কুসুম কুমাৰী' (১৯০৫), দণ্ডিধৰ সোনোৱালৰ 'চপলা' (১৯২০), চিন্তাহৰণ পাঁগিৰিৰ 'সংসাৰ চিত্ৰ' (১৯১১), নবীন ভট্টাচাৰ্যৰ 'চন্দ্ৰপ্ৰভা' (১৯০৮), স্নেহলতা ভট্টাচাৰ্যৰ 'বেমেজালি' আৰু 'বীণা' (১৯২৬), দীননাথ শৰ্মাৰ 'ঊষা' (১৯৪০) আদি সামাজিক পঁভূমিত ৰচিত উপন্যাসসমূহে ৰোমাণ্টিক যুগৰ সৌষ্ঠৱ বঢ়াম্পছে। উপন্যাসসমূহে উচ্চ স্তৰৰ সীমা স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাম্প যদিও সমসাময়িক সমাজৰ সামাজিক দ্বন্দ্ব, সমস্যা আদি সাহিত্যিক ৰূপত দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। কিছুমান বিশ্ববিখ্যাত উপন্যাসৰ অনুবাদো সেম্প সময়তে হৈছিল। তেনে কেম্পখনমান উপন্যাস হ'ল থানেশ্বৰ হাজৰিকাৰ 'দীনদুখী', লক্ষেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'মাতৃ' আৰু 'পম্পিয়াম্পৰ প্ৰলয় কাহিনী, শান্তিৰাম দাসৰ মিলনমন্দিৰ আৰু দীননাথ শৰ্মাৰ 'মাঁৰি মানুহ' আদি।

১.৩ অসমীয়া গল্প সাহিত্য ঃ

চুঁগিল্প সাহিত্যকলাৰ এঁি অভিনৱ শাখা। উপন্যাসৰ দৰে স্পও এবিধ বিশিষ্ট কাহিনী সাহিত্য। 'চুঁ' শব্দৌ আকাৰ-প্ৰকাৰত চুঁ অৰ্থত স্পয়াত প্ৰয়োগ হোৱা নাম্প। স্প এক ব্যঞ্জনাধৰ্মী অৰ্থহে প্ৰকাশ কৰিছে। অৰ্থাৎ ভাৱ (Motive), পৰিকল্পনা (Plan) আৰু গঠন (Structure) পদ্ধতি সংক্ষিপ্ত ৰূপত ৰূপায়ণ কৰা হয় বাবে সেম্প অৰ্থতহে স্পয়াক চুঁগিল্প বোলা হয়।

কাহিনী সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা হ'লেও চুঁগিল্পত পূৰ্ণদৈৰ্ঘ্যৰ এক পৰিপূৰ্ণ কাহিনী নাথাকে। একৌ বিচিত্ৰ ঘঁনাকহে স্পয়াত বিষয়-বস্তুৰ ৰূপ দিয়া হয়। লক্ষ্যৰ ঐক্য আৰু উদ্দেশ্যৰ ঐক্যৰ প্ৰতি বিশেষ দৃষ্টি ৰাখি ঘঁনা প্ৰৱাহক একমুখী কৰি তোলাঁ চুঁগিল্প ৰচনাৰ এক বিশেষ কৌশল। নাঁকীয়তা, কাব্যধৰ্মিতা, চৰিত্ৰ, পৰিস্থিতি আদি এম্প উপাদানবোৰেম্প চুঁগিল্পক স্বয়ংসম্পূৰ্ণ সাহিত্য-কলা ৰূপে গঢ় দিয়ে।

ছশ বছৰীয়া আহোম ৰাজত্বৰ বেলি মাৰ যোৱাৰ লগে লগে অসমৰ আকাশত উদয় হ'ল পাশ্চাত্য শিক্ষা আৰু পাশ্চাত্য জীৱন-দৰ্শনৰ নতুন জোনাক। ধৰ্মদৰ্শনৰ প্ৰচলিত ধ্যান-ধাৰণা আৰু প্ৰচলিত জীৱন বীক্ষাৰ বহুলাংশে ৰূপান্তৰ ঘঁলি। ফলত নতুন মূল্যবোধৰ আধুনিকতাৰ বাঁৰে বাঁ বুলিবলৈ ল'লে।

অসমীয়া চুঁ গল্পৰ উদ্ভৱ হৈছিল 'জোনাকী' আলোচনীৰ যোগেদি। আনহাতে সমসাময়িক অন্যান্য কাকত-আলোচনীসমূহৰ নিজৰ উদ্যোগে স্পয়াৰ বিকাশ সাধনত বিশেষ সহায় কৰিছিল। বিশেষকৈ 'বাঁহী' আলোচনীৰ ভূমিকা এম্পক্ষেত্ৰত উল্লেখনীয়। বাঁহী প্ৰচলনৰ সময়ছোৱাত শিক্ষা-দীক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ লগতে সমাজৰ বৌদ্ধিক পৰিবেশো উন্নত হ'বলৈ ধৰিছিল আৰু এম্প বৌদ্ধিক পৰিধি পশ্চিমীয়া বৌদ্ধিক জগতখনৰ সমীপলৈকে সম্প্ৰসাৰিত হৈ পৰিছিল। এম্প উৰ্বৰ

বৌদ্ধিক ক্ষেত্রখন পোৱাৰ বাবেই অসমীয়া চুটিগল্পক বিকশিত ৰূপ দিবলৈ বাঁহী আলোচনী অধিক সক্ষম হৈছিল। সেয়েহে অসমীয়া চুটিগল্পৰ জন্মৰ বেলিকা 'জোনাকী' আলোচনীৰ যেনে ভূমিকা উত্তৰণ আৰু বিকাশৰ বেলিকা 'বাঁহী' আলোচনীয়েও একেই ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।

১.৩.১ অসমীয়া চুটিগল্পৰ ইতিহাস আৰু গতিপথ ঃ

অসমীয়া চুটিগল্পৰ জনক বুলি প্ৰথমেই লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ নাম লোৱা হয়। 'জোনাকী' কাকতৰ চতুৰ্থ বছৰ অষ্টম সংখ্যাত প্ৰকাশিত 'পণ্ডিত মহাশয়' নামৰ গল্পটোৱেই প্ৰথম প্ৰকাশিত অসমীয়া চুটিগল্প।

কালানুক্ৰমিক ধাৰা আৰু বিষয়গত বৈশিষ্ট্য অনুসৰি অসমীয়া চুটিগল্পক তিনিটা যুগত ভাগ কৰিব পাৰি ঃ

(১) জোনাকী যুগ (১৮৯০–১৯২৯)

(২) আবাহন যুগ (১৯২৯–১৯৪০) আৰু

(৩) যুদ্ধোত্তৰ যুগ বা ৰামধেনু যুগ (১৯৪০–১৯৭০)

(১) জোনাকী যুগ ঃ

জোনাকী আলোচনীৰ জৰিয়তে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা ৰমন্যাসিক ভাৱাদৰ্শ অসমীয়া সাহিত্যত ১৯৪০ চন মানলৈকে বৰ্তি থাকে। সেইখিনি সময়ৰে পৰা অসমৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, বিদ্যায়তনিক, সাংস্কৃতিক, সামাজিক আদি সকলো দিশতে মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ ঘটিবলৈ ধৰিলে আৰু অৱধাৰিত ভাৱে ৰোমাণ্টিক ভাৱাদৰ্শৰো অৱসান ঘটিল। ১৯৮৯ চনৰে পৰা ১৯৪০ চনলৈকে প্ৰায় অৰ্দ্ধশতিকা কালছোৱাকে অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰোমান্তিক যুগ বুলি চিহ্নিত কৰা হৈছে। এই কালছোৱাত হোৱা ৰোমান্তিক সাহিত্যৰ পৰিবৰ্তন আৰু পৰিবৰ্দ্ধনৰ ধাৰালৈ লক্ষ্য কৰিলে দুটা বিশেষ স্তৰ পৰিলক্ষিত হয়। এই কেইটা হ'ল— (১) 'জোনাকী স্তৰ'— 'জোনাকী'ৰ জন্মৰ পৰা 'আৱাহন'ৰ জন্মলৈ (১৮৮৯-১৯২৯) (২) 'আৱাহন স্তৰ'— 'আৱাহন'ৰ জন্মৰ (১৯২৯) পৰা ১৯৪০ চনলৈকে।

জোনাকী স্তৰত জোনাকী আলোচনীৰ বাহিৰেও অন্যান্য আলোচনী কিছুমানে চুটিগল্পৰ বিকাশত অৰিহণা যোগাইছে। সেইসমূহৰ ভিতৰত বেণুধৰ ৰাজখোৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত বিজুলী (১৮৯০-৯২), পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা সম্পাদিত 'ঊষা' (১৯০৭-১৯১৬), লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'বাঁহী' (১৯০৯-১৯৩০), 'আলোচনী', 'চেতনা', 'মিলন', 'সাধনা', 'আসাম হিতৈষী' আদি। সেই যুগৰ গল্পকাৰ সকলৰ ভিতৰত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামী, নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা, দণ্ডিনাথ কলিতা আৰু সূৰ্য কুমাৰ ভূঞাৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

(২) আৰাহন যুগ ঃ

আৰাহন যুগত অসমীয়া চুটিগল্পই পূৰ্বস্তৰৰ আদৰ্শৰ পৰা আঁতৰি আহি বিষয়-বস্তু আৰু ভাৱ-বস্তুৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটালে। এইক্ষেত্ৰত প্ৰধানকৈ গান্ধীবাদী আদৰ্শৰ ভূমিকা অধিক। এই যুগৰ গল্প সম্ভাৰত জাতিধৰ্মৰ ভেদাভেদ দূৰীকৰণ, স্বাৱলম্বিতাৰ শিক্ষা আৰু সমাজ সংস্কাৰ ধৰ্মী ধ্যান-ধাৰণাই গুৰুত্ব পোৱাৰ মূলতে হ'ল গান্ধীবাদী দৰ্শন। আৰাহন যুগৰ উল্লেখযোগ্য গল্পকাৰসকল হ'ল – নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী, লক্ষ্মীনাথ ফুকন, মহীচন্দ্ৰ বৰা, লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা, হলীৰাম ডেকা, ৰমা দাশ, বীণা বৰুৱা, ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী, ৰাধিকামোহন গোস্বামী, কৃষ্ণ ভূঞা, মুনীন বৰকটকী, দ্বীপান্বিতা চৌধুৰী আদি।

সমকালীন জাতীয় জীৱনৰ পৰিবৰ্তনমুখী গতিধাৰাৰ স্বাক্ষৰ আৰাহন যুগৰ গল্প-সাহিত্যত থকা বাবে ইয়াক সেইকালৰ অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ দলিল স্বৰূপ বুলিও অভিহিত কৰা হয়। গল্পকাৰসকলৰ গভীৰ সমাজ চেতনাবোধ থকা বাবে সমাজ-সংস্কৃতিৰ ফলস্বৰূপে আৰাহন যুগৰ গল্পসমূহত সেইকালৰ সামাজিক সমস্যা আৰু সামাজিক দ্বন্দ্বৰ খণ্ড-চিত্ৰ গল্পকাৰসকলে যথাৰ্থভাৱে অংকন কৰিছিল। অৱশ্যে এইটো ঠিক যে জাতীয় জীৱনৰ সঠিক পথৰ সন্ধান সেই গল্পসমূহে দিব পৰা নাছিল। কিন্তু আধুনিক চিন্তাধাৰা আৰু ধ্যান-ধাৰণাৰ ঢৌৱে সমাজ জীৱনত যে আলোড়ন সৃষ্টি কৰিব পাৰিছিল সেইকথা ঐতিহাসিকভাৱে সত্য।

(৩) যুদ্ধোত্তৰ যুগ বা ৰামধেনু যুগ (১৯৪০–১৯৭০) ঃ

আৰাহন স্তৰৰ পটভূমিতে গঢ় লৈ উঠিছিল যদিও অসমীয়া চুটিগল্পৰ বুৰঞ্জীত 'যুদ্ধোত্তৰ যুগ' বা 'ৰামধেনু যুগ'টোৱে কিছু স্বকীয় বৈশিষ্ট্য বহন কৰিছে।

দ্বিতীয় বিশ্ব যুদ্ধ আৰু সেইসময়ত শক্তিশালী ৰূপ ধাৰণ কৰা ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনে জাতীয় জীৱন জোকাৰি যোৱাৰ ফলত অসমলৈও নানা পৰিবৰ্তন আহিবলৈ ধৰে। বিশেষকৈ অসমৰ সামাজিক আৰু বৌদ্ধিক জীৱনক স্পৰ্শ কৰি গ'ল। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ আৰু ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনে সৃষ্টি কৰা সংকট, সমস্যা আৰু ঐতিহাসিক ঘটনাই জাতীয় জীৱনত এটা ডাঙৰ পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা কৰিলে। এই পৰিবৰ্তনে অসমীয়া গল্প সাহিত্যতো প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰে। চল্লিছৰ দশকত জয়ন্তী আৰু পঞ্চাছৰ দশকত প্ৰকাশ পোৱা মাহেকীয়া আলোচনী 'ৰামধেনু'ত এই পৰিবৰ্তন লক্ষ্যণীয় হৈ পৰিল। নানা সামাজিক দ্বন্দ্বৰে পৰিপূৰ্ণ তথা নন সমস্যা জৰ্জৰিত সমাজখনৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ গল্পকাৰসকলে এই আলোচনীৰ যোগেদি নতুন যুগৰ নতুন চিন্তাধাৰা প্ৰকাশ ঘটাইছিল। আৰাহন যুগৰ প্ৰতিষ্ঠিত গল্পকাৰসকলে ৰামধেনু যুগতো গল্প ৰচনা কৰি আছিল যদিও সেইকালত এচাম নতুন প্ৰতিভাশালীৰ গল্পকাৰেও আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। পূৰ্বৰ পৰম্পৰা এৰিব নোৱাৰা এচামৰ বিপৰীতে অন্য এচামে তেনে পৰম্পৰাৰ পৰা আঁতৰি আহি নতুন ভাৱ-বস্তু, নতুন দৃষ্টিভংগী আৰু নতুন কলা-কৌশল প্ৰয়োগেৰে অসমীয়া চুটিগল্পৰ

মৌলিক পৰিবৰ্তন সাধিছিল। সমকালীন সমাজৰ পৰিৱৰ্তিত শৈক্ষিক, আৰ্থ-সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক দৃশ্যপটৰ প্ৰতিফলন এই যুগৰ গল্পত লক্ষ্য কৰা যায়। মুঠতে অসমৰ ৰাজনৈতিক দৃশ্যপট সলনি হোৱাৰ লগে লগে সামগ্ৰিকভাৱে মূল্যবোধৰো পৰিবৰ্তন হ'বলৈ ধৰিলে– আৰু তাৰ নিদৰ্শন বিৰিঙি উঠিল যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া চুটিগল্পৰ মাজেদি। এই যুগৰ বিশিষ্ট গল্পকাৰসকলৰ ভিতৰত– **চৈয়দ আব্দুল মালিক, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, প্ৰফুল্ল দত্ত গোস্বামী, যোগেশ দাস, মহিম বৰা, সৌৰভ কুমাৰ চলিহা, ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া, হোমেন বৰগোহাঞি, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, মামনি ৰয়চম গোস্বামী, শীলভদ্ৰ, ইমৰান শ্বাহ** আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

উক্ত গল্পকাৰসকলৰ বাহিৰেও অনেক গল্পকাৰে নতুন নতুন বিষয়-বস্তু আৰু আংগিকৰ বৈশিষ্ট্যৰে যথেষ্ট সংখ্যক গল্প ৰচনা কৰিছে– নগেন শইকীয়া, অৰুণ গোস্বামী, চাইদুল ইছলাম, কুমুদ গোস্বামী, প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা আদিৰ নাম এই ক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য।

সাম্প্ৰতিক কালতো অনেক নতুন গল্পলেখকৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছে। এনে সম্ভাৱনাপূৰ্ণ গল্পলেখকৰ হাতত বহুতো নতুন প্ৰতিশ্ৰুতিসম্পন্ন, নতুন আংগিক আৰু কলা-কৌশলৰ বৈশিষ্ট্যৰে গল্প সৃষ্টি হৈ আছে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

'যুদ্ধোত্তৰ যুগ' বা 'ৰামধেনু যুগ'ৰ অসমীয়া চুটিগল্প সম্পৰ্কে এটি আলচ যুগুত কৰা।

১.৪ সাৰাংশ ঃ

- উপন্যাস আৰু চুঁগিল্প প্ৰায় সমধৰ্মী কথা-সাহিত্য। কাহিনী, চৰিত্ৰ, নাট্যধৰ্মিতা, পৰিস্থিতি আৰু লেখকৰ ভাৱ-দৰ্শন দুয়োবিধ সাহিত্যৰে সাধাৰণ লক্ষণ।

- বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ উপাদানেৰে নিৰ্মিত কাল্পনিক জীৱনৰ ধাৰাবাহিক ঘ নাৱাজি বৈচিত্ৰ্যময় আৰু প্ৰাণময় ৰূপত প্ৰকাশ কৰা সাহিত্য-কলাবিধেম্প হৈছে উপন্যাস। ম্প এবিধ সৃষ্টিমূলক সাহিত্য কৰ্ম।

- পাশ্চাত্য দেশৰ বৌদ্ধিক চিন্তা-ভাৱনাৰ ফলতেম্প উপন্যাস আৰু চুঁগিল্পৰ সৃষ্টি হৈছিল। আধুনিক যুগত ম্পয়াৰ আদৰ্শতেম্প অসমীয়া চুঁ গিল্প আৰু উপন্যাসৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ ঘঁছিল।

- অসমীয়া উপন্যাসক পাশ্চাত্য অধ্যয়নৰ প্ৰত্যক্ষ ফল বুলি কোৱা হয় যদিও ম্পয়াত বংগীয় সাহিত্যৰ প্ৰভাৱো পৰিলক্ষিত হয়।

- উপন্যাসৰ দৰে চুঁগিল্পও এবিধ সৃষ্টিধৰ্মী সাহিত্য-কলা। যদিও ম্প কাহিনী সাহিত্যৰ ভিতৰুৱা তথাপি ম্পয়াত পূৰ্ণদৈৰ্ঘ্যৰ পৰিপূৰ্ণ কাহিনী নাথাকে। একৌ বিশিষ্ট ঘ নাকহে ম্পয়াত কাহিনী ৰূপ দিয়া হয়। না কীয়তা, কাব্যধৰ্মিতা, চৰিত্ৰ, পৰিস্থিতি আদি এম্প উপাদানবোৰেম্প চুঁগিল্পক স্বয়ং সম্পূৰ্ণ সাহিত্য-কলা ৰূপে গঢ় দিয়ে।

- অসমীয়া চুঁগিল্পৰ উদ্ভৱ হৈছিল জোনাকী আলোচনীৰ যোগেদি আনহাতে ম্পয়াৰ বিকাশ সাধনত বিশেষভাৱে সহায়ক হৈছিল সমসাময়িক অন্যান্য আলোচনীসমূহ। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আধুনিক অসমীয়া চুঁগিল্পৰ জন্মদাতা।

■ কালানুক্ৰমিক ধাৰা আৰু বিষয়গত বৈশিষ্ট্য অনুসৰি অসমীয়া চুটিগল্পক তিনিটা স্তৰত ভগাব পাৰি – (১) জোনাকী যুগ, (২) আৱাহন যুগ আৰু (৩) যুদ্ধোত্তৰ যুগ বা ৰামধেনু যুগ।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

'ৰোমাণ্টিক যুগ'ৰ (১৮৮৯-১৯৪০) পৰৱৰ্তী কালছোৱাকে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত 'উত্তৰ ৰোমাণ্টিক যুগ' বুলি নামকৰণ কৰা হৈছে। ১৯৪০ চনৰ পৰা এই যুগৰ আৰম্ভণি। এই যুগত 'ৰোমাণ্টিক যুগ'ৰ কল্পনাবিলাসৰ বিপৰীতে বাস্তৱধৰ্মী চিন্তা-চৰ্চাই অসমীয়া সাহিত্যত ঠাই পাইছিল। উত্তৰ-ৰোমাণ্টিক যুগত কবিতা, গল্পৰ উপৰিও নাটক, উপন্যাস আৰু শিশু-সাহিত্য আদিয়ে নতুন নতুন চিন্তা-ভাবনাৰে আধুনিক ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ আৰু সমসাময়িকভাৱে শক্তিশালীৰূপ ধাৰণ কৰা স্বাধীনতা সংগ্ৰামে ভাৰতৰ জাতীয় জীৱন জোঁকাৰি গৈছিল। ইয়াৰ প্ৰভাৱ অসমতো পূৰ্ণ মাত্ৰাত পৰিছিল। ফলত জীৱন-চৰ্যাৰ অন্যান্য দিশৰ লগতে গল্প-সাহিত্যৰ বেলিকাও পৰিৱৰ্তনৰ বাট মুকলি হ'ল। চল্লিছৰ দশকৰ 'জয়ন্তী' আলোচনী আৰু পঞ্চাছৰ দশকত প্ৰকাশ পোৱা 'ৰামধেনু'ত চুটি গল্পৰ পৰিৱৰ্তিত ৰূপ লক্ষণীয় হৈ পৰিল। বিশ্বযুদ্ধৰ পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত সৃষ্টি হোৱা বাবে এই শ্ৰেণীৰ গল্পৰ যুগটোক যুদ্ধোত্তৰ যুগ বোলা হয়। আনহাতে, ১৯৫২ চনত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা 'ৰামধেনু' আলোচনীয়ে এই শ্ৰেণীৰ চুটি গল্পৰ ধাৰাটোৰ গুৰি ধৰিছিল। ৰামধেনু ১৯৫২ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ পৰা ১৯৬৩ চনৰ মে মাহলৈকে চলিছিল– এইছোৱা সময়কেই 'ৰামধেনু যুগ' বুলি চিহ্নিত কৰা হৈছে।

নানা সামাজিক দ্বন্দ্বৰে পৰিপূৰ্ণ তথা নতুন নতুন সমস্যা জৰ্জৰিত সমাজখনৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ গল্পকাৰসকলে 'ৰামধেনু' আলোচনীৰ যোগেদি নতুন নতুন চিন্তাধাৰাৰ উন্মেষ ঘটাইছিল। 'আবাহন যুগ'ৰ প্ৰতিষ্ঠিত গল্পকাৰসকলে 'ৰামধেনু যুগ'তো গল্প ৰচনা কৰি আছিল যদিও এছাম নতুন প্ৰতিভাশালী গল্পকাৰেও

সেম্প কালত আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। তেওঁলোকে নতুন ভাৱ-বস্তু, নতুন দৃষ্টিভংগী আৰু নতুন কলা-কৌশল প্ৰয়োগেৰে অসমীয়া চুঁগিল্পৰ মৌলিক পৰিবৰ্তন সাধিছিল। সমকালীন সমাজৰ পৰিবৰ্তিত শৈক্ষিক, আৰ্থসামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক দৃশ্যপৰ প্ৰতিফলন এম্প যুগৰ গল্পত লক্ষ্য কৰা যায়। মুঠতে অসমৰ ৰাজনৈতিক দৃশ্যপ সলনি হোৱাৰ লগে লগে সামগ্ৰিকভাৱে মূল্যবোধৰো পৰিবৰ্তন হ'বলৈ ধৰিলে। তাৰ নিদৰ্শন বিৰিঙি উঠিল যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া চুঁ গল্পৰ মাজেদি। কাৰ্লমাৰ্ক্সৰ 'অৰ্থনৈতিক বিশ্লেষণ' আৰু ফ্ৰয়দৰ 'চাম্পকো এনালেছিছ'ৰ প্ৰভাৱো সেম্পকালৰ চুঁগিল্পসমূহত পৰিছিল।

চৈয়দ আব্দুল মালিক, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামী, যোগেশ দাস, মহিম বৰা, সৌৰভ কুমাৰ চলিহা, ভৱেন্দ্ৰনাথ শম্পকীয়া, হোমেন বৰগোহাঞি, নিৰুপমা বৰগোহাঞি, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, মামনি ৰয়চম গোস্বামী, শীলভদ্ৰ স্পমৰান শ্বাহ, মেদিনী চৌধুৰী, মহীচন্দ্ৰ বৰা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন, ৰাধিকা গোস্বামী, ৰোহিনী কুমাৰ কাকতি, চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শম্পকীয়া, পদ্ম বৰকটকী, স্নেহদেৱী আদি যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ উল্লেখযোগ্য গল্পকাৰষ

উক্ত গল্পকাৰসকলৰ বাহিৰেও অন্যান্য ভালেমান গল্পকাৰে নতুন নতুন বিষয়-বস্তু আৰু অংগিকৰ বৈশিষ্ট্যৰে অনেক গল্প ৰচনা কৰিছে। নগেন শম্পকীয়া, অৰুণ গোস্বামী, চাম্পদুল স্পচ্লাম, কুমুদ গোস্বামী, প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা, নিৰোদ চৌধুৰী, পূৰ্ব শৰ্মা, চাম্পদুল স্পচ্লাম, অতুলানন্দ গোস্বামী, মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ, নীলিমা শৰ্মা আদি এম্পসকলৰ ভিতৰত অন্যতম।

এম্প গল্পকাৰসকলৰ হাতত 'যুদ্ধোত্তৰ যুগ' বা 'ৰামধেনু যুগ'ত অসমীয়া চুঁগিল্পম্প বহু দিশ সামৰি সমৃদ্ধিশালী ৰূপ পাবলৈ সক্ষম হ'ল। পাশ্চাত্য ধ্যান-ধাৰণা, চিন্তা-দৰ্শন আৰু সাহিত্যিক মতাদৰ্শ আদিৰ প্ৰভাৱপুষ্ট 'ৰামধেনু যুগ'ৰ চুঁগিল্পম্প অসমৰ পৰিসীমা অতিক্ৰম কৰি ভাৰতৰ সীমনাৰে বিশ্ব-সভাৰ দুৱাৰদলিত উপস্থিত হৈছেগৈ।

অনুশীলনী –১

(১) চমু উত্তৰ লিখাঁ –

(ক) উপন্যাস বুলিলে কি বুজাঁ ?

(খ) চুঁ গল্প কি ?

(২) বহলাম্প লিখাঁ –

(ক) অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্য সম্পৰ্কে বহলাম্প আলোচনা কৰাঁ।

(খ) অসমীয়া চুঁটিগল্পৰ জনক ৰূপে বেজবৰুৱাক বিচাৰ কৰি এটি আলচ যুগুত কৰা।

(গ) অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰ বিকাশত জোনাকী আৰু আৱাহন আলোচনীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

(ঘ) যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া সামাজিক উপন্যাসৰ বিশেষত্বসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা

অধ্যয়ন কৰিবলগীয়া প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থ ঃ

(১) অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ম্পতিবৃত্ত – ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা

(২) অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা – ড° মহেশ্বৰ নেওগ

(৩) অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী – (সম্পা.) হোমেন বৰগোহাঞি

(৪) অসমীয়া চুঁটি গল্পৰ অধ্যয়ন – ড° প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা

(৫) এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস - (সম্পা.) নগেন ঠাকুৰ

(৬) অসমীয়া উপন্যাসৰ ভূমিকা – ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা

(৭) স্বৰাজোত্তৰ অসমীয়া উপন্যাস – ড° প্ৰফুল্ল কঁকী

খণ্ড ৫

গৌ ২ ঃ নীক, একাংকিকা, শিশু-সাহিত্য

গঠন ঃ

২.০ উদ্দেশ্য

২.১ প্ৰস্তাৱনা

২.২ অসমীয়া নী্য সাহিত্য

২.২.১ অসমীয়া নীকৰ ম্পতিহাস

২.২.২ আধুনিক অসমীয়া নীকৰ বিকাশৰ ধাৰা

২.২.৩ আধুনিক অসমীয়া নীক আৰু পাশ্চাত্য নীক

২.৩ অসমীয়া একাংক নী

২.৪ অসমীয়া শিশু সাহিত্য

২.৪.১ অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ বিষয় বৈচিত্ৰ্য

২.৪.২ অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ উত্তৰণত আলোচনীৰ ভূমিকা

২.৫ সাৰাংশ

২.০ উদ্দেশ্য

এম্প গোী অধ্যয়ন কৰিলে তোমালোকে–

- অসমীয়া নী্যসাহিত্যৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশৰ সম্পৰ্কে জানিব পাৰিবা।
- আধুনিক অসমীয়া নীকৰ বিষয়বস্তু আৰু নী্যকাৰসকলৰ বিষয়ে কিছু কথা জানিব পাৰিবা।
- একাংকিকা নী, ম্পয়াৰ বৈশিষ্ট্য আৰু অসমীয়া একাংকিকা নী সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব পাৰিবা।
- অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ উদ্ভৱ, উত্তৰণ আৰু ম্পয়াৰ বিষয়বস্তু সম্পৰ্কে কিছু কথা জানিব পাৰিবা।

২.১ প্ৰস্তাৱনা ঃ

'চিহ্নযাত্ৰা'ৰ সময়ৰে পৰা নাট্যকলাৰ মনোৰম পৰম্পৰা অসমত প্ৰচলিত হৈ আহিছে। আধুনিক যুগৰ আগমনৰ লগে লগে প্ৰাচীন নাট্যধাৰাৰ সমান্তৰালকৈ পাশ্চাত্যধৰ্মী নাট্যকলাৰ প্ৰচলন হ'বলৈ ধৰিলে। 'জাতীয় নাট-শালা' নামঘৰৰ বিপৰীতে ঠায়ে ঠায়ে গঢ় লৈ উঠিল পাশ্চাত্য আৰ্হিৰ ৰংগমঞ্চ। ইয়াৰ লগে লগে সৃষ্টি হ'ল নাট্য সাহিত্যৰ নতুন ধাৰাৰ।

আধুনিক শিক্ষাৰে শিক্ষিত জোনাকী যুগৰ সাহিত্যানুৰাগী তথা নাট্যানুৰাগী উৎসাহী ডেকাসকলে অসমীয়া নাটকৰ অভাৱ পূৰণ কৰিবলৈ আধুনিক শৈলীৰে নাটক ৰচনাত মনোনিবেশ কৰিছিল। প্ৰচলিত বাংলা নাটকৰ পাদুৰ্ভাৱ দূৰ কৰিবলৈ ইয়াত এক বিশেষ চেষ্টাত নিহিত হৈ আছিল। এইসকলৰ আপ্ৰাণ চেষ্টাত অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যই ঐতিহাসিক বুনিয়াদ ৰচনা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

পৰৱৰ্তী কালত নাট্য সাহিত্যৰ বিকাশ সাধন হ'ল। পৌৰাণিক, ঐতিহাসিক, সামাজিক আদি বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ নাটকে এই ধাৰা সমৃদ্ধ কৰি তুলিছিল। আনহাতে ট্ৰেজেডি আৰু কমেডিৰ চানেকিতো ৰচিত হৈছিল অনেক নাট্যসম্ভাৰ। ফাৰ্চ বা প্ৰহসন জাতীয় নাটক জোনাকী যুগৰ অন্যতম সৃষ্টি। এই গোটেইছোৱা সময়ৰ ভিতৰত একাংকিকা নাটৰ চৰ্চাই বিশেষ গুৰুত্ব পাইছিল। সেই সময়ৰে পৰা শিশুসাহিত্যৰ চৰ্চাইও অসমীয়া সাহিত্যৰ পথাৰখনো জীপাল কৰি তুলিছিল।

২.২ অসমীয়া নাট্য সাহিত্য ঃ

নাট্য সাহিত্য আৰু নাট্য-কলাৰ পৰম্পৰা অসমত অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা প্ৰৱহমান। আধুনিক যুগৰ আগমনৰ লগে লগে সেই পৰম্পৰা একাষৰীয়া হৈ পৰিল যদিও সত্ৰীয়া পৰিবেশত অৱশ্যে নিগাজি আসন দখল কৰি থাকিল। আধুনিক নাট্য-চৰ্চাৰ থলীসমূহত বংগীয় নাট্য চৰ্চাৰ জৰিয়তে পাশ্চাত্য প্ৰভাৱে গা কৰি উঠিল।

২.২.১ অসমীয়া নাটকৰ ইতিহাস ঃ

শংকৰদেৱেই অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ জন্মদাতা। শংকৰদেৱে কৃষ্ণভক্তিমাৰ্গক জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিবৰ বাবে নাটকক মাধ্যম হিচাবে গ্ৰহণ কৰিছিল। ফলস্বৰূপে শংকৰদেৱ-মাধৱদেৱ আৰু তেওঁলোকৰ অনুগামীসকলৰ হাতত বহুতো নাট ৰচিত হৈছিল। শংকৰদেৱে পোনতে 'চিহ্নযাত্ৰা'ৰ অভিনয় কৰাই জনসাধাৰণৰ মন আকৰ্ষণ কৰাইছিল। পৰৱৰ্তী কালত শংকৰদেৱে ছখনি নাট ৰচনা কৰিছিল। শংকৰদেৱৰ নাটক কেইখনিক 'অঙ্ক' বুলি অভিহিত কৰা হৈছে।

শংকৰদেৱে ৰচনা কৰা নাটকেইখন হ'ল– (১) পত্নীপ্ৰসাদ, (২) কালিয়দমন,

(৩) কেলিগোপাল, (৪) ৰুক্মিণী হৰণ, (৫) পাৰিজাত হৰণ আৰু (৬) ৰাম বিজয় নাঁ। এম্প ছখন নাঁৰ বাহিৰেও 'জন্মযাত্ৰা' নামৰ এখন নাঁ ৰচনা কৰিছিল বুলি ৰামচৰণ ঠাকুৰৰ চৰিত-পুথিত পোৱা যায়।

শংকৰদেৱৰ নাঁকেম্পখনিৰ মাজেদি অংকীয়া নাঁ্যশৈলী গঢ় লৈ উঠিছে। সূত্ৰধাৰৰ ভূমিকা, গীত, শ্লোক আৰু পয়াৰৰ প্ৰাচুৰ্য, ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ প্ৰয়োগ, লয়যুক্ত গদ্য আৰু সংগীত-নৃত্যৰে এম্প নাঁবোৰ ভৰপূৰ।

মাধৱদেৱে তেওঁৰ গুৰু শংকৰদেৱক অনুসৰণ কৰি ছখনি নাঁ ৰচনা কৰিছিল বুলি কোৱা হয়। কিন্তু পাছলৈ তেখেতৰ নামত কেম্পবাখনো নাঁ পোৱা হয়। 'চোৰধৰা', 'পিপৰা-গুচুৱা', 'ভোজন বেহাৰ', 'অৰ্জুন ভঞ্জন' আৰু 'ভূমি-লেৌৱা' এম্প পাঁচখন নাঁ যে মাধৱদেৱৰ ৰচনা সেম্প বিষয়ত পণ্ডিত-সমালোচকৰ মাজত কোনো মতভেদ নাম্প। বাকী ষষ্ঠসংখ্যক নাঁখনি স্থিৰ কৰিব পৰা হোৱা নাম্প। কালিৰাম মেধি সম্পাদিত 'অঙ্কাৱলী'ত মাধৱদেৱৰ ভণিতা থকা নাঁকেম্পখন হ'ল– 'কোৌৱা-খেলা', 'ৱম্মমোহন', 'ভূষণ-হৰণ' আৰু 'ৰাস-ঝুমুৰা'। এম্প সন্দেহযুক্ত নাঁকেম্পখনিৰ ভিতৰত 'ব্ৰহ্মামোহন' আৰু 'ভূষণ-হৰণ'ক মাধৱদেৱৰ ৰচনা বুলি ভবাৰ কিছু যুক্তি আছে। মাধৱদেৱৰ 'অৰ্জুন-ভঞ্জন'ত শংকৰদেৱৰ নাঁ্যশৈলী দেখা পোৱা যায়। আনহাতে এম্প নাঁখনক বাদ দি বাকী কেম্পখনক 'ঝুমুৰা' আখ্যা দিয়া হৈছে। মাধৱদেৱৰ নাঁ কেম্পখনৰ প্ৰধান নায়ক শিশু বা কিশোৰ কৃষ্ণ। আন আন চৰিত্ৰৰ ভিতৰত যশোদাম্প প্ৰধান। বালক কৃষ্ণৰ মানবীয় আৰু ঐশী –এম্প দুম্প প্ৰকাৰৰ ব্যক্তিত্ব ফুঁাম্প তুলিবলৈ মাধৱদেৱ সমৰ্থ হৈছে। নাঁকেম্পখনিত বাৎসল্য ৰস আৰু লঘু বিষয়বস্তুৰ প্ৰয়োগেৰে হাস্যৰসাত্মক হৈ পৰিছে। এনেবোৰ বিশেষত্বৰ মাজতেম্প মাধৱদেৱৰ 'ঝুমুৰা' কেম্পখনিৰ সৌন্দৰ্য দেখা পোৱা যায়।

শংকৰী যুগৰ অংকীয়া নাঁ বা প্ৰাচীন সংস্কৃত নাঁকৰ আদৰ্শৰ লগত নতুন যুগৰ নাঁ্য সাহিত্যৰ আকৃতিগত আৰু প্ৰকৃতিগত পাৰ্থক্য প্ৰকঁ হৈ পৰিল। উদ্দেশ্য, কলা-কৌশল আৰু বিষয়বস্তুৰ বেলিকা এম্প পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰিব পাৰি। অংকীয়া নাঁত থকা ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ লেখিয়া উদ্দেশ্য ম্পয়াত গ্ৰহণ কৰা হোৱা নাছিল। নাঁ্যকাৰৰ অভিপ্ৰেত ভাৱ-বস্তু বা জীৱন দৰ্শন কাহিনীভাগৰ অন্তৰালতহে নিহিত হৈ থাকে।

২.২.২ আধুনিক অসমীয়া নাঁকৰ বিকাশৰ ধাৰা ঃ

১৮২৬ চনত ম্পয়াণ্ডাবু সন্ধি অনুসৰি অসম ম্পংৰাজৰ অধীনলৈ অহাৰ পাছত পাশ্চাত্য দেশৰ কলা-সাহিত্যম্প অসমতো প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিলে। ক্ৰমান্বয়ে পাশ্চাত্য চিন্তা-চৰ্চা আৰু ৰীতি-নীতিৰ প্ৰভাৱে অসমীয়া নাঁ্য সাহিত্যৰ গতিপথো সলনি কৰি দিলে। বিশেষকৈ নাঁকৰ বিষয়বস্তু, আংগিক আৰু প্ৰকাৰৰ পৰিৱৰ্তনে নতুনত্বৰ সূচনা কৰিলে। অংকীয়া নাঁৰ 'ধৰ্মৰ জয় আৰু অধৰ্মৰ পৰাজয়'ৰ

ধাৰণাৰ সলনি পাশ্চাত্য নাটকৰ ট্ৰেজেডি, কমেডিৰ আৰ্হিয়ে আধুনিক নাটকত প্ৰবেশ কৰিলে। এই ক্ষেত্ৰত শ্বেক্সপীয়েৰৰ নাট্যৰীতিৰ পৰা পোৱা প্ৰেৰণা অতি প্ৰবল আছিল। শ্বেক্সপীয়েৰৰ ভালেমান নাট অসমীয়ালৈ অনুবাদো হৈছিল আৰু সেই নাটকীয় ৰীতি-নীতিৰেই অসমীয়া মৌলিক নাটকসমূহ সৃষ্টি কৰা হৈছিল। তেনে ৰীতি-নীতি বা কলা-কৌশলসমূহৰ ভিতৰত– পাঁচটা অংক সংযোগ আৰু প্ৰতিটো অংকত একাধিক দৃশ্য বিভাজন, মূল কাহিনীৰ লগত প্ৰাসংগিক উপ-কাহিনী সংযোজন, গহীন অথবা কৰুণ দৃশ্যৰ অন্তত দৰ্শকৰ কাৰুণ্য প্ৰশমনৰ বাবে হাস্য ৰসাত্মক দৃশ্যৰ অৱতাৰণা আদিয়েই প্ৰধান।

গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ 'ৰাম-নৱমী' (১৮৫৭) নাটকেই আধুনিক অসমীয়া নাট্যধাৰাৰ শুভ সূচনা কৰে। বিধবা-বিবাহৰ সমৰ্থনত ৰচনা কৰা এই নাটকখনতেই পোনপ্ৰথমবাৰৰ বাবে পাশ্চাত্য আৰ্হি প্ৰয়োগ কৰা হয়। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষৰফালে গহীন সামাজিক নাটকৰ অভাৱ ঘটিল, হাস্যৰসাত্মক নাটকৰহে প্ৰসাৰ বাঢ়িল। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'কানীয়াৰ কীৰ্তন' (১৮৬৯) নাটকে এই হাস্য-ব্যংগ ধাৰাটোৰ আৰম্ভণি ঘটায়। পৰৱৰ্তী কালত বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞিবৰুৱাই এই ধাৰাটো গতিশীল কৰি তুলিছিল। গোহাঞিবৰুৱাৰ 'গাঁওবুঢ়া' সামাজিক মূল্য থকা এখন উল্লেখযোগ্য নাট। দুৰ্গা প্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা, ৰুদ্ৰৰাম বৰদলৈ, বেণুধৰ ৰাজখোৱা, পদ্মধৰ চলিহা, বিনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা আদি নাট্যকাৰেও এই নাট্যধাৰাত সহযোগিতা কৰিছিল।

ৰাজনৈতিক পংগুতা, ধৰ্মান্ধতা, ভণ্ডামি, মানসিক বৈষম্য, শাৰীৰিক অৱনতি, নতুন আৰু পুৰণি ভাৱধাৰাৰ দোমোজাৰ সংকটময় অৱস্থা, অজ্ঞতা আৰু কানি বৰ বিহত অত্যধিক আসক্তি আদি সমকালীন অসমীয়া সমাজৰ এই বিচিত্ৰ বিষয়সমূহে এই শ্ৰেণীৰ নাটকত ঠাই পাইছিল।

গহীন সামাজিক নাটকৰ ধাৰাটোৱে স্বৰাজোত্তৰ কালতহে পূৰ্ণ বিকশিত ৰূপ লাভ কৰিছিল। স্বৰাজপূৰ্ব কালত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই অসমীয়া নাটকৰ গতানুগতিকতা ভংগ কৰি আংগিকৰ আধুনিকীকৰণ কৰিলে। আগৰৱালাৰ 'কাৰেঙৰ লিগিৰী' জ্যোতিপ্ৰসাদৰ মহৎ সৃষ্টি হৈ ৰ'ব। 'ৰূপালীম' আৰু 'লভিতা' জ্যোতিপ্ৰসাদৰ আন দুখন মানবিশিষ্ট নাটক। 'ৰূপালীম'ত চৰিত্ৰ-চিত্ৰণত আৰু 'লভিতা'ত স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ পটভূমিত অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ বাস্তৱ ছবি অংকনত তেওঁ দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছে।

স্বৰাজপূৰ্বকালত সৃষ্টি হোৱা প্ৰতীকধৰ্মী নাটকৰ ভিতৰত পাৰ্বতিপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ 'সোণৰ সোলেং' (১৯১৯) অন্যতম।

১৯ শতিকাৰ মধ্যভাগৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা নাট্যসাহিত্যৰ ধাৰাবাহিকতালৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে– প্ৰথমটো স্তৰত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছিল প্ৰহসনে। প্ৰহসনৰ ঠিক পিচতেই পৌৰাণিক নাটকৰ পয়োভৰ ঘটে। বৈষ্ণৱ পৰম্পৰাৰ অংকীয়া ভাওনাৰে সৈতে আজীৱন পৰিচিত দৰ্শকসমূদায়ে পৌৰাণিক নাটকৰ

প্ৰতি বিশেষ আগ্ৰহ আৰু সঁহাৰি দেখুৱাইছিল। ৰমাকান্ত চৌধুৰীৰ সীতাহৰণৰ পৰা আৰম্ভ কৰি এই ধাৰাৰ নাটকসমূহ কম বেছি পৰিমাণে বিংশ শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকলৈকে চলি থাকে। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পিচৰপৰা নাট্য সাহিত্যতো পৰিৱৰ্তনে দেখা দিলে। অতীতৰ শৌৰ্য-বীৰ্য আৰু গৌৰৱৰ ইতিহাস সোঁৱৰাই দি দৰ্শক জনসাধাৰণৰ দেশপ্ৰেম আৰু জাতীয় চেতনা জগাই তোলাৰ বাবে সেইখিনি সময়তে সৃষ্টি হ'ল ঐতিহাসিক বা বুৰঞ্জীমূলক নাটকৰ চৰ্চা। কুৰি শতিকাৰ পঞ্চম দশকৰ পৰা সামাজিক নাটকৰ জয়যাত্ৰা আৰম্ভ হ'ল। এই ধাৰাৰ নাটকৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হৈছে–

- বাস্তৱ ভিত্তিক সমসাময়িক সমস্যাৰ কলাত্মক ৰূপায়ণ,
- বিষয় বৈচিত্ৰ্য
- নতুন উপস্থাপন শৈলীৰ প্ৰয়োগ
- নতুন কলা-কৌশলৰ প্ৰয়োগ

চতুৰ্থ দশকত গীতিনাট্যৰ কিছু প্ৰচলন ঘটিছিল যদিও পৰৱৰ্তীকালত ইয়াৰ জনপ্ৰিয়তা স্তিমিত হৈ পৰিল। ১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন হোৱাৰে পৰা ধাৰাবাহিকভাৱে 'অনাতাঁৰ নাট'ৰ সৃষ্টি হ'বলৈ ধৰিলে। অনাতাঁৰ যোগে প্ৰচাৰিত প্ৰথমখন নাট আছিল– 'ধৰালৈ যেতিয়া নামিব শৰৎ'। নাট্যকাৰ আছিল সত্য প্ৰসাদ বৰুৱা।

আধুনিক নাটকৰ কেইটামান লক্ষণ তলত থোৰতে উনুকিওৱা হৈছে–

- বাস্তৱমুখিতা আধুনিক নাটকৰ অন্যতম লক্ষণ। প্ৰাচীন নাটকৰ কাব্যধৰ্মিতা আধুনিক নাটকত বাস্তৱিকতে বিৰল।
- নাটকীয় দ্বন্দ্ব বা সংঘাত সৃষ্টিতহে ইয়াত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হয়।
- প্ৰাচীন নাটকৰ অভিজাত শ্ৰেণীৰ বিষয়বস্তু অথবা অভিজাত নায়ক-নায়িকাৰ বিপৰীতে আধুনিক নাটকে সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ লোককে সামৰি লৈছে।
- 'সমাজৰ অনুকৃতি আৰু ৰূপায়ণেই আধুনিক নাটৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হোৱা কাৰণে মানৱ চৰিত্ৰৰ বিভিন্ন অভিব্যক্তি নাটকৰ প্ৰধান প্ৰদৰ্শনীয় বস্তু ৰূপে গণ্য কৰা হয়।'
- একোখন সমাজৰ স্থিতাৱস্থা আৰু সামাজিক সমস্যাৰ ছবি আধুনিক নাটকত কলাত্মক ৰূপত উপস্থাপন কৰা হয়।
- পৌৰাণিক, ঐতিহাসিক, সামাজিক, ৰাজনৈতিক, ধাৰ্মিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক, মনস্তাত্ত্বিক আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ পৰিসীমাৰ ভিতৰত থকা

যি কোনো কাহিনী বা ঘ’নাস্প আধুনিক নাকৰ ঘাস্প উপজীব্য হ’ব পাৰে।

২.২.৩ আধুনিক অসমীয়া নীক আৰু পাশ্চাত্য নীক ঃ

আধুনিক অসমীয়া নাক আৰু পাশ্চাত্য নাকৰ মাজত কাহিনী কলা-কৌশল অংক বিভাজন আদিৰ দিশত থকা সাদৃশ্য সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হৈছে।

- নাকীয় কাহিনী প্ৰৱাহৰ পৰিণতিৰ দিশৰপৰা পাশ্চাত্য নাত ট্ৰেজেডি, কমেডি আৰু ফাৰ্চ আদিৰ যি শ্ৰেণী বিভাজন আছে অসমীয়া আধুনিক নাকত সেস্প আহিকে অৱলম্বন কৰা হৈছে।
- প্ৰাচীন ভাৰতীয় নাঁ্য চিন্তাত ট্ৰেজেডিৰ ধাৰণা অনুপস্থিত। আধুনিক অসমীয়া নাঁ্য সাহিত্যতো স্প নতুন সংযোজন।
- নাকৰ কাহিনীভাগ উপস্থাপনৰ ক্ষেত্ৰত আধুনিক অসমীয়া নাত যিবোৰ পদ্ধতি বা কলা-কৌশল প্ৰয়োগ কৰা হয় সেস্পবোৰৰ আহিঁও পাশ্চাত্য নাঁ্য পৰম্পৰা আধাৰিত।
- অংক বিভাজনৰ দ্বাৰা নাঁ্য কাহিনীৰ স্তৰ বিভাজন, একৌা অংকৰ ভিতৰত দৃশ্য বিভাজন, পশ্চাৎ অৱলোকন, একোক্তি, স্বগতোক্তি আদিৰ চানেকিও পাশ্চাত্য নাকৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

২.৩ অসমীয়া একাংক নী

বৈষ্ণৱ যুগৰ পূৰ্ণাংগ কাহিনীযুক্ত অংকীয়া নাৰ লগে লগে সংক্ষিপ্ত পৰিসৰৰ ‘ঝুমুৰা’ৰ সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে আধুনিক যুগতো পূৰ্ণ দৈৰ্ঘ্যৰ নাকৰ লগে লগে একাংকিকা নাৰ সৃষ্টি হৈছিল। অৱশ্যে আধুনিক যুগৰ এস্প একাংকিকা নাৰ উৎপত্তি-স্থল হৈছে স্পউৰোপীয় নামঞ্চহে।

পূৰ্ণ দৈৰ্ঘ্যৰ উপন্যাস সৃষ্টিৰ সমসাময়িকভাৱে যেনেকৈ চুঁগিল্পৰ সৃষ্টি হৈছিল ঠিক তেনেকৈ পূৰ্ণাংগ নাৰ সৃষ্টিৰ লগে লগে সৃষ্টি হৈছিল একাংকিকা নাৰ। এখন পূৰ্ণ দৈৰ্ঘ্যৰ নাকত পৰিকল্পিত এক স্বয়ং সম্পূৰ্ণ কাহিনী থাকে। এক অংকীয়া নাত কাহিনী সংক্ষিপ্ত আৰু সীমিত পৰিসৰৰ। তথাপি স্প স্বয়ং সম্পূৰ্ণ এক মনোৰম নাঁ্যকলা। স্পয়াত কাহিনী ভাগৰ আৰম্ভণি, উত্তৰণ আৰু সমাপ্তি আছে। এনে নাকত প্ৰয়োজনতকৈ অধিক সংলাপ, চৰিত্ৰ অথবা পৰিস্থিতি চিত্ৰণক স্থান দিয়া নহয়। এস্পাৈও সঁচা যে চুঁগিল্প যেনেকৈ উপন্যাসৰ কোনো সৰু অংশ নহয়, ঠিক তেনেকৈ একাংকিকাও পূৰ্ণাংগ নাকৰ কোনো ক্ষুদ্ৰ দৃশ্যাংশ নহয়। বিভিন্ন নাকীয় ৰীতিৰ দ্বাৰা এঁ সামগ্ৰিক চিত্ৰ দাঙি ধৰা একাংকিকা নাসমূহে এৗ সমস্যা উপস্থাপন কৰে আৰু দ্ৰুত গতিৰে তাক শীৰ্ষবিন্দুলৈ আগবঢ়াস্প নি উপসংহাৰত এৗ সমাধানৰ ধাৰণা দৰ্শকলৈ আগবঢ়ায়।

বিশিষ্ট সাহিত্যিক লক্ষ্মীধৰ শর্মাম্প ‘প্ৰজাপতিৰ ভুল’ ৰচনা কৰি অসমীয়া একাংকিকা নাটৰ শুভ সূচনা কৰে। তেওঁৰ আন এখন একাংকিকা হ’ল ‘দেশৰ কথা’। ‘এক অংকীয়া নাটমালা’ আৰু ‘এক অংকীয়া নাটৰ শৰাম্প’ নামৰ দুখন নাট্য সংকলনত ড° হৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যৰ কেম্পবাখনো একাংকিকা নাট সন্নিৱিষ্ট হৈছে। তদুপৰি সত্যপ্ৰসাদ বৰুৱাৰ ‘আনাৰকলি’ আৰু ‘কুনাল কাঞ্চন’; বীণা বৰুৱাৰ ‘এবেলাৰ নাট’ আৰু প্ৰবীন ফুকনৰ ‘ত্ৰিৰংগ’ আদি মঞ্চসফল একাংক নাটে অসমীয়া নাট্য সাহিত্যত বৈচিত্ৰ্য ৰচনা কৰিছে। বৰ্তমান সময়লৈকে একাংক নাটে অন্যান্য নাটৰ সমানে জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰি থকাটো বিশেষ লক্ষ্য কৰিবলগীয়া কথা।

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ কেম্পটামান বিশেষত্ব দাঙি ধৰা।

২.৪ অসমীয়া শিশুসাহিত্য

শিশুমনৰ সৰল চিন্তা-ভাৱনাৰ আধাৰত শিশুৰ উদ্দেশ্যে ৰচিত সাহিত্যম্প হৈছে শিশু সাহিত্য। সঁচা-মিছা, যুক্তি-অযুক্তি, লৌকিক-অলৌকিক, বাস্তৱ-কল্পনা

আদিৰ কোনো ভেদাভেদ শিশু মনস্তত্বত নাথাকে। তেনেবোৰ বিষয়বস্তুৱেম্প শিশু সাহিত্যৰ মূল উপজীৱ্য।

অসমীয়া ভাষাত লিখিত শিশুসাহিত্যৰ ম্পতিহাস বৰ বেছি পুৰণি নহয় যদিও মৌখিক শিশুসাহিত্যৰ পৰম্পৰা অতিপ্ৰাচীন। শিশুক চৰিত্ৰ বা বিষয়বস্তুৰূপে লৈ ৰচনা কৰা সাহিত্যে অসমত বৈষ্ণৱ যুগতে আৰম্ভ হৈছিল। কৃষ্ণ, প্ৰহ্লাদ, ধ্ৰুৱ আদি চৰিত্ৰ এম্প প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য। কিন্তু শিশু মনস্তত্বৰ সৈতে জড়িত শিশুৰ উদ্দেশ্যে লেখা তেনে কোনো সাহিত্যৰ নিদৰ্শন সেম্প যুগত পাবলৈ নাম্প। শংকৰদেৱ আৰু বিশেষকৈ মাধৱদেৱৰ ৰচনাত শ্ৰীকৃষ্ণৰ শৈশৱলীলা সাৱলীলভাৱে বৰ্ণিত হৈছে যদিও ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্য নিহিত থকা বাবে ৰসসাধনত প্ৰায়ে জঁলিতা আহি পৰে। ৰাম সৰস্বতীৰ ‘ভীম চৰিত’ আৰু শ্ৰীধৰ কন্দলিৰ ‘কাণখোৱা’ত ক্ৰমে ‘ভীম’ আৰু ‘কৃষ্ণ’ৰ শৈশৱৰ কাহিনী বৰ্ণিত হৈছে যদিও তাত শিশু সাহিত্যৰ লক্ষণ নিচেম্প সামান্য।

আধুনিক যুগত ‘অৰুনোদম্প’ প্ৰকাশৰ লগে লগে প্ৰকৃত অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ শুভ সূচনা হয়। ব্ৰাউন, ব্ৰন্সন আদি খৃষ্টান মিচনেৰীসকলে ‘অৰুনোদম্প’ত শিশু উপযোগীকৈ বাম্পবেলৰ বিভিন্ন কাহিনী আৰু দেশ-বিদেশৰ নীতিমূলক সাধুকথা প্ৰকাশ কৰিছিল। ‘শুৱনি সাজ’, ‘বাম্পবেলৰ সাধু’, ‘ৰেবীৰ কাহিনী’, ‘ঈগলৰ বাহ’, ‘আফ্ৰিকাৰ কোঁৱৰ’ আদি তাৰ সুন্দৰ নিদৰ্শন। শিশু উপযোগী পঢ়াশলীয়া পাঠ্যপুথিও তেওঁলোকে ৰচনা কৰিছিল। আনন্দৰাম ঢেকীয়াল ফুকনৰ ‘অসমীয়া লৰাৰ মিত্ৰ’ সেম্পকালৰ এখন উল্লেখযোগ্য শিশু উপযোগী গ্ৰন্থ।

গুৰুত্ব আৰু প্ৰয়োজনীয়তাৰ কথা চিন্তা কৰি শিক্ষিত লেখকসকলে ঘাম্পকৈ জোনাকী যুগৰ পৰা শিশু সাহিত্য ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট উৎসাহ দেখুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা এম্পক্ষেত্ৰত অগ্ৰণী ব্যক্তি। বহুতো মৌখিক সাধুকথা আকৰ্ষণীয় ভাষাত লিপিবদ্ধ কৰি ‘বুঢ়ী আম্পৰ সাধু’ (১৯১১) আৰু ‘ককাদেউতা আৰু নাতি ল’ৰা’ (১৯১২) প্ৰকাশ কৰা পিচত ‘জুনুকা’ (১৯১৩) নামৰ আন এখন শিশুপুথিও ৰচনা কৰিছিল। আনসকলৰ ভিতৰত পদ্মনাথ গোহাঁম্প বৰুৱা, লম্বোদৰ বৰা, ৰত্নেশ্বৰ মহন্ত, পানীন্দ্ৰ গগৈ, বেণুধৰ ৰাজখোৱা আদিৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। শিশু উপযোগী কবিতা ৰচনা কৰা সাৰ্থক কবিসকল হ’ল বলদেৱ মহন্ত, আনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা, দুৰ্গাপ্ৰসাদ মজিন্দাৰ বৰুৱা, ৰঘুনাথ চৌধাৰী, মহম্মদ চোলেম্পমান খাঁ, বিষয়চন্দ্ৰ বিশ্বাসী, ধনাম্প বৰা আদি। পৰৱৰ্তী কালত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা, জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালা, দেৱকান্ত বৰুৱা, নৱকান্ত বৰুৱা, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, ভবেন্দ্ৰনাথ শম্পকীয়া আদি বিশিষ্ট সাহিত্যিকসকলে শিশু-সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিছে।

২.৪.১ অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ বিষয় বৈচিত্ৰ্য

কবিতা, কাহিনী, নাঁকিা, জীৱনী আদিৰে অসমীয়া শিশু-সাহিত্য সম্ভাৰ

বিবিধ বৰ্ণ বৈচিত্ৰ্যৰে পৰিপূৰ্ণ। নীতি-শিক্ষা, স্বদেশপ্ৰীতি, নিসৰ্গপ্ৰীতি, মানৱপ্ৰীতি, আত্মীয়তা, ৰসিকতা আদি বিচিত্ৰ উপাদানেৰে অসমীয়া শিশু-সাহিত্যৰ বিষয়-বৈচিত্ৰ গঢ় লৈ উঠিছে।

অসমীয়া শিশু-সাহিত্য সম্ভাৰত 'কবিতা' বা 'পদ্য' আৰু গীতসমূহৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান আছে। সংকলনতি গ্ৰন্থৰূপৰ উপৰিও বিভিন্ন আলোচনী, বাতৰি কাকতৰ শিশু শিতান, পঢ়াশলীয়া পাঠ্যপুথি আদিত এনে গীত, কবিতাবোৰ পৰিব্যাপ্ত হৈ আছে। নৈতিকতা, স্বদেশহিতৈষিতা, আত্মীয়তা, মানৱীয়তা আদি ৰুচি সন্মত বিষয়-বৈচিত্ৰ্য এনে শ্ৰেণীৰ ৰচনাৰ ঘাই উপজীৱ্য।

নীতি-শিক্ষামূলক অজস্ৰ সাধুকথা, কল্পকাহিনী, গল্প আদিৰে অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ ভঁৰাল ঠাহ খাই আছে বুলিয়েই ক'ব পাৰি। পুৰণি মৌখিক সাধুকথাবোৰ আৰু সেইবোৰৰ লিখিত ৰূপৰ সংকলনসমূহ এই ক্ষেত্ৰত উল্লেখ কৰিব পাৰি। অসমৰ জাতি জনজাতিৰ মাজত প্ৰচলিত আকৰ্ষণীয় সাধুকথা, কিংবদন্তি আৰু ঐতিহাসিক কথা-কাহিনী আদিৰ লগতে দেশ-বিদেশৰ অলেখ ৰূপকথা আৰু নীতিকথাও শিশু-সাহিত্যৰ ৰূপত অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশ পাইছে। ৰামায়ণ, মহাভাৰত, পুৰাণ, জাতক, পঞ্চতন্ত্ৰ, হিতোপদেশ, কথাসৰিৎসাগৰ আদিৰ নীতিশিক্ষাৰ উপাদানসমূহ শিশু উপযোগীকৈ অসমীয়া সাহিত্যত স্থান পাই আহিছে। অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ ভঁৰালত ভালেমান অনুবাদমূলক গ্ৰন্থই ঠাই পাইছে। সেইসমূহৰ ভিতৰত ৰোমেশ্বৰ শৰ্মাৰ 'ঈছপৰ উপকথা' (১৯১৪), বসন্ত বৰুৱাৰ 'ৰেগনাৰৰ সাধু'; হৰি প্ৰসাদ বৰুৱাৰ 'মইনা' (১৯২৬); জ্ঞানদাভিৰাম বৰুৱাৰ দদাইৰ পঁজা (১৯৩০), 'ভেনিচৰ সাউদ (১৯১২) আৰু পঞ্চৰত্ন; বেণুধৰ শৰ্মা আৰু গিৰীন্দ্ৰ চন্দ্ৰ নাথ অনুদিত 'ৰবিন্সন ক্ৰুছ' আদিয়েই প্ৰধান।

শিশু উপযোগী মৌলিক গল্প-উপন্যাস অসমীয়া ভাষাত অতি কমসংখ্যকহে প্ৰকাশিত হৈছে। পৰৱৰ্তীকালত হৰগোবিন্দ বৰুৱাৰ 'পাতাল পুৰি', নৰকান্ত বৰুৱাৰ 'শিয়ালী পালেগৈ ৰতনপুৰ', 'আখৰৰ জখলা'; যোগেন শৰ্মাৰ 'সূৰুয উঠা দেশৰ পিনে', 'জল কুঁৱৰীৰ দেশত'; শুচিব্ৰতা ৰায়চৌধুৰীৰ 'সুন্দৰৰ দেশ', প্ৰেমনাৰায়ণ দত্তৰ 'পোহৰৰ বাট'; ধৰ্মেশ্বৰ কটকীৰ 'সপোন কুঁৱৰী'; বিষ্ণুপ্ৰিয়া দেৱীৰ 'সাধুকথা' আৰু লীলা গগৈৰ 'অনুপম কোঁৱৰৰ সাধু' আদি উপন্যাসধৰ্মী কাহিনীৰ নিদৰ্শন। প্ৰেমধৰ দত্তৰ 'শিয়ালৰ শিং' আৰু অনন্ত দেৱশৰ্মাৰ 'লুচিপালন' অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ অনুপম নিদৰ্শন। এইসমূহ চল্লিছৰ দশকৰ আগৰ-পিচৰ ৰচনা। কল্প কাহিনীসমূহৰ ভিতৰত 'ভৌতিক কাহিনী'ৰ সংখ্যাই অধিক।

অসমীয়া শিশু সাহিত্যত নাটক-নাটিকাৰ সংখ্যা নিচেই তাকৰীয়া। সংগীত সাধক মুক্তিনাথ বৰদলৈৰ 'ভক্ত প্ৰহ্লাদ' (১৯৪৯) আৰু কীৰ্তিনাথ হাজৰিকাৰ 'ফুকাৰ ফেন' (১৯৬৫) দুখন মান সম্পন্ন উল্লেখযোগ্য শিশুনাট। পঢ়াশালীয়া ছাত্ৰৰ অভিনয়ৰ বাবে অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকাই ৰচনা কৰা নাটক দুখন আছিল 'ৰংমহল' আৰু 'ছেৰছাহ'। শিশু উপযোগী কিছুসংখ্যক গীতি-নাটিকাই

নী্যসাহিত্যৰ অভাৱ আংশিকভাৱে পূৰণ কৰা পৰিলক্ষিত হয়। কীৰ্তিনাথ বৰদলৈ আৰু মুক্তিনাথ বৰদলৈৰ যুঁটীয়া ৰচনা 'বাসন্তীৰ অভিষেক' (১৯২৯), 'লুম্পত কোঁৱৰ' (১৯৩০), 'সুৰ বিজয়' আৰু 'মেঘাৱলী'; আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'কপৌ কুঁৱৰী' (১৯৩২), 'তেজীমলা' আৰু 'ফুলৰা', জ্যোতিপ্ৰসাদ গৰৱালাৰ 'নিমাতী কম্পনা' আৰু 'সোণ পখিলী' (অসম্পূৰ্ণ); পাৰ্বতি প্ৰসাদ বৰুৱাৰ 'সোণৰ সোলেং' আদি অসমীয়া শিশু গীত-নাকিাৰ ৰমণীয় নিদৰ্শন।

মহান তথা আদৰ্শনীয় ব্যক্তিসকলৰ জীৱন-কাহিনীয়ে শিশুসকলৰ সুৰুচি আৰু সুচৰিত্ৰ গঢ়াত বিশেষ অৰিহণা যোগায়। সামাজিক দায়বদ্ধতা থকা সাহিত্যসেৱীসকলে সেয়েহে ভালেমান 'জীৱনীগ্ৰন্থ' লিখি অসমীয়া শিশু-সাহিত্যৰ ভঁৰাললৈ উপহাৰ দিছে। মহৎলোকৰ জীৱন-চৰিত কলাসন্মতভাৱে ফুটি উঠা কেম্পখনমান গ্ৰন্থ হ'ল– মহাদেৱ শৰ্মাৰ 'বুদ্ধদেৱ' (১৯১৩), 'মহম্মদ চৰিত' (১৯২৮); সৰ্বেশ্বৰ কটকীৰ 'হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা', 'সত্যনাথ বৰা'; সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ 'গোপাল কৃষ্ণ গোখ্লে'; কমলেশ্বৰ চলিহাৰ 'বিশ্বৰসিক ল্মীনাথ বেজবৰুৱা'; বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'ল'ৰাৰ বেজবৰুৱা', 'মহাৰাজ নৰনাৰায়ণ'; হৰেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মাৰ 'শিৱাজী', 'জোৱান ডাৰ্ক' (১৯১৮) আৰু 'কামাল পাচা'; গোপীনাথ বৰদলৈৰ 'হজৰত মহম্মদ', ৰাজ মোহন নাথৰ 'মহাবীৰ চিলাৰায়' স্পত্যাদি।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

শিশু-সাহিত্য বুলিলে কি বুজা ?

____

____

____

____

____

____

২.৪.২ অসমীয়া শিশু সাহিত্যৰ উত্তৰণত শিশু আলোচনীৰ ভূমিকা

নতুন নতুন শিশু-সাহিত্যিক গঢ়াৰ বেলিকা আৰু শিশু-সাহিত্যৰ বিকাশ-প্ৰকাশৰ বেলিকা দায়বদ্ধ শিশু-আলোচনীসমূহে বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। বাতৰিকাকতৰ একো পৃষ্ঠাত থকা শিশু-শিতানসমূহৰ ক্ষেত্ৰতো এম্প কথা প্ৰযোজ্য। অসমীয়া শিশু-সাহিত্য উত্তৰণত অসমীয়া শিশু আলোচনীসমূহেও গুৰুত্বপূৰ্ণ

ভূমিকা লৈ আহিছে।

১৮৮৬ চনত করুণাভিৰাম বৰুৱাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা প্ৰথম অসমীয়া শিশু আলোচনী 'ল'ৰা বন্ধু'ৰ পৰাই অসমত শিশু আলোচনীৰ ইতিহাস আৰম্ভ হৈছে। তাৰ পিছৰ কালছোৱাত ১৯৪০ চনলৈকে প্ৰকাশ পোৱা 'অকণ' (১৯১৫), 'মইনা' (১৯২৩), 'অৰুণ' (১৯২৬), 'আমাৰ দেশ' (১৯৩১), 'পখিলা' (১৯৩৩), 'অকণ' (১৯৩৫) আৰু 'পাৰিজাত' (১৯৪০), আদি শিশু আলোচনীসমূহে শিশু-সাহিত্যৰ প্ৰথমস্তৰৰ ইতিহাস চহকী কৰিছে। দীননাথ শৰ্মা সম্পাদিত 'পাৰিজাত' আলোচনীখনে সাহিত্যৰ ন-ন সম্ভাৰলৈ আত্ম প্ৰকাশ কৰিছিল। সাধুকথা, গল্প, কাহিনী, ভৌতিক কাহিনী, জানিবলগীয়া বিশেষ কথা, পদ্য, কবিতা আদিৰে 'পাৰিজাত' আলোচনীখন সৰ্বাংগ সুন্দৰ হৈ উঠিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা 'ৰংঘৰ' (১৯৪৮) আৰু ইব্ৰাহিম আলীৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পোৱা 'কাঁচিজোন' (১৯৫১) নামৰ আলোচনী দুখনো আকৰ্ষণীয় শিশু-সাহিত্যৰে উপচি আছিল। 'দীপক' (১৯৫৪) আৰু 'জোনবাই' (১৯৬১) আলোচনীয়ে শিক্ষাপ্ৰদ আৰু আনন্দপ্ৰদ সাহিত্য সম্ভাৰেৰে শিশু সাহিত্যৰ ভালেখিনি অভাৱ পূৰণ কৰিছিল। দৰাচলতে ১৯৫০ চনৰ পিছৰ পৰাহে অসমীয়া শিশু আলোচনীৰ উত্তৰণ ত্বৰান্বিত হয়। ভালেমান শিশু-আলোচনীৰ মাজত দীৰ্ঘদিন বৰ্তি থকা 'সঁফুৰা' আৰু 'মৌচাক' নামৰ আলোচনী দুখনে অসমীয়া শিশু-সাহিত্যৰ উত্তৰণৰ বেলিকা যোগাই অহা আন্তৰিক অৱদানৰ কথা সৰ্বজন বিদিত। ভূগোল, বুৰঞ্জী, বিজ্ঞান, প্ৰযুক্তি, সাহিত্য, সংস্কৃতি, যাদু, ধেমালি আদি বিবিধ বিষয়বস্তুৰ আধাৰত গল্প, কবিতা, প্ৰৱন্ধ, ৰচনা আদিৰ জৰিয়তে এই আলোচনী দুখনে শিশুসমাজৰ মানসিক আৰু বৌদ্ধিক উত্তৰণত হাত উজান দি আহিছে।

বিজ্ঞান জেউতি, দৃষ্টি, বিজ্ঞান-সঁফুৰা, নতুন আবিস্কাৰ, জ্ঞান-বিজ্ঞান, জিজ্ঞাস, ছাত্ৰ-সাৰথি আদি আলোচনীয়ে কৈশোৰ গৰকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ বিদ্যায়তনিক প্ৰয়োজন পূৰণ কৰাত বিশেষ অৰিহণা যোগাইছে। গীত, কবিতা, কথা, কাহিনী গল্প, উপন্যাস, নাটক, জীৱনী আদিৰ লগতে জ্ঞান, বিজ্ঞান আদি বিষয়তো ভিন্ ভিন্ চিন্তা-ভাৱনাৰে ন-ন সাহিত্য-কৰ্মৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। বৰ্ণাঢ্য সাহিত্য সৃষ্টিৰ লগতে ন-ন লেখক আৰু শিশু-লেখক সৃষ্টি কৰাত অসমীয়া শিশু-আলোচনীসমূহৰ অৱদান লেখত ল'বলগীয়া।

২.৫ সাৰাংশ

- আধুনিক শিক্ষাৰে শিক্ষিত জোনাকী যুগৰ নাট্যপ্ৰেমী ডেকাসকলে অসমীয়া নাটকৰ অভাৱ পূৰণ কৰিবলৈ আৰু বহু প্ৰচলিত বাংলা নাটকৰ প্ৰভাৱ দূৰ কৰিবলৈ অসমীয়া ভাষাত নাটক ৰচনাৰ উদ্যোগ লৈছিল।

- ১৯ শতিকাৰ মধ্যভাগৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ ধাৰাবাহিকতালৈ লক্ষ্য কৰিলে তিনিটা স্তৰ পোৱা যায়। এইকেইটা হৈছে-- (১) প্ৰথম স্তৰ, (২) দ্বিতীয় স্তৰ আৰু (৩) তৃতীয় স্তৰ। (১) প্ৰথম স্তৰত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছিল প্ৰহসনে। (২) দ্বিতীয় স্তৰত পৌৰাণিক নাটকে আৰু (৩) তৃতীয় স্তৰ অৰ্থাৎ যুদ্ধোত্তৰ যুগত প্ৰাধান্য লাভ কৰিছিল ঐতিহাসিক বা বুৰঞ্জীমূলক নাটকে।

- অংকীয়া নাটৰ লগে লগে ঝুমুৰাৰ সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে আধুনিক যুগতো পূৰ্ণদৈৰ্ঘ্যৰ নাটক সৃষ্টিৰ লগে লগে সৃষ্টি হৈছিল একাংকিকা নাটৰ। অৱশ্যে আধুনিক নাটকৰ দৰে একাংকিকা নাটৰ ঘাই শিপাডালো ইউৰোপীয় দেশসমূহৰ মাটিতহে আছিল।

- চুটি পৰিসৰত হ'লেও একাংকিকা নাট স্বয়ং সম্পূৰ্ণ এক মনোৰম নাট্যকলা। ইয়াত কথাবস্তুৰ আৰম্ভণি, উত্তৰণ আৰু পৰিসমাপ্তিও থাকে। চুটিগল্প যেনেকৈ উপন্যাসৰ ক্ষুদ্ৰ অংশ নহয় একাংকিকা নাটো ঠিক তেনেকৈ নাটকৰ ক্ষুদ্ৰ দৃশ্যাংশ নহয়।

- শিশুমনৰ সৰল চিন্তা-ভাৱনাৰ আধাৰত শিশুৰ উদ্দেশ্যে ৰচিত সাহিত্যই হৈছে শিশু সাহিত্য। শিশু মনস্তত্বৰে সৈতে জড়িত কৰি যিকোনো বিষয়কে শিশু-সাহিত্যৰ মূল উপজীৱ্য কৰি লোৱা হয়।

- আধুনিক যুগত 'অৰুনোদই' প্ৰকাশৰ লগে লগে প্ৰকৃত শিশু-সাহিত্যৰ শুভসূচনা হয়।

- 'অৰুনোদই'এ আৰম্ভ কৰা আধুনিক অসমীয়া শিশু-সাহিত্যৰ দীঘলীয়া পৰিক্ৰমাত বৰ্তমান সময়লৈকে অপৰ্যাপ্ত শিশু-সাহিত্যিক আৰু শিশু সাহিত্যৰ উদ্ভৱ হৈছে। বেজবৰুৱাৰ সময়ৰ পৰা ই বিকশিত ৰূপ পাইছে আৰু স্বৰাজোত্তৰ কালত মৌলিক শিশু-সাহিত্যৰ প্ৰাচুৰ্যই পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰিছে।

আত্মমূল্যায়নৰ সম্ভাব্য প্ৰশ্নোত্তৰ

আত্মমূল্যায়ন ১ ঃ

পুৰণি নাট্যধাৰৰ বিপৰীতে আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ ভালেমান নতুন লক্ষণ পৰিলক্ষিত হয়। সেইবোৰ হ'ল– (১) ইয়াত প্ৰাচীন নাটকৰ কাব্যধৰ্মিতাৰ বিপৰীতে বাস্তৱমুখী দৃষ্টিভংগীৰ প্ৰাধান্য থাকে; (২) নাটকীয় দ্বন্দ্ব বা সংঘাত

সৃষ্টিতহে ম্পয়াত অধিক গুৰুত্ব দিয়া হয়; (৩) প্ৰাচীন নাঁকৰ অভিজাত শ্ৰেণীৰ বিষয়বস্তু অথবা অভিজাত শ্ৰেণীৰ বিষয়বস্তু অথবা অভিজাত শ্ৰেণীৰ নায়ক-নায়িকাৰ বিপৰীতে সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ লোককে আধুনিক নাঁকে সামৰি লয়; (৪) সমাজৰ অনুকৃতি আৰু ৰূপায়ণেম্প আধুনিক নাঁকৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হোৱা বাবে মানৱ চৰিত্ৰৰ বিভিন্ন অভিব্যক্তি নাঁকৰ প্ৰধান প্ৰদৰ্শনীয় বস্তু ৰূপে গণ্য কৰা হয়; (৫) একোখন সমাজৰ স্থিতাৱস্থা আৰু সামাজিক সমস্যাৰ বাস্তৱ ছবি আধুনিক নাঁকত কলাত্মক ৰূপত উপস্থাপন কৰা হয়; (৬) পৌৰাণিক, ঐতিহাসিক, সামাজিক, ৰাজনৈতিক, ধাৰ্মিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক, মনস্তাত্ত্বিক আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ পৰিসীমাত থকা যিকোনো কাহিনী বা ঘনাম্প আধুনিক নাঁকৰ ঘাম্প উপজীব্য হ'ব পাৰে।

আত্মমূল্যায়ন ২ ঃ

শিশুমনৰ সৰল চিন্তা-ভাৱনাৰ অনুকূলে প্ৰধানকৈ শিশুৰ উদ্দেশ্যে ৰচিত সাহিত্যম্প হৈছে শিশু-সাহিত্য। সঁচা-মিছা, যুক্তি-অযুক্তি, লৌকিক-অলৌকিক, বাস্তৱ-কল্পনাআদিৰ কোনো ভেদাভেদ শিশু মনস্তত্ত্বত নাথাকে। তেনেবোৰ বিষয়বস্তুৱেম্প শিশু-সাহিত্যৰ মূল উপজীব্য। অৱশ্যে শিশুৰ বৌদ্ধিক বিকাশৰ উদ্দেশ্যেৰেও শিশু উপযোগী সাহিত্য ৰচিত হৈছে।

অনুশীলনী - ২

(১) চমু উত্তৰ দিয়াঁ–

(ক) নাঁক কাক বোলে?

(খ) একাংকিকা নাঁৰ এঁা সংজ্ঞা দাঙি ধৰা।

(গ) শিশু-সাহিত্য বুলিলে কি বুজা?

(ঘ) প্ৰথম অসমীয়া শিশু-আলোচনীখন কোন চনত কি নামেৰে কাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ পাম্পছিল?

(২) 'অসমীয়া নাঁ্য সাহিত্য' সম্পৰ্কে বহলাম্প আলোচনা কৰাঁ।

(৩) 'আধুনিক অসমীয়া নাটকৰ গতি-প্ৰকৃতি' শীৰ্ষক এটি আলচ যুগুত কৰাঁ।

(৪) 'অসমীয়া শিশু সাহিত্য' বিষয়ক এটি নিবন্ধ যুগুত কৰাঁ।

(৫) অসমীয়া শিশু-সাহিত্যৰ বিষয়-বৈচিত্ৰ্য সম্পৰ্কে বহলাম্প লিখাঁ।

অধ্যয়ন কৰিবলগা পুথি ঃ

(১) 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত' ঃ ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

(২) 'অসমীয়া নাট্য সাহিত্য' ঃ ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা

(৩) 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা' ঃ ড° মহেশ্বৰ নেওগ

(৪) 'অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী' (ষষ্ঠখণ্ড) ঃ হোমেন বৰগোহাঞি সম্পাদিত

(৫) 'অসমীয়া শিশু-সাহিত্যৰ সংক্ষিপ্ত ইতিহাস' ঃ উপেন্দ্ৰ বৰকটকী

(৬) 'অসমীয়া চুটিগল্পৰ অধ্যয়ন' ঃ ড° প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা

(৭) 'আধুনিক গল্প সাহিত্য' ঃ ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী

*****